

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
KUR'AN-I KERİM OKUMA VE KIRAAT İLMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA KUR'AN ÖĞRETİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

CEMİLE ÇETİN

İstanbul, 2019

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
KUR'AN-I KERİM OKUMA VE KIRAAT İLMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA KUR'AN ÖĞRETİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

CEMİLE ÇETİN

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ M. KÂMİL YAŞAROĞLU

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ Anabilim Dalı KUR'AN-I KERİM OKUMA VE KIRAAT İLMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi CEMİLE ÇETİN'nin OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA KUR'AN ÖĞRETİMİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 1.08.2019 tarih ve 2019-24/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 15.11.2019

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

		İmzası
1.	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi M.KAMİL YAŞAROĞLU
2.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi UMUT KAYA
3.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi AHMET GÖKDEMİR

ÖZET

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler başta olmak üzere, geçmişten günümüze kadar yapılan araştırmalarda din eğitime küçük yaşlardan itibaren başlanması tavsiye edilmektedir. İslam dünyasında din eğitimi denildiğinde akla ilk Kur'an-ı Kerim öğretimi gelmektedir. Ülkemizde okul öncesi Kur'an öğretimi veren ilk kurum Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde 10 pilot ilde, sonraki yıllarda ise Türkiye genelinde eğitimlere başlanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile yaptığı protokollerle Kur'an öğretiminin anaokullarında yapılmasının da önünü açmıştır.

Bu çalışmada her iki kurumda (Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarında ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)) yapılan Kur'an öğretimi, program, müfredat, öğrenci, öğretici, materyal ve öğrenim ortamı açısından incelenmiştir. İncelemeler yapılırken okul öncesi ve din eğitimi verilerinin ışığında, alanla ilgili yazılmış çeşitli kitap, makale ve tez çalışmalarından istifade edilmiştir. Aynı zamanda bahsedilen konular hakkında değerlendirmeler yapılarak eksik olduğu düşünülen yerlerde önerilerde bulunulmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu) ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarında verilen Kur'an öğretimi uzun yıllar devam edecek ve birçok çocuğun din eğitimi anlamında sağlam bir şekilde yetişmesine zemin hazırlayacaktır. Bu çalışmada, böyle önemli bir projeye katkıda bulunmak ve bundan sonra alana dair yapılacak araştırmalar için bir adım atmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Kur'an Öğretimi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Din Eğitimi, 4-6 Yaş Kur'an Kursu.

ABSTRACT

In the research that has been conducted so far suggest that religious education, especially about the Quran and the hadiths, should start from an early age. When it comes to religious education in the Islamic world, the first thing that comes to mind is the teaching of the Quran. The Presidency of Religious Affairs is the foremost institution that provides the pre-school teaching of the Quran in our country. The teaching of Quran in pre-schools started in 10 pilot areas that are provinces during the academic year of 2013-2014 and across Turkey in the later years. The Presidency of Religious Affairs has paved the way for teaching the Quran in pre-schools with the protocols it has signed with the Directorates of National Education.

In this study, the Quran teaching in both institutions (the kindergartens within the body of the Ministry of National Education and The Quran Courses of the Presidency of the Religious Affairs (4-6 Age Group)) was examined in terms of program, curriculum, students, instructors, teaching materials and the learning environment. During the analyses of the pre-school and religious education data, various books, articles and thesis studies written in the field have been used. At the same time, evaluations were made on the mentioned issues and suggestions were made where the data was found to be incomplete. The Quran Courses of the Presidency of the Religious Affairs (4-6 Age Group) and the Quran teaching in kindergartens within the body of the Ministry of National Education will continue for many years and provide a basis for properly training many children in religion. In this study, it was aimed to contribute to such an important project and lead the way for the future studies in the field.

Keywords: Pre-school, Quran Teaching, Presidency of Religious Affairs, Ministry of National Education, Religious Education, 4-6 Age Qur'an Course.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iii
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ, METODU VE KAYNAKLARI	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Metodu	4
1.3. Araştırmanın Kaynakları	5
2. OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİ TARİHİ	6
2.1. Hz. Peygamber (s.a.v) Dönemi	6
2.2. Dört Halife Dönemi	10
2.3. Emeviler ve Abbasiler Dönemi	12
2.4. Selçuklular ve Osmanlılar Dönemi	13
2.5. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası	18
1. BÖLÜM	
OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİNE GENEL BAKIŞ	
1. OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ	21
1.1. Psiko-Motor Gelişim	22
1.2. Dil Gelişimi	22
1.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim	23

1.4. Bilişsel Gelişim.....	24
1.5. Dinî ve Ahlakî Gelişim.....	25
2. OKUL ÖNCESİ KUR'AN ÖĞRETİMİ	27
2.1. Özel Öğretim Kurumları.....	29
2.1.1. Öğretim Programı	30
2.1.2. Müfredat.....	36
2.1.3. Öğretici Nitelikleri	37
2.1.4. Öğrenci Özellikleri.....	38
2.1.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller	40
2.1.6. Öğrenme Ortamı	40
2.2. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)	42
2.2.1. Öğretim Programı	42
2.2.2. Müfredat.....	46
2.2.3. Öğretici Nitelikleri	54
2.2.4. Öğrenci Özellikleri.....	60
2.2.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller	62
2.2.5.1. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı -1	62
2.2.5.2. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı - 2	63
2.2.5.3. Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı -1	64
2.2.5.4. Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2	65
2.2.5.5. Kur'an Öğreniyorum Serisi (1-2-3)	66
2.2.6. Öğrenme Ortamı	68

2. BÖLÜM

GÜNÜMÜZ OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI'NDA YAPILAN KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	73
1.1. Öğretim Programı	73
1.2. Müfredat	76
1.3. Öğretici Nitelikleri.....	81
1.4. Öğrenci Özellikleri	82
1.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller	83

1.6. Öğrenme Ortamı	84
2. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI KUR'AN KURSLARI'NDA (4-6 YAŞ GRUBU) YAPILAN KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	85
2.1. Öğretim Programı	86
2.2. Müfredat	93
2.2.1. Kazanımlar	93
2.2.2. Açıklamalar	95
2.2.3. Cüz ve Kur'an-ı Kerim	96
2.2.4. Ezber ve Meal	101
2.2.5. Tecvit	105
2.3. Öğretici Nitelikleri	106
2.3.1. Mesleki Alan	108
2.3.2. Okul Öncesi Eğitimi Bilgisi	115
2.4. Öğrenci Özellikleri	118
2.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller	119
2.5.1. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı -1	120
2.5.2. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı -2	142
2.5.3. Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı /1-2	154
2.5.4. İnternet Sitesi	159
2.5.5. Kur'an Öğreniyorum Serisi (1-2-3).....	159
2.6. Öğrenme Ortamı.....	165
SONUÇ	168
KAYNAKÇA	174

ÖNSÖZ

Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla Hz.Peygamber (s.a.v)'e indirilen, mushaflarda yazılan, tevatürle nakledilen, okunmasıyla ibadet edilen, Fatiha suresi ile başlayıp Nas Suresi ile biten, başkalarının benzerini getirmekten aciz kaldığı Arapça mûciz bir kelamdır. İslam eğitim düşüncesinin oluşum sürecinde Kur'an-ı Kerim hem okunuşu ve yazılışı hem de anlaşılması ve aktarılması konusunda her zaman merkezi bir konuma sahip olmuştur. Bu sebeple İslam eğitim tarihinde de Kur'an öğretimi, her dönem müfredatlarda yer almış, küçük yaşlardan itibaren çocuklara öğretilmiştir. İnsan beyninin ve sinir sisteminin en hızlı geliştiği dönem, ilk beş yaş dönemidir ve en yoğun öğrenme bu dönemde gerçekleşmektedir. Geçmişten günümüze çocukların Kur'an öğretimi incelendiğinde büyük gayretlerin sarfedildiği, kimi zaman evlerde kimi zaman camilerde kimi zaman da farklı kurumlarda bu öğretimin devam ettirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bugün ise çocukların Kur'an öğretimi, hem Diyanet İşleri Başkanlığı'na hem de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda devam etmektedir.

Bu çalışmada okul öncesi çocukların Kur'an öğretimi birçok yönden ele alınmış, Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu) ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulları çalışmanın temelini oluşturmuştur. İki bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde, okul öncesi Kur'an öğretim tarihi hakkında bilgiler verilmiş, Hz. Peygamber (s.a.v)'den günümüze bu öğretimin hangi kurumlarda ve nasıl yapıldığına dair incelemelerde bulunulmuştur. Birinci bölümde ise bu iki kurumda yapılan Kur'an öğretimi ele alınarak mevcut uygulamalar ortaya konulmuş, ikinci bölümde bu uygulamalar okul öncesi çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Bu vesileyle çalışmanın şekillenmesinde desteklerini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Kâmil Yaşaroğlu'na, fikirleriyle çalışmaya katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Umut Kaya ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Gökdemir'e; ne yaparsam yapayım haklarını ödemeyeceğim kıymetli annem Meryem Çetin ve babam Necati Çetin'e ve kardeşlerime teşekkürü borç bilirim. Son olarak lisans ve yüksek lisans yıllarımda maddi-manevi desteklerini gördüğüm, çalışmanın öncesi ve sonrasında fikirlerinden istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Erdoğan Baş'a teşekkür eder, bu çalışmanın Kur'an'a hizmet yolunda hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim.

Cemile ÇETİN

İstanbul, 2019

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Her Kurdan Alınabilecek En Yüksek Puan ve Hesaplama Formülü.....	32
Tablo 2: Kazanımlar ve İzleme Düzey Belirleme İlişkisi	33
Tablo 3: Düzey Belirleme (Cüz-1)	34
Tablo 4: Düzey Belirleme (Kur'an-1).....	35
Tablo 5: Programın Ders Kredileri Tablosu.....	45
Tablo 6: Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı Değrlendirme Formu.....	52
Tablo 7: 4-6 Yaş Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikler	58
Tablo 8: Öğrenim Durumlarına Göre Yıl Bazlı Öğretici İstatistikleri	60
Tablo 9: 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılları Arasında 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Devam Eden Öğrenci Sayısı	61
Tablo 10: Programın Ders Kredileri Tablosu.....	90
Tablo 11: Öğretici Kitabı-1'in Kur'an-ı Kerim-1 Öğretim Müfredatıyla Karşılaştırılması	101
Tablo 12: Öğretici Kitabı-2'nin Kur'an-ı Kerim-2 Öğretim Müfredatıyla Karşılaştırılması	104
Tablo 13: 4-6 Yaş Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikler	105

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Dini Bilgiler.....	47
Şekil 2: Kur'an-ı Kerim-1/a	48
Şekil 3: Kur'an-ı Kerim-1/b	48
Şekil 4: Kur'an-ı Kerim-1/c	49
Şekil 5: Kur'an-ı Kerim-1/d	49
Şekil 6: Kur'an-ı Kerim-2/a	50
Şekil 7: Kur'an-ı Kerim-2/b	50
Şekil 8: Kur'an-ı Kerim-2/c	51
Şekil 9: Kur'an-ı Kerim-2/d	51
Şekil 10: Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (1-2).....	64
Şekil 11: Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (1-2)	65
Şekil 12: Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum-1, 2, 3	67
Şekil 13 : DİB Çocuk Sayfası.....	68
Şekil 14: Ek-1	125
Şekil 15: Ek-2	126
Şekil 16: Ek-3	127
Şekil 17: Ek-5	133
Şekil 18: Ek-6	135
Şekil 19: Ek-8	136
Şekil 20: Ek-9 ve 10	137
Şekil 21: Ek-3	150

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
Hız.	: Hazret-i
hızl.	: Hazırlayan
mad.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ö.	: Ölüm Tarihi
s.a.v	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
thk.	: Tahkik eden
t.y.	: Tarih yok
nşr.	: Neşreden
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
M.Ü.A.E.F	: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
AÜİFD	: <i>Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi</i>

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ, METODU VE KAYNAKLARI

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Geçmişten günümüze en çok konuşulan, tartışılan ve üzerine yazı yazılan konuların başında eğitim ve öğretim gelmektedir. İslam kültüründe genellikle öğretimin karşılığında “tâlim”; eğitimin karşılığı olarak ise “terbiye” kullanılmaktadır. “Bir şeyi gerçek yönüyle kavramak, bir nesne şekli zihinde oluşmak, nesneyi gerçek haliyle bilmek” anlamlarındaki “ilm” kökünden türeyen “ta’lîm”, birine bilgiyi öğretmek, ders okutmak, demektir. Bilgi öğretme işini yapana muallim, bilgi öğrenene ise müteallim denir. “Korumak, ıslâh etmek, gözetmek, yükseltmek anlamındaki “rabv” kökünden türeyen terbiye kelimesine ise “çocuğu veya ekini besleyip büyütmek, geliştirmek” manası verilmektedir.¹ Râgıb el-İsfahânî, terbiyeyi, “bir şeyi mükemmel derecesine ulaşıncaya kadar adım adım inşâ etmek” şeklinde tanımlamıştır.²

Bir anne-babanın çocuğu üzerindeki haklarının en başta geleni onu güzel bir şekilde eğitmek ve terbiye etmektir. Çocuğun dünya ve ahiret mutluluğunu gözetmek, onu dünyaya getiren insanların önemle üzerinde durmaları gereken bir konudur. Bu konuya hem Kur’an-ı Kerim’de hem de hadislerde yer verilmiştir. Allah Teâlâ, “Ey İman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyunuz.”³ mealindeki ayette koruma görevini, aileden sorumlu kimselere vermiştir. Terbiye çocuğun bedenî, zihnî ve ahlakî gelişmesi ile olgunlaşmasını açıklayan bir ifadedir. Çocuğun hem dünya hem de ahiret mutluluğunu hedef alan böyle bir terbiye, Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından anne-babanın çocuğuna bırakacağı “en güzel miras” olarak nitelendirilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v), “Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmamıştır.”⁴ buyurarak hem babanın dünyadaki

¹ Ziya Kazıcı ve Halis Ayhan, “Tâlim ve Terbiye”, **DİA**, C. 39, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010, s. 515.

² Râgıb el-İsfahânî, “Terbiye”, **Müfredat: Kur’an Kavramları Sözlüğü**, Yusuf Türker (çev.), İstanbul: Pınar Yayınları, 2007, s. 587.

³ Tahrîm Suresi, 66/16.

⁴ Tirmizî, “Birr”, 33.

görevine dikkat çekmiş hem de maddi bağıştan daha ziyade manevî bir bağış olan terbiyeye vurgu yapmıştır.

Bir hadis-i şerifte “Çocuklarınızı peygamber sevgisi, Ehl-i Beyt sevgisi ve Kur’an okuma sevgisi (kıraati/öğretimi) ile terbiye ediniz/yetiştiriniz.”⁵ buyurulmuştur. Hadisten de anlaşılacağı üzere çocuk eğitiminde ve terbiyesinde Kur’an öğretiminin önemli bir yeri vardır. Zira çocuğun ibadet hayatının temelini Kur’an-ı Kerim oluşturmaktadır. Bu sebeple Hz. Peygamber (s.a.v) “Sizin en hayırlınız Kur’an-ı öğrenen ve öğretenidir”⁶ buyurarak Kur’an-ı Kerim öğrenmenin önemine dikkat çekmiştir.

Bir Arap atasözünde “küçüklükteki öğretim, taş a nakşetmek gibidir.”⁷ denilmektedir. Bu söz hem o yaşlarda öğrenilen bilgilerin çok sağlam olacağına hem de bu bilgileri öğretirken çok dikkatli olunması gerektiğine işaret etmektedir. Çünkü o yaşlarda öğrenilenler, ileride hem dünya hem de ahiret hayatını etkileyecek bir durum arz edebilir. İbn Haldun, “Mukaddime” adlı eserinde çocuklara Kur’an-ı Kerim öğretilmesi konusunda, şunları söylemiştir:

“Bilinmelidir ki çocuklara Kur’an tâlimi edilmesi dinin şiarlarından bir şiardır. O yüzden müslümanlar bunu esas alarak, bütün beldelerinde (yaygın olarak) tatbik etmişlerdir. Çünkü Kur’an’daki ayetlere ve bazı hadis metinlerine istinâd eden İslam imanının ve imanî akidelerin kalplerde kökleşmesi, her şeyden evvel bu şiarla bağlıdır. Onun için Kur’an tâlimin esası haline gelmiş olup; daha sonra hasıl olan melekeler bu esas üzerine bina kılınmıştır. Bunun sebebi şudur: Küçüklerin talimi çok daha fazla köklü olup daha sonraki (yaşlarda alınan eğitime ve öğretime) esas teşkil eder. Çünkü kalpler (ve zihinler) için ilk önce olan, (diğer) melekelerin temeli gibidir. Temel üzerine bina kılınan şeyin hali, temele ve bu temelin muhtelif üsluplarına göre olur. Değişik belde ahâlisinin çocuklara Kur’an tâlim etme usulleri, bu tâlimden neşet eden melekelerin farklı oluşuna göre farklılıklar göstermiştir.”⁸

⁵ Heytemî, **es-Savâik**, 1. Basım, Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1999, C. 2, s. 494.

⁶ Buhârî, “Fedâilü’l-Kur’an”, 21.

⁷ Nihat Temel, “Kur’an Talimi ve Hafızlık Eğitimi”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, S. 18, (2007), s. 39; Aynı söz Hz. Ali ve Hz. Hasan’a da atfedilmiştir. Bkz: Mahmut Dündar, “Erken Dönem İslami Eğitim”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 7, S. 32, s. 293.

⁸ İbn Haldun, **Mukaddime**, Süleyman Uludağ (hızl.), 8. Basım, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2012, s. 986.

Kur'an'ın, tâlimin esası olmasının sebeplerinden birisi de Hz. Peygamber (s.a.v)'in “Çocuklarınıza yedi yaşına gelince namaz kılmalarını söyleyin...”⁹ hadis-i şerifi olabilir. Çünkü bu hadis, yedi yaşından önce namaz kılacak kadar dahi olsa Kur'an-ı Kerim'i öğrenmeyi gerektirmektedir.

Bu araştırmanın amacı, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kur'an-ı Kerim Öğretimi”ni program, müfredat, öğrenci, öğretici, öğrenme ortamı ve materyal açısından incelemektir. Okul Öncesi Eğitim Kurumları'ndan kasıt devlete ait kurumlardır. Dini cemaat veya grupların da resmi olmayan kayıtlara göre erken çocukluk dönemine yönelik din eğitimi verdikleri bilinmektedir. Fakat bu kurumlar, resmi bir niteliğe sahip olmadıkları için araştırmaya konu olmamıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda okul öncesi din eğitime dair birçok çalışmaya ulaşılmışken, Kur'an öğretimi özelinde böyle bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma alana dair kapsamlı ilk çalışma olma özelliğini taşımaktadır. Bu sebeple devlet kurumlarında yapılan Kur'an öğretimine ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Hz. Peygamber (s.a.v) döneminden günümüze kadar okul öncesi (4-6 yaş grubu) Kur'an-ı Kerim öğretiminin hangi kurumlarda yapıldığı incelenerek bu öğretimin kısa tarihine yer verilecektir. Bu manada günümüz çalışmaları temellendirilirken, bunların hangi tarihi arka plana dayandırıldığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Birinci bölümde ise okul öncesi gelişim özellikleri ve Kur'an öğretimi üzerinde kısaca durulacak, günümüz Kur'an öğretimi uygulamaları ortaya konulacaktır. Bunlar ortaya konulurken müfredat, öğrenci, öğretmen, öğrenme ortamı, öğretim materyalleri ve yöntemleri anlatılacaktır. İkinci bölüm, çalışmanın temelini oluşturmaktadır ki asıl değerlendirmeler, eleştiriler ve teklifler bu bölümde yapılacaktır. Bu bölümde günümüz uygulamaları değerlendirilerek bunların olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilmeye çalışılacaktır. Aynı zamanda 4-6 yaş grubuna göre Kur'an-ı Kerim öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunda fikirler ortaya konulacak ve tekliflerde bulunulacaktır. Günümüz okul öncesi Kur'an öğretimi incelenirken devlet kurumları (Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile protokol yapan kurumlar) ve bu

⁹ Ebû Dâvûd, “Salat”, 26.

kurumlarda yapılan çalışmalar ele alınacak, okul öncesi ile ilgili yazılan eser ve çalışmalardan da faydalanılacaktır. Araştırmanın kendinden sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Metodu

Bu araştırma, betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma, bir konuyu aydınlatmak, konu hakkında değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki ilişkileri ortaya koymak için yapılır. Bu tür araştırmaların asıl amacı, incelenen konunun etraflica tanımlanarak konu hakkında açıklamalar yapmaktır. “Okul ncesi Eğitim Kurumlarında Kur’an ğretimi” adlı bu çalışmada da konular etraflica incelenerek değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

Giriş bölümünde araştırma konusu, tarihi verilerden yararlanılarak açıklamaya çalışılmış, ocukların Kur’an ğretimi Hz. Peygamber (s.a.v) döneminden günümüze kadar incelenmiştir. Aynı zamanda öğretimin yapıldığı kurumlar hakkında da bilgi verilmiştir.

Birinci blmde literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. “Okul ncesi Kur’an ğretimi” hakkındaki var olan bilgiler kaynaklardan sistemli bir şekilde toplanarak detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Konunun daha rahat anlaşılabilmesi için tablo ve istatistik bilgilerden de istifade edilmiştir.

İkinci blmde ise, ikinci blmde yapılan literatür taramasıyla ilgili doküman inceleme ve metin zmlleme yöntemleri kullanılmıştır. Döküman incelemesinde, MEB okul öncesine ve DİB Kur’an Kursları (4-6 yaş grubu)’na ait kurumlarda kullanılan yazılı materyaller analiz edilmiştir. Bahsedilen yazılı materyallerdeki metinler ise okul öncesi yaş grubuna uygun olup olmama açısından incelenmiştir.

Kur’an ğretimi ile ilgili bu araştırmada, ğretim programları, ders ve ünite planları, ğretmen ve etkinlik kitapları ve DİB’ye ait diğer yayınlar veri olarak kullanılmıştır. Metin zmllemesinde ise, DİB yayınlarından Kur’an ğretimi ile ilgili kısımlar içerik açısından tahlil edilerek hedef kazanımlara ulaşma konusundaki etkisi

incelenip değerlendirilmiştir. Son olarak öğretmen, öğrenci, öğretim materyalleri ve öğrenme ortamı da değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

1.3. Araştırmanın Kaynakları

Araştırmanın giriş bölümü olan “Okul Öncesi (4-6 Yaş Grubu) Kur’an Öğretimi Tarihi”nde hem Taberânî’nin “*el-Mu’cemu’l-Kebîr*”i gibi klasik kaynaklardan ve hadislerden hem de Ahmet Çelebi’nin “*İslam’da Eğitim ve Öğretim Tarihi*”, Şakir Gözütok’un “*İslam’dan Önceki Dönemde Eğitim ve Öğretim*” ve Cahit Baltacı’nın “*İslam Medeniyeti Tarihi*” gibi günümüz eğitim ve medeniyet tarihi eserlerinden de faydalanılmıştır. Aynı zamanda *Diyanet İslam Ansiklopedisi*’deki eğitim-öğretim ile ilgili maddelere de başvurulmuştur. Ayrıca özel olarak Kur’an öğretimi ve okul öncesi eğitimini inceleyen süreli yayınlardan da istifade edilmiştir.

Birinci bölüm olan “Okul Öncesi (4-6 Yaş Grubu) Kur’an-ı Öğretimi” bölümünde, okul öncesi gelişim özelliklerini inceleyen eserler ve süreli yayınlar incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın “*Okul Öncesi Programı*” ve “*Özel Öğretim Kurumları Kur’an-ı Kerim Programı*”; Diyanet İşleri Başkanlığı’nın “*Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2013 ve 2018*” programları araştırmanın temelini oluşturmuşlardır. Aynı zamanda DİB’nin yayınladığı *Kur’an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu) 1, 2; Etkinlik Kitapları 1, 2; Kur’an Öğreniyorum/ Harfler, Harekeler, Dua ve Sureler* kitapları araştırmada kullanılan ve değerlendirmeye tabi tutulan kitaplar arasındadır.

Araştırmanın son bölümü olan “Günümüz Okul Öncesi (4-6 Yaş Grubu) Kur’an Öğretiminin Değerlendirilmesi” bölümünde ise yukarıda bahsedilen okul öncesine ait eserler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken, Kur’an-ı Kerim’i okuma ile ilgili eserlerden (Abdurrahman Çetin’in “*Kur’an Okuma Esasları*”, Ali Rıza Sağman’ın “*Sağman Tecvidi*” ve “*Kur’an-ı Kerim’i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları*”, İsmail Karaçam’ın “*Kur’an-ı Kerim’in Faziletleri ve Okuma Kaideleri*” ve Mehmet Ali Sarı’nın, *Kur’an-ı Kerim’i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları*), MEB ve DİB’ye ait program ve kitaplardan istifade edilmiştir. Aynı zamanda okul öncesi din

eğitimi ile ilgili yapılan akademik çalışmalar (Betül Yıldırım'ın “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas Örneği)”, Ayşegül Gün'ün “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi (Samsun İli Örneği)”, Nermin Şermin Okutan'ın “Karma ve İzole Gruplarında Verilen Okul Öncesi Eğitiminin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Yaratıcılık Performanslarında Etkisinin İncelenmesi” ve İbrahim Kurt'un “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)” da değerlendirme yapılırken yararlanılan kaynaklar arasındadır. Bunların yanında konu ile ilgili web sayfalarına da başvurulmuştur.

2. OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİ TARİHİ

2.1. Hz. Peygamber (s.a.v) Dönemi

Hz. Peygamber (s.a.v) okuma-yazma oranı düşük bir topluma peygamber olarak gönderilmiştir. Kaynaklara göre, o dönemde okuma-yazma bilenlerin sayısı Mekke'de 17'yi, Medine'de ise 13'ü geçmemekteydi¹⁰. Hz. Peygamber (s.a.v)'den önceki döneme bakıldığında ise durum çok farklı değildi. Çünkü Arap toplumunda kişiler kendilerini yazı ile değil sözle ifade ediyorlardı. Dolayısıyla bilgilerin daha çok şifâhî (sözlü) aktarımı esas alındığından yazılı belgelere rastlamak çok mümkün olmuyordu. Araplar bu sayede kendilerine ait kültürü kesintisiz bir şekilde nesilden nesle aktarmayı başarmışlardı.

Arap toplumunda, İslamiyet öncesi eğitim-öğretimin yapıldığı yerlere bakıldığında kütüphaneler göze çarpmaktadır. Kütüphane, mektep kelimesiyle eş anlamlıdır. Batılı yazarlar ise daha çok Kur'an okulu adını kullanmayı tercih etmişlerdir.¹¹ Ahmet Çelebi, eserinde¹² kütüphaneleri, Arabistan'da İslam'ın ortaya çıkmasından önce çok az yayılmış olmalarına rağmen okuma-yazma öğretiminin yapıldığı yerler olarak

¹⁰ Şakir Gözütok, **İslam'dan Önceki Dönemde Eğitim ve Öğretim**, 3. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017, s. 45.

¹¹ Jacob M. Landau, “Küttâb”, **DİA**, C. 27, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003, s. 3.

¹² Ahmet Çelebi, **İslam'da Eğitim ve Öğretim Tarihi**, Ali Yardım (çev), 1. Basım, İstanbul: Damla Yayınevi, 1976, s. 33.

tanımlamaktadır. Bazı araştırmacılara¹³ göre ise kütüphaneler başlangıçta yazı okulları olarak ortaya çıkmışlar, sonrasında ise Kur'an ve dini bilgilerin öğretildiği başka bir kütüphane bir müddet yan yana devam etmişlerdir. Bu görüşe göre kütüphanelerle ilgili iki sonuç ortaya çıkmaktadır:

- a) Okuma-yazmanın öğretildiği kütüphaneler,
- b) Kur'an ve din eğitiminin verildiği kütüphaneler. Bunlar birincilerden biraz daha sonraki döneme rastlamaktadır.

Birincilerin yani okuma-yazma öğretilen kütüphanelerin, İslam'dan önce de var olduğu ileri sürülmektedir. İkincilerin ise öğretimde ağırlığın Kur'an ve dinî konulara verildiği kuruluşlar olduğu düşünülmektedir. İslam'ın ilk devirlerinde okuma-yazma öğreniminin Hristiyan ve Yahudiler tarafından verildiği hatırlanırsa bu ayrımın neden yapıldığı anlaşılmaktadır.¹⁴ Sonuç olarak kütüphanelerin İslam'dan önce mevcut olduğu ve buralarda okuma-yazma öğretildiği, İslam'la birlikte ise Kur'an-ı Kerim öğretilen kurumlar haline dönüştüğü anlaşılmaktadır.

İslam'dan önce Mekke'de Araplar genellikle kendi çocuklarına evlerde ve kütüphanelerde eğitim vermeye çalışmışlardır. Medine'de ise Yahudi çocuklarına eğitim veren Beytü'l-Midrâs adında bir okuldan bahsedilmektedir. İbrânice'de (bet (ha)–midraş) “çalışma evi” denilen Beytü'l-Midrâs, Yahudi literatüründe “eğitim-öğretim yeri” anlamına gelmektedir. Yahudilerin burayı hem adalet işlerinin tevzî edildiği hem de eğitim-öğretim çalışmalarının yapıldığı yer manasında kullanıldığı bilinmektedir.¹⁵ Burada büyüklerden çok çocuklara Tevrat ezberletme işi yapılmaktaydı.¹⁶ Şakir Gözütok, İslam'dan önce Medine'deki Yahudilerin eğitim- öğretim kurumlarına sahip olmalarına rağmen, burada yaşayan Hristiyan ve Araplara ait herhangi bir eğitim kurumu tespit edilemediğini söylemektedir. Buna karşılık Resulullah (s.a.v)'ın Medine'ye hicretinden sonra birkaç kütüphanin mevcudiyetine rastlamak mümkündür. Ancak bunların Resulullah (s.a.v) zamanında mevcut oldukları sabit olmamakla

¹³ Mehmet Dağ ve H. Raşit Öymen, “İslam Eğitim Tarihi” adlı eserlerinde kütüphanelerle ilgili bu bilgileri vermektedirler.

¹⁴ Gözütok, s. 66.

¹⁵ Ahmet Önkal, “Beytülmidrâs”, **DİA**, C. 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s. 95; Muhammed Hamîdullah, **İslâm Peygamberi**, Salih Tuğ (çev.), Ankara: İmaj Ajans, 2003, s. 187.

¹⁶ Gözütok, s. 75.

beraber, İslam'ın zuhurundan önce var olduklarına dair de herhangi bir ipucuna rastlanmamaktadır.¹⁷

Mekke'de çocukların ilk dönemlerde Kur'an'ı tekrarlamak suretiyle öğrendikleri bilinmektedir. Bu sebeple yazılı bir metne ihtiyaç duyulmamaktaydı. Bir sureyi birkaç defa dinleyen çocuğun onu kısa sürede ezberlemesi oldukça kolaydı. Zira çocuklar, şiirleri ve atasözlerini de dinleyerek ezberliyorlardı. Çocukların Kur'an öğretiminin aile içerisinde başladığı ve kısa sürede ibadetlerini yapacak kadar Kur'an'ı öğrendikleri söylenmektedir. Okuma-yazmanın dolayısıyla Kur'an'ın öğretildiği ilk eğitim faaliyeti yeri, kütüphane denilen ve aynı zamanda temel eğitimin yapılmasına öncülük eden kurumlardı.¹⁸ Şakir Gözütok, "Hz. Peygamber Döneminde Eğitim-Öğretim" adlı eserinde kütüphanelerle ilgili şunları söylemektedir:

Mekke'de cahiliye döneminde herhangi bir kütüphanenin mevcudiyetine rastlamadığımız gibi İslâm'ın zuhurundan sonra Resulullah (s.a.v)'in yaşadığı dönem boyunca da kütüphanelerin varlığını tespit edemiyoruz. Medine'de altı adet kütüphanenin varlığı ortada iken ve Medine'ye göre sakinlerinin daha çok okuma ve yazma bildiği halde Mekke'de kütüphanenin bulunmamasını kuşku ile karşılamak lazımdır. Zira sosyal, kültürel ve medeni hayatın Medine'den daha gelişmiş olduğu her halinden belli olan Mekke'de, bu tür eğitim ve öğretim kurumlarının bulunmaması ihtimal dışıdır. Ama bütün gayretlerime rağmen Resulullah (s.a.v)'in vefatına kadar olan dönem boyunca Mekke'de kütüphanelerin mevcudiyetini maalesef tespit edemedik. Ancak sahabeden yaklaşık iki yüz kişiyi gören, Mekke'de yaşayan Ata b. Ebî Rebah (ö.114/732)'in Mekke'de bir kütüphanede öğretmen olduğunu biliyoruz. Keza tâbiundan olan ünlü müfessir ve muhaddis Ebû Kâsım Dehhâk b. Mezâhim el-Belhî el-Hilâlî (ö.102/720), çocuklara kendi mektebinde Kur'an ve matematik dersi verirdi. Bu bilgi bize Mekke'de kütüphanelerin mevcut olduğunu bütün sarâhatiyle ortaya koymasına rağmen, bu bulgu tek başına Ata b. Ebî Rebah'tan önceki dönemde, yani Resulullah (s.a.v) döneminde kütüphanelerin var olduklarını ispata yetmemektedir.¹⁹

Resulullah (s.a.v)'in hicretten sonra Medine'de eğitim ve öğretime daha fazla ağırlık verdiği görülmektedir. Bunun sebebi ise Medine'de, Mekke'deki gibi bir baskının olmamasıdır. Mekke'de olduğu gibi Medine'de de evler, öğretim kurumlarının başında gelmekteydi. Aileler evlerde çocuklarına yazıyı öğretme gayreti

¹⁷ Gözütok, s. 77.

¹⁸ Adnan Demircan, "Hz. Peygamber Döneminde Kur'an Öğretimi", **Din ve Hayat Dergisi**, S. 31, (2017), s. 16.

¹⁹ Gözütok, s. 123-124.

içerisindeydiler. O dönemde mescitler de okuma-yazma öğretilen mekanlar arasında yer almaktaydı. Fakat hicri ikinci asırda taleplerin artması sebebiyle mescit dışında başka yerlerin açılması yoluna gidildi.²⁰ Bu eğitimlerin mescitte devam etmemesinin bir başka sebebi ise mescidin ibadet ve ilim yeri olmasıdır. Resulullah (s.a.v) “Çocuklarınızı, delilerinizi, husumetlerinizi, (yüksek) seslerinizi, kılıçlarınızı çekmeyi ve hadleri uygulamayı mescitlerinizden uzaklaştırınız; orada haftada bir toplanın ve mescitlerinizin kapılarını temiz tutun”²¹ buyurmuş, mescitlerdeki düzenin korunması için uyulması gereken kuralları ashabına hatırlatmıştır.

Resulullah (s.a.v)’ın çocukların mescitten uzak tutulması tavsiyesi onları mescitten koparmak değil mescitlerin sükûnet ve temizliğine layıkıyla riayet edemeyecekleri endişesindendir. Buradan hareketle çocukların eğitim ve öğretimlerinin mescitlerden çok mescide yakın yerlerdeki kütüphanelerde gerçekleştirildiğini ifade etmek mümkün olmaktadır.

Hicretin ikinci yılında yukarıda geçen sebeplerden ötürü Medine’nin birçok yerine Resulullah (s.a.v) tarafından kütüphaneler açılmıştır. Mekke’de kütüphanelerin varlığı tartışılırken Medine’de -birkaç görüş dışında- böyle bir tartışmaya rastlanmamıştır. Bunun sebebi ise ashabın aktardığı bazı rivayetlerdir. Örneğin, Ümmü Seleme kütüphane öğretmenine “bana yün atmak için çocukları gönder, hürleri gönderme.” diye haber yollamıştır. Bu rivayetten hareketle hem Resulullah (s.a.v) döneminde kütüphanelerin varlığı tespit edilmekte hem de başka bir delile daha ulaşılmaktadır. Söz konusu kütüphanelerde sadece hür çocukların değil köle çocuklarının da eğitim gördükleri anlaşılmaktadır. Mekke’de müşriklerin, kendi çocuklarına daha çok evlerinde eğitim ve öğretim verdikleri, köleleri ise Dâru’n-Nedve’de eğittikleri hatırlanırsa hürlerle birlikte kölelerin aynı mekanda eğitim görmelerinin İslâm’ın Arap toplumuna sunduğu bir yenilik olarak anlamak gerekmektedir.²²

Kütüphanelerin varlığına dair bir diğer delil de mevcut olan kütüphanelerin isimlerine ulaşılmış olmasıdır. Bu dönemde Medine’de isimleri bilinen altı tane kütüphane vardır.

²⁰ Gözütok, s. 106.

²¹ Taberânî, **el-Mu’cemu’l-Kebîr**, Hamdî Abdülmecîd es-Selefi (thk.), Beyrut: Dâru İhyâi’t- Turâsi’l-Arabî, 1985, C. 8, s. 132.

²² Gözütok, s. 142.

Bunlar Küttâbu Urve, Küttâbu Beni Amr b. Osman, Küttâbu İshâk el- A'rec, Küttâbu'n-Nasr, Küttâbu Al-i Zeyn, Küttâbu Rezin'dir. Bu küttaplarda çocuklara okuma-yazma, Kur'an-ı Kerim ve din ilimleri öğretilmiştir. Aynı zamanda Hz. Ali ve İbn Abbas'ın eğitim halkalarında çocuklara Kur'an ve dini ilimler öğrettikleri bildirilmiştir.²³

Küttapların mevcudiyetine dair yukarıda örnekler verilmiş olsa da Kettânî'nin bu konuya dair farklı bir görüşü vardır. O sahabe dönemi ve Hz. Ömer (r.a.)'in hilafetinden önce kişilerin kendi çocuğuna ve küçük kardeşine, büyüklerin ise büyüklere yazıyı öğrettiğini söylemiş, fetihten sonra ise çocukların sayısının artmasıyla Hz. Ömer'in küttapların yapılmasını emrettiği, şeklinde bir bilgiyi aktarmıştır. Söz konusu rivayetten Resulullah (s.a.v) döneminden itibaren Hz. Ömer (r.a.)'in hilafetine kadar küttapların mevcut olmadığı anlaşıyorsa da yukarıda verilen örnekler küttapların, Resulullah (s.a.v) döneminde mevcut olduklarını göstermektedir. Kettânî'nin yaptığı bu nakil, belki de küttaplarda Arap yazısının dışında İslami öğretimin de yer almasıyla izah edilebilir. Muhtemelen Resulullah (s.a.v) dönemindeki küttaplar yalnızca Arap yazısının öğretimi için kullanılırken, Hz. Ömer (r.a.) döneminde İslâm dininin esaslarının öğretildiği okullar haline dönüşmüş olabilir.

Resulullah (s.a.v) okuma-yazma oranını arttırmak için sadece kurumları değil durumları da en güzel şekilde değerlendirmiştir. Bunun en çarpıcı örneği Bedir Savaşı'nda görülmektedir. Bedir Savaşı'nda ele geçirilen esirlere, müslüman çocuklarına okuma-yazma öğretme şartıyla serbest kalma hakkı verilmiştir. Bu çocuklar arasında Hz. Ebubekir döneminde Kur'an ayetlerinin bir mushaf halinde bir araya getirilmesi işine başkanlık yapmış olan Zeyd b. Sâbit de vardır. Zeyd b. Sabit'in dışında ensar çocuklarından bazıları da bu esirlerden okuma-yazma öğrenmişlerdir.²⁴

2.2. Dört Halife Dönemi

Hz. Peygamber (s.a.v) döneminden sonra İslam yavaş yavaş diğer milletlerin arasında da yayılmaya başlamış, yeni müslüman olan insanlara Kur'an-ı Kerim öğretecek kimselere ihtiyaç duyulmuştur. Hz. Ömer bazı sahabileri fethedilen

²³ Dündar, s. 293.

²⁴ Gözütok, s. 107.

bölgelerde görevlendirerek Kur'an öğretiminin sistemli bir şekilde yapılmasını sağlamıştır.

Dört halife döneminden itibaren çocuklara Kur'an öğretimi, mescitlerin yanında kurulan eğitim kurumlarında verilmiştir. Çocukların eğitimi için ilk program Hz. Ömer tarafından hazırlanmış ve kendisinden sonra gelen halifeler tarafından da bu program kullanılmıştır. Hz. Ömer'in hazırladığı program, ağırlıklı olarak Kur'an derslerini ihtiva etmektedir.²⁵ Ayrıca Hz. Ömer çocuklara Kur'an-ı Kerim, okuma-yazma, Arap dili kaidelerinin yanında, şiir, yüzme, binicilik ve atıcılığın da öğretilmesini istemiş, bu konuda valilere emirler göndermiştir. Kur'an öğrenen çocuklara beytü'l-mâlden maaş bağlamış, bunu yaparken köle-hür ayrımı yapmamıştır.²⁶ Hz. Ömer, Mescid-i Nebvî'nin bünyesinde kültürel amaçlı "Buteyhâ/Betîhâ" denilen bir revak yaptırmış ve burası için şu ifadeyi kullanmıştır: "Kim eğlenmek, şiir okumak ve yüksek sesle konuşmak istiyorsa şu revaka çıksın."²⁷

İslam tarihinde fetihlerle adından söz ettiren Hz. Ömer, o dönemde sadece İslam topraklarını genişletmemiş, eğitim-öğretimle ilgili yeniliklere de imza atmayı sürdürmüştür. Hz. Ömer, Mescid-i Nebvî'nin yanında veya bazı bölümlerinde çocukların eğitim-öğretimi için kütüphane açmakla kalmamış onları eğiten hocaları da düşünerek onlara bir miktar ücret tayin etmiştir. Hazırladığı eğitim programı ve öğretmenlere bağladığı maaşla da kendinden sonrakilere örnek olmuştur. Hz. Ömer halife olduğu dönemde, Medine'de çocuklara eğitim veren üç öğretmen bulunmaktaydı. Bunların her birine aylık on beş dirhem maaş bağlatmış, valilerine de Kur'an öğreticilerine maaş bağlanmasını emreden bir talimatname göndererek bu işin resmi bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Hz. Ömer, kütüphanelerde Kur'an dersinin verilmesini sağladıktan sonra Âmir b. Abdullah el-Huzâ'î'ye (ö. ?) onlara eğitim ve öğretimde bulunmasını emretmiş ve beytü'l-mâl'den ona maaş bağlamıştır. Hz. Ömer yeri geldiğinde eğitim konusuyla kendisi ilgilenmiş, seviyesi düşük olanlara kitapların dışında levhalara yazarak öğretimde bulunulmasını istemiştir. Daha sonra çocuklar, Âmir b. Abdullah'tan eğitim konusunda kendilerine kolaylık sağlamasını istemişler,

²⁵ Çelebi, s. 45.

²⁶ Mustafa Fayda, "Hz. Ömer", **DiA**, C. 34, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007, s. 50.

²⁷ Dündar, s. 294.

Âmir de onlara sabah namazından sonra derse başlayıp kuşluk vaktine kadar, öğlen namazından sonra başlayıp ikindiye kadar devam edebileceklerini söylemiştir. Günün kalan kısmında ise istirahate çekilmeleri tavsiyesinde bulunmuştur. Hz. Ömer öğretmenlerin öğrencilere Kur'an öğretirken herhangi bir şart ileri sürmelerini hoş karşılamamış, yumuşak davranılmasını istemiştir.²⁸

Kaynaklarda Hz. Ömer'in kendi döneminde eğitimle ilgili yaptığı faaliyetlere yer verilmesine karşın diğer halifeler hakkında çok fazla bilgiye rastlanmamaktadır. Bunun sebebi ise Hz. Ebubekir'in, Hz. Peygamber (s.a.v)'in sistemini, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin de Hz. Ömer'in sistemini devam ettirmiş olmalarıdır.

2.3. Emeviler ve Abbasiler Dönemi

İlk dönemlerde olduğu gibi Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde de evlerde, camilerde ve kütaplarda eğitim-öğretim devam etmiş, yukarıda anlatılan sebeplerden ötürü camiler/mescitler daha çok yetişkinlerin eğitim gördüğü mekanlar olmuştur.

Saraylarda çocukların eğitimi Emeviler Dönemi'nde başlamıştır. Bu eğitimin programı öğrencinin geleceği ve ileride kendisini bekleyen görevlere uygun biçimde düzenlenmekteydi. Zengin ailelerin konaklarında özel eğitim programları uygulanıyordu. İslam tarihinde saray eğitimi konusunda zaman zaman uygulama farklılıkları olsa da bu eğitimin her dönem devam ettiği görülmektedir. Muaviye (ö. 60/680)'nin ve Velîd b. Abdülmelik (ö. 96/715)'in çocuklarına sarayda özel ders aldırarak eğittikleri kaynaklarda geçmektedir.²⁹ Abdülmelik b. Mervan (ö. 86/705) zamanından itibaren saraylarda sürekli görev yapan bir yetiştirici, terbiyecisi (müeddib) bulunmuştur. Bunlardan birisi de Taif'te doğan ve Kur'an öğretmenliği yapan Haccâc b. Yusuf es-Sakafî (ö. 95/714)'dir ve ilk zamanlarda Abdülmelik b. Mervan'ın veziri durumundaki Süleyman b. Naîm'in çocuklarına hocalık yapmıştır. Bu dönemde yapılan eğitim programında Kur'an, şiir, meğazi türünden bazı hususlar ve hitabet öğretilerek, haram ve helalin ne olduğu çocuklara anlatılmıştır. Ayrıca bazı halifelerin, çocuklarına Arapça ve ahlak derslerini öğretmesi için müeddib tuttıkları da bilinmektedir. Aynı

²⁸ Gözütok, "Hz. Ömer Döneminde Eğitim ve Öğretim", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10, S. 50, (Haziran 2017), s. 948.

²⁹ Çelebi, s. 93-94.

zamanda Emevi halifeleri kendi çocuklarını sarayda yetiştirmekle kalmamış onlar için özel mektepler de açmışlardır. Emeviler'den sonra bu uygulamalar hemen hemen bütün İslam devletlerinde devam etmiştir. Aynı zamanda Emeviler Dönemi'nde “emsar” adıyla bilinen büyük yerleşim birimlerinin hemen her mahallesinde ayrı ayrı kütüphaneler açıldığı da bilinmektedir.³⁰

Hiz. Ömer'in hilafetinde birçok yönden sistemleşen kütüphaneler, Abbasiler zamanında beş-altı yaşlarındaki çocukların on yaşına kadar eğitim gördükleri kurumlar haline geldi. Bunlar zamanla mahalle ve sokaklara yayılmış, sıbyan mektebi, mahalle mektebi mahiyetindeki kurumlara dönüştü. Böylece kütüphaneler, belirli bir ücret karşılığında eğitim veren bir mesleğin ortaya çıkmasına imkan sağlamıştır. Bu kurumlar bütün İslâm devletleri tarafından desteklendiği için çok kısa bir zamanda İslâm dünyasında hızla yayıldı. Örneğin, Abbasiler Dönemi'nde bu okullar köylerde daha yaygınken, Endülüs Emevi hükümdarı Hakem (ö. 366/976) tarafından yoksul öğrenciler için 27 okul açılmış ve bu okulda görev yapan öğretmenlerin ücretleri de Hakem tarafından karşılanmıştır.³¹

Fatimî saraylarına bakıldığında ise yüksek tabaka çocuklarını yetiştirmek için özel bir müfredat programının uygulandığı görülmektedir.³²

2.4. Selçuklular ve Osmanlılar Dönemi

Selçuklular Dönemi'nde eğitim-öğretim, diğer dönemlerde olduğu gibi kütüphanelerde yapılmaya devam edilmiştir. Bunun yanında o dönemde mektep ve medreselerin de eğitim ve öğretiminin gerçekleştirildiği kurumlar arasında olduğu görülmektedir. Osmanlılar'ın ise medrese kurmaya ve geliştirmeye başlamasının altında ise Anadolu Selçukluları'nın tecrübesinin yattığı bilinmektedir.

Osmanlılar'ın, Selçuklular'dan ve İslam ülkelerindeki eğitim kurumlarından aldıkları ilköğretim seviyesindeki okullara “sıbyan mektebi” adı verilmektedir.

³⁰ Cahit Baltacı, **İslâm Medeniyeti Tarihi**, 3. Basım, İstanbul: İFAV, 2010, s. 131-132.

³¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 16.

³² Baltacı, s. 132.

“Sıbyan”, Arapça’da “sabî” kelimesinin çoğuludur ve çocuklar anlamına gelmektedir. Mektep kelimesi ise “yazı yazılan yer” anlamına gelen “ketebe” kelimesinden türetilmiştir. Mektep kelimesi aynı zamanda “Kur’an öğretilen yer” anlamında da kullanılmıştır. Sıbyan mektebi ise 5-6 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarının 3-4 yıl eğitim aldıkları kurumları ifade için kullanılan bir kavramdır.³³

Sıbyan mektepleri; Mekteb-i Sıbyan, Darü’s Sıbyan, Muallimhane, Mektephane, Darü’l-ilm, Darü’t-tâlim, Mahalle Mektebi, Taş Mektep gibi farklı isimlerle anılmışlardır. Fatih Sultan Mehmet’in Türkçe vakfiyesinde bu müesseselere “dar’üt-tâlim” denilmekle beraber vakfiyenin Arapçasında mektep tabiri de kullanılmıştır. Fatih’ten sonra gelenler buna “darü’l-ilm, muallimhane, mektep, mektephane” de demişlerdir. Halk dilinde ise neredeyse her mahallede bulunması sebebiyle “mahalle mektebi” adı ile anılmıştır. Bazı eserlerde “sübyan mektebi” denildiği de görülmektedir.³⁴

Osmanlı’da sıbyan mekteplerinin programları da başlangıçtan 1924’e kadar çeşitli değişiklikler ve gelişmeler göstermiştir. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul’da kurduğu ilk “darü’t-tâ’lim”in vakfiyesinde “tâ’lim-i kadim ve Kur’ân-ı Azîm” okunmasını şart koşmuştur. II. Bayezid ise, İstanbul’daki külliyesine ait vakfiyesinde sıbyan mektebinin programını vermiş, bu programa göre muallimhaneye tayin edilecek muallim ve halife (kalfa), sıbyana Kur’an okumayı ve bazı ilmihal bilgilerini öğretmekle yükümlüdür,³⁵ demiştir.

1824’te II. Mahmud tarafından çıkartılan “tâ’lim-i sıbyan hakkında ferman”da evvela dini derslerin öğretilmesi şart koşulmuş sonrasında ise mektep hocalarının çocuklara Kur’an öğretmesi istenmiştir. Kur’an öğrenen çocukların yeteneklerine göre tecvit, ilmihal ve dini akideleri öğrenmesi gerekliliği de eklenmiştir. 1846’da ise, dört yıllık eğitim veren sıbyan mekteplerinde Elif-Ba, Kur’an, ilmihal, tecvit gibi derslerin okutulduğu kaynaklarda yer alan bilgiler arasındadır.³⁶

³³ Şadiye Yılmaz, “Osmanlıdan Cumhuriyete Sıbyan Mekteplerinde Yenilik ve Gelişmeler”, (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, SBE), 2009, s. 7.

³⁴ Yılmaz, s. 8.

³⁵ Baltacı, s. 169.

³⁶ Baltacı, s. 170.

1869’da uygulamaya konulan Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi’ne göre mekteplerde dini derslerin yanında hesap ve coğrafya gibi derslerin de ilave edilmesine karar verilmiştir.³⁷ 1870’li yıllara gelindiğinde ise hızlı bir değişim başlamış, sıbyan mekteplerinin yanında “usûl-i cedîd” üzere eğitim verecek yeni mektepler açılmıştır. İbtidaî adı verilen bu mekteplerde hem kullanılan ders araç-gereçleri yenilenmiş hem de ders veren hocalar geleneksel değil yeni yöntemlerle öğretim yapan hocalardan seçilmiştir. İbtidaî mektebin ilk örneği 1873’te Çemberlitaş’taki bir binada açılmıştır.³⁸

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren varlıklarını sürdüren sıbyan mektepleri zaman içerisinde farklı sebeplerden ötürü değişime uğramıştır. Islahat döneminde her alanda gerçekleşen yenilenme düşüncesi, klasik dönemin eğitim ve öğretim müesseselerine de yansımıştır. Tanzimat Dönemi’nde sıbyan mekteplerine dokunulmasa da farklı derslerin konulmasıyla değişimin sinyalleri verilmiştir. 1862’lerde başlayan ve diğer yıllarda da devam eden dönüştürme çabaları 1870’lerden itibaren hızını arttırmış, bu mektepler ibtidaî mekteplere çevrilmeye başlanmıştır. 330 sıbyan mektebinden 36’sı ibtidaî mektep haline getirilmiştir. 1871 yılında ise sıbyan mekteplerinin ıslahı daha da genişleyerek devam etmiştir.³⁹ O dönemlerde sıbyan mektepleri tamamen ortadan kaldırılmamış ıslah etme yoluna gidilmiştir. Fakat diğer taraftan konulan derslerle ibtidaiye programlarına uyum sağlanması için çaba sarf edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi’ne gelindiğinde sayılarının iyice azaldığı görülen sıbyan mektepleri 1924 yılında çıkarılan “Tevhîd-i Tedrisat” kanunu ile tamamen kaldırılmıştır.⁴⁰

Zaman içerisinde her ne kadar sıbyan mekteplerindeki derslerde bazı farklılıklar görülse de programda olan derslerin başında her zaman Kur’an-ı Kerim gelmektedir. Bu hem Osmanlı Devleti hem de Osmanlı toplumu açısından son derece önemli bir yere işaret etmektedir ki Osmanlı eğitim sisteminin temelinde Kur’an-ı Kerim vardır. Bu temel hem mekteplerin hem de medreselerin ortak ve vazgeçilmez bir değeridir.

³⁷ Hamza Altın, “1869 Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri”, **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 1, (2018), s. 280.

³⁸ Ali Naci Özyalvaç, “Bir Müfettiş Raporuna Göre Erken 20.Yüzyıl İstanbul’unda Suriçi Sıbyan Mektepleri”, **(Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE, 2010)**, s. 24.

³⁹ Baltacı, s. 197.

⁴⁰ Yılmaz, s. 67.

Sıbyan mekteplerinin tarihi seyrinden kısaca bahsedildikten sonra bu mekteplerde derslerin nasıl işlendiğine de değinmek isabetli olacaktır. Bir çocuğun mektebe başlaması Osmanlı toplumunda sıradan bir olay değildir. Bu sebeple mektebe başlayan her çocuğa ailenin imkanları nispetinde bir tören yapılmaktaydı.

O dönemlerde mektebe başlamak, çocukların hayatlarında önemli bir yere sahipti. “*Bed’-i besmele cemiyeti*” ya da “*amin alayı*” da denilen bu merasim, genellikle kandil, Pazartesi veya Perşembe günleri düzenlenirdi. Ailenin maddi durumuna göre bu merasimler farklılık gösterebilirdi. Yoksul bir ailenin çocuğu, “*eti senin, kemiği benim*” denilerek teslim edilirken, orta halli bir ailenin çocuğu, talebelere ve hocalara bazı hediyeler verilerek mektebe başlatılırdı. Zengin çocuklarının merasimleri ise adeta bir düğün havasında geçerdi. Çocuk önce güzel elbiseler giydirilerek ata bindirilir, mektepten gelen “*ilahici* ve *aminci*”ler ona eşlik eder, hep beraber Eyüp Sultan’a gidilirdi. Yol boyunca okunan ilahiler ve edilen dualardan sonra çocuk hocanın karşısındaki seccadeye oturur ve sembolik olarak ilk ders bir iki harfin tekrarlatılmasıyla sona ererdi. Tören sonunda çocuğun ailesince hazırlanmış yemekler yenilir; hocaya, kalfaya, ilahi okuyan ve amin alayına katılan bütün çocuklara hediyeler dağıtılırdı.⁴¹

Sıbyan mekteplerindeki eğitim sistemi genelde tekerlemelerle yapılan tekrarlara dayanır, bazen de bunlara benzerliklerden kurulan çağrışımlar eşlik ederdi. Mesela harfler “elif” oklava gibi, “be” çanak gibi, “te” ona benzer, “se” ona benzer, “cim” karnıyarık, “ha” ona benzer, “hı” ona benzer gibi tekerlemelerle öğrenciye harfler ezberletmeye çalışılırdı. Harekeler de buna benzer tekerlemelerle öğretilirdi.⁴² Sıbyan mekteplerinde öğrencilerin üç gruba ayrıldıkları görülmektedir. İlk grup henüz okumaya geçmemiş “elifbacılar”, ikinci grup okumayı sökmeye çalışan “cüzçüler” ve son grup okumaya geçmiş olan “Mushafçılar”dan oluşmaktaydı.⁴³

Dersler sabah erken başlar, öğle yemeği için ara verilir ve ikindi sonrasında derslere son verilirdi. Sıbyan mekteplerinde Cuma günü tatil olurdu. Perşembe günleri

⁴¹ Songül Keçeci Kurt ve Suat Polat, “Osmanlı Devleti’nde Kızların Eğitiminde Okulun Önemi (1839-1920)”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, (Kış 2013) s. 88.

⁴² Baltacı, s. 172.

⁴³ Abbas Çelik, “Hatıralarla Sıbyan Mektepleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 27, (2007), s. 132.

ise eğitim öğlene kadar sürerdi. Ramazan ayı boyunca mektep uzun tatile girerdi. Dersler Kur'an-ı Kerim okuma ve bazı sureleri ezberleme üzerine yoğunlaşırdı. Dersini dinletmek isteyen öğrenci önce kalfaya dersini dinletir sonra hocasının yanına giderdi. Okulda her şeyden önce Kur'an-ı Kerim'e saygı öğretilir, o ele alınacağında ve yerine geri koyulacağında öpüp alna götürmek adetten sayılırdı.⁴⁴

Sıbyan mektepleri hocaları genellikle medrese mezunu olup cami veya mescitlerde imam-hatiplik veya müezzinlik yapan kimselerden seçilirdi. Kız çocuklarına özel mekteplerin hocaları ise genellikle Kur'an'ı, aynı zamanda Sübha-i Sıbyan⁴⁵ ve Tuhfe-i Vehbî⁴⁶ gibi risaleleri okumuş yaşlı kadınlardan seçilirdi.⁴⁷ 1920-21' de İstanbul'da bir sıbyan mektebinde okuyan bir yazar kadın hocalarla ilgili şunları anlatmaktadır:

*"Bir Nakşibendi şeyhi, evinin üst katındaki iki odadan birini kız öğrencilere, ötekini erkeklere ayırmıştı. Şeyhin genç ve güçlü kuvvetli karısı kerevet üstünde ve bir minderin önünde otururdu. Çocuklar evlerinden getirdikleri küçük minderlerde yere oturlardı. Önlerinde çepeçevre bir tek sıra vardı. Çocuklar yan yana bu sıranın önünde otururdu. Hepsinin önünde bir Amme Cüzü. Hoca Hanım bu cüzden her gün bir-iki ayet okutup ezberletirdi. Nereden nereye kadar ezberleneceğini toplu iğne başı büyüklüğünde iki balmumu belirlerdi..."*⁴⁸

Mekteplerde hocalara yardım eden kimselere "kalfa" denilirdi. Bu halifeler hem mektepte ders yapıldığı sırada hoca tarafından verilen görevleri yerine getirir hem de hocaların derse giremediği durumlarda derse girerlerdi. Diğer taraftan öğrenciler

⁴⁴ Çelik, s. 7.

⁴⁵ Mehmed b. Ahmed er-Rûmî, **Sübha-i Sıbyan**, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1308-1311/1891-1893, Mevlana Müzesi No: 4026. Bu eser Mehmed b. Ahmed er-Rûmî (Müellifin ismi yazma nüshalarda belli değildir. Matbu nüshalarda ise Mehmed b. Ahmed er-Rûmî, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Ahmed er-Rûmî ve Er-Rûmî Bosnavî Ebu'l-Fadl Muhammed b. Ahmed gibi farklı şekillerde geçmektedir.) tarafından 1033/1624 yılında telif edilen ve şiir şeklinde yazılan Arapça-Türkçe bir sözlüktür. Eserin ismi, "çocukların tesbihi" anlamına gelmektedir. Arapça öğrenmeye başlayan çocuklara daha eğitimin başında özellikle de dini ilimlere dair geniş bir kelime dağarcığı kazandırmayı hedeflemektedir. Geniş bilgi için bkz. : Atabey Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerden Sübha-i Sıbyan", **Türkoloji Dergisi**, C.1, S. 2, 2006.

⁴⁶ Sünbülzâde Vehbî, **Tuhfe-i Vehbî**, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1835. Bu eser adından da anlaşılacağı üzere Sünbülzâde Vehbî (v. 1809) tarafından telif edilmiş manzum Farsa-Türkçe bir sözlüktür. 882 beyitten oluşmaktadır. Eserin ilk basımı müellif henüz hayattayken 1798 yılında yapılmıştır. Seyfettin Özege'ye göre Tuhfe-i Vehbî 1798-1909 yılları arasında 59 defa basılmıştır. Geniş bilgi için bkz.: Atabey Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî", **Türkoloji Araştırmaları**, C. 2, S. 2, (İlkbahar 2007).

⁴⁷ Baltacı, s. 172.

⁴⁸ Yahya Akyüz, "Osmanlı'da Kadın Öğretmenli Ev Sıbyan Mektepleri" (Amerikan ve Fransız Eğitim Tarihinden Benzer Örnekler), **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Uygulama Merkezi Dergisi**, S. 15, (2004), s. 6.

arasında durumu zayıf olanlar ile ilk kez mektebe başlayanların derslerini tekrarlatıp çalıştırarak onları hazırlayanlar yine halifeler olurlardı.⁴⁹

Sıbyan mekteplerinin sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte, mektep sayısı bakımından en zengin şehrin İstanbul olduğu bilinmektedir. Osman Ergin'in "*Türkiye Maarif Tarihi*" adlı eserinde, kadınların 47, hükümdarların 10, paşaların 37, esnaf ve ağaların 59, bey, çelebi ve efendilerin 45 olmak üzere toplam 198 sıbyan mektebinin olduğu, bu mekteplerin ıslah edilme çalışmalarının yapıldığı yıllarda ise sayısının 360 civarında olduğu bildirilmektedir.⁵⁰

Sıbyan mekteplerinin mimari yapıları ise, çoğunlukla tek odalı ahşap veya kâgır yapılarıdır. Bir yanı sokak üzerine yerleştirilir, diğer cephesiyle çok defa küçük bir bahçeye açılırlardı. Öğrencilerin su içme, tuvalet vb. ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan çeşme, hela, depo gibi hizmet mekanları bahçe avlusuna uygun gelecek şekilde yerleştirilirdi. Bazı dersliklerin girişinde küçük bir saçakla korunan, kiminde ise daha geniş, yarı açık bir derslik şeklinde olan, bazen bir seki halinde giriş önü mekanı bulunurdu. Dersler yazın bahçede veya eyvanda, kışın bir ocakla ısıtılan dershanede yapılırdı.⁵¹

2.5. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası

Sıbyan mekteplerinin Tevhîd-i Tedrisat Kanunu ile tamamen kapatılmasından sonra eğitim ve öğretimde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu bağlamda 1924 yılında hazırlanan "İlk Mekteplerin Müfredat Programı" Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim ve öğretim anlayışını yansıtan ve yeni Cumhuriyet'in ihtiyaç ve şartları düşünülerek hazırlanan ilk programdır. 1924 İlk Mektepler Müfredat Programı'nda din öğretimine "Kur'an-ı Kerim ve Din Dersi" adıyla ilkokulların 2, 3, 4 ve 5. sınıflarında haftada iki saat olarak yer verilmiştir.⁵² Osmanlı'nın son dönemindeki ilkokul programı olan 1914 tarihli "Mekâtib-i İbtidâiye Ders Müfredatı"nda yer alan "Kur'an-ı Kerim ve Ma'lûmât-ı Diniye" dersi ile 1924'deki İlk Mekteplerin Müfredat Programında yer alan "Kur'an-ı

⁴⁹ Ünal Taşkın, "Klasik Dönem Osmanlı Eğitim Kurumları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 3, (İlkbahar 2008), s. 348.

⁵⁰ Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, 2. Basım, İstanbul: Eser Matbaası, 1977, s. 89.

⁵¹ Zeynep Ahunbay, "Mektep (Mimari)", *DİA*, C. 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004, s. 7.

⁵² Tuğrul Yürük, "Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Program Anlayışları", (*Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, SBE, 2011), s. 67.

Kerim ve Din Dersi” arasında önemli bir farklılık yoktur.⁵³ 1924 İlk Mektep Kur’an-ı Kerim ve Din Dersi müfredat programının içeriğinde Kur’an-ı Kerim’in öğretilmesi, Hz. Peygamber (s.a.v), sahabe ve diğer peygamberlerin hayatlarından menkıbelerin anlatılması, İslam’ın şartları (namaz, oruç hac, zekat) ve iman esasları yer almaktadır.⁵⁴ 1930-1931 yıllarına gelindiğinde genel öğretim kurumlarından, 1939 yılından sonra ise köy okullarından din derslerinin kaldırıldığı görülmektedir.⁵⁵

İlkokullarda durum böyle iken 1924’te Dâru’l-Kurralar’dan Kur’an Kursları’na dönüştürülen kurumlarda da durum çok farklı değildir. 10.12.1930 tarihinde 12 yaşından küçüklere hiçbir şey öğretilmemek, 12 yaşından büyüklere ise sadece Kur’an-ı Kerim ve namaz sure ve dualarını öğretebilmeleri için bazı hocalara zamanın Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi’nin ısrarlarıyla izin verilmiştir.⁵⁶ 1950 yılına kadar devam eden bu uygulamalar Kur’an öğretimine büyük bir darbe vurmuş çocukların devlet eliyle din eğitimi alması da kısıtlanmıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde geçmişe nazaran Kur’an öğretimi açısından bir rahatlama olmuş, bu tarihten itibaren Kur’an Kursları’nın sayısında da bir artış görülmüştür. 1999’da ise ilköğretim dışında Kur’an-ı Kerim öğrenmek isteyenler, ilkokulu bitirmeleri şartıyla kurslara kabul edilmiştir. İlkokulu bitirme şartı, 5. sınıftan önce Kur’an öğrenmek isteyenlerin de önünü kesmiştir. O dönemlerde ilköğretimden önce Kur’an öğreten bazı Diyanet görevlileri hakkında ise soruşturma başlatılmıştır. Tarihler 2011 yılını gösterdiğinde Kur’an öğretimi önündeki bütün engeller kaldırılmış ve her yaştan insan istediği şekilde bu kurslara gidip öğrenimlerine devam etme hakkı kazanmışlardır.⁵⁷

Cumhuriyet’in ilanından başlayarak yıllarca süren kısıtlamaların ardından⁵⁸ 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen ve 11 Nisan 2012 yılında Resmi Gazete’de yayınlanan

⁵³ Maârif-i Umumiye Nezareti, **Mekâtîb-i İbtidâîye Ders Müfredatı**, 1. Basım, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1330, s. 3.

⁵⁴ Maârif Vekaleti, **İlk Mekteplerin Müfredat Programı**, 2. Basım, İstanbul: Devlet Matbaası, 1927, s. 13-14.

⁵⁵ İrfan Başkurt, **Din Eğitimi Açısından Kur’an Öğretimi ve Yaz Kur’an Kursları**, 1. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013, s. 111.

⁵⁶ Mustafa Öcal, “İslam’ın İlk Yıllarından Yakın Döneme Kadar Kur’an Eğitim ve Öğretimi”, **Din ve Hayat**, S. 31, (2017), s.10.

⁵⁷ Kadir Dinç, “Geçmişten Günümüze Kur’an Eğitimi”, **Din ve Hayat**, S. 33, (Eylül 2018), s. 6-9.

⁵⁸ 1924 yılında ilkokulların birinci sınıflarının dışındaki bütün sınıflarda haftada iki saat okutulan Kur’an-ı Kerim ve Din Dersleri 1926 yılında kaldırılmıştır. 1930’da beşinci sınıflarda öğrenci velilerinin talep etmesi halinde verilen din dersi, bu tarihten itibaren kaldırılmıştır. Din Dersleri 1939’da köy ilkokullarının programlarından çıkarılmıştır. Geniş bilgi için bkz. : Başkurt, s. 111-112.

6237 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile birlikte okullarda seçmeli din, ahlak ve değerler eğitimi dersleri uygulaması başlamış ve programlara Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler dersleri yerleştirilmiştir.⁵⁹ 2013-2014 yılından itibaren ise Diyanet İşleri Başkanlığı 10 pilot bölge ile başladığı "4-6 Yaş Kur'an Kursları"nı açmış, böylelikle Cumhuriyet tarihinde ilk defa okul öncesi döneme yönelik din eğitimi faaliyetlerini de başlatmıştır. Son gelişmelerle birlikte hem okullarda hem de okul dışındaki kurumlarda Kur'an öğretiminin önünde hiçbir engel kalmamıştır. Bundan sonraki süreçte hem Kur'an öğrenmek isteyen kişilerin hem de eğitim veren kurumların sayılarında artış gözlemlenmiştir.

59 Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Eğitim Kanunu Kurumları Yönetmeliği (2012), **T.C. Resmi Gazete**, 6287, 11 Nisan 2012.

BİRİNCİ BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİNE GENEL BAKIŞ

1. OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Okul öncesi eğitim, “*çocuğun doğumundan ilkokula kadar çocukların, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önünde bulundurularak, çocukların sağlıklı bir biçimde gelişmelerini sağlayıcı, olumlu kişiliğin temelini atıldığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, çocukların kendine güven duymalarının sağlandığı, ebeveyn ve eğitimcilerin aktif olduğu sistemli bir eğitim*”⁶⁰ olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre okul öncesi eğitim doğumla başlayıp hayat boyu devam eden bir sürecin başlangıcını ifade etmektedir. Okul öncesi eğitim, araştırmacılar tarafından “en kritik dönem” olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi ise kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde gelecek yıllara etkisi sebebiyledir.⁶¹ Okul öncesinde 4-6 yaş döneminin ayrı bir yeri vardır. Yapılan araştırmalara göre, bu dönemde kazanılan tecrübelerin, bireyin inanç ve değer yargılarının şekillenmesinde ve toplumda sorumluluk sahibi olmasında etkisi büyüktür. Kişinin hayatı boyunca öğreneceği şeylerin yarısından fazlasını bu dönemde öğrendiği düşünüldüğünde zihinsel, duygusal, sosyal, dinî ve ahlakî gelişimi için verilecek eğitimin hayati bir önem taşıdığı görülmektedir.⁶²

Çocuğun gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda her yaş grubuna özel farklı gelişim türlerinden söz edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait okul öncesi ile ilgili yazılan eserler incelendiğinde kimi zaman başlıklar değişse de aynı gelişim türleri üzerinde durulduğu görülmektedir. DİB'nin,

⁶⁰ Rengin Zenbat, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yönetici Özellikleri, **M. Ü. A. E. F. Eğitim Bilimleri Dergisi**, S. 6, (1994), s. 313.

⁶¹ Meziyet Arı, “Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi”, Müzeyyen Sevinç (hızl.), **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Mora Kültür Yayınları, 2003, s. 31.

⁶² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.9.

MEB'den farkı ise dinî ve ahlakî gelişim türlerini de programına dahil etmesi olmuştur.⁶³ Gelişimin türleri psiko-motor gelişim, dil gelişimi, duygusal gelişim, sosyal gelişim, bilişsel gelişim, dinî gelişim ve ahlakî gelişim olmak üzere yedi başlık altında incelenecektir. Bir öğretim programı hazırlanırken, müfredat oluşturulurken ve ders işlenirken tüm bu gelişim türlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aksi takdirde ne eğitimden istenilen sonuçlar alınacak ne de bu eğitimin çocuğa bir faydası olacaktır.

1.1. Psiko-Motor Gelişim

Psiko-motor gelişim, kişinin tüm yaşamı boyunca devam eden “motor” becerilerinde ortaya çıkan davranışlarının kontrol altına alınmasını ifade eden bir gelişim sürecidir. Bu davranışlar duyu organları, zihin ve kasların birlikte çalışmasıyla ortaya çıkar. Bu kavram kişinin iradî olarak kendi hareketlerini kontrol edebilmesi anlamına da gelmektedir. 4-6 yaş çocuğu bu dönemde rahatça yürür, koşar, atlar, sıçrar, top oynar, dengede durabilir, çeşitli hareketleri müzik ve ritim eşliğinde yapar, kalemi doğru tutar, farklı şekillerde çizgiler çizer, ayakkabısını kendi giyer (bağcıklarını bir süre sonra bağlar), giysilerini kendi giyer, suyunu kendisi koyar ve ellerini yıkar.⁶⁴ Dört, beş ve altı yaş arasındaki çocuklarda motor kabiliyetleri gerçekleştirme konusunda bazı farklılıklar gözlemlenmektedir. Bir öğreticinin bu farklılıkları bilerek hareket etmesi, eğitimin gidişatı ve çocuğun psikolojisi açısından son derece önemlidir. Bilinmediği takdirde öğretmen, çocuktan fiziksel olarak hazır olmadığı bir şey istemiş olacak bu da çocukta yetersizlik hissine sebep olacaktır.

1.2. Dil Gelişimi

Dil bir kimsenin hem kendisini ifade ediş biçimi hem de bilgiyi öğrenme vasıtalarından biridir. Dil gelişimi anne karnında başlamakta ve çocuklar konuşmayı aile ortamında öğrenmektedirler.

Çocukların 4-5 yaş dönemlerinde dil gelişimini kabaca olsa da kazanmış oldukları gözlenmektedir. Bir görüşe göre ise 4 yaşında konuşulan kelime hazinesi 1550

⁶³ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 9-13.

⁶⁴ Geniş bilgi için bkz. : Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 9; Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Öncesi Eğitim Programı**, Ankara: 2013, s. 31.

kelimeye ulaşırken, 6 yaşta bu sayı 1900 kelimeye ulaşır. Çocuk bu yaşta adını, soyadını, ev adresini ve çoğunlukla yaşını söyleyebilir ve cinsiyetini bilir. Olayları, öncelik-sonralık sırasına dizerek geçmiş-gelecek ve şimdiki zaman ayrımları yaparak anlatabilir.⁶⁵

Okul öncesi dönemde çocuklar (4-5 yaşlarında) birkaç kelimeden oluşan cümleler kurarlar, nesnelerle ilgili sorular sorarlar, kendilerine sorulan kısa ve basit öykülerle ilgili soruları yanıtlarlar ve sözcüklerin anlamlarını sorarlar. 6 yaşına geldiklerinde ise neredeyse bir yetişkin gibi konuşmaya başlarlar, kendilerini ve aile bireylerini tanıtır, peş peşe verilen yönergeleri dinlerler ve yerine getirirler, “Neden?”, “Nasıl?” gibi sorulara cevap verirler, dinledikleri bir öyküyü anlatabilirler, şarkı söylemekten, ezbere şiir okumaktan hoşlanırlar ve soyut şeyler hakkında soru sorarlar.⁶⁶ Fakat bazı çocuklarda dil gelişimi ile ilgili problem görülmektedir. Bunun sebebi ise ailede anne-babanın tutumu, kardeş sayıları, anne-babanın çalışması ve sosyo-ekonomik durumlar olabilir. Yaşına uygun dil becerilerini kazanamayan çocuklar sosyal uyumsuzluk, okuma güçlüğü gibi sıkıntılarla karşılaşp okul ortamında çeşitli sorunlarla yüz yüze gelebilirler.⁶⁷

1.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Çocuğun fiziksel ihtiyaçları olduğu gibi duygusal ihtiyaçları da vardır. Duygusal ihtiyaçları karşılanmayan ya da karşılanmasına imkan verilmeyen çocuklar ileride daha büyük problemlerle baş etmek zorunda kalabilirler. Bu sebeple hem ailelerin hem de öğretmenlerin bu konuda hassas davranmaları gerekmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuk, duygularını jest ve mimiklerle ifade eder, başkalarına yardım etme konusunda istekli davranır, kurallara uyar fakat bunun yanında bağımsız da olmak ister, söylenenlere inanır ve onları hemen yapar, yeni tanıştığı insanlarla kolayca iletişim kurabilir, yetişkinlerin davranışlarını model alıp tekrar eder, kendi cinsiyetinden olan arkadaşlarıyla oynamayı tercih eder, giyeceklerini kendisi

⁶⁵ Zeynep Nezahat Cihandide, **Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi**, 2. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014, s. 33.

⁶⁶ Bilge Bağcı Ayrancı, “0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları Ve Yapılması Gerekenler”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 8, S. 1, (Ocak 2018), s. 25-26.

⁶⁷ Müzeyyen Sevinç, “Dil Gelişimi ve İlköğretime Hazırlık”, Müzeyyen Sevinç (hızl.), **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Mora Kültür Yayınları, 2003, s. 169.

giymek ister, merak ve cesaret duyguları bu dönemde artar. Çocuğun bu dönemde bazı duygularının (girişimcilik ya da bağımsızlık gibi) engellenmesi onun saldırganca tavırlar takınmasına sebep olabilir.⁶⁸

1.4. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim, bireyin çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan zihinsel faaliyetlerin gelişimini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.⁶⁹ Bu gelişim bebeklikten başlayıp kişinin hayatı boyunca devam eden bir süreçtir.

Çocukların yeni bilgileri öğrenme ve daha önceki bilgilerle birleştirip anlam üretebilme becerilerinin geliştirilmesine okul öncesi dönemde başlanmalıdır. Çocukların bu yaşlarda bilgi üretme ve problem çözme, sözcük dağarcığını geliştirme, dünya hakkında bilgi edinme ve nesnelerin ne olduğunu ve nasıl çalıştığını bilme gibi özelliklere sahip olması önemlidir.⁷⁰

İsviçreli bir bilim adamı olan Piaget (1896-1980), “bilişsel gelişim kuramını” ortaya koymuş ve bilişsel gelişimin birbirini izleyen dört dönemden⁷¹ oluştuğunu ifade etmiştir.⁷² Piaget, okul öncesi dönemi işlem öncesi dönem olarak isimlendirmektedir. Çocuk bu dönemde sözcükleri kullanmaya ve nesneler arası ilişki kurmaya başlar. Sözcük ile nesne arasındaki ilişkileri anlayan çocuk, önünde açılan yeni dünyayı keşfetmeye başlar.⁷³

Okul öncesi dönemde çocuk farklı parçaları bütünler, bir olayı oluş sırasına göre sıralar, renkleri isimlendirir, neden-sonuç ilişkisi kurarak sorulara cevap verir, nesneleri farklı özelliklerine göre gruplandırır, yirmiyeye kadar sayar ve haftanın günlerini

⁶⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 11-12. ; Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 11-12.

⁶⁹ Çocuğun Bilişsel (Zihinsel) Gelişimi, 2012, <https://pedagojidernegi.com/cocugun-bilissel-zihinsel-gelisimi/> (20 Mart 2019)

⁷⁰ Müzeyyen Sevinç, “Bilişsel Gelişim ve Düşünce Becerilerinin Eğitimi”, Müzeyyen Sevinç (hızl.), **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Mora Kültür Yayınları, 2003, s. s. 159.

⁷¹ Piaget'in çocuğun bilişsel gelişimini dört dönemde incelemektedir. Bunlar; duyuşsal-motor dönem (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlemler dönemi (7-11 yaş) ve soyut işlemler dönemi (12 yaş ve üzeri)dir. Suat Kol, “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 21, s. 3-6.

⁷² Kol, s. 3.

⁷³ Hadiye Küçükkaragöz, “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, Binnur Yeşilyaprak (ed.), **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Pegem Akademi, 2013, s.94.

söyler. Fakat konular arasında mantıksal ilişki kuramaz. Bu dönemde ben merkezcidir ve başkasının bakış açısıyla düşünemez. Cansız varlıkları canlıymış gibi düşünebilir.⁷⁴

1.5. Dinî ve Ahlakî Gelişim

Okul öncesi dönem, çocuğun karakterinin şekillenmesi ve ileriki hayatının sağlam bir zemin üzerine oturabilmesi açısından oldukça önemlidir. Çocuğun bu dönemde yaşadığı tecrübeler yetişkinliğine dair ipuçları vermektedir. Hatta bazı psikologlar kişilik gelişiminin % 90'ının ilk altı yılda oluştuğunu söylemektedirler.⁷⁵ Yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmenin %50'si 4 yaşına, %30'u 4 yaşından 8 yaşına, %20'si ise 8 yaşından 17 yaşına kadar oluşmaktadır. Ayrıca çocukların 18 yaşına kadar gösterdikleri okul başarısının %33'ü 0-6 yaş arasındaki başarı ile açıklanabilmektedir. Araştırma sonuçlarından anlaşıldığı gibi 0-6 yaş insan hayatının ileriye dönük etkilerinin en yoğun olduğu bir dönemdir. Bu dönemdeki yaşantılar, daha sonraki yıllarda hayatı kolaylaştırabileceği gibi, bazı sorunların temelini de oluşturabilir.⁷⁶

Okul öncesi çocukların dinî ve ahlakî gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde temellendirilmesi onların ruh dünyaları için son derece önemli olup bu dönemde yapılan bir hatanın ileride geri dönülemez sonuçlar doğuracağı düşünülmelidir. Bu dönemde öncelikle aileye daha sonra da öğretmene büyük sorumluluklar düşmektedir. Baskıcı ve zorlayıcı bir üslup yerine sevdirci bir yol izlemek gerekmektedir. Çünkü zorlama nefreti, sevgi ise o şeye karşı muhabbeti doğurur ki Peygamber (s.a.v)'in dini öğretme üslubu hem çocuklara hem de çevresindeki insanlara karşı aynı şekilde olmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v)'in “Müjdeleyin, nefret ettirmeyin; kolaylaştırın zorlaştırmayın”⁷⁷ hadisi bunun en büyük ispatıdır. Bu sebeple çocuğun içinde bulunduğu dönem iyi değerlendirilip din eğitimi adına sağlıklı yaklaşımlarda bulunulmalıdır.

Beyza Bilgin din eğitiminin amacının “*Bireyi Allah'a, O'nun peygamberlerine yönelik inanç, ibadet ve ahlak değerleri içinde yetiştirirken, bireyin Allah ile kendisiyle*

⁷⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 12.

⁷⁵ Mustafa Köylü, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, **AÜİFD**, S. 11, (2004), s. 138.

⁷⁶ Cihandide, s. 89.

⁷⁷ Müslim, “Cihad ve Siyer”, 6.

ve çevresiyle uyum içinde olmasını sağlamaktır. Yani din eğitimi, din kültürünün verilmesi, din kişiliğinin kazandırılması olarak tanımlanabilir.” demiştir.⁷⁸

Okul öncesi çocukların dinî ve ahlakî gelişimleri incelendiğinde, Allah ve ölümle ilgili soru sordukları, dini bakımdan aile ve çevrelerini taklit ettikleri, Allah ile bağlantı kurma yollarının dua olduğu ve dualarının genellikle kendi isteklerine yönelik olduğu görülmektedir.⁷⁹ Çocuklar bu dönemde duaların Allah ile bağlantılı olduğunun farkında olmasına rağmen duaların anlamlarını anlamamaktadırlar. Dua çocuklar için niçin yapıldığı bilinmeyen ama her zaman yapılan bir eylemdir. Onlar için dua yatmadan önce, ibadet yerlerinde, yemekten önce veya sonra yapılan dinî bir merasimden ibarettir. Okul öncesi çocukları çok fazla hissetmeden itaatkar dua ederler.⁸⁰

4-6 yaş grubundaki çocuklar, bu dönemde kendilerine anlatılan her şeye inanmaya yatkındırlar ve sordukları dinî soruların cevaplarını itiraz etmeden kabul ederler. Somut düşünceden soyut düşünceye geçemedikleri için Allah'ı insana ait özelliklerle hayal ederler.⁸¹

Okul öncesinde çocukların merak ettikleri konulardan birisi de ölümdür. Çocuk 4-5 yaşlarında ölümü uzun bir uyku zannederken, 5-6 yaşlarında ölümle hastalık ve yaşlılık arasında bir bağ kurarak yaşlı insanların öleceğini fakat yeniden döneceklerini kabul eder.⁸² Din eğitimi yardımıyla verilen öldüğümüzde cennete gireceğimiz inancı, çocuğu fazla korkutmadan bu problemi aşmasını sağlar. Örneğin çocuklar ölümü, ölen kişiyi tabuta koymak ve defnetmek olarak nitelendirmektedirler. Yani kişi ölse bile cennete gidecektir. Okul öncesi çocuk bu durumun çelişkili olduğunu kabul etse de zihnen bunu anlayacak bir düşünceye sahip olmadığı için açıklayamaz.⁸³

⁷⁸ Beyza Bilgin, “Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri”, AÜİFD, S. 24, (1981), s. 474.

⁷⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 12.

⁸⁰ Cihandide, s. 73.

⁸¹ Eyüp Şimşek, “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim ve Özellikleri”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV**, S. 1, (2004), s. 212.

⁸² Şule Bilir, **Okul Öncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı**, İstanbul: YA-PA Yayınları, 1994, s. 57.

⁸³ Cihandide, s. 76.

Çocuğun bu dönemdeki ahlak anlayışına bakıldığında, büyükler kendisine ne öğrettiği ise ahlak anlayışının da o yönde şekillendiği görülecektir. Yani büyükler bir şeye iyi diyorsa o iyi, kötü diyorsa da o kötüdür. Doğru ve yanlış, hareketlerin sonucuna göre değerlendirildiği için niyet ve süreç onun için önemli değildir. Kurallara uymayıp fiziksel kazalara uğrayınca kendisini Allah'ın cezalandırdığına inanır ve bu da suç işlediğinde başına kötü bir şey geleceği inancına sahip olmasına sebep olur. Nihayetinde kötü iş yapanların acı çekmesi gerektiğini düşünür.⁸⁴ Bu dönemde çocuğa Allah tanıtılırken celal değil cemal sıfatları üzerinden tanıtılmalıdır. Bunun tersi yapıldığı takdirde çocuk, yaramazlık yaptığında onu yakacak bir Allah'ın varlığına inanır ve Allah ile olması gereken bir ilişki kurmaktan uzaklaşır.

Çocuklar için bu dönem çok hassastır. Ebeveynler ve öğretmenler her zaman yanı başlarında kendilerini taklit etmek için hazır bulunan bir çocuğun olduğunu unutmamalı, ağızlarından çıkan sözlere ve yaptıkları hareketlere dikkat etmelidirler.

2. OKUL ÖNCESİ KUR'AN ÖĞRETİMİ

Türkiye'de Kur'an öğretimi açısından zaman zaman bazı sıkıntılar⁸⁵ yaşansa da 2011 yılında yapılan düzenlemelerle⁸⁶ çocukların Kur'an öğrenmeleri imkanı genişletilmiştir. İlköğretimde, Kur'an kurslarında ve okul öncesi eğitim kurumlarında velilere birçok imkanlar sunulmuş, isteyen istediği kurumda çocuğuna Kur'an-ı Kerim eğitimi aldırma konusunda özgür bırakılmıştır.

⁸⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015s. 13.

⁸⁵ Diyanet İşleri Reisliği bilgisi dahilinde İstanbul Müftülüğü'nün 10.12.1930 tarihli tamimi ile İstanbul'da "12 yaşından küçüklere hiçbir şey öğretilmemek, büyüklere ise sadece Kur'an-ı Kerim ve namaz sure ve dualarını öğretebilmeleri" için bazı hoca efendilere izin verilmiştir. Bkz. : Turgay Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 7, 1998, s. 547. 5 Ağustos 1999 tarih ve 23777 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4415 Nolu Kanunla 633 sayılı Diyanet İşleri Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen 3. Madde ile "İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri dışında Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dinî bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an Kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerin talebine bağlıdır. 5'inci sınıfı bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yaz Kuran Kursları açılır. Bu kararla birlikte 5'inci sınıfı bitirmeden yaz Kuran Kursu'na gitmek yasaklanmıştır.

⁸⁶ 17.09.2011 tarihli 28057 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 653 No'lu KHK'nın 15. Maddesi ile ek 3. Madde yürürlükten çıkarılmış böylece Kur'an eğitimi ve Kur'an Kursları'nın önündeki bütün engeller kaldırılmıştır.

Çalışmaya konu olan okul öncesi eğitim kurumları iki başlık altında incelenecektir. Fakat kurumlara ve bu kurumlarda verilen eğitime geçilmeden önce “Okul öncesi eğitimi neden bu kadar önemli?” sorusuna cevap aranacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı’nda bu soruya şu şekilde cevap verilmiştir:

“Okul öncesi dönem beyin gelişiminin ve snaptik bağlantıların kurulma oranının en yoğun ve hızlı yaşandığı dönemdir. Beyin gelişimi çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimi için güçlü bir zemin oluşturur. Bu nedenle çocuklar özellikle okul öncesi dönem olarak adlandırılan yaşamın ilk altı yılında çok hızlı büyürler ve bu gelişim alanlarında şaşırtıcı bir hızla yetkinleşirler. Beyin, okul öncesi dönem boyunca hızlı geliştiği için bu dönem, beynin çevresel etkilere en açık olduğu dönemdir. Bu kapsamda çevre, çocuğun gelişimini ve öğrenme motivasyonunu derinden etkiler.”⁸⁷

Yukarıda bahsedilen konunun yanında erken yaşlarda yaşanan deneyimlerin, çocuğun okula, öğrenmeye karşı tutumunu belirlediği ve okul başarısını etkilediği bilinmektedir. Yaşanan olumlu deneyimler çocuğun okula ve öğrenmeye karşı isteğini arttırırken, erken yaşta olumsuz deneyimler yaşaması ise onun bütün eğitim yaşamını etkileyecek problemlerle karşılaşmasına neden olabilir. Buradan da anlaşılabacağı üzere erken yaşta eğitim, çocuğun gelişimi açısından son derece önemlidir. Din eğitimi açısından düşünüldüğünde ise olumlu ya da olumsuz deneyimler çocuğun ileriki yaşantısında, dine bakışını tamamen değiştirebilir. Uzun yıllara dayalı araştırmalarla da çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının, yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği gözlemlenmiştir.⁸⁸

Okul öncesi dönemde Kur’an öğretimi yapan kurumların ikiye ayrıldığı yukarıda belirtilmişti. Bunların ilki, “Özel Öğretim Kurumları”⁸⁹ diye isimlendirilen okul öncesi eğitim veren kurumlar, ikincisi ise Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursları’dır. Bu kurumlardaki eğitim, öğretim programı, müfredat, öğretmen, öğrenci, öğretimde kullanılan materyaller ve öğrenme ortamı başlıkları altında incelenecektir.

⁸⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Öncesi Öğretim Programı**, Ankara: 2013, s. 12.

⁸⁸ Cihandide, s. 89.

⁸⁹ Özel Öğretim Kurumları, Milli Eğitime bağlı anaokullarının İlçe Müftülükleri ile yaptıkları protokol kapsamında Kur’an eğitiminin verildiği kurumlardır.

2.1. Özel Öğretim Kurumları

Türkiye’de okul öncesi eğitimin temellerinin, İkinci Meşrutiyet öncesine dayandığı bilinmektedir. Fakat resmi olarak okul öncesi kurumları Balkan Savaşları’ndan sonra açılmıştır. Bu kurumların açılmasındaki en önemli sebep ailelerdeki eğitim yetersizliğidir ki devlet bu duruma kayıtsız kalmamıştır. Cumhuriyet Dönemi’nde ise anaokullarının, 1925’teki olanaksızlıklardan dolayı kapanmasına, bütçesinin de ilköğretime aktarılmasına karar verilmiştir. Okul öncesi kurumlar, 1940’lı yıllarda tekrar gündeme gelmiş fakat bu defa özel kuruluşlar tarafından faaliyete geçirilmesi devlet tarafından desteklenmiştir. 2006 yılının Milli Eğitim Şurası’nda Milli Eğitim Temel Kanunu’nda düzenlemeler yapılarak “Okul Öncesi Eğitim Kanunu” çıkarılmıştır. 2009-2010 eğitim-öğretim yılında eğitime 32 pilot ilde başlanmıştır. Ertesi yıl 25 ilin de katılmasıyla okul öncesi zorunlu eğitim 57 ilde yapılır hale gelmiştir. 2012 yılında 12 yıllık zorunlu eğitim sistemine geçilmesiyle ilkokul yaşı düşmüş okul öncesi eğitimi de zorunlu eğitim kapsamından çıkarılmıştır. Fakat Bakanlık tarafından 2017 yılında yapılan açıklamaya göre, 2019 yılına kadar okul öncesi eğitimin kademeli şekilde zorunlu olacağı dile getirilmiştir.⁹⁰

Türkiye’de okul öncesi (4-6 yaş grubu) din eğitimi veren kurumlar ilk defa Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılmıştır. DİB, 26 Ocak 2012’de projeyi başlattığını duyurmuş, bir sene sonra ise eğitim-öğretim faaliyetlerini başlatmıştır.⁹¹

MEB anaokullarında Kur’an-ı Kerim öğretimi vereceğini 2017 yılında yayınladığı “Özel Öğretim Kurumları Kur’an-ı Kerim Öğretim Programı” ile duyurmuştur. Milli Eğitim Müdürlüğü ve müftülükler arasında imzalanan protokol ile “Kur’an Kursları Öğretim Programı”nın anaokullarında uygulanmasının önü açılmıştır. İllerdeki Milli Eğitim Müdürlükleri ve müftülüklerin yaptıkları protokollerle başlayan çalışmanın 2018-2019 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısından itibaren hayata geçirilmesi ve 2023’e kadar devam etmesi planlanmıştır. Bu protokole göre haftada 6

⁹⁰ Naciye Öztürk, “Okul Öncesi Din Eğitimi: “Kur’an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” ve Öneriler”, *Analiz*, S. 247, (Temmuz 2018), s. 9.

⁹¹ Öztürk, s. 10.

saat Kur'an dersi verilecektir.⁹² Bu eğitimler müftülüklerin görevlendirdikleri Kur'an kursu öğreticisi ya da müftülük görevlileri tarafından yapılacaktır.

MEB, anaokullarında Kur'an öğretimine 2018-2019 eğitim-öğretim döneminin ikinci yarısında başlayacağı için değerlendirmeler 2017 yılında yayınlanan "Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı" üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Öğretim Programı

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı "Tam öğrenme" kuramına göre hazırlanmıştır. "Tam öğrenme" önceden öğrendiklerini tamamlama, öğretme ve öğrenmeyle ilgili etkinlikleri uygulama, izleme - değerlendirme, öğrenilemeyen konular için düzeltme etkinliklerini uygulama ve düzey belirleme gibi aşamaları barındırmaktadır. Tüm bu aşamaların sağlıklı bir şekilde uygulanıp, istenen sonuçların alınabilmesi için öğretmene düşen görev, oyunla öğretim yöntemlerini benimsemektir.

Programın amacı, öğrencilerin Kur'an-ı Kerim okumanın öneminin farkına varmalarını, Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuyabilmelerini, Kur'an-ı Kerim'i okumaya istekli olmalarını, Kur'an-ı Kerim okuma alışkanlığı kazanmalarını, namazda okunan dua ve sureleri usulüne uygun okumalarını, dini duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerini, namazda okunan dua ve kısa surelerin anlamlarını bilmelerini, son olarak da millî, manevî ve ahlakî değerlere önem vermelerini sağlamak olarak belirtilmiştir.⁹³

Okul Öncesi Eğitim Programı'nda okul öncesi eğitimin çocuk merkezli, esnek, sarmal, eklektik, dengeli, oyun temelli, keşfederek öğrenme öncelikli, yaratıcılığın geliştirilmesinin ön planda olduğu, günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılmasını teşvik eden, temaların/konuların amaç değil araç olduğu, öğrenme merkezli, kültürel ve evrensel değerleri dikkate alan, aile eğitimi

⁹² Ana okullarında yeni dönem, 2019, <http://www.kamudanhaber.net/guncel/ana-okullarinda-yeni-donem-dini-bilgiler-ve-kuran-egitimi-verilecek-h390413.html> (11 Mart 2019).

⁹³ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı**, Ankara: 2017, s. 1.

ve katılımını önemseyen, değerlendirme süreci çok yönlü, özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer veren ve rehberlik hizmetlerini önemseyen bir program olduğu ifade edilmiştir.⁹⁴ Kur'an öğretiminin okul öncesi kurumlarda yapılması sebebiyle bahsedilen özellikler her ikisi için de geçerlidir.

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programının temel özelliklerine bakıldığında farklı okuma düzeylerini dikkate alarak "kur" yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Kur yaklaşımından maksat, cüzdekiler için 3, Kur'an-ı Kerim okuyanlar için ise 2 olmak üzere 5 kurdur. Kur sistemi öğrencinin kendi bilgi seviyesine uygun düzeyden başlamasına imkan vermektedir.

Kur C1'de öğrencilerin Kur'an harflerini tanıyabilmelerine, duyduğu seslerle harfleri eşleştirebilmelerine, harfleri doğru söyleyebilmelerine, harfleri başta, ortada ve sonda olma durumlarına göre ayırt edebilmelerine, hareketleri tanıyabilmelerine ve harfleri hareketlerine uygun; üç harf ve daha fazla harften oluşan kelimeleri okuyabilmelerine yönelik kazanımlara yere verilmiştir. Kur C2'de öğrencilerin med, tenvin, cezm, şedde, yuvarlak te ve hemzeyi tanıyabilmelerine ve uygulayabilmelerine yönelik kazanımları içermektedir. Kur C3'te ise kazanımlar öğrencilerin dört elif miktarı med uygulayabilmelerine, ha zamirini, el takısını tanıyabilmelerine ve uygulayabilmelerine; lafzatullah'ı tanıyabilmelerine ve okuyabilmelerine, hurûf-u mukataayı ve düzeyine uygun ayetleri doğru okuyabilmelerine yönelik kazanımları ihtiva etmektedir. Kur K1 ve K2 ise öğrencilerin, C1, C2, C3 kurlarında öğrendikleri kurallara göre okuyabilmelerine yönelik kazanımları içermektedir.⁹⁵

Amaçlar, kazanımlar, öğretme ve öğrenme süreçlerinin ardından ölçme ve değerlendirme kısmına gelinmiştir. Bu programdaki ölçme ve değerlendirme, iki aşamada gerçekleşmektedir. Bunların ilki izleme değerlendirmesi, ikincisi ise düzey belirler. Birinci aşama olan izleme değerlendirmesinde, izleme formunda ilgili kurun kazanımları vardır. Ve bu kazanımlar C1'de dört, C2'de üç, C3'te iki, K1 ve K2'de ise bir alt öğrenme birimine ayrılmıştır. Öğretmen, bu formda öğrenciyi farklı ölçme araçlarıyla izleyerek ondan beklenen kazanımları yapıp yapmadığını gözlemlemektedir.

⁹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Öncesi Programı**, Ankara: 2013, s. 14-17.

⁹⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı**, Ankara: 2017, s.2.

Yaptıkları için “+”, yapmadıkları için “-” sembollerini kullanır. Eksiklerin olduğu durumlarda düzeltme etkinlikleri yapar. Kazanımlar tamamlandığında diğer alt öğrenme birimine geçilir.

İkinci aşama düzey belirlemedir ve bu maddeler öğretmenin hazırlayacağı bir ölçme aracı ile gözlenir. Öğrenci, gözlenen davranışı “yapamıyor” ise 1, “biraz yapıyor” ise 2, “iyi yapıyor” ise 3 ile puanlandırılır. Toplanan puan o kurdan alınabilecek en yüksek puana bölünür ve 100 ile çarpılır. Böylelikle öğrencinin düzeyi hesaplanır. Bir öğrencinin bir kurun kazanımlarına ulaştığını kabul etmede ölçüt % 70’tir. Bunun altında kalanlar diğer kura geçemez. Fakat gerekli düzeltme etkinlikleri yapılarak bütün öğrencilerin kuru başarı ile tamamlaması beklenmektedir. % 70’i aşanlar ise diğer kura geçerler.⁹⁶

Tablo 1
Her Kurdan Alınabilecek En Yüksek Puan ve Hesaplama Formülü

Kur	Alınabilecek En Yüksek Puan	Formül
C1	54	(toplam puan / 54) x 100
C2	54	(toplam puan / 54) x 100
C3	27	(toplam puan / 27) x 100
K1	12	(toplam puan / 12) x 100
K2	12	(toplam puan / 12) x 100

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Kur’an-ı Kerim Programı, 2017, s.14.

⁹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Kur’an-ı Kerim Programı, Ankara: 2017, s. 12-14.

Tablo 2
Kazanımlar ve İzleme Düzey Belirleme İlişkisi

C1 İzleme ve Düzey Belirleme Formu			AÖB1		AÖB2			AÖB3				AÖB4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
			Kur'an harflerini baştan sona sırayla söyleme		Kur'an harflerini karışık söyleme		Duyduğu seslerle harfleri eşleştirme		Peltek harfleri doğru söyleme		Kalın harfleri doğru söyleme		İnce harfleri doğru söyleme		Boğaz harflerini kurallara uygun şekilde söyleme		Dil harflerini kurallara uygun bir şekilde söyleme		Dudak harflerini kurallara uygun bir şekilde söyleme		Harfleri başta ortada sonda olma durumuna göre söyleme		Üstün harekesini tanıma		Esre harekesini tanıma		Ötre harekesini tanıma		Üstün harekesine göre okuma		Esre harekesine göre okuma		Ötre harekesine göre okuma		3 harften oluşan kelimeleri okuma		3 harften fazla oluşan kelimeleri okuma		TOPLAM		YÜZDE																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
1	Ahmet Birinci	İzleme																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı, 2017, s.13.

Tablo 3
Düzey Belirleme (Cüz-1)

C1 İzleme ve Düzey Belirleme Formu			AÖB1		AÖB2						AÖB3				AÖB4		TOPLAM		YÜZDE																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
			Kur'an harflerini baştan sona sırayla söyleme		Kur'an harflerini karışık söyleme		Duyduğu seslerle harfleri eşleştirme		Peltek harfleri doğru söyleme		Kalın harfleri doğru söyleme		İnce harfleri doğru söyleme		Boğaz harflerini kurallara uygun şekilde söyleme						Dil harflerini kurallara uygun bir şekilde söyleme		Dudak harflerini kurallara uygun bir şekilde söyleme		Harfleri basta ortada sonda olma durumuna göre söyleme		Üstün harekesini tanıma		Esre harekesini tanıma		Ötre harekesini tanıma		Üstün harekesine göre okuma		Esre harekesine göre okuma		Ötre harekesine göre okuma		3 harften oluşan kelimeleri okuma		3 harften fazla oluşan kelimeleri okuma																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
Sıra	No	Ad Soyad	Ölçme																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Programı, 2017, s.18.

Tablo 4
Düzeş Belirleme (Kur'an-1)

K1 İzleme ve Düzey Belirleme Formu			Fatiha Suresini kurallara göre okuma	Tek satırdan oluşan ayetleri kurallara göre okuma	Ayet ortasındaki ve sonundaki durakları uygulama	Kurallara uygun olarak en az 3 satır okuma yapma	TOPLAM	YÜZDE
Sıra No	Ad Soyad	Ölçme						
		Düzey						
		Düzey						
		Düzey						
		Düzey						

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı, 2017, s. 20

Yukarıdaki tablolarda Cüz 1. kur ve Kur'an 1. kur olmak üzere izleme ve düzey belirleme formları verilmiştir. Her öğrencinin alt öğrenme birimlerindeki kazanımları ilk önce izlenecek daha sonra buna uygun olarak değerlendirilecektir. Cüz 1, 2 ve 3'te

izleme basamakları olmasına rağmen Kur'an 1 ve 2'de bu basamaklara rastlanmamaktadır. Bunun sebebi ise cüzle alakalı tüm konular Kur'an-ı Kerim'e geçene kadar izlenmiş eksik konular ise tamamlanmıştır. Dolayısıyla Kur'an'a geçen bir öğrencinin artık harfler ya da harekeler konusunda izlenmesini gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

2.1.2. Müfredat

Öğretim programındaki müfredat kurlara göre belirlenmiştir. Her kurun kendine ait bazı kazanımları bulunmaktadır. Cüz-1'de öğrenciden harfleri ve harekeleri tanınması, birkaç harften oluşan kelimeleri okuması istenmektedir. Cüz-2'de ise med harfleri, tenvin, cezim, şedde, yuvarlak te ve hemze gibi konular bulunmaktadır. Cüz-3'te dört elif mikrarı med, hu zamiri, lafzatullah ve hurûf-u mukattaa' gibi konuların uygulanması beklenmektedir. Kur'an 1 ve 2'de öğrencinin duraklara dikkat ederek ve nefes kontrolü yaparak Kur'an'dan ayetler okuması talep edilmektedir.⁹⁷

Müfredatta kurlarla ilgili bilgiler olduğu gibi kazanımlarla ilgili açıklamalar⁹⁸ da yapılmaktadır. Bunun yanında yapılan açıklamalarda, kolaylaştırıcı ve sevdirci bir yol izlenmesi, koro çalışmalarının yapılması, mahreçlere dikkat edilmesi fakat öğrencinin zorlanmaması, görsel ve işitsel materyallerin kullanılması, kurallar öğretilirken uygulamanın esas alınıp tanımların ezberlettirilmemesi ve uygun tecvit kurallarının yeri geldiğinde anlatılması gerektiği vurgulanmıştır. Kur'an-ı Kerim sevgisinin ayet ve hadislerle açıklanması istenmiş, Kur'an adabının anlatılması gerektiği de eklenmiştir. MEB müfredatında DİB'den farklı olarak ezbere yer verilmemiş anlamlarının bilinmesi ve doğru bir şekilde yüzünden okunması ile yetinilmiştir.

Bu müfredatın işlenmesi sürecinde, "Tam öğrenme" kuramının basamaklarının uygulandığı görülmektedir. Bunun yanında öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak her türlü strateji ve tekniklerin kullanılması tavsiye edilmektedir. Öğretmen öncelikle öğrencinin düzeyini belirleyecek, sonuca göre öğrenciyi bir kura yerleştirecek ve o kurdan öğretime başlayacaktır. Öğretmen her kurda öğrencinin, "İzleme ve Düzey Belirleme Formu"ndaki davranışlara sahip olup olmadığını bir ölçme aracı ile

⁹⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı**, Ankara: 2017, s. 3-8.

⁹⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 3-8.

gözlemleyecek, öğrenci bu davranışların % 70'ine sahip ise bir sonraki kura geçecektir. Geçemediği takdirde farklı yöntemler ve etkinlikler denenerek bir sonraki kura geçmesi konusunda kendisine yardım edilecektir.⁹⁹ Bunun yanında öğrencinin Kur'an-ı Kerim okumaya ilgisinin arttırılması ve Kur'an-ı Kerim'i okuyabileceğine, başarabileceğine dair duygularının öğretmen tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Son olarak 4-6 yaş grubundaki bir öğrenciye harf ve kelimelerin telaffuzunun gösterilmesi fakat bu konuda çok ısrarlı olmayıp bıktırılmaması tavsiyesinde bulunulmuştur.

2.1.3. Öğretici Nitelikleri

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı incelendiğinde bu öğretimi yapacak olan öğretmenin hem okul öncesi eğitimi almış hem de Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim konusunda belirli bir yeterliğe sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır.

MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nda öğretmenin önemi şöyle anlatılmıştır:

“Öğretmen, her çocuğun farklı gelişimsel ve bireysel özellikleri olduğunu ve farklı yeterliklere sahip olduğunu daima akılda tutmalıdır. Öğretmen, çocuk ile tutarlı ve güvenli bir ilişki geliştirdiğinde, çocuğun sahip olduğu yeterliklerin farkında olduğunda ve bu yeterlikleri dikkate alarak çocuğa yeni öğrenme deneyimleri sunduğunda çocuğun gelişimi desteklenmiş; toplumsal yeterliliğini arttırmış ve gelecekteki okul başarısını olumlu yönde etkilemiş olur.

Öğretmen çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için etkinlikler sırasında sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve öğrenme fırsatları yaratmalıdır. Öğretmen bütün bu yaklaşımları oyun sırasında veya yapılandırılmış etkinliklerde kullanabilmelidir. Aynı şekilde öğretmen öğrenme ortamını; gelişimi destekleyici bir şekilde düzenlemesi, çocuğu keşfetmeye isteklendirmek için belirli aralıklarla güncellemesi ve bireysel, küçük grup veya büyük grup etkinliklerinde çocuğun kazanımlara ulaşmasına yardımcı olmak için fırsat eğitimine yer vermesi oldukça önemlidir.”¹⁰⁰

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla öğretmenden aynı anda birçok şeyi düşünüp, bu doğrultuda hareket etmesi beklenmektedir. Öğretmen yeri geldiğinde

⁹⁹ Öğretim programında bunun dışında bir bilgiye yer verilmemiştir. Fakat öğretici, ileride olan öğrenciler için farklı ödevler hazırlayarak kuru geçemeyenlere biraz daha fazla vakit ayırabilir. Ya da ileride olan öğrencilerle geride olan öğrencileri eşleştirerek grup çalışmaları yaptırabilir.

¹⁰⁰ Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Öncesi Programı**, Ankara: 2013, s. 13-14.

çocuğa güvende olduğunu hissettirecek yeri geldiğinde ise becerilerini açığa çıkarıp onu başaracağına inandıracaktır.

Kur'an öğretimine gelince, öğretmenin buradaki ilk hedefi sevdirmek ve sonrası için bu sevginin kalıcı olmasına yardımcı olmaktır. "Kalıcı olmasına yardımcı olmak" ifadesi bilinçli olarak kullanılmıştır ki burada öğretmenin görevi büyüktür. Fakat bu görev sadece öğretmenin omuzlarına bırakılamayacak kadar da ağırdır. İşte bu sebeple bahsedilen sevginin ve okuma alışkanlığının kazanılmasında ailenin de önemli bir rolü vardır. Öğretmen, öğrettiği bilgi kadar bu öğretimin nasıl yapılacağı üzerinde de ciddi manada düşünmelidir. Bu anlamda hem okul öncesi hem de Kur'an eğitimini aynı potada eritip öğrenciye sağlıklı bir eğitim vermelidir.

2.1.4. Öğrenci Özellikleri

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı'nda, bu programın 4-10 yaş grubu çocukları kapsadığı belirtilmiştir.¹⁰¹ Bu çalışmada, okul öncesi öğretim kurumları incelendiği için sadece 4-6 yaş grubu çocukların Kur'an öğretiminden bahsedilecektir.

Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği'nde okul öncesi kurumları "okul öncesi çağı çocuklarına eğitim veren resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumu" olarak ifade edilmektedir.¹⁰² Aynı yönetmelikte "37-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla açılan okula" anaokulu, "48-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıfa" anasınıfı, "37-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan mesleki ve teknik öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıfa" ise uygulama sınıfı denilmektedir.¹⁰³ Bu tanımlara göre okul öncesi eğitiminin hedef kitlesi üç yaşını bitirmiş yedi yaşına girmemiş çocuklardır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne göre bir gruptaki çocuk sayısının 10'dan az, 20'den fazla olmaması esastır. Çocuk sayısı fazla olduğu takdirde ikinci grup oluşturulur. Ancak her bir grubun azami çocuk sayısı dolmadan yeni grup

¹⁰¹ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı**, Ankara: 2017, s. 11.

¹⁰² Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2012, 29072, (T.C. Resmi Gazete, Temmuz 2014) s. 2.

¹⁰³ Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, s. 2.

oluşturamaz. Tek ana sınıflarında ve uygulama sınıflarında sınıf kapasitesi dikkate alınarak çocuk sayısı 25'e kadar çıkarılabilir.¹⁰⁴ Diğer eğitimlerde olduğu gibi Kur'an öğretiminde de sınıf mevcudu önemlidir. Bu sebeple sınıf sayılarının çok kalabalık olması hem öğretmenin işini hem de öğrencinin öğrenmesini zorlaştıracaktır.

Çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda dört, beş ve altı yaş arasında bazı farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Bu sebeple aynı yaşta çocukların farklı sınıflarda eğitim almalarının hem öğrenci hem de öğretici açısından daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

4-6 yaş grubu öğrencilerde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar programda şu şekilde sıralanmıştır:

1. Tüm etkinlikler oyun esasına dayanmalı öğretim yöntemleri de oyun temelli olmalıdır.
2. 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişim özelliği gereği etkinliklerde somutlaştırma yapılmalıdır.
3. Yapılacak etkinliklerde, o kurun kazanımlarına ulaşmak için yaş faktörü göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Bir kurun tamamlanması için süre önerisinde bulunulmamıştır. Programda esas olan öğrencinin bir kuru belirlenen zamanda tamamlaması değil o kurun kazanımlarına ulaşmaya kadar ihtiyaç duyduğu zamanı ona sunmaktır. Öğrenciye ek faaliyet ve gerekli materyaller sunularak öğrenmeyi gerçekleştirmesi sağlanır.
5. Sosyal öğrenmenin çocukların öğrenmesinde etkililiğinden yola çıkarak sosyal öğrenme ilkeleri uygulanmalıdır. Bu yaştaki çocuklar üzerinde bir yetişkinden ziyade kendileri gibi bir modelin daha etkili olduğu bilinmektedir. Örneğin; Kur'an okumayı bilen bir öğrenciye okuma yaptırılıp diğerlerinin dinlenmesi sağlanabilir.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, s. 6.

¹⁰⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı**, Ankara: 2017, s. 11.

2.1.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı'nda her kura ait belirli kazanımların dışında kullanılması gereken bir kitabın önerilmediği görülmektedir. Bunun sebebi MEB ve ilçe müftülükleri arasında yapılan protokolde öğretimde kullanılacak materyallerin müftülükler tarafından karşılanacak olması olabilir.¹⁰⁶

Öğretimde kullanılan materyallerin öğrencinin yaşına uygun, daha çok oyun esasına dayalı materyal olması gerekmektedir. Aynı zamanda programda öğretmenden görsel ve işitsel materyal kullanması istenmiş, bu öğretimin etkinliklerle desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁰⁷ Programın sonuna derslerde kullanılması için harflerle ilgili bazı örnek materyaller eklenmiştir.

2.1.6. Öğrenme Ortamı

Okul öncesi dönemde verilen eğitimin kalitesini belirleyen önemli unsurlardan birisi eğitim kurumunun tasarımı, düzenlenme biçimi ve donanımıdır.¹⁰⁸

Erken çocukluk eğitimi vermek amacıyla yapılan bir binanın hizmetini verimli bir şekilde yapabilmesi için eğitim ortamı ve donanımının çocukların gelişimlerine ve sağlığına uygun olarak planlanması gerekmektedir. Eğitim kurumunda verilecek nitelikli eğitim, kurumun fiziksel şartlarıyla doğru orantılıdır. İdeal olarak düşünüldüğünde bir erken çocukluk dönemi eğitim kurumu binasının, sıcak ve sevimli bir görüntüsü olmalı, güneye bakmalı, güneş görmeli ve tek katlı olarak planlanmalıdır. Binada balkonlar olmamalı, pencereler çocukların açıp dışarı sarkabileceği şekilde planlanmamalıdır. Bütün elektrik kabloları gizlenmeli, prizler çocukların erişemeyeceği yükseklikte olmalıdır. Gaz, su, elektrik tesisatları çocukların ulaşacakları ve

¹⁰⁶ Materyallerin karşılanıp karşılanmadığı ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Böyle bir durumda öğretici kendi seçeceği kitap ve materyallerden faydalanacaktır. DİB'ye ait Kur'an Kursları'nda dahi zaman zaman kitapların temini ve geç gelmesi gibi sıkıntıların yaşandığı belirtilmektedir. Ayşegül Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi (Samsun İli Örneği)", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 7, (y.y), s. 56, 57.

¹⁰⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, *Okul Öncesi Öğretim Programı*, Ankara: 2013, s. 3. Öğretmene görsel ve işitsel materyalleri nasıl bulacağı konusunda bilgi verimemiştir.

¹⁰⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel*, Ankara: 2014, s. 4.

kurcalayacakları yerlerde bulunmamalıdır. Binanın herhangi bir bölümünde sivri, çocuklara çarpınca zarar verecek bir bölüm (eşikler, çarpan kapılar, gereksiz köşeler vb.) bulunmamalıdır. Zemin; kaymayan, antialerjik, toz tutmayan, kolay temizlenebilir parke, tüysüz halı benzeri ürünlerle kaplanmalıdır. Duvarlarda canlı renkler ve çocuğa hitap eden figürler kullanılabilir. Okul öncesi eğitim kurumları için uygun yer belirlenirken dikkat edilmesi gereken iki nokta vardır. Bunlardan birisi olumlu çevre koşulları, diğeri ise güvenli çevredir. Olumlu çevre koşulları, hem açık alan hem de kapalı alanların gün ışığından en üst düzeyde güneş alabilmesi ve 6 binanın rüzgârını engelleyecek ara bir bölgede yer almasıdır. Güvenli çevre ise binanın trafik, zararlı ve tehlikeli endüstri ve kirli alanlardan uzak, doğa açısından ise zengin olan bir mekanda olmasıdır.¹⁰⁹

Eğitim kurumlarının çevresi kadar içindeki bölümler de önemlidir. Zira eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayan ana unsurlardan biri de fiziki ortamdır.

Binanın İç Mekanları:

- Giriş ve vestiyer bölümü
- Veli bekleme salonu
- İdari kısım
- Gözlem odası
- Dinlenme odası
- Yemek salonu ve mutfak
- Revir
- Lavabo ve tuvaletler
- Hizmetli odası
- Depo

Binanın Eğitim Mekanları:

- Oyun odaları ve köşeler

¹⁰⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 5-6.

- Eğitim ortamı (sınıf)
- Çok amaçlı salon
- Bilgisayar odası
- Spor salonu

Binanın Dış Mekanları:

- Oyun ve etkinlik alanları
- Hayvan ve bitki alanları ¹¹⁰

Müftülükler, Milli Eğitim Bakanlığı ile yaptıkları protokolde kurs için eğitim alanı tahsis etme ve eğitim ortamı oluşturma işini okul öncesi kurumlara bırakmışlardır.¹¹¹ Bu kararın verilmesi öğrenciler için isabetli olmuştur. Bunun sebebi ise yeni bir eğitim kurumu açmaktansa ya da uygun olmayan bir ortamda çocuklara eğitim vermektense önceden açılmış bir kurumda eğitimi devam ettirmenin daha uygun olmasıdır.

2.2. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)

2.2.1. Öğretim Programı

Diyanet İşleri Başkanlığı 2013 ve 2018 yılları için üzere iki öğretim programı hazırlamıştır. Çalışmada 2018 programı ele alınacak, gerekli görülen yerlerde ise 2013 programına başvurulacaktır.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları'nın açılmasının sebebinin her yaş grubundan öğrencinin cami ve Kur'an kurslarına gelebilmesi, kurslara devam eden öğrencilerin çoğunluğunun yetişkin ev hanımlarından oluşması ve önemli bir kısmının okul öncesi yaş grubu çocuk sahibi olması, çocuklarının din eğitimi ihtiyacının karşılanmasına yönelik yapılan müracaatlar olduğu ifade edilmiştir. İlk olarak 2013-2014 eğitim-öğretim yılında hayata geçirilen bu program akademisyenler, pedagoglar, Kur'an kursu öğreticileri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Kurslarda

¹¹⁰ Milli Eğitim Bakanlığı, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel**, s. 13

¹¹¹ Okul Öncesi Değerler Eğitimi ve Kur'an Eğitimi Projesi Protokolü.

Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim olmak üzere iki alana yönelik eğitim verilmektedir. Fakat çalışmanın konusu “Kur'an-ı Kerim Öğretimi” olduğu için programın Kur'an-ı Kerim öğrenim alanıyla ilgili bölümleri incelenecektir.¹¹²

Programın genel amaçları incelendiğinde Kur'an-ı Kerim’le ilgili sadece bir amacın bulunduğu görülmektedir. O da öğrencinin “İslam’ın temel kaynağı olan Kur'an’ı Kerim’i ses ve şekil olarak” tanımasıdır. Program geliştirilirken hem Okul Öncesi Eğitimi ve Program Geliştirme hem de İlahiyat Bilimleri’nin verileri doğrultusunda hazırlandığı belirtilmiştir. Program hazırlanırken ise çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor yönden gelişimlerini dikkate alan; öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören, 4-6 yaş grubu eğitim ilkelerine uygun olarak düzenlenen etkinliklerin olduğu, programdaki kazanımların uygulanmasının öğrencilerin ihtiyaçlarına göre öğretmenin planlamasına bırakıldığı, öğretmenin farklı etkinlikler yapmasına ve farklı materyaller kullanmasına fırsat verdiği ve ailenin de bu sürece dahil edildiği ifade edilmiştir.¹¹³

Kur'an Kursları Öğretim Programı bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler şu şekilde açıklanmıştır:

1. Kur'an Kursları Öğretim Programı eğitim süreci, tüm unsurlarıyla çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun etkinliklerle yürütülmelidir.
2. Programda çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
3. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve kursun imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Çocuklar sınıfa geldiğinde güler yüzle karşılanmalıdır.
5. Her çocuk kursa başladığında gözlemlenmeli ve hazır bulunuşluk seviyeleri ile ön bilgileri değerlendirilmelidir.
6. Eğitim sürecinde, çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesini sağlayacak uygun fırsatlar tanınmalıdır.

¹¹² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2013, s. 5; Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 5.

¹¹³ Diyanet İşleri Başkanlığı, İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 7.

7. Verilen eğitimle çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma vb. duygu ve davranışları geliştirilmelidir.

8. Eğitim sürecinde çocukların kendilerine saygı ve güven duyması sağlanmalı, öz denetim kazandırılmalıdır.

9. Oyun, bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bu sebeple programda yer verilen etkinliklerde oyun mümkün olduğunca kullanılmalıdır.

10. Oyunun bir araç olarak kullanılması gerektiği unutulmamalı, her oyunda değerler eğitime yönelik bir kazanım bulunmasına dikkat edilmelidir.

11. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici baskıcı bir tutum yerine demokratik, hoşgörülü, çocuğa önemsendiğini belirten, çocuğun kendini ifade edebileceği ve kişilik gelişimini destekleyici bir tutum sergilenmelidir.

12. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.

13. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi, tanıması ve duygularını uygun şekilde ifade etmeleri desteklenmelidir.

14. Çocukların hayal güçleri, keşfedici ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini ifade edici davranışları geliştirilmelidir.

15. Erken çocukluk dönemi değerler eğitiminin Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce, çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığı hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.

16. Kur'an öğretiminde çocukların harf ve kelimelerin doğru telaffuzuna özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.

17. Peygamberimizle ilgili konular işlenirken, onun örnek kişiliğini anlatan çok sayıda örnek ve kesite çocukların kolay anlayabileceği bir anlatımla yer verilmelidir.

18. Öğretici, planlı ve programlı bir biçimde dokümanlarını dosyalamalı, dosyalarını gerektiğinde yönetici ve meslektaşlarıyla paylaşmalıdır.

19. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygulamadan önce gerekli materyal ve ortamla ilgili hazırlıkları yapmalı ve derse hazırlıklı girmeye özen göstermelidir.

20. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri uygularken oyun ve dramalarda çocuklarla birlikte yer alma konusunda bir çekince yaşamamalıdır.

21. Eğitim sürecinde anlatım ve soru-cevap yanında drama, örnek olay, kavram haritaları, tartışma, gösterip yaptırma gibi çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

22. Kursta öğrenilen bilgi ve davranışların pekiştirilmesi, kalıcılığının sağlanması için aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına da yer verilmelidir.

23. Öğretici eğitim boyunca çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmalıdır.¹¹⁴

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Programı Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim olmak üzere iki öğrenim alanından oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu derslerin dönemlere ve saatlere göre dağılımı bulunmaktadır.

Tablo 5
Programın Ders Kredileri Tablosu

TEMEL ÖĞRETİM				
1.Düzye	2 Hafta	Haftada 18 Saat	36 Saat	Kursa Uyum Süreci/Haftada 18 Saat
	7 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 12 Saat Kur'an-ı Kerim-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 6 Saat
2.Düzye	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-1 (5-9.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur'an-ı Kerim-1 (5.Üniteler)/Haftada 6 Saat
3.Düzye	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-2 (1-4.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur'an-ı Kerim-2 (1-4.Üniteler)/Haftada 6 Saat
4.Düzye	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-2 (5-9.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur'an-ı Kerim-2 (5-9.Üniteler)/Haftada 6 Saat
YAZ KUR'AN KURSLARI				
1.Yaz Dönemi	8 Hafta	Haftada 15 Saat	120 Saat	Dini Bilgiler-1/Haftada 10 Saat Kur'an-ı Kerim-1/Haftada 5 Saat

¹¹⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 8-9.

2.Yaz Dönemi	8 Hafta	Haftada 15 Saat	120 Saat	Dini Bilgiler-2/Haftada 10 Saat Kur'an-ı Kerim-2/Haftada 5 Saat
EK ÖĞRETİM				
1.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 4 Saat Kur'an-ı Kerim-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 2 Saat
2.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-1 (5-9.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur'an-ı Kerim-1 (5-.Üniteler)/Haftada 2 Saat
3.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-2 (1-4.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur'an-ı Kerim-2 (1-4.Üniteler)/Haftada 2 Saat
4.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-2 (5-9.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur'an-ı Kerim-2 (5-9.Üniteler)/Haftada 2 Saat

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 11.

Program, öğrencilere Temel Öğretim ve Yaz Kursları üzere iki alternatif sunmakta olup isteyen öğretmenlere ek öğretimle ders saatlerini artırma imkanı verilmektedir. Kur'an-ı Kerim dersleri Kur'an-ı Kerim-1, Kur'an-ı Kerim-2 şeklinde işlenmektedir ve her bölüm 9 ünitelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda bu programlarda içinde farklı düzeyler/kurular bulunmaktadır. Bu kurular çocuğun kendi seviyesine uygun düzeyden başlamasına olanak sağlamaktadır.

2.2.2. Müfredat

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda Dini Bilgiler 1-2 ve Kur'an-ı Kerim 1-2 öğrenim alanları bulunduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu çalışmanın konusunun "Kur'an-ı Kerim Öğretimi" olması sebebiyle sadece bu alanları ihtiva eden bölümler incelenecektir.

ÜNİTE		KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-3	KİTABIMI SEVİYORUM	1. Kur'an-ı Kerim'in özelliklerini bilir. 2. Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışları gösterir. 3. Kur'an-ı Kerim okunduğunu duyduğunda ilgiyle dinler. 4. Kur'an-ı Kerim okumanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu farkına varır. 5. Namazda Kur'an-ı Kerim'den ayetler okunduğunu bilir. 6. Kur'an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder. 7. Kur'an-ı Kerim okumaya istekli olur.	• Çocukların yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'i sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın sözü olduğu, Allah'ı bize tanıtan bir kitap olduğu, onda insanların uyması gereken ve onları mutluluk ve huzura götüren en güzel kuralların bulunduğu, insan hayatında rehber olduğu gibi hususlar vurgulanır. • Kur'an-ı Kerim'i eline aldığı anda özen göstermek, okunurken sessizce dinlemek vb. Kur'an-ı Kerim'e saygı gösterilmesi gerektiren durumlar ele alınır. • Kur'an-ı Kerim okumanın insan hayatına olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur. • Çocukları Kur'an-ı Kerim okuma konusunda motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir.

Şekil 1: Dini Bilgiler

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 13.

Yukarıdaki tabloda Dini Bilgiler-2 dersinin müfredatında bulunan bir ünite bulunmaktadır. Bu ünitenin bu bölümde yer almasının sebebi ise doğrudan Kur'an öğretimini ilgilendiren konuları içermesidir. "Kitabımı Seviyorum" ünitesinde teorik konuların dışında Kur'an'ı tanıma, sevme ve saygı duyma gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu konular ise Kur'an'ı Kerim'le ilk defa tanışan bir çocuk için Kur'an öğrenmek kadar önemlidir. Çünkü çocuğun bu yaşlarda Kur'an'a duyacağı sevgi sonraki yıllarda onun dinle olan ilişkisini etkileyecektir. Çocuk öğrendiği harfleri ya da ezberlediği sureleri unutsa da çocuk, kendi Kur'an sevgisini unutmayacaktır. Öğreticilerin çocuklara öğretmesi gereken ilk şey Kur'an sevgisi olmalıdır.

Kur'an-ı Kerim dersi, müfredatta iki bölüm şeklinde ele alınmıştır. Kur'an-ı Kerim-1 dersi 9 ünitelerden oluşmaktadır. İlk ünite harflere geçmeden önce onun sevgisinden ve ona karşı duyulan saygıdan bahsedilmiş, sonrasında besmele, kelime-i tevhid ve şehadet konularına geçilmiştir. Ezber bölümünde Başarı Duası, Subhaneke, Salli-Barik Duaları, İhlas Suresi, Kevser Suresi, Tahiyat Duası, Rabbena Duaları ve Fatıha Suresine yer verilmektedir. Bu konuların yanında tabloda da görüleceği üzere öğreticiye yardımcı olacak açıklamalar bölümü de bulunmaktadır.

ÜNİTE		KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-1	KUR'AN-I KERİM'İ TANIMA	1. Kur'an-ı Kerim'in özel bir kitap olduğunu fark eder. 2. Kur'an-ı Kerim dinlemeyi sever. 3. Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışlarını bilir. 4. Kur'an-ı Kerim öğrenmeye istekli olur. 5. Besmele ve anlamını söyler. 6. Kelime-i Tevhit ve anlamını söyler. 7. Kelime-i Şehadet ve anlamını söyler.	• Çocukların yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'i sevgi temelinde tanımalarına, okuyup öğrenmelerine katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Kur'an-ı Kerim çocukların kendi seviyelerine uygun olarak ses ve şekil olarak tanıtılır. • Dua ve süre ezberleri kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Dua ve süre ezberlemede toplu okuma etkinliklerine yer verilir.
ÜNİTE-2	ا،ب،ت،ث HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. Harflerin okuma yönünü fark eder. 2. ا،ب،ت،ث harflerinin isimlerini bilir. 3. ا،ب،ت،ث harflerinin şekillerini tanır. 4. ا،ب،ت،ث harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 5. ا،ب،ت،ث harflerini seslendirir. 6. Başarı duasını ve manasını söyler.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, çocuğun seviyesine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmaları göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdireci bir yol izlenir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere de yer verilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.

Şekil 2: Kur'an-ı Kerim-1/a

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 31.

ÜNİTE		KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-3	ح،خ،ج HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ح،خ،ج harflerinin isimlerini bilir. 2. ح،خ،ج harflerinin şekillerini tanır. 3. ح،خ،ج harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ح،خ،ج harflerini seslendirir. 5. Sübhâneke duasını ezbere okur	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmaları göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdireci bir yol izlenir. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere de yer verilir.
ÜNİTE-4	د،ذ،ر،ز HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. د،ذ،ر،ز harflerinin isimlerini bilir. 2. د،ذ،ر،ز harflerinin şekillerini tanır. 3. د،ذ،ر،ز harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. د،ذ،ر،ز harflerini seslendirir. 5. Salli-barik dualarını ezbere okur.	• Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve süreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlemede güçlük çekilen dua ve süreler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir.

Şekil 3: Kur'an-ı Kerim-1/b

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 32.

ÜNİTE		KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-5	س، ش، ص، ض HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. س، ش، ص، ض harflerinin isimlerini bilir. 2. س، ش، ص، ض harflerinin şekillerini tanır. 3. س، ش، ص، ض harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. س، ش، ص، ض harflerini seslendirir. 5. İhlas Süresi'ni ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmalarını göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdireci bir yol izlenir. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere yer verilir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve süreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlemede güçlük çekilen dua ve süreler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir.
ÜNİTE-6	ط، ظ HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ط، ظ harflerinin isimlerini bilir. 2. ط، ظ harflerinin şekillerini tanır. 3. ط، ظ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ط، ظ harflerini seslendirir. 5. Kevser Süresi'ni ezbere okur.	

Şekil 4: Kur'an-ı Kerim-1/c

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 33.

ÜNİTE		KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-7	ع، غ HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ع، غ harflerinin isimlerini bilir. 2. ع، غ harflerinin şekillerini tanır. 3. ع، غ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ع، غ harflerini seslendirir. 5. Tahiyât duasını ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmalarını göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdireci bir yol izlenir. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere yer verilir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve süreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlemede güçlük çekilen dua ve süreler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir.
ÜNİTE-8	ف، ق، ك، ل HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ف، ق، ك، ل harflerinin isimlerini bilir. 2. ف، ق، ك، ل harflerinin şekillerini tanır. 3. ف، ق، ك، ل harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ف، ق، ك، ل harflerini seslendirir. 5. Rabbena dualarını ezbere okur.	
ÜNİTE-9	م، ن، و، هـ، ی HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. م، ن، و، هـ، ی harflerinin isimlerini bilir. 2. م، ن، و، هـ، ی harflerinin şekillerini tanır. 3. م، ن، و، هـ، ی harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. م، ن، و، هـ، ی harflerini seslendirir. 5. Fatiha Süresi'ni ezbere okur.	

Şekil 5: Kur'an-ı Kerim-1/d

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 34

ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-1 KUR'AN HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER: İlk 14 Harf	1. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin isimleri, şekilleri ve seslerini hatırlar. 2. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin baştaki şekillerini tanır. 3. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin ortadaki şekillerini tanır. 4. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin sondaki şekillerini tanır. 5. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini ayırt eder. 6. Harfleri farklı özelliklerine göre gruplandırır. 7. Amentü Duası'nı ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmaları göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdirici bir yol izlenir. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalem doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere yer verilir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve süreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlemede güçlük çekilen dua ve süreler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir. • Ezberlenen dua ve sürelerin anlamları çocukların seviyeleri dikkate alınarak kısaca açıklanır.

Şekil 6: Kur'an-ı Kerim-2/a

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 35.

ÜNİTE-2 KUR'AN HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER: Son 14 Harf	1. Kur'an harflerinden son 14 harfin isimleri, şekilleri ve sesleri ile ilgili bilgilerini tekrar eder. 2. Kur'an harflerinden son 14 harfin baştaki şekillerini tanır. 3. Kur'an harflerinden son 14 harfin ortadaki şekillerini tanır. 4. Kur'an harflerinden son 14 harfin sondaki şekillerini tanır. 5. Kur'an harflerinden son 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini ayırt eder. 6. Harfleri farklı özelliklerine göre gruplandırır. 7. Amentü Duası'nın anlamını bilir.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmaları göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur'an öğrenmeyi sevdirici bir yol izlenir. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalem doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere yer verilir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve süreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlemede güçlük çekilen dua ve süreler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir. • Ezberlenecek dua ve sürelerin anlamları çocukların seviyeleri dikkate alınarak kısaca açıklanır.
---	--	--

Şekil 7: Kur'an-ı Kerim-2/b

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 36.

Kur'an-ı Kerim-2 müfredatında ilk ünitelerde öğrenilen harflerin tekrarı yapılmakta aynı zamanda ezberlere devam edilmektedir. Amentü Duası, Nas Suresi, Felak Suresi, İhlas Suresi, Kevser Suresi, Ayete'l Kürsi gibi ezberler Kur'an-2 müfredatında yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim-1'den farklı olarak bu ünitelerde

ezberlerin anlamları da öğretici tarafından çocukların anlayacağı şekilde öğreilmeye çalışılmaktadır. Bu bölümde “zamir’in okunuşu” ve “Lafzatullah” gibi okumayı doğrudan etkileyebilecek iki tecvit konusu da müfredata konulmuştur. Dokuzuncu ünitenin sonunda öğrencinin Kur’an’dan bir bölümü düzgün bir şekilde okuması hedeflenmektedir. Müfredat, kazanımlar ve kazanımlara ait incelemeler ve değerlendirmeler çalışmanın ikinci bölümünde geniş bir şekilde ele alınacaktır.

ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-3	HAREKELERİ TANIMA VE EZBER	1. Üstün hareketini tanır. 2. Esre hareketini tanır. 3. Ötre hareketini tanır. 4. Harfleri hareketlerine uygun şekilde seslendirir. 5. Nâs Suresi’ni ezbere okur.
ÜNİTE-4	CEZM İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER	1. Cezm işaretini tanır. 2. Harfleri cezm işaretine uygun şekilde birleştirir. 3. Felak Suresi’ni ezbere okur.
ÜNİTE-5	ŞEDDE İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER	1. Şedde işaretini tanır. 2. Harfleri şedde işaretine uygun şekilde seslendirir. 3. İhlas Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.
ÜNİTE-6	TENVİN İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER	1. Tenvin işaretini tanır. 2. Harfleri tenvin işaretine uygun şekilde seslendirir. 3. Kevser Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.

Şekil 8: Kur'an-ı Kerim-2/c

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 37.

ÜNİTE	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
ÜNİTE-7	UZATMA HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. Uzatma harflerini (ى , و , ؤ) tanır. 2. Harfleri uzatma harflerine uygun şekilde seslendirir. 3. Zamir’in okunuşu ile ilgili kuralları bilir. 4. Zamir’in okunuşu ile ilgili kuralları uygular. 5. Fatiha Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.
ÜNİTE-8	LAFZATULLAHI TANIMA VE EZBER	1. Lafzatullah’ın okunuşu ile ilgili kuralları bilir. 2. Lafzatullah’ın okunuşu ile ilgili kuralları uygular. 3. Kur’an’dan bir miktar yüzüne okur. 4. Ayetü’l-Kürsî’yi ezbere okur.
ÜNİTE-9	KUR’AN-I KERİM OKUMA VE EZBER	1. Kur’an’ı Kerim’den bölümler okur. 2. Ayetü’l-Kürsî’yi ezbere okur.

Şekil 9: Kur'an-ı Kerim-2/d

Ünitelendirilmiş planlar, kazanımlar ve amaçlar verildikten sonra her öğrenci için “Kur’an-ı Kerim-1 ve Kur’an-ı Kerim-2 Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu” verilmiştir. Bu formda öğrencinin belirlenen kazanımlara ulaşip ulaşamadığı (ulaşıldı-kısmen ulaşıldı-ulaşılamadı) tespit edilmeye çalışılmış ve öğreticinin öğrencisiyle ve öğretim süreciyle ilgili yapacağı açıklamalar bölümüne de yer verilmiştir. Öğreticiden her öğrenci için bu formu doldurması istenmiş ve böylelikle kazanımlara ulaşılıp ulaşılamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu formlar 2013 programında olmayıp 2018’de güncellenmiş programda yer almaktadır. Formların 2018 programına konulmasının hem öğrenci hem de öğretici açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Fakat 2013-2017 eğitim-öğretim dönemlerinde bu değerlendirmelerin nasıl yapıldığı bilinmemektedir. Bu formlar öğrencinin ne kadar yol kat ettiğinin somut bir şekilde görülmesi açısından bir değerlendirmeye mutlak manada ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Tablo 6
Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu

KUR’AN KURLARI ÖĞRETİM PROGRAMI (4-6 YAŞ GRUBU) KUR’AN-I KERİM ÖĞRENME ALANI DEĞERLENDİRME FORMU					
ÜNİ TE NO.	ÜNİTE VE KAZANIMLARI	DEĞERLENDİRME			
		Ulaşıldı	Kısmen Ulaşıldı	Ulaşılamadı	Açıklamalar
1.	KUR’AN HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER: İlk 14 Harf (Kur’an harflerinden ilk 14 harfin isimleri, şekilleri ve seslerini hatırlar. Kur’an harflerinden ilk 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini tanıyarak birbirlerinden ayırt eder. Harfler, farklı özelliklerine göre gruplandırır. Amentü Duasını ezbere okur.				
2.	KUR’AN HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER: İlk 14 Harf (Kur’an harflerinden son 14 harfin isimleri, şekilleri ve sesleri ile ilgili bilgilerini tekrar eder. Kur’an harflerinden son 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini tanıyarak birbirlerinden ayırt eder. Harfleri farklı özelliklerine göre				

	gruplandırır. Amentü duasının anlamını bilir.)				
3.	HAREKELERİ TANIMA VE EZBER (Üstün, esre ve ötre hareketlerini tanır. Harfleri hareketlerine uygun şekilde seslendirir. Nas Suresi’ni ezbere okur.)				
4.	CEZM İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER (Cezm işaretini tanır. Harfleri cezm işaretine uygun şekilde birleştirir. Felak Suresi’ni ezbere okur.)				
5.	ŞEDDE İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER (Şedde işaretini tanır. Harfleri şedde işaretine uygun şekilde seslendirir. İhlas Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.)				
6.	TENVİN İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER (Tenvin işaretini tanır. Harfleri tenvin işaretine uygun şekilde seslendirir. Kevser Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.)				
7.	UZATMA HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER (Uzatma harflerini tanır. Harfleri uzatma harflerine uygun şekilde seslendirir. Zamirin okunuşu ile ilgili kuralları bilir ve uygular. Fatıha Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.)				
8.	LAFZATULLAHI TANIMA VE EZBER (Lafzatullah’ın okunuşu ile ilgili kuralları bilir ve uygular. Kur’an’dan bir miktar yüzüne okur. Ayete’l Kürsi’yi ezbere okur.)				
9.	KUR’AN-I KERİM OKUMA VE EZBER Kur’an-ı Kerim’den bölümler okur. Ayete’l Kürsi’yi ezbere okur.)				

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 37.

Değerlendirme formları Kur’an- Kerim-1’de uygulanacağı gibi Kur’an-ı Kerim-2’de de uygulanacaktır. Böylelikle öğretici, öğrettiklerinin öğrencide nasıl bir karşılık bulduğunu anlamış olacaktır.

Özetlenecek olursa 4-6 Yaş Grubu Kur’an-ı Kerim müfredatı cüz, ezber, yüzüne okuma ve meal gibi alanları kapsamakta, tecvitte ise okumaya etki edecek bazı konular (medd-i tabii, zamir ve lafzatullah gibi) dışında herhangi bir konuya rastlanılmamaktadır.

2.2.3. Öğretici Nitelikleri

Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın (4-6 yaş grubu) uygulandığı yaş grubu nedeniyle, öğretmenlerden bazı özel şartlar talep etmektedir. Bu sebeple 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları'nda görevlendirilecek öğretmenlerde, çocuk gelişimi ve eğitiminin özelliklerini tanımaya yönelik temel eğitim kurs programının tamamlamış olma şartını aranmaktadır. Başkanlık, ilgili yazıyla 19.01.2017 tarihinden sonra alınan kurs belgelerinin 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğreticisi olma şartı olarak kabul etmeyeceği kararını açıklamıştır. Öğreticilerin alana yönelik yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü işbirliği ile "Okul Öncesi Gelişimi ve Eğitim Kurs Programı (380 saat)" hazırlamıştır. Buna göre

a. 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları'nda görevlendirilecek öğretmenlerden 19.01.2017 tarihi öncesine ait çeşitli kurum ve kuruluşlardan çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika sahibi olanlar hariç, alana yönelik sertifika ya da kurs belgesi olmayanlardan, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile hazırlanan "Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı" (380 saat) bitirme belgesi istenecektir.

b. 2018 yılında 4/B Sözleşmeli Kur'an Kursu Öğreticisi olarak atanan lisans mezunu öğretmenlerin 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları'nda görevlendirilmeleri planlanmıştır. Bu statüdeki öğretmenlerden; çocuk gelişimi alanında lise, ön lisans veya lisans mezuniyeti diploması ya da 19.01.2017 tarihinden önce alınmış sertifika veya kurs bitirme belgesine sahip olanlar hariç, "Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı" (380 saat) bitirme belgesini alma şartı aranacaktır.¹¹⁵

c. 2018- 2019 eğitim-öğretim yılında 04-06 yaş grubu kurslarında görev alacak öğretmenlerde aranacak şartlar aşağıda belirtilmiştir:

¹¹⁵ 4-6 yaş grubu öğretici yeterlikleri, 2018, <https://istanbul.diyaret.gov.tr/arnavutkov/sayfalar/contentdetail.asp>. (3 Ocak 2019).

- 09-22 Eylül 2013 Manisa Eğitim Merkezi,
- 13-21 Ağustos 2014 Afyonkarahisar/Sandıklı
- 24-28 Mayıs 2015 Afyonkarahisar/Sandıklı
- 24 Ağustos-4 Eylül 2015 tarihlerinde Rize Eğitim Merkezi'nde düzenlenen seminerlere katılıp hizmet içi eğitim sertifikasına sahip olanlar görevlendirilecektir. Bu kapsamdaki personelin yeterli sayıda olmaması durumunda Kur'an kursu öğreticisi olma yeterliğine sahip olan kişilere de aşağıdaki şartlara göre görev verilebilecektir.

- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu
- Sınıf Öğretmenliği mezunu
- Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu
- Çocuk Gelişimi (ön lisans) mezunu
- Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi Bölümü mezunu

Yukarıdaki okullardan mezun olan kişilerden sertifika/kurs bitirme belgesi şartı aranmayacaktır. Yukarı belirtilen diplomalardan birine sahip olmayan ;

- İlahiyat Fakültesi mezunu
- İlahiyat Ön Lisans mezunu
- İmam Hatip Lisesi mezunu kişilerden ise sertifika/kurs bitirme belgesi şartı aranacaktır.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, isimleri ve süreleri aşağıda belirtilen belge ve sertifikalar kabul edilecektir.

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı / Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı (380 Saat)

- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi / Erken Çocukluk Eğitimi Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Dayalı) (Tarih sınırlaması yoktur.) (2368 Saat)
- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi / Çocuk Bakım Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Dayalı) (Tarih sınırlaması yoktur.) (2040 Saat)

- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi /Özel Eğitim Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Dayalı) (Tarih sınırlaması yoktur.) (2264 Saat)

Ayrıca 4-6 yaş grubu öğretici görevlendirmelerinde eğitim düzeyleri dikkate alınarak yüz yüze eğitim yolu ile ders alanlara öncelik verilecektir. PDR öğretmenlerinin görev aldığı illerde, 4-6 yaş grubu kurslarında ihtiyaç olması halinde öğreticinin talebi ve ilgili müftünün de onayı ile PDR öğretmeni rehberlik yapabilecektir.¹¹⁶

Özel Öğretim Kurumları Programı'ndan farklı olarak Kur'an Kursları Programı'nda öğretici yeterliklerine de yer verilmiştir. Buna göre 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan öğreticiler, Kur'an kursu öğreticilerinin temel ve özel yeterliklerini sağlama yanında;

1. Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilir.
2. Erken çocukluk dönemi bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimi ile öz bakım becerileri gelişimsel özelliklerini bilir.
3. Çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahiptir.
4. Erken yaş dönemi değerler eğitiminin genel özelliklerini bilir.
5. Eğitim sürecini planlandığı şekliyle uygular.
6. Eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenler.
7. Programın temel ilkeleri çerçevesinde etkinlikler hazırlayıp uygular.
8. Çocukların hazır bulunuşluk düzeyine göre neyi ne kadar uygulayacağını belirler.
9. Program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir.
10. Eğitim sürecine ailenin katılımını sağlar.
11. Alanıyla ilgili paydaşlarla (aile, meslektaş, kurum vb.) olumlu ilişkiler kurma becerisine sahiptir.

¹¹⁶ 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursu uygulama esasları, 2018, <http://www.kamuajans.com/diyadin-personeli/2018-2019-egitim-ogretim-yili-kur-an-kurslari-uygulama-esaslari-h514678.html> (4 Ocak 2019).

12. Çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların aktif öğrenmesini destekler.¹¹⁷

Bu özelliklerin yanında Kur'an-ı Kerim öğretirken öğreticinin dikkat etmesi gereken bazı hususlar programda şöyle sıralanmıştır:

1. Kur'an-ı Kerim dersleri “sevilen bir Kur'an” anlayışı perspektifinde işlenmelidir.
2. Tüm süreçte Kur'an okuma becerisinin kolayca kazanılabileceğine vurgu yapılmalı, aksi ifadeler kullanılmamalıdır.
3. Elif-bâ, yüzüne okuma, ezber vb. Kur'an öğretiminde öğrenmenin bireyselliği daima göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Çocukların birbirleri ile rekabet ortamına sokulmasından uzak durulmalıdır.
5. Harflerin doğru bir telaffuzla okunmasına özen gösterilmelidir. Bununla birlikte çocukların bilişsel ve psiko-motor gelişim düzeyleri dikkate alınarak bıkkınlık seviyesine getirecek düzeltmelerden kaçınılmalıdır.
6. Elif-bâ'daki çocukların Kur'an'a geçirilmesinde acele davranmaktan kaçınılmalıdır. Bunun yerine, usanma ve bıkkınlığa sebep olunmaması için çocukların seviyesine göre Kur'an öğrenmenin mutluluğunu yaşatacak nitelikte etkinlik ve motivasyonlarla kuralların yerleşmesi sağlanmalıdır.
7. Kur'an öğretiminde metnin görsel sunumu, örnek okuyuş sunumu, bireysel okumalar, toplu tekrarlar gibi öğretim teknikleri etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
8. Öğretici, ezber konuları başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'den örnek okuyuşlar sunarak model olmalıdır.
9. Öğretimde daima bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora doğru bir yöntem izlenmelidir.
10. Çocukların harfleri tanıma, hareke, cezm, şedde vb. konuları kolay öğrenmelerine yönelik çocuğun seviyesine uygun etkinlikler uygulanmalıdır.¹¹⁸

¹¹⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, s. 10.

¹¹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, s. 30.

Programda istenilen özelliklere bakıldığında, öğretmenlerden hem kendi alanlarıyla ilgili hem de okul öncesi eğitimle ilgili donanım sahibi olmaları beklenmektedir. Çocukların yaş grupları göz önünde bulundurulduğunda bunun çok tabi bir istek olduğu görülmektedir.

Tablo 7
4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikler

EĞİTİM- ÖĞRETİM YILI	KURS SAYILARI	D GRUBU	KADROLU		GEÇİCİ		TOPLAM ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	KIZ ÖĞRENCİ	TOPLAM ÖĞRENCİ
			ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ				
2013-2014	201	61	2	86	0	172	260	2251	2472	4723
2014-2015	554	207	0	246	0	512	758	7399	7866	15265
2015-2016	2053	1021	2	969	0	2044	3015	27849	27849	55321
2016-2017	2809	2809	5	1655	0	2662	4322	35777	36636	72413

Kaynak: Kurt, İbrahim. “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hitit Üniversitesi, SBE, 2017, s. 47.

Yukarıdaki tabloda 2017 yılında yapılan istatistikler görülmektedir. Bu tabloya göre kadrolu öğretmenlerin sayısı geçici öğretmenlere oranla daha azdır. Bunun sebebi ise DİB'nin öğrenci sayısına göre bu alanda yetişmiş öğretmenin olmamasından kaynaklanmaktadır. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş bir konuşmasında¹¹⁹ İlahiyat Fakültelerinde ya da Eğitim Fakültelerinde “Okul Öncesi Din Eğitimi”

¹¹⁹ Diyanet İşleri Başkanı Erbaş: “Üniversitelerde ‘Okul Öncesi Din Eğitimi’ bölümünün açılmasını istiyoruz”, 2018, <https://www.diyanet.gov.tr/tr-tr/Kurumsal/Detay/11930/> (3 Ocak 2019).

bölümlerinin açılmasını istediklerini ifade etmiştir. Ülkede okul öncesi din eğitiminin olduğundan fakat bu eğitimi yapacak öğretmenleri yetiştirecek bölümlerin olmadığını dile getirmiştir. Bu konuşmadan, artan öğrenci ihtiyacını karşılayacak öğretici olmadığı için yeterlikleri olmayan bazı kişilerin yetiştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır ki bu hem maddi hem de manevi kayıpları beraberinde getirmektedir. Bu kurumlardaki eğitimin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için bu tablonun tamamen değişmesi ve alanında uzman kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde ehil olmayan ellerde çocuklara eğitim verilir ki bu geri dönülemez yanlışlara sebep olabilir. Öğretici tablolarındaki bu durumun bir başka sebebi ise –çok fazla olmamakla birlikte- Kur'an Kursu öğretmenlerinin kendilerini okul öncesi alanda yeterli görmedikleri için bu kurslarda görev yapmayı tercih etmemeleri olabilir.¹²⁰ Okul öncesinde görev yapacak öğretmenlerin farklı özelliklere sahip olması zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin bu tutumları haklı görülmektedir.

Tabloda göze çarpan başka bir durum ise erkek öğretici sayısının azlığıdır. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında okul öncesi Kur'an kurslarında sadece iki erkek öğretici görev yaparken 2016-2017 yıllarında bu sayı beşe çıkmıştır. Erkek öğretmenlerin bu kurslarda görev yapmaları erkek öğrencilerle ilgilenme, onlara örnek olabilme ve onlara Kur'an öğretme açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu düşüncenin gerçekleştirilebilmesi için hem kurs ortamının buna müsait olması etmesi hem de DİB'nin hocalarını bu konuda teşvik etmesi gerekmektedir. Böylelikle kadın hocaların yükleri az da olsa hafifletilmiş olacaktır.

¹²⁰ “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği” isimli çalışmada öğretmenlere, “4-6 yaş grubu öğrencilerine eğitim verebilecek pedagojik formasyona sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” şeklinde bir soru sorulmuş, öğretmenlerden 7'si “evet”, 2'si “hayır” ve 8'i ise” kısmen” cevabını vermişlerdir. Geniş bilgi için bkz. : Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi (Samsun İli Örneği)”, s. 40; “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)” adlı çalışmada ise öğretmenlerin çoğu alan bilgisi konusunda eksik olduklarını ve bu konuda kendilerini geliştirmek istediklerini ifade etmişlerdir. Geniş bilgi için bkz. : Samet Yağcı, Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği), (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, SBE, 2018), s. 138, 139, 140.

Tablo 8
Öğrenim Durumlarına Göre Yıl Bazlı Öğretici İstatistikleri

Öğrenim Durumu	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	YÜZDE
İmam Hatip Lisesi	91	227	1178	1595	%37
Yüksek Okul (Ön Lisans)	96	317	1306	1921	%44,4
Lisans Tamamlama	5	20	83	157	%3,4
Üniversite	61	170	417	614	%14,4
Lisansüstü	7	24	31	35	%0,80
TOPLAM ÖĞRETİCİ	260	758	3015	4322	%100

Kaynak: Kurt, İbrahim. “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, SBE, 2017, s.48.

Yukarıdaki tabloda yıllara göre öğreticilerin mezuniyet durumları verilmiştir. Lisans tamamlama aşamasında olanların, üniversite mezunu olanların ve lisansüstü eğitim yapanların sayıları yıllara göre artış gösterse de lise ve yüksek okul bitirenleri geçememiştir. Devlete ait okul öncesi kurumlarında lisans mezunu olmayanların görev yapmadığı düşünülürse Kur'an öğretimi veren kurslardaki öğreticilerin eğitim durumları düşündürücüdür. Bunun için yapılması gereken günlük değil köklü çözümler bulunması olacaktır. İkinci bölümde bu konu ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2.2.4. Öğrenci Özellikleri

Türkiye’de okul öncesi Kur'an öğretiminin önünün açılmasıyla DİB bu alanla ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır. Kursların adından da anlaşılacağı üzere bu kurslar 4- 6 yaş grubu çocuklara eğitim vermek üzere açılmıştır.

Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı’nın, Program Uygulama Esasları’nın 5. maddesinde sınıf açılabilmesi için en az 12 öğrencinin kayıtlı olması gerektiği belirtilmiştir. Eğer öğrenci sayısı 23’ü aşarsa ikinci bir sınıf açılacaktır. Fakat bu programın başarıya ulaşabilmesi için ideal sınıf mevcudu en fazla 15’tir.¹²¹ Okul öncesi birebir ilgilenmeyi gerektiren bir yaş grubu olduğu için ideal sınıf sayısı isabetli gözükmektedir. Sınıf sayısının artması hem öğrencinin öğrenmesini zorlaştıracak hem de öğretmenin öğrenciyle ilgilenme süresini azaltacaktır. Bu durum ise iki taraf

¹²¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, s. 32.

açısından da olumlu gözükmemektedir. Sınıf sayısının yanında aynı yaşta olan çocukların aynı sınıflarda olması gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda daha sağlıklı olabilir. Çünkü 4 ve 6 yaşındaki çocukların özellikle bilişsel ve duygusal özellikleri farklılık göstermektedir. Bu çocukların aynı sınıfta olmaları 4 yaşındaki çocuğu zorlarken, 6 yaşındakinin sıkılmasına neden olabilir. Aynı yaştaki öğrencilerin aynı sınıflarda eğitim görmeleri hem öğrenci sayısına hem kursun fiziki ortamına bağlıdır.

Tablo 9
2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılları Arasında 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Devam Eden Öğrenci Sayısı

EĞİTİM- ÖĞRETİM YILI	KURS SAYILARI	D GRUBU	TOPLAM ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	KIZ ÖĞRENCİ	TOPLAM ÖĞRENCİ
2013-2014	201	61	260	2251	2472	4723
2014-2015	554	207	758	7399	7866	15265
2015-2016	2053	1021	3015	27849	27849	55321
2016-2017	2809	2809	4322	35777	36636	72413

Kaynak: Kurt, İbrahim, “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri Ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, SBE, 2017, S. 47.

Yukarıdaki tabloda 2013'ten 2017'ye kadar 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına devam eden öğrencilerin sayısı verilmiştir. Tablo incelendiğinde 4 yıl içinde 5 binden 72 bine ulaşan öğrenci sayısı dikkat çekmektedir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ise kurslardaki öğrenci sayısı 130.982'ye ulaşmıştır. Bu sayılar bu öğretime duyulan ihtiyacı gözler önüne sermektedir. Çalışmayı yürütenler açısından ise ne kadar önemli

bir iş yapıldığının farkında olunması gerektiğini, farkında olunmadığı takdirse ise eldeki hazinenin kaybı gibi istenilmeyen bir sonucun ortaya çıkacağı anlaşılmaktadır.

Kurslara devam eden kız ve erkek öğrenci sayılarında büyük farklar görülmemektedir. Bu da kız ve erkek öğrenci sayılarında bir uyumun olduğuna işaret etmektedir.

2.2.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller

DİB'nin 4-6 yaş grubu için hazırladığı çeşitli materyaller bulunmaktadır. Bunların bir kısmı yazılı bir kısmı ise sesli materyallerdir. Bu materyaller, hem kitap olarak hem de bilgisayar ortamında herkesin ulaşabileceği materyaller olarak düzenlenmişlerdir. Kurslarda öğretici ve öğrencilerin kullanabileceği dört adet kitap bulunmaktadır.

2.2.5.1. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı -1

Kitapların içeriklerine geçmeden önce onlarla ilgili genel özelliklere değinmek faydalı olacaktır. DİB tarafından hazırlanan kitapların sunuş kısmında, kitapların okul öncesi dönem din eğitimi ilkelerine uygun, öğrenci merkezli eğitim anlayışını esas alan bir müfredat ve öğretici kitabı hazırlandığı belirtilmiş, kitaplardaki etkinliklerin aktif öğrenmeyi sağladığını ifade edilmiştir. Aynı zamanda kitaplarda sürece veliyi de dahil edecek performans ödevlerinin bulunduğu işaret edilmektedir.¹²²

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı üç bölümden oluşmaktadır:

➤ Birinci bölümde, “4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Okul Öncesi Eğitimlerinde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler”, “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreç”, “4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi” ve “Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar” ele alınmıştır.

➤ İkinci bölümde, Dini Bilgiler-1 konuları yer almaktadır. (Sevgi ve Merhamet, Saygı, Görev ve Sorumluluk, Adalet, Yardımlaşma ve Paylaşma, Sabır, Güvenirlilik ve Doğruluk, İyilik, Dua, Şükür ve Özür Dileme)

¹²² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)-1**, s. 23.

➤ Üçüncü bölümde ise – ki bu çalışmanın konusu olan bölüm budur - Kur'an'ı Kerim'i Tanıma, ا, ب, ث, ت harflerini tanıma ve ezber, ح, ج, خ harflerini tanıma ve ezber, ط, ظ harflerini tanıma ve ezber, ص, ش, س harflerini tanıma ve ezber, ع, غ harflerini tanıma ve ezber, ف, ق, ك, ل harflerini tanıma ve ezber, م, ن, ه, و harflerini tanıma ve ezber konuları yer almaktadır. İçerikte harfleri tanımanın yanında ezber konularının olduğu da belirtilmiş fakat bu ezberlerin hangileri olduğu konusunda bilgi verilmemiştir. Ancak ünitelerin kazanım kısımlarında bu surelerin isimleri belirtilerek hem Arapçasının ezberlenmesi hem de manalarının bilinmesi istenmiştir. Bu ezberler, Başarı Duası, Subhaneke Duası, İhlas Suresi, Kevser Suresi, Fatıha Suresi, Salli-Barik Duaları, Rabbenâ Duaları ve ezanı duyduğunda söyleyeceği tesbihlerdir.¹²³

2.2.5.2. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı - 2

Birinci kitap gibi bu kitap da üç bölümden oluşmaktadır.

➤ Birinci bölümde, ilk kitaptaki bazı konular tekrar edilmemiş, Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel sürecine değinilmiştir.

➤ İkinci bölümde, Dini Bilgiler-2 konuları ele alınmıştır. (Allah'ı seviyorum, Peygamberimi Seviyorum, Dinimi Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, Kainatı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Vatanımı Seviyorum, Bayramlarımızı Seviyorum, Dini Mekanlarımızı Seviyorum)

➤ Üçüncü bölümde ise, Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber, Harekeleri Tanıma ve Ezber, Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber, Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber, Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber, Uzatma İşaretini Tanıma ve Zamir İşaretini Tanıma ve Ezber, Lafzatullah'ı Tanıma ve Ezber, Kur'an'ı Kerim Okuma ve Ezber gibi konular bulunmaktadır.¹²⁴ (Birinci kitapta olduğu gibi ikinci kitapta da ezber bölümleri içindekiler kısmında yer almış fakat hangi ezberlerin olduğu belirtilmemiştir. Her konunun girişinde bulunan kazanımlar kısmında hem yeni ezberler konulmuş hem de eski ezberlerin tekrar edilmesi istenmiştir.) İkinci kitapta öğreticinin ezberlettirmesi

¹²³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)-1**, s. 7-8.

¹²⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 7-8.

gereken ezberler, Felak Suresi, Amentü Duası, Ayete’l Kürsi’dir. Ayete’l Kürsi müfredatta öğrencinin ezberlemesi gereken en uzun suredir.

Şekil 10: Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (1-2)

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 (4-6 Yaş Grubu), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014; Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 (4-6 Yaş Grubu), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015.

2.2.5.3. Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı -1

Etkinlik kitapları, öğretici kitaplarında bulunan etkinliklerin görsellerinin bulunduğu kitaplardır. Bu etkinliklerin giriş kısımlarında veliye bu etkinliklerin nasıl yapılacağını anlatan bölümler bulunmaktadır. Kurslara devam eden öğrencilerin yaşları göz önünde bulundurulduğunda etkinlikleri yapabilmek için velilerinin yardımlarına ihtiyaç duyacakları görülmektedir. Zaten DİB'nin amacı bu süreçte veliyi etkinliklere dahil etmektir. Bu kitap iki bölümden oluşmaktadır:

- Birinci bölümde, Dini Bilgiler konularıyla ilgili etkinlikler bulunmaktadır.
- İkinci bölümde ise Kur'an Harflerini Tanıma ile ilgili etkinlikler yer almaktadır. (Kitabın, içindekiler bölümünde her ne kadar Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber üniteleri olsa da ezbere ait etkinliklerin bulunmadığı görülmektedir.

2.2.5.4. Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı -2

İlk kitap gibi ikinci kitap da iki bölümden oluşmaktadır. Kitap, öğretici kitabındaki konularla ilgili etkinlik ve oyunları ihtiva etmektedir.

- Birinci bölümde, Dini Bilgiler konularıyla ilgili etkinlikler bulunmaktadır.
- İkinci bölümde ise Kur'an Harflerini Tanıma ile ilgili etkinlikler yer almaktadır.

Şekil 11: Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (1-2)

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (1-2), 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014; Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (1-2), 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015.

Öğretici kitabı ve etkinlik kitabı, öğretici için birbirini tamamlayan iki temel kaynak olarak görülmüştür. Öğreticinin bu kitaplardan faydalanırken dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Örneğin, öğretici bu kitapları sakın bir ortamda ve dikkatli bir şekilde okumalıdır. Etkinlik kitabında yer alan materyaller öğretici tarafından öğrenci sayısınca çoğaltılmalıdır. Aynı zamanda öğretici, kitaptaki etkinlikleri yaratıcı ve araştırmacı kişiliğini kullanarak çeşitlendirmelidir.

2.2.5.5. *Kur'an Öğreniyorum (1-2-3)*

Öğretici ve etkinlik kitaplarının dışında bir de DİB'nin çıkardığı “Kur'an Öğreniyorum” serisi vardır. Bu seri Harfler, Harekeler, Dua ve Sureler olmak üzere üç kitaptan oluşmaktadır. Bu kitaplardaki konular, etkinlikler ve oyunlarla anlatılmaktadır.

a. Kur'an Öğreniyorum-1/Harfler: Kitapta Kur'an harfleri, boyama ve noktaları tamamlama etkinlikleriyle anlatılmaktadır. Her harfin başında o harfle ilgili bir şiir verilmiş ve o etkinliğin nasıl yapılacağı anlatılmıştır.

b. Kur'an Öğreniyorum-2/Harekeler: İlk kitapta öğrenilen harfler tekrar edilmiş daha sonra harekeler kısmına geçilmiştir. Harekelerin dışında uzatma, harfleri, tenvin, cezm, şedde, çeker, zamir, el-takısı, lafzatullah, hurûf-u mukataa, uzun med işareti konuları da ele alınmıştır. Her konu için kesik çizgileri birleştirme ve boyama gibi etkinliklere yer verilmiştir.

c. Kur'an Öğreniyorum-3/Dua ve Sureler: Kitabın girişinde dua ile ilgili bazı temel bilgiler verilmiş daha sonra namaz duaları, namaz sureleri ve günlük dualara geçilmiştir. Bu sure ve duaların Arapça okunuşlarının yanında Türkçe okunuş ve manaları da kitapta yer alan bölümler arasındadır.

Şekil 12: Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum-1, 2, 3

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum-1, 2, 3, 7. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.

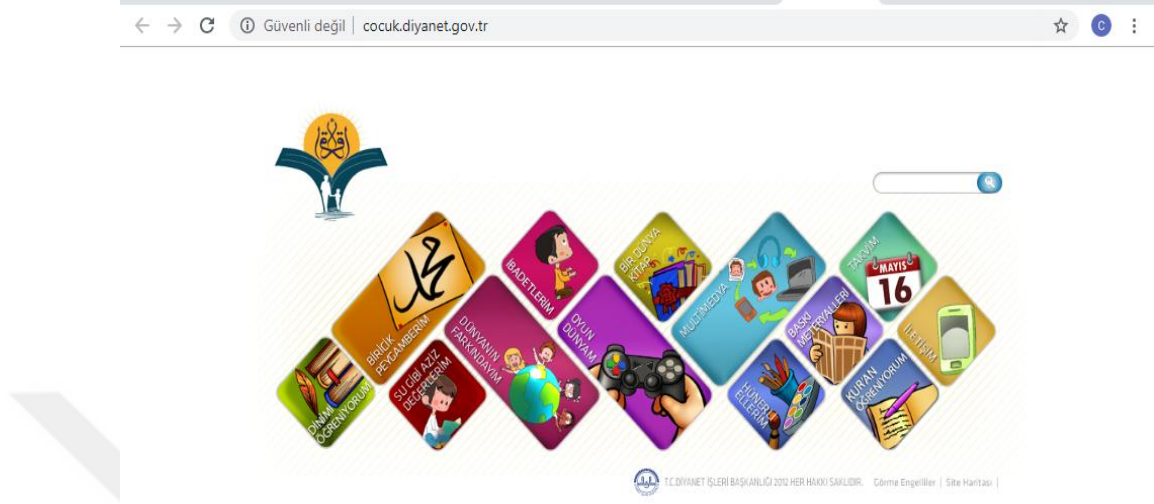
Bu kitapların dışında DİB'nin tavsiye ettiği materyaller ise şunlardır:

- “MEB Okul Öncesi Eğitimi” kapsamında hazırlanan ve programın amaç ve kazanımlarına uygun nitelikteki materyallerden de yararlanılabilir.¹²⁵
- “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğrenci Yeterlikleri” bölümünde öğretmenin sahip olması yetenekler anlatılırken “program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir” ifadesi yer almaktadır. Bu da öğretmenin programın dışına çıkmayacak şekilde materyal üretmesinin önünü açmakta ve bu konuda onu teşvik etmektedir.¹²⁶
- DİB, 4-6 yaş grubu öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanmak üzere dini içerikli şarkılar hazırlamış olup bu şarkılar Başkanlığın

¹²⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, (Ankara: 2018), s.8.

¹²⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 10.

<http://kurs.diyamet.gov.tr/multimedya/2/sarkilar.html> web adresinden indirilerek kullanılabilmektedir.¹²⁷

Şekil 13 : DiB Çocuk Sayfası

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı Çocuk Sayfası, (t.y), <https://cocuk.diyamet.gov.tr>.

2.2.6. Öğrenme Ortamı

Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda bu programın camiler ile A grubu ve B grubu Kuran kurslarında düzenleneceği ifade edilmiştir. DİB, A grubu kursları öğrenci sayısı 100 ve üzeri olan, yatılı öğrencisi bulunan, öğrenci sayısının % 15 ve üzeri hafızlığa çalışan, derslik sayısı en az 5 ve üzeri olup, fiziki yapısı, binası ve sosyal imkanları iyi olacak, diye tanımlamıştır. B grubu kursları ise öğrenci sayısı en az 36 ve üzeri olan, derslik sayısı 2-3 veya 4 olan, sınıflardan birisi en az hafızlığa çalışan, fiziki yapısı imkanlar bakımından A grubu kriterlerine yakın olan kurslardır.¹²⁸ Türkiye'deki kurslar araştırıldığında 4-6 yaş grubu eğitim veren kurumların bu niteliklere uyum sağlayıp sağlayamadığı ise tartışma konusudur.

¹²⁷Diyanet Çocuk Multimedya, (t.y.), <http://kurs.diyamet.gov.tr/multimedya/2/sarkilar.html> (12 Ocak 2019).

¹²⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönergesi.

Okul öncesi programı Kur'an Kursları'nda uygulamaya konulacaksa, kursların yukarıda anlatılanlara ek olarak daha farklı özellikleri de barındırması gerekmektedir. Sınıfların öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre düzenlenmesi, rahatça yazacakları/çizecekleri ve etkinlikleri yapacakları masa, sandalye gibi eşyaların olması, lavabo ve tuvaletlerin çocukların fiziksel özelliklerine uygun olması, çocukların ihtiyaçlarını giderme konusunda onlara yardımcı olacak personellerin bulunması kurslarda olması gereken özelliklerdendir.¹²⁹ Aynı zamanda her sınıfta mutlaka akıllı tahta olması gerekmektedir.¹³⁰ Çünkü öğretici konuyla ilgili bir şey dinletmek ya da izletmek istediğinde akıllı tahtaya ihtiyaç duyacaktır. Öğretim programında müfredatla birlikte yapılan açıklamalarda özellikle Kur'an-ı Kerim dersinde görsel ve işitsel materyallerden faydalanılması istenmektedir. Bunun için DİB'nin her sınıfa bir akıllı tahta koyması öğreticinin işini kolaylaştırarak dersini daha verimli işlemesine yardımcı olacaktır.

Program camilerde yapılacak olursa çocukların etkinlikleri rahatlıkla yapabilecekleri ortamlar sağlanmalıdır, ifadesi de konulmuştur. Fakat camilerdeki ortam düşünüldüğünde bunun çok da kolay olmayacağı aşikardır. Çünkü camilerdeki eğitim hem cemaat açısından hem de öğrenci ve öğreticinin ihtiyaçlarını karşılama açısından sıkıntı doğuracaktır. Kur'an kurslarında bile o yaş grubuna uygun fiziksel ortam oluşturmakta zorlanılırken camilerin içinde böyle alanları oluşturma bir hayli zor olacağı düşünülmektedir.

2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Esasları'nda, 4-6 yaş grubu kriterlerine uygun mekanlarda kursun açılacağı, uygun olmayan mekanlarda ise açılmayacağı ifade edilmiştir. Özel öğretim kurumlarında 4-6 yaş kursları açılmayacaktır. Fiziki ortamın uygun, öğrencinin de yeterli olması durumunda 4-6 yaş

¹²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönergesi**, s. 8.

¹³⁰ Ayşegül Gün tarafından yapılan bir araştırmada bir öğretici atandığında sınıfında tahta ve sandalye olmadığını, kursun bazı eksikliklerini kendi imkanlarıyla temin ettiğini ifade etmiştir. Geniş bilgi için bkz. : Gün, s. 54.

grubu sınıflar aynı yaş öğrencilerden oluşacaktır. Son olarak sınıf mevcutlarının 18'i geçmemesi tavsiye edilmektedir.¹³¹

İkinci bölüme geçmeden önce 2013 ve 2018 öğretim programlarının karşılaştırılması ve güncellenen programdaki değişikliklerin aktarılması çalışma açısından faydalı olacaktır. 2013 yılındaki öğretim programının güncellenmesinin sebebinin gelişen ve değişen sosyo-kültürel şartlar, uygulama sonrasında yapılan geri bildirimler, muhatap kitlenin, ihtiyaç ve beklentileri, son olarak da mevcut programın konu ve kazanımlarının göz önünde bulundurulması¹³² olduğu ifade edilmiştir. Programlardaki “Programın Temel İlkeleri” bölümü karşılaştırıldığında 7 maddenin eklendiği görülmektedir. Bu maddelerin neredeyse tamamı öğreticiyle ilgilidir. Kur'an öğretimi açısından önemli olan madde ise “*Erken çocukluk dönemi değerler eğitiminin Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce, çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığı hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.*”¹³³ maddesidir. Bu maddenin öğretici ve veliler tarafından tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü kimi zaman öğretici ve veliler, çocuğun kısa zamanda Kur'an-ı Kerim'e geçmesini ve birçok sureyi ezberlemesini istemektedirler. Fakat çocuğun çok fazla ezber yapması, onda bir duygunun geliştiği ve öğrendiklerinin onda iz bıraktığı anlamını taşımamaktadır. Kısacası programın amacı çocuğa çok fazla bilgi ezberletmek değil, onun manevi gelişimine katkı sağlamaktır.

Programa eklenen bir diğer bölüm ise “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri”dir. 12 maddeden oluşan bu bölümde temel ve özel yeterliklerin yanı sıra öğreticinin sahip olması gereken özellikler anlatılmıştır. “Programın Ders Kredileri Tablosu”nda 2013'te Alternatif -I, Alternatif- II ve Alternatif -III¹³⁴ şeklinde yer alan programın 2018 programında Temel Öğretim, Yaz Kur'an Kursları ve Ek Öğretim¹³⁵ şeklinde tasnif edildiği görülmektedir. Bu programların her birinde haftalık ders saatleri değişmese de toplam ders saatlerinde ve programın süresinde değişiklik olduğu

¹³¹ 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursu uygulama esasları, 2018, <http://www.kamuajans.com/diyanet-personeli/2018-2019-egitim-ogretim-yili-kur-an-kurslari-uygulama-esaslari-h514678.html> (4 Ocak 2019)

¹³² Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 6.

¹³³ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 9.

¹³⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 9.

¹³⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 11.

anlaşılmaktadır. Bu değişiklik saatlerde ve programın süresinde azalma ile kendini göstermektedir. Aynı zamanda eski programda hangi dersin kaç saat yapılacağı belirtilmemişken yeni programda ders saatlerini ayrıntılı bir şekilde görmek mümkündür. Buna göre Kur'an-ı Kerim ders saatleri Temel Öğretim'de haftada 6 saat, Yaz Kur'an Kursları'nda haftada 5 saat, Ek Öğretim'de ise haftada 2 saat şeklinde belirlenmiştir.

Müfredat ve kazanımlar incelendiğinde 2013'te ünite, kazanımlar ve etkinlikler şeklinde ayrılan bölüm 2018'de ünite, kazanımlar ve açıklamalar şeklinde değişikliğe uğramıştır. Kur'an-ı Kerim'le ilgili bölümlere bakıldığında "Kitabımı Seviyorum"¹³⁶ ünitesindeki kazanımların sayısının azaldığı, etkinliklerin yerini açıklamalara bıraktığı görülmektedir. Ayrıca 2013'teki programda her ünitenin sonunda verilecek performans ödevleri yer alırken 2018'de bu bölüm kaldırılmıştır. 2018 öğretim programında Kur'an-ı Kerim öğrenme alanına geçilmeden önce öğreticiyi on maddeden oluşan "Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı Öğretim İlke ve Yöntemleri" bölümü karşılamaktadır. 2013'te yer almayan bu bölüm, Kur'an öğretimi adına öğreticinin dikkat etmesi gereken hususları ele almaktadır. İki programda da Kur'an-ı Kerim-1 müfredatı dokuz üniteden oluşmakta, "Kur'an-ı Kerim'i Anlama" ile başlamakta ve bundan sonraki sekiz ünite "Harfleri Tanıma ve Ezber" ile devam etmektedir. Bu ünitelerde şekil olarak birbirlerine benzeyen harfler gruplandırılarak öğretilmektedir. Ezber bölümünde ise 2013'teki programda Başarı Duası, Subhaneke Duası, İhlas Suresi, Kevser Suresi, Fatiha Suresi, Salli-Barik Duaları, Rabbenâ Duaları, Ezan Duası ve tüm bu duaların anlamları yer almaktadır. 2018 programında ise bazı surelerin ve duaların yerleri değişmiş, Ezan Duası çıkarılarak Tahiyat Duası eklenmiştir. Aynı zamanda dua ve surelerin anlamlarını ezberleme kısmı kaldırılarak sadece surelerin ezberlettirilmesi istenmiştir. Kur'an-ı Kerim-2'de ise hem 2013 hem de 2018'in ilk iki ünitesi, ilk 14 ve son 14 harfin tekrar edilmesi ile başlamaktadır. Bu iki üniteyi Harekeler, Cezm, Şedde, Tenvin, Uzatma İşaretleri ve Kur'an-ı Kerim Okuma bölümleri takip etmektedir. 2018 yılında, 2013 yılından farklı olarak bir ünite eklenmiş bir ünite ise çıkarılmıştır. Eklenen ünite "Lafzatullah'ı Tanıma" olurken çıkarılan ünite ise "Kur'an-ı Kerim'i Okuma" ünitesi

¹³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 24.

olmuştur. Ezber bölümlerinde 2013'teki programda Nas Suresi, Felak Suresi, Amentü Duası ve Ayete'l-Kürsi' ye yer verilmiş aynı zamanda Kur'an-ı Kerim-1 müfredatında ezberlenen Başarı Duası, Subhaneke Duası, İhlas Suresi, Kevser Suresi, Fatiha Suresi, Salli-Barik Duaları, Rabbena Duaları ve Ezan Duası'nın da tekrar edilmesi istenmiştir. Ku'an-ı Kerim-1'den farklı olarak bu bölümde öğrencilerden dua ve surelerin manalarının ezberlenmesi talep edilmemiştir. 2018'deki programda Kur'an-ı Kerim müfredatındaki İhlas Suresi, Kevser Suresi ve Fatiha Suresi'nin ezberi tekrar edilerek anlamının bilinmesi istenmiş, Amentü Duası, Nas Suresi, Felak Suresi ve Ayete'l-Kürsi'nin ise sadece ezberleriyle yetinilmiştir.

2018'deki güncelleştirilmiş programın sonuna öğrenme alanlarıyla (Dini Bilgiler- 1, 2; Kur'an-Kerim-1, 2) ilgili değerlendirme formu ve aile eğitimi ihtiyaç belirleme formu eklenmiştir. Programa "Öğrenme Alanları Değerlendirme Formu"nun eklenmesi, eğitim-öğretim yılının sonunda öğrencilerin değerlendirilmesi açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bölümde anlatılan kurumlar ve öğretim programları ikinci bölümde olumlu ve olumsuz yönleri ile ayrıntılı bir şekilde incelenecek, gerekli görülen yerlerde ise Kur'an öğretimiyle ilgili tekliflerde bulunulacaktır. Aynı zamanda müfredattaki kazanımların ve açıklamaların hem 4-6 yaş grubu hem de Kur'an öğretimi açısından değerlendirilmeleri yapılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ OKUL ÖNCESİ (4-6 YAŞ GRUBU) KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI'NDA YAPILAN KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özel Öğretim Kurumları'nda Kur'an öğretimi, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaptığı protokolle başlamıştır. İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri istedikleri takdirde İl ve İlçe Müftülükleri ile protokol yaparak bu öğretime başlayabileceklerdir. Özel Öğretim Kurumları'ndaki öğretimi değerlendirmek DİB'nin kurslarına göre daha zor olmaktadır. Bu zorluğun sebebi ise, öğretimin 2018-2019 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında başlamasından ve henüz sonuçlara dair bir veri olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada konuyla alakalı değerlendirmeler öğretim programı üzerinden yapılacaktır.

1.1. Öğretim Programı

Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı birçok başlık altında incenmiş olmasına rağmen fazla ayrıntıya girilmemiştir. Bu başlıklar şunlardır:

- Kur'an-ı Kerim Öğretim Programının Temel Yaklaşımı
- Kur'an-ı Kerim Öğretim Programının Temel Özellikleri
- Kur'an-ı Kerim Öğretim Programının Yapısı
 - a) Genel Amaçlar
 - b) Kurlar
 - c) Kazanımlar
 - d) Öğretme-Öğrenme Süreci
 - e) Ölçme ve Değerlendirme
- Ekler
 - a) Ek-1: Örnek İzleme ve Düzey Belirleme Formları

Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı'nın "Tam Öğrenme" kuramına göre hazırlandığı belirtilmiştir.¹³⁷ Tam öğrenme, Benjamin Bloom (1913-1999) tarafından geliştirilmiş bir öğrenme modelidir. Bloom, okul ortamındaki bireysel farklılıkların nedenlerini incelemekte ve bu farklılıkların öğrenci, okul ve toplum yararına nasıl en aza indirilebileceğini araştırmaktadır. Kişilerin doğuştan getirdikleri bazı farklılıklar olduğunu söyleyen Bloom, bunların eğitimle sonradan meydana gelen farklılıklarla kıyaslandığında oranının çok az olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla öğrenciye ek zaman ve öğrenme olanakları verildiğinde hemen hemen tüm öğrencilerin okullarda öğretilmek istenilen yeni davranışların tamamını öğrenebileceğini savunmaktadır. Tam öğrenme kuramında, öğretme ve öğrenme sürecini etkileyen dört faktör bulunmaktadır. Bunlar öğrenciye sunulan ipuçları, öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılımı, pekiştirme ve dönüt-düzeltilmedir.¹³⁸ Bu programda, öğreticiden beklenen Kur'an-ı Kerim öğretiminde de bu kuramı benimseyip uygulamasıdır. Öğretici, Kur'an-ı Kerim'i öğretirken hem farklı yaş gruplarına hem de farklı öğrenme seviyelerine hitap etmektedir. Dolayısıyla kimi öğrenciler hızlı bir şekilde öğrenirken kimileri ise geri kalabilmektedir. Öğretici geri kalan öğrenciler için farklı çalışma kağıtları hazırlayabileceği gibi akran eğitiminden de faydalanabilir. Yani hem yaş hem de öğrenme açısından önde olan öğrencilerle geride kalan öğrencileri bir araya getirerek öğrenmelerini hızlandırabilir. Bunun yanında zaman zaman sınıfı iki gruba ayırıp önde olanlara konuları tekrar edecekleri, geride olanlara ise konuları pekiştirici oyunlar oynattırabilir. Yapılan bu çalışmalar öğreticinin, Kur'an öğretiminde tam öğrenme kuramını uygulanmasında faydalı olacaktır.

Programda "kur" yaklaşımı benimsenmesi "tam öğrenme" kuramının uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Kur yaklaşımı, hiçbir ön bilgisi olmayan öğrencilerle, Kur'an harflerini tanıyan ya da cüzü tamamlayan öğrencilerin varlığını hesaba katarak öğrencilerin kendi düzeyine uygun kurdan başlayabilmelerine imkan vermektedir. Bu sistemle ne yeni başlayan öğrenci zorlanacak ne de ileride olan geri kalacaktır. Programın tam manasıyla başarılı olması için öğretmenin, öğrencisini duyuşsal olarak Kur'an öğrenimine hazırlaması ve cesaretlendirmesi gerekmektedir.

¹³⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an'ı Kerim Öğretim Programı**, (Ankara: 2017), s. 1.

¹³⁸ *Tam öğrenme modeli*, (t.y.), <https://www.academia.edu/5013061/> (15 Mart 2019).

Kur yaklaşımıyla ilgili ayrıntılı bilgiler ikinci bölümde verildiği için bu bölümde konuyla ilgili değerlendirmeler yapılacaktır. Okul öncesi kurumlarda kur sisteminin uygulanması öğrenci açısından son derece önemlidir. Kur sistemiyle öğrenci kendisiyle aynı düzeyde olan öğrencilerle beraber olacak, bildiği şeyleri tekrar dinlemek zorunda kalmayacak ya da kendisinden daha üst seviyedeki öğrencilerle birlikte olup kendini geride kalmış hissetmeyecektir. Bu sistemin bir diğer olumlu tarafı ise öğretmenin homojen bir sınıfta ders yapabilmesine imkan sağlamasıdır. Bir öğretmenin ders anlatırken ya da bir konuyu öğretmeye çalışırken en zorlandığı durumlardan birisi, sınıftaki öğrencilerin farklı seviyelerde olmasıdır. Öğrenci seviyelerindeki farklılık, öğretmende kaygıya neden olabilir. Bu kaygının sebebi ise bilmeyen öğrenciyi bilenler seviyesine çıkarmaya çalışırken diğer öğrencilerin dersten kopmamasını sağlamak ve onları da yavaşlatmamaktır. Yani kur sistemi hem öğrenci hem de öğretmen açısından ideal bir sistem olarak gözükmektedir. Fakat bu programda beş kurdan bahsedilmektedir. Ve yapılan protokollerde fiziki şartların MEB tarafından, öğretmen ihtiyacının ise DİB tarafından karşılanacağı belirtilmiştir.

DİB, kendi kurslarında eğitim gören 150 bin öğrencisine öğretici bulma konusunda sıkıntı yaşarken MEB'nin kurslarına nasıl öğretici yetiştireceği düşünülmeli gereken bir meseledir.¹³⁹ Başka bir sorun ise mekanların bu sisteme uygun olup olmadığı meselesidir. Böyle bir çalışma için beş ayrı sınıfın olması gerekmektedir. Bu ortamları sağlamak ise, okul öncesi kurumları için çok kolay olmayacaktır. Fakat kur sisteminde, aynı sınıf içinde farklı kurların olmasından bahsediliyorsa bu durum ilkinde göre daha karmaşıktır. Böyle olduğu takdirde hem öğreticinin işi zorlaşacak hem de sınıf ortamında karışıklık meydana gelecektir.

Yaz Kur'an Kursları'nda da uzun yıllardır kur sistemi uygulanmaya çalışılmakta fakat öğrenci sayısının fazlalığı buna karşın öğretici sayısının azlığı ve aynı sınıftaki öğrencilerin farklı seviyelerde olması sebebiyle sağlıklı bir şekilde uygulanamamaktadır. Öğrenci sayısının fazla olduğu kurslarda ilkokullarda olduğu gibi

¹³⁹ Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada okul öncesi din eğitiminde görev yapacak öğretmenlere ihtiyaç duyduklarını, Milli Eğitim Bakanlığı'nda bu derslere girecek öğretmenlerin olmadığını ifade etmiştir. Bu sebeple 200 bine yakın öğrenciyi sahip olan kurslarda eğitiminin niteliğinin daha da artması için üniversitelere bazı tekliflerde bulunmuştur. *Ali Erbaş'tan Okul Öncesi Din Eğitimi Talebi*, (27 Eylül 2019), <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/erbaskan-okul-oncesi-din-egitimi-programi-talebi/1595897> (8 Ekim 2019).

sabah ve öğleden sonra olmak üzere ikili sistemin uygulanmasının bu problemin çözülmesi açısından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Farklı seviyedeki öğrenciler için ise, kursun ilk günlerinde seviye tespit sınavı yapılarak bu sınavın sonucuna göre öğrencileri sınıflara ayırmak hem öğrencinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi hem de öğreticinin kur sistemini uygulaması açısından yerinde olacaktır.

Programla ilgili başka bir eleştiri de kazanımlarla ilgili açıklamalardır. Kazanımların yanında verilen açıklamalarda Kur'an öğretimi ile ilgili bazı hususlara dikkat çekilirken bunların hangi etkinliklerle destekleneceğine dair en ufak bir bilgiye rastlanmamaktadır. Çocukların yaş grubu düşünüldüğünde bu büyük bir eksiklikler. Bütün kurlarda görsel ve işitsel materyallerin kullanılması tavsiye edilmiş fakat program sonunda verilen birkaç resimden başka hiçbir materyal önerisinde bulunulmamıştır.

Öğretme-öğrenme süreçleri ve ölçme-değerlendirme bölümlerinde ayrıntılı açıklamalara yer verilmiş, süreçlerle ilgili formlar öğretmenin istifadesine sunulmuştur. Bu hem öğrencinin takibi hem de çalışmanın sonuçlarını somut olarak görmek açısından faydalı olacaktır.

1.2. Müfredat

Müfredat ve kazanımlar kur sistemine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Programda beş kur için otuz iki kazanım ön görülmüştür. Cüz 1'de, öğrenciden "Kur'an-ı Kerim'i okumanın ve öğrenmenin önemini kavraması" ve "Kur'an-ı Kerim okunurken ve dinlerken uygun davranışlarda bulunması"¹⁴⁰ beklenmektedir. Bunun yanında Kur'an harflerini doğru bir şekilde söylemesi ve harekeleri (üstün, esre, ötre) de tanınması istenmektedir. Talim Terbiye Kurumu tarafından yayınlanan "36-72 Aylık Çocukların Eğitimleri İçin Belirlenen Amaç ve Kazanımlar"¹⁴¹ dosyası incelendiğinde "kavrar" şeklinde bir kazanım görülmemektedir. Zira bu yaş grubu için "Kur'an-ı Kerim'i okumanın ve öğrenmenin önemini kavrar." ifadesi çok soyut kalmaktadır. Bir olayın, durumun ya da bir bilginin kavranması süreç içinde gerçekleşir ve o yaş grubu

¹⁴⁰ Milli Eğitim Bakanlığı, *Özel Öğretim Kurumları Kur'an'ı Kerim Öğretim Programı*, (Ankara: 2017), s. 3.

¹⁴¹ Milli Eğitim Bakanlığı, *36-72 Aylık Çocukların Eğitimleri İçin Belirlenen Amaç ve Kazanımlar*, (Ankara: t.y)

için de bu kazanım uygun görünmemektedir. Diğer bir kazanım olan “Kur’an-ı Kerim okunurken ve dinlerken uygun davranışlarda bulunur.” ifadesi çocuğun görerek öğreneceği bir durumdur ki ailesi, çevresi ve öğretmeni bunun gerçekleşmesi için çaba göstermelidir. Açıklamalar kısmında ise öğrencinin Kur’an’ı severek okuması için ayet ve hadislerle açıklamalar yapılır ve Kur’an okumanın adabı anlatılır denmiştir. Bu açıklamalar yapılırken hedef kitlenin kimler olduğunun dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü bu yaş grubunda bu şekilde bir anlatımın muhtemelen bir karşılığı olmayacaktır. 4-6 yaş grubundaki çocuklara, Kur’an sevgisi ya da okuma adabı onların yaşlarına uygun hikâye, şarkı ve filmlerle anlatılmalıdır. Bir de bu dönemde çocuğun çevresindeki insanları taklit ettiği düşünülürse öğretici bu konuda iyi bir örneklik teşkil etmek durumundadır. Bunun dışında anlatılan her husus çocuğun kafasını karıştırmaktan öteye geçmeyecektir.

Harfler ve hareketler bölümünde bir gruplandırma ya da sıralama yoluna gidilmemiş, öğreticiden öğrencilerin zorlanabilme ihtimallerine karşı kolaylaştırıcı bir yol izlemesi istenmiştir. Bu yaş grubunun bilişsel gelişim özelliklerine bakıldığında nesneleri ve kavramları gruplandırabildiği görülmektedir. Bu konularla alakalı etkinlikler ve materyaller öğretmene bırakılmıştır. Açıklamalar kısmında yer alan “koro çalışması” ve “mahreçlere dikkat edilmesi” vurgusu isabetli olmuştur. Çünkü bu dönemde çocukların sesleri taklit etme becerileri gayet iyidir ve bu özellikleri Kur’an harflerinin mahreçlerini öğrenme konusunda onlara yardımcı olacaktır. Koro çalışması yaparken dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de bütün öğrencilerin katılımını sağlamaktır. Bunun yanı sıra hala pasif kalan öğrenciler varsa koro çalışması, 2’li ya da 3’lü gruplar şeklinde yaptırılabilir. Son olarak çocuklara teker teker okuma yaptırmak¹⁴², çocuğun öğretilen harfleri ya da kelimeleri doğru telaffuz edip etmediği ile ilgili ipuçları verecektir.

¹⁴² Öğrencilere yaptırılacak okumalarda çocuğu strese sokacak uygulamalardan kaçınılarak bu çalışmaları oyun haline getirmek büyük önem taşımaktadır. Örneğin; öğretici eline ufak bir top alarak topu attığı öğrencinin öğrettiği harfi ya da kelimeyi tekrar etmesini isteyebilir. Ya da öğretici, öğrencileri sınıfta tren şeklinde sıraya sokarak her öğrenciden bir vagon olmasını ve her durakta bir vagonun ayrılmasını, ayrılırken de duracağı durağın adını söylemesini ister. (Her harf, bir durak adıdır.) Böylelikle kaç kere tekrar yaptırmak istiyorsa bu oyunu da o sayıda oynatır. Oyunla birlikte öğrenen çocuk, hem eğlenir hem de grup içinde pasif kalmaktan kurtulmuş olur.

Cüz 2’de, öğrenciden med harflerini, tenvini, cezmi, şeddeyi, yuvarlak te’yi ve hemzeyi tanıyıp, uygulaması istenmektedir. Bu kurdaki kazanımların, öğrencinin yaşına ve gelişimsel özelliklerine uygun olduğu görülmektedir. Fakat açıklamalar kısmında dersin nasıl işleneceğine ve hangi etkinliklerin yapılacağına dair neredeyse hiçbir bilgi – koro çalışması dışında- verilmezken, öğretmene anlatacağı konu hakkında bilgiler verilmektedir. Bu açıklamalar, bu öğretimin öğrenciye mi yoksa öğretmene mi verildiği konusunda kafalarda soru işareti uyandırmaktadır. Her kurun sonundaki açıklamalar kısmında “görsel ve işitsel materyal kullanılarak öğrenme kolaylaştırılır ve okumalar desteklenir”¹⁴³ ifadeleri kullanılmıştır. Ancak hangi kaynakların nasıl kullanılacağı öğretmene bırakılmıştır.

Cüz 3’te dört elif miktarı meddin, hu zamirinin, el takısının, lafzatullah’ın, hurûf-ı mukattaa’nın tanınıp okunması istenmiştir. Bu aşamada öğrenci Kuran’a geçtiği için Kur’an’dan ayetler okuması beklenmektedir. Üçüncü kurda iki konu vardır ki bu yaş grubundan daha büyük öğrenciler bile kimi zaman bu kuralları uygulamada zorluk çekmektedirler. Bahsi geçen iki konu “hu zamiri” ve “lafzatullah”tır. Bu konuların kendilerine özgü bazı okuyuş özellikleri vardır ve öğretmen bunları anlatmak yerine sadece kendisi okuyarak öğrencide kulak aşinalığının oluşmasını sağlamalıdır. Ayrıntılı bir şekilde öğretilmesi ise ileri kurlara ya da yıllara bırakılmalıdır. Akıcı bir şekilde Kur’an okuyamayan çocuğa bu konuların anlatılması, çocukta Kur’an öğrenmenin ve okumanın zor olduğu düşüncesinin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Hurûf-ı mukattaa konusu, bu kurda anlatılması istenen konular arasında yerini almıştır. Yine çocuğun yaşı göz önünde bulundurulduğunda konunun burada anlatılması erken gözükmektedir. Çünkü çocuk harfleri yeni öğrenmiştir ve hala cüz kurunda bulunmaktadır. Harfleri yeni öğrenen bir çocuğa, harflerin isminin ve sesinin birbirinden farklı olduğunu anlatmak çok kolay olmayacaktır. Bu sebeple çocuğa bu dönemde Kur’an öğretirken “Ses Temelli Kur’an Öğretimi”¹⁴⁴ yapılmalı ve hurûf-ı mukattaa ile başlanan sureler değil

¹⁴³ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur’an’ı Kerim Öğretim Programı**, (Ankara: 2017), s. 3, 4, 5, 6, 8.

¹⁴⁴ “Ses Temelli Kur’an Öğretimi” klasik yöntemden farklı olarak ilk önce harflerin isimlerini değil seslerini öğretmektedir. Ülkemizde ilköğretim okullarının birinci sınıflarında, Türkçe okuma-yazma öğretimi “Ses Temelli Cümle Yöntemi” denilen bu yöntemle yapılmaktadır. Kur’an öğretimine dönülecek olunursa öğretici, harfleri mushafta geçme sıklığı, mahreç açısından kolaydan zora, Türkçedeki harflere benzer harflerden başlama ve şekil olarak birbirine benzeyen harfleri gruplama yöntemlerinden birini seçerek işe başlar. İlk ders üç harf ve 3 hareke öğretilir ve bunlar yan yana getirilerek okunur. Daha sonra diğer gruptaki harfler öğretilerek cezm ve şeddeye geçilir. Bunlar öğretilirken Kur’an’daki örneklerden de

diğer sureler okutturulmalıdır. Çocuk sonraki yıllarda Kur'an okuma konusunda ilerledikçe hurûf-ı mukattaa konusunu da öğrenecektir.

Açıklamalar kısmında hurûf-ı mukattaa ile ilgili okunması istenen bölümler birbirleriyle örtüşmemektedir. İnşirah Suresi, Felak Suresi, İhlas Suresi, Kafirun Sure'lerinden ayetler, Mürselat Suresi 1-6. , Abese Suresi 13-19. ve Bakara Suresi 6 ve 7.ayetlerine¹⁴⁵ bakıldığında hurûf-ı mukattaaaya ait örneklerin bulunmadığı görülmektedir. Bu sebeple bu ayet ve surelerin tekrar gözden geçirilerek güncellenmesi gerekmektedir.

Kur'an-1 müfredatına bakıldığında, kurallara uygun olarak en az 3 satır okuması, ayet sonu durakları uygulaması ve bunları yaparken uygun davranışlarda bulunması istenmektedir. Açıklamalar kısmında ise Cüz 1'e geri dönmüş Kur'an sevgisi ve adabıyla alakalı ayet, hadis ve kıssalar anlatılması istenmiştir. Bahsedilen konulara Cüz 1'de değinildiği için bu kısımda tekrar edilmeyecektir. İkinci konu olarak "durak-secâvendler" konusu seçilmiştir. Bu yaş grubuna ayet sonralarında nasıl durulacağı öğretilabilir fakat secâvend konusu gibi bir konunun anlatılması ileriki yıllara bırakılmalıdır.

Kur'an-2, en son kurdur ve bu kura ait yedi kazanım bulunmaktadır. Kur'an-2'de öğrenciden okumaya istekli olması, Kur'an' okurken ve dinlerken uygun davranışlarda bulunması, en az beş satır Kur'an okuyabilmesi, nefes kontrolü yapması, durakları uygulaması, Kur'an-ı Kerim'i akıcı ve kurallarına uygun okuması ve son olarak okuduğu sure ve duaların anlamlarını bilmesi istenmektedir. Bu kurda okunacak

okuma yaptırılır, sonrasında diğer konular işlenir. Daha fazla bilgi için bkz. : Fadime Sarı, "Ses Temelli ve Gruplama Sistemli Kur'an-ı Kerim Öğretimi", **2. Uluslararası Din Eğitimi Kongresi**, (9-11 Kasım 2018). Ses Temelli Kur'an Öğretimi ile ilgili bir diğer çalışma ise EDAM tarafından yayınlanan "*Ses Temelli Elifbâ*"dır. *Ses Temelli Elifbâ*, 2010 yılında bir grup öğrenciyle pilot olarak uygulanan bu çalışma sonrasında yayınlanmıştır. Diğerine göre biraz daha farklı olan bu yöntemde harf sırası mushafta geçme sıklığına göre düzenlenmiştir. İlk olarak öğretilen harf ise "e", ikinci harf ise "l" harfidir. "E" harfi öğretilirken üstün, esre ve ötre, "l" harfi öğretilirken cezim öğretilmiş ve böylece iki harf birleştirilerek okunmaya başlanmıştır. Daha sonra diğer harfler de bu yöntemle öğretilmiştir. Aynı zamanda harfin bulunduğu her sayfada çocukların harfleri yazması için bölümler bırakılmıştır. Bu şekilde hem okuması hem yazması amaçlanmıştır. Ses Temelli Elifbâ ile hem mahreç öğretimi kolaylaşmış hem de çocuk Kur'an geçtiğinde klasik yöntemle göre okumaya daha kolay adapte olmuştur. Mahreçlerin kolay öğrenilmesinin sebebi, harflerin cezimli hallerinin mahreci daha fazla ortaya çıkarması; harflerin yazımının kolay öğrenilmesinin sebebi ise her bölümün sonunda öğrenilenlerle ilgili Kur'an'dan örnekler konulmuş olmasıdır. Geniş bilgi için bkz. : EDAM, **Ses Temelli Elifbâ**, Abdullah Açık, Alparslan Durmuş, Hatice Işılak (hızl.) 1. Basım, İstanbul: EDAM.

¹⁴⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an'ı Kerim Öğretim Programı**, (Ankara: 2017), s. 5.

ayet sayısı 3'ten 5'e çıkarılmış, aynı zamanda diğer dört kurda öğrendiklerini bu kurda hayata geçirmesi istenmiştir. Öğrenciden bu kurda nefes kontrolü yapmasını öğrenmesi istenmiştir. Diğer kurlarda görülmeyen sure ve duaların okutularak yanlışların düzeltilmesi son kur olması sebebiyle burada yer almıştır. Aynı zamanda namaz dualarının ve surelerin anlamları çocuğa kolaydan zora doğru öğretilir. Kazanımlar bölümündeki "Okuduğu sure ve duaların anlamlarını bilir." ifadesi bu "bilmenin" nasıl olacağı konusunda zihinlerde soru işareti oluşturmaktadır. Yani çocuk sure ve duaların anlamlarını mı ezberleyecek yoksa genel hatlarıyla bunlarla ilgili bilgi sahibi mi olacaktır? Her ikisinin yapılacağı farz edilse dahi bu dua ve surelerdeki birçok kavram açıklanmaya muhtaçtır. Bu muhtaçlık ise çok fazla soyut kavramın olması sebebiyledir ki bu yaş grubu çocuklarına anlatılan bilgilerin soyuttan ziyade somut kavramlar olması gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde çocuğun zihninde farklı soruların oluşmasına sebep olunabilir. Açıklamalarda "namaz sureleri ve dualarının anlamları öğrencilerin düzeyine göre kolaydan zora göre verilir"¹⁴⁶ denilmektedir. Bunun yerine bazı sure ve duaların seçilerek onlar üzerinde konuşulması çocuğun içinde bulunduğu bilişsel dönem açısından daha sağlıklı olacaktır. Kurlarda ilk defa bahsi geçen bir başka konu ise tecvittir. Yeri geldiğinde uygun tecvit konularının verilebileceği söylenmiştir. Tecvit konularının öğretiliş biçimi ise konuların anlatıldıktan sonra örneklerin tahtaya yazılıp okutulması şeklinde değil oyun şeklinde olmalıdır. Öğretici, kendi hayal gücünü kullanarak bazı tecvit konularıyla ilgili oyunlar oynatabilir ya da çalışma sayfaları hazırlayabilir. Aynı zamanda öğretici kitaplarına tecvit konularıyla (öğrencinin yaş grubuna uygun bazı konuların) ilgili bazı oyunların ya da çalışma sayfalarının eklenmesi öğreticinin işini kolaylaştıracaktır.

Programda öğrenciden ezber yapması beklenmemektedir. Çünkü ne kazanımlarda ne de açıklamalarda ezber yapılması ile ilgili bir ifade yer almamaktadır. Çocuğa bu yaşta Kur'an öğretilmesinin birçok sebebi olmakla birlikte bu sebeplerin en başta geleni hadis-i şerif gereğince onun yedi yaşında namaza başlatılmasıdır¹⁴⁷. Kurların tamamı incelendiğinde o yaşa göre birçok ayrıntının verildiği hatta surelerin ve duaların anlamlarını bilmesi istendiği görülmekle birlikte bu öğretimde olması beklenen

¹⁴⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an'ı Kerim Öğretim Programı**, (Ankara: 2017), s. 5.

¹⁴⁷ Ebû Dâvûd, "Salât", 25; Tirmizî, "Salât", 299.

ezber konusuna girilmemektedir. Çocuğa yedi yaşına geldiğinde namaz kılabilceğı kadar bazı surelerin öğretilmesi ve bu öğretim oyun yolu ile yapılması faydalı olacaktır. Örneğın Fatiha Suresi, İhlas Suresi ve Kevser Suresi gibi kısa sureler çocuğa kolaylıkla ezberlettirebilir. Çünkü bu sureler hem uzunluk hem de telaffuz açısından öğrenciyi zorlamayacaktır. İsmail Sağlam “Okul Öncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi” adlı makalesinde, çocuklara dua öğretme ve ayet ezberlettirmenin de sözlü etkinlikler içerisine gireceğinden ve bunun çocuk üzerinde olumlu bir etkisi olacağından bahsetmektedir. O, İbrahim Hakkı (1194/1780)’nın *Mürşidü’l-Müte’ehhilîn*¹⁴⁸ adlı eserinde, yaklaşık altı yaşına kadar çocuğa Kelime-i Tevhid’i, Ayete’l Kürsi’yi, Haşr Suresi’nin son ayetlerini ve Mü’minun Suresi’nin 116. ayetinin ezberlettirilmesi söylediğini aktarır. Bu ezberler yaptırılırken okul öncesi dönemdeki çocuğın gelişim seviyesi dikkate alınarak zorlayıcı ve bıktırıcı olunmamalıdır.¹⁴⁹ Sağlam, Resulullah (s.a.v)’ın da çocuklara dua öğrettiğini hatırlatarak Sa’d İbn Ubâde isimli çocuğa dua öğrettiğini söylemiştir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır ki çocuğın gelişim özellikleri dikkate alınmadan yapılacak uygulamaların, hiçbir bilgi ve davranışın olumlu sonuç vermeyeceğı gibi dua ve surelerin ezberlenmesinde de sonuç vermeyecektir.¹⁵⁰

1.3. Öğretici Nitelikleri

Özel Öğretim Kurumları Öğretim Programı’nda öğretmenin hangi özelliklere sahip olması gerektiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun sebebi MEB’nin öğretmenin hangi özelliklere sahip olması gerektiğinin “Öğretmenlik Mesleğı Genel Yeterlikleri”nde¹⁵¹ ayrıntılı bir şekilde açıklamış olmasıdır. Öğretmenlik Mesleğı Genel Yeterlikleri’nde öğretmenin yeterlik alanı üç bölümde incelenmiştir:

1. Mesleki Bilgi

a. Alan Bilgisi

¹⁴⁸ İbrahim Hakkı Erzurumî, *Mürşidü’l-Müte’ehhilîn*, İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud 3316. Bu eserin bir diğeri ismi de Urvetü’l-İslam’dır. İbrahim Hakkı, bu eseri *Mârifetnâme*’den istifade ederek 1191 (1777)’de oğlu Muhammed Şâkir için kaleme almıştır. Eser, Prof. Dr. Ömer Özyılmaz tarafından 1991 yılında “*Osmanlılar Döneminde Çocuklara Öğretilen İslam*” adıyla basılmıştır.

¹⁴⁹ İsmail Sağlam, “Okul Öncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi”, *Uludağ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 1, 2001, s. 199-200.

¹⁵⁰ Sağlam, s. 200.

¹⁵¹ Milli Eğitim Bakanlığı, *Öğretmenlik Mesleğı Genel Yeterlikleri*, Ankara: 2017.

- b. Alan Eğitim Bilgisi
- c. Mevzuat Bilgisi¹⁵²
- 2. Mesleki Beceri
 - a. Eğitim-Öğretimi Planlama
 - b. Öğrenme Ortamları Oluşturma
 - c. Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme
 - d. Ölçme ve Değerlendirme¹⁵³
- 3. Tutum ve Değerler
 - a. Millî, Manevi ve Evrensel Değerler
 - b. Öğrenciye Yaklaşım
 - c. İletişim ve İşbirliği
 - d. Kişisel Gelişim ve Mesleki Gelişim¹⁵⁴

Yukarıdaki yeterlik alanlarına bakıldığında MEB'nin öğretmenlikle ilgili hiçbir alanı boş bırakmadığı görülmektedir. Okul öncesi din eğitiminde artan öğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda bahsedilen yeterliklere sahip öğretmenlere de yıllar içerisinde daha fazla ihtiyaç duyulacağı anlaşılmaktadır.

1.4. Öğrenci Özellikleri

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne göre bir sınıftaki çocuk sayısının 10'dan az, 20'den fazla olmaması gerektiği esası, ikinci bölümde ifade edilmişti. Kur'an öğretimi açısından değerlendirildiğinde, sınıftaki öğrenci sayısı öğretimin kalitesini doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin sayısı arttıkça, öğretmenin öğrenciyle geçireceği vakit azalmakta bu da öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Kur yaklaşımının benimsendiği programda öğrencinin kendi düzeyine uygun olan kurdan başlaması ve sınıfların ideal olan sayıda olması beklenmektedir. Bunun yanında aynı yaşta olan öğrencilerin gelişim özellikleri sebebiyle aynı sınıfta olmaları onlar için daha sağlıklı olabilir. Zira 4-5 yaş grubundaki öğrencilerin gelişim özellikleri

¹⁵² Milli Eğitim Bakanlığı, **Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri**, Ankara: 2017, s. 13.

¹⁵³ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 14, 15.

¹⁵⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 16.

birbirlerine yakın olsa da 4-6 yaş arası öğrencilerde farklılıklar gözlenmektedir. Öğrenci sayısı yeterli olduğu takdirde bu ortamı sağlamak kurum için zor olmayacaktır. Fakat bu görüşü benimsemeyen hatta karşı olan eğitimciler de bulunmaktadır.¹⁵⁵

2018-2019 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında devlete ait okul öncesi kurumlarında başlayan Kur'an-ı Kerim öğretiminin geri dönüşleri, bir sonraki eğitim-öğretim yılında daha net bir şekilde görülecektir. Bu sebeple bu çalışmada programda verilen bilgilerle yetinilmiştir.

1.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller

Günümüzde öğretilen bilgi kadar bu bilginin nasıl öğretildiği de büyük önem taşımaktadır. Öğretmen, ders kitaplarının dışında farklı görsel ve işitsel materyallerle derslerini zenginleştirmek durumundadır. Çünkü eğitimde kullanılan materyaller hem öğrencinin etkin bir şekilde öğrenmesine hem de öğretimden istenen sonuçların alınmasına yardımcı olmaktadır. Bu program incelendiğinde ne ders kitabına ne de derslerde kullanılacak öğretim materyaline - programın sonuna eklenen birkaç örnek materyal dışında- rastlanılmamaktadır. Programın sonuna eklenen materyal örnekleri ise Kur'an harfleriyle ilgili hazırlanmış materyallerdir. Fakat bu materyaller böyle bir program için yeterli görülmemektedir.

Programda ders kitaplarına ve etkinlik/ alıştırma/ materyallere özel bir yer verilmemiştir. Bunun sebebi ise MEB ve DİB arasında yapılan protokollerde 4-6 yaş Değerler Eğitimi ve Kur'an Eğitimi verecek öğreticilerin istihdam edilmesi ve onlara ait plan ve programların yapılmasının il müftülüklerinin sorumluluklarına bırakılmış olduğu düşünülmektedir.¹⁵⁶ Programın sonuna Kur'an-ı Kerim öğretimi ile ilgili birkaç materyal örneği ilave edilmiştir. Fakat bu örnekler böyle bir program için yeterli görülmemektedir. Öğretici, il müftülüklerinden temin edilecek materyallerin dışında

¹⁵⁵ Whiting, Vygotsky, Slavin, Brown ve Reeve. Geniş bilgi için bkz. : Okutan, “Karma ve İzole Yaş Gruplarında Verilen Okul Öncesi Eğitiminin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Yaratıcılık Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”, s. 77.

¹⁵⁶ Bkz. : 4-6 Yaş Okul Öncesi Kur'an Eğitimi ve Değerler Eğitiminde Başarıyı Destekleme Projesi (Adıyaman/Tut-Boyundere İlkokulu, (09.04.2018), boyunderei.meb.k12.tr/içerikler/4-6-yas-okul-öncesi-kuran-egitimi-ve-değerler-egitiminde-basariyi-destekleme-projesi_4929262.html.(9 Ekim 2019); “Okul Öncesi Değerler Eğitimi ve Kur'an Eğitimi” Projesi Protokolü (Eskipazar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü), (t.y), eskipazar.meb.gov.tr, (15 Mayıs 2019).

okul öncesi yaş grubuna uygun görsel ve işitsel materyallerden de faydalanabilecektir.¹⁵⁷

1.6. Öğrenme Ortamı

Öğrenme ortamı, eğitimin kalitesini belirleyen ve eğitimden beklenen sonuçların elde edilmesini kolaylaştıran unsurlardan biridir. Okul öncesi çocukların eğitim ortamları ise diğer yaş gruplarıyla kıyaslandığında daha önemli bir hale gelmektedir. Bunun sebebi ise onların yetişkin bireyler olmaması ve ihtiyaçlarının da yetişkinlerden farklı olmasıdır.

Özel Öğretim Kurumları Okul Öncesi Eğitim Programı'nda öğrenme ortamı ile ilgili açıklamalara yer verilmemiştir. Bunun sebebi ise farklı programlarda¹⁵⁸ özel olarak bu konuların açıklanmış olması olabilir. Zira bu öğretim yeni açılan kurumlarda değil devlete ait, eğitim-öğretimin devam ettiği kurumlarda yapılacaktır. Bu kurumlara da bazı şartlara sahip olmadan açılma izni verilmemektedir. Fakat burada da kurumun sahip olduğu iç ve dış fiziki özellikler önem taşımaktadır. Programın, müfredatın ve materyallerin öğrencinin yaş grubuna ve gelişim özelliklerine uygun olması beklenirken öğretim ortamından da beklenen nitelikler bunlardır. Örneğin, her sınıfta akıllı tahtanın olması, her kurumda oyun odasının bulunması ve yemek-tuvalet gibi ihtiyaçların giderildiği ortamların 4-6 yaş grubuna uygun olması gerekmektedir. Ancak uygun olup olmadığı yetkili kişilerce yapılacak kontrollerle ortaya konulabilir.

Sonuç olarak MEB ve DİB'nin ortaklaşa başlattığı bu çalışma eksikleri olmakla birlikte programda belirtilen şekilde yürütülürse, Kur'an öğretimi açısından olumlu sonuçları olacağı düşünülmektedir. Fakat daha kapsamlı bir programın hazırlanması¹⁵⁹ ve bu program hazırlanırken müfredattaki bazı konuların çıkartılıp bazılarının ise eklenmesi gerekliliği görülmektedir. Aynı zamanda MEB'nin kurumsal tecrübeleri ve bünyesinde bulundurduğu çalışanları dikkate alındığında kendi kitap ve materyallerini hazırlaması beklenmektedir. DİB ile MEB, bu konuda ortak çalışmalar

¹⁵⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, **Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı**, Ankara: 2017, s. 11.

¹⁵⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel)**, (Ankara: 2013)

¹⁵⁹ Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Programı gibi kapsamlı bir programın hazırlanması gerekmektedir.

yürüterek gönüllü öğretmenler oluşan bir grupta materyal ve kitap çalışmaları yapabilirler. Böylelikle işin içinde olan öğreticiler hem eksikleri gördükleri hem de öğrenci profilini tanıdıkları için daha verimli çalışmalar ortaya çıkabilir.

4-6 yaş kurslarındaki öğretmen ihtiyacının karşılanması için de gerekli adımların bir an önce atılması gerekmektedir. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr Ali Erbaş okul öncesi öğretici yetiştirme konusunda üniversitelerden bazı taleplerde bulunmuştur. Erbaş, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin çift anadal programıyla okul öncesi eğitimi; eğitim fakültesi öğrencilerinin ise aynı programla ilahiyat eğitimi almasının 4-6 yaş arası Kur'an kursları için çok faydalı olacağını belirtmiştir.¹⁶⁰ Bu teklif, öğretmen ihtiyacının karşılanması açısından her ne kadar iyi bir fikir gibi gözükse de uygulama açısından farklı sıkıntılar doğurabilir. Zira okul öncesi din eğitimi, öğretmenin sadece bilgi öğretmesi değil farklı alanlarda örnek olmasını gerektirecek bir alanı da içine almaktadır. DİB'nin okul öncesi kurumlarına öğretici alırken daha seçici davranması, aldıktan sonra ise okul öncesi eğitimlerini daha nitelikli hale getirmesi gerekmektedir.

2. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI KUR'AN KURSLARI'NDA (4-6 YAŞ GRUBU) YAPILAN KUR'AN ÖĞRETİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2013- 2014 eğitim-öğretim yılında 10 pilot bölge ile başlayan bu eğitim, Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu çalışma DİB'nin hazırladığı öğretim programı ve materyalleri ile yürütülmektedir. Aynı zamanda DİB, kendi bünyesinde çalışan Kur'an Kursu öğreticilerini bu kurumlarda istihdam etmektedir. Öğretimin yapıldığı kurslar DİB'nin bu öğretim için uygun gördüğü kurslardır. Bu kurslarla ve burada yapılan eğitim-öğretimle ilgili ilk yıllardan itibaren farklı çalışmalar yapılmıştır. Dikkat çeken konu ise Diyanet 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ile ilgili genel ve dini bilgiler özelinde çalışmalar yapılmasına rağmen başlı başına Kur'an öğretimini ihtiva eden çalışmalara rastlanmamış olmasıdır. Bu bölümde, ikinci bölümde anlatılan 4-6 Yaş Kur'an Kursları'ndaki Kur'an öğretimi her yönüyle ele alınarak olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konulmaya çalışılacak, bununla birlikte Kur'an öğretimi ile ilgili önerilerde bulunulacaktır.

¹⁶⁰ Diyanet İşleri Başkanı Erbaş: "Üniversitelerde 'Okul Öncesi Din Eğitimi' bölümünün açılmasını istiyoruz", 2018, <https://www.diyanet.gov.tr/tr-tr/Kurumsal/Detay/11930/> (3 Ocak 2019).

2.6. Öğretim Programı

Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2013 ve 2018 olmak üzere iki Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı çıkartılmıştır. Bu çalışmada güncelleştirilmiş 2018 Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) esas alınıp incelenecek, gerek duyulduğu takdirde 2013 programına atıfta bulunulacaktır. Programdaki konu başlıkları şu şekildedir:

- Programın Genel Amaçları
- Programı Temel Yaklaşımı
- Programın Temel İlkeleri
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri
- Programın Ders Kredi Tablosu
- Dersler, Kazanımlar, Açıklamalar
- a) Kursa Uyum Süreci
- b) Dini Bilgiler-1, 2
- c) Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı Öğretim İlke ve Yöntemleri
- d) Kur'an-ı Kerim-1, 2
- Ekler
- a) Ek-1: Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu
- b) Ek-2: Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Dini Bilgiler-2 Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu
- c) Ek-3: Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Kur'an-ı Kerim-1 Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu
- d) Ek-4: Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Kur'an-ı Kerim-2 Öğrenme Alanı Değerlendirme Formu
- e) Ek-5: Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu

Öğretim programında, genel bir girişten sonra programın amaçlarına geçilmiş ve Kur'an-ı Kerim'le ilgili sadece bir amaçtan bahsedilmiştir. Üçüncü maddede yer alan

*“İslam’ın temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak tanımaları.”*¹⁶¹ maddesi müfredattaki kazanımlara bakıldığında eksik kalmış denilebilir. 4-6 yaş grubundaki bir çocuk için (ilk) amaç, sadece Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak tanımak değildir. Kur’an-ı Kerim’i sevmesi ve onunla meşgul olurken mutlu olması gerçekleştirilmesi gereken ilk amaç olmalıdır.

Öğretim programının “Programın Temel Yaklaşımları” bölümünde, öğreticinin 4-6 yaş grubundaki öğrencilere nasıl davranması gerektiği ve öğretim programını nasıl uygulayacağı konusunda bazı bilgiler verilmiştir. Bu bölüm öğreticiden ne istendiğinin anlaşılması açısından faydalı olmuştur. Aynı zamanda öğreticiye neyi, ne kadar ve nasıl yapacağı konusunda da fikir vermektedir. “Programın Temel İlkeleri” bölümünde çocukların yaş grubuna göre onlara nasıl davranılması gerektiği, derslerde dikkat edilmesi gereken hususlar ve öğretim materyalleriyle ilgili bazı konular 23 maddede anlatılmıştır. Bu bölüm incelendiğinde 2013’te olmayan bazı maddelerin programa eklendiği görülmektedir. Programda yeni eklenmiş ve önceden var olan toplam iki ilke Kur’an öğretimiyle ilgilidir. Onlardan ilki, yeni eklenmiş olan, *“Erken çocukluk dönemi değerler eğitiminin Kur’an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce, çocukta dini bir etki bırakma ve dini duygunun gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığı hususu daima göz önünde bulundurulmalıdır.”*¹⁶² maddesidir. Bu madde, amaçlar bölümünde bahsi geçen bir konudur ve çocuk bir şeyi öğrenmeden ya da ezberlemeden önce onun sevgisiyle buluşturulmalıdır. Eğer süreç böyle ilerlerse çocuk öğrendiği şeyden zevk alacak ve daha sonra o davranışı devam ettirme konusunda motive olacaktır. Bu öğretimle birebir ilgilenen ve her safhada öğrenciyle muhatap olan idarecilerin ve öğretmenlerin, aynı zamanda öğretime dahil edilen anne-babaların da bu konuda hassas davranmaları gerekmektedir. Aksi takdirde Kur’an öğretimden geriye, zorla öğrenilmiş bilgiler ve istenmeden yapılan ezberler kalacak, bu da çocuğun ileride Kur’an’la ilgili düşünce ve tutumlarını etkileyecektir.

İkinci ilke harf ve mahreç öğretimiyle ilgili olan *“Kur’an öğretiminde çocukların harf ve kelimelerin doğru telaffuzuna özen gösterilmeli, ancak mahreç*

¹⁶¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 7.

¹⁶² Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 8.

üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.”¹⁶³ maddesidir. Bu maddede dikkat edilmesi gereken iki önemli husus vardır:

- Kur’an öğretiminde çocukların harf ve kelimeleri doğru telaffuz etmesine özen göstermek.
- Mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar etmemek.

İlk husustan başlanacak olunursa, bir mahrece dayanan sese harf¹⁶⁴ denir. Mahreç ise, harfin çıktığı yere¹⁶⁵ denmektedir. Kur’an öğretiminin temelinde mahreçler vardır ve mahreçler ne kadar düzgün öğretilirse Kur’an öğretimi de o oranda düzgün olacaktır. Küçük yaşlarda öğrenilen bilgilerin sonraki dönemlerde öğrenilenlere kıyasla daha kalıcı olduğu düşünülürse mahreçlerin bu dönemde düzgün bir şekilde öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için sadece öğrencinin gayreti değil, öğreticinin de bu öğretimi yapacak niteliklere sahip olması gerekmektedir. Yani öğretici bu konuya hakim değilse ya da alan bilgisi açısından eksiklikleri varsa öğrenciye mahreçleri doğru öğretemeyecektir. Kur’an öğretiminde “fem-i muhsin” kavramının önemi burada ortaya çıkmaktadır. Fem-i muhsin tecvit ilminde, Kur’an tilavetini kurallarına uygun olarak en güzel şekilde icra eden üstat anlamına gelmektedir.¹⁶⁶ Bir Kur’an öğreticisinin en başta gelen özelliklerinden biri de bu olmalıdır. Ama yukarıda geçen “özen göstermek” ifadesi harfleri öğretirken çocuğu zorlamak anlamına gelmemektedir¹⁶⁷

İkinci husus ise, çocuklara mahreçleri öğretirken baskı yapmamakla ilgilidir ki öğretici muhatabının bir çocuk olduğunu her daim aklında tutmalıdır. Yani öğretici çocuğa bir yetişkine davrandığı gibi davranmamalı, mahreçleri de hemen öğrenmesini beklememelidir. Öğretilecek mahreçler, oyun yoluyla çocuğa öğretilmelidir. Çünkü okul öncesi dönemdeki çocuk, oyun çocuğudur ve ona anlatılmak istenen şey didaktik

¹⁶³ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, Ankara: 2018, s. 8.

¹⁶⁴ Abdurrahman Çetin, **Kuran Okuma Esasları**, 30. Basım, Bursa: Emin Yayınları, 2015, s. 89.

¹⁶⁵ Ali Rıza Sağman, **Sağman Tecvidi**, 2. Basım, İstanbul: Ahmed Said Matbaası, 1958, s.14.

¹⁶⁶ Çetin, s. 58.

¹⁶⁷ Mahreç öğretiminde itidalli davranmak gerekmektedir. Yani öğretici kendi telaffuz ederken düzgün bir şekilde mahreçleri çıkarır ve öğrenciye de tekrar ettirir. Fakat yapamayan öğrenciye baskı uygulamamalıdır. Bunun yanında öğrenci nasıl olsa öğrenemez diyerek hiç mahreç öğretmemek de bu öğretim açısından doğru değildir.

bir şekilde değil, oyun içinde gösterilerek anlatılmalıdır.¹⁶⁸ Okul öncesi dönemdeki çocuğun bir diğer özelliği ise duyduğu sesleri rahatlıkla taklit edebilmesidir. Öğretici bu özellikten yararlanarak mahreçleri öğretebilir. Fakat öğrenci bütün yöntemler denendikten sonra bile mahreçleri düzgün bir şekilde çıkartamıyorsa bu konuda baskıcı olmamak, çocuğu da Kur'an'dan uzaklaştırmamak gerekmektedir. Hem programda hem de müfredatta sıkça tekrarlanan ve dikkat edilmesi gerektiği söylenen bu madde, asıl amacın Kur'an'ı sevdirmek olduğunu göstermektedir.

Mahreç öğretimi konusunda “4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”¹⁶⁹ adlı çalışmadan birkaç örneğin verilmesi konunun daha net anlaşılmasında yardımcı olacaktır. İsmi geçen çalışmada öğretmenler, sureleri mahreçli öğretme konusundaki görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“...Ben çocuklara sesleri verirken mahreçli olsun diye zorlamadım aman ben arada okurken mahreçli olarak okudum. Ben ciddi ciddi yapamaz diye vermedim ama bütün çocuklar “ayın” harfini çıkarıyor.”

“Ben subhanekeyi mahreçli okursam çocukta ters tepki yapıyor. Mahreçsiz bir şekilde subhaneke dediğimde beni taklit ediyor ama mahreçli söylediğimde tekrar edemiyor. Çocuk tamamen susuyor.”

“Bu konuda kursta bize mahreçlere kesinlikle dokunmayın çünkü çocuklar o yaşlarda dil gelişimini tamamlamamış oluyorlar, denildi. Buna 4-5 yaşındaki bir çocuk için katılıyorum ama 6 yaşındaki çocuk için katılmıyorum. 6 yaşındaki çocuk rahatlıkla mahreçleri kavrayabilir.”¹⁷⁰

Yukarıdaki yorumlardan yola çıkarak öğretmenlerin de mahreç öğretimi konusunda farklı fikirlere sahip olduğu görülmektedir. Bu hususta öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alınması son derece önemlidir. Fakat ilk öğretici görüşünde de ifade edildiği gibi öğretici, çocukları zorlamadan, onların taklit etme yeteneklerini kullanarak öğretmek istediği şeyleri öğretebilir. Çocuğa zorla ve baskıyla bir şey öğretmek ne kadar yanlışsa, zaten öğrenemez ve yapamaz diyerek bazı konularda kısıtlamak da o derece yanlıştır. Öğretimin her alanında olduğu gibi Kur'an

¹⁶⁸ Hadiye Küçükarağöz, “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi” Binnur Yeşilyaprak (ed.), **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2013, s. 110.

¹⁶⁹ Ali Gücen, Ahmet Çakmak, M. Fatih Ay, “4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**, (İstanbul 2016).

¹⁷⁰ Gücen ve diğerleri, s. 757.

öğretiminde de öğrenciyi tanımak ve itidalli davranmak istenilen sonuçlarının alınması bakımından öğreticiye fayda sağlayacaktır.

Bir başka konu olan ders saatlerine geçildiğinde, “Programın Ders Kredileri Tablosu” bölümünde öğreticinin karşısına Temel Öğretim, Yaz Kur’an Kursları ve Ek Öğretim olmak üzere üç program çıkmaktadır. Bu programlarda, öğretimin kaç hafta süreceği, haftada kaç saat ders yapılacağı ve toplam ders saatleri verilmiştir.

Tablo 10
Programın Ders Kredileri Tablosu

TEMEL ÖĞRETİM				
1.Düzey	2 Hafta	Haftada 18 Saat	36 Saat	Kursa Uyum Süreci/Haftada 18 Saat
	7 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 12 Saat Kur’an-ı Kerim-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 6 Saat
2.Düzey	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-1 (5-9.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur’an-ı Kerim-1 (5-.Üniteler)/Haftada 6 Saat
3.Düzey	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-2 (1-4.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur’an-ı Kerim-2 (1-4.Üniteler)/Haftada 6 Saat
4.Düzey	8 Hafta	Haftada 18 Saat	144 Saat	Dini Bilgiler-2 (5-9.Üniteler)/ Haftada 12 Saat Kur’an-ı Kerim-2 (5-9.Üniteler)/Haftada 6 Saat
YAZ KUR’AN KURSLARI				
1.Yaz Dönemi	8 Hafta	Haftada 15 Saat	120 Saat	Dini Bilgiler-1/Haftada 10 Saat Kur’an-ı Kerim-1/Haftada 5 Saat
2.Yaz Dönemi	8 Hafta	Haftada 15 Saat	120 Saat	Dini Bilgiler-2/Haftada 10 Saat Kur’an-ı Kerim-2/Haftada 5 Saat
EK ÖĞRETİM				
1.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 4 Saat Kur’an-ı Kerim-1 (1-4.Üniteler)/Haftada 2 Saat
2.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-1 (5-9.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur’an-ı Kerim-1 (5-.Üniteler)/Haftada 2 Saat
3.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-2 (1-4.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur’an-ı Kerim-2 (1-4.Üniteler)/Haftada 2 Saat
4.Kur	8 Hafta	Haftada 6 Saat	48 Saat	Dini Bilgiler-2 (5-9.Üniteler)/ Haftada 4 Saat Kur’an-ı Kerim-2 (5-9.Üniteler)/Haftada 2 Saat

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s.11.

Yukarıdaki tabloda üç farklı program ve bu programlara ait düzey, dönem ve kurlardan bahsedilmektedir. Tabloyla ilgili hiçbir açıklamanın yapılmaması, çalışmanın muhatapları açısından kafa karışıklığına sebep olabilir. Burada öğreticilerin, DİB mensubu olduğu ve bu ayrımları bildiği düşünülse de fahri ve göreve yeni başlayan öğreticilerin sayıları göz önünde bulundurulduğunda kısa da olsa programa açıklamaların dahil edilmesi yerinde olacaktır. Örneğin, “Temel Öğretim” sene içinde

yapılması gereken zorunlu bir öğretimdir. “Ek Öğretim” ise kadrolu öğreticilerin sene içinde Temel Öğretim’e ek olarak alabilecekleri ders saatlerini ifade etmektedir. Ek Öğretim’deki ders saatlerinin diğerlerine göre daha az olmasının sebebi ise Temel Öğretim’e ilave edilecek dersler olmasıdır. Yaz Öğretimi, adından da anlaşılacağı üzere yaz tatilinde yapılan öğretimdir. Yaz Kur’an Kurslarında, 1.Yaz Dönemi ve 2.Yaz Dönemi diye yapılan ayırım iki yaz tatilini ifade etmektedir.

2013 Öğretim Programında, “Alternatif-1, 2, 3” şeklinde bir program takvimi hazırlanmış ve her programla ilgili kısa açıklamalar yapılmıştır. 2018 yılındaki güncellenmiş programda bu açıklamalar yer almamaktadır.

Programda her alana ait ders saatleri verilmiş, sonrasında kazanımlar ve bunlarla ilgili açıklamalara geçilmiştir. Bu konular, müfredat kısmında ayrıntılı bir şekilde inceleneceği için burada kısaca değinilecektir. 2013 programında müfredat hafta, ünite, kazanımlar ve etkinlikler şeklinde hazırlanmıştır. 2018’e gelindiğinde etkinliklerin yerini açıklamalar almıştır. Bu değişikliğin sebebi ise etkinliklerin hem öğretici hem de etkinlik kitaplarında yer alması sebebiyle böyle bir bölüme ihtiyaç duyulmaması olabilir. Açıklamalar kısmında kitaplarda yer almayan bir bölüm öğreticilerin karşısına çıkmaktadır ki öğreticiye dersi nasıl anlatacağı ve anlatırken nelere dikkat etmesi gerektiği sunulmaktadır.

2018 programını, 2013 programından farklı kılan bir başka bölüm ise Kur’an-ı Kerim- 1, 2 öğrenme alanından önce verilen “Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı Öğretim İlke ve Yöntemleri” bölümüdür. Bu bölümde öğreticinin Kur’an-ı Kerim öğretiminde dikkat etmesi gereken hususlar dile getirilmektedir. İleriki bölümlerde, bu ilke ve yöntemler madde madde incelenecektir.

Son bölümde öğreticilerin karşısına tüm alanlara ait “değerlendirme formu” çıkmaktadır. Bu formda “ulaşıldı, kısmen ulaşıldı, ulaşılamadı” şıkları ve “açıklamalar” yer almakta ve öğreticiden her öğrenci için bu formları doldurması istenmektedir. Fakat bazı bölümlerde olduğu gibi burada da formlarla ilgili açıklamalar yapılmamış, uygulama ve anlama işi tamamen öğreticiye bırakılmıştır. Örneğin öğretici bu formu sene içinde konular bittikçe mi, yoksa sene sonunda mı dolduracaktır? Ya da öğretici,

kazanımlara ulaşamadığı takdirde Özel Öğretim Programı'nda olduğu gibi farklı etkinliklerle kazanımın gerçekleşmesini mi sağlayacak yoksa süreç içinde öğrencinin belirlenen hedefe ulaşmasını mı bekleyecektir? Bu soruların cevabı, programda mevcut değildir. Fakat her ne olursa olsun değerlendirme formalarının programa eklenmesi başlangıçtan sene sonuna kadar Kur'an öğretiminin geldiği noktayı görme açısından yararlı olacaktır.

MEB Okul Öncesi Programı ile karşılaştırıldığında Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nın, birçok eksiğinin olduğu göze çarpmaktadır. MEB Okul Öncesi Programı'nda genel olarak program tanıtıldıktan sonra 36-72 aylık çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, motor gelişimleri ve öz bakım becerileri ile ilgili her yaşa ait kazanımlar anlatılmış ve bu kazanımlarla ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Bunun yanında öğrenme merkezleri ve günlük eğitim akışı ile ilgili bilgiler öğretmenlere sunulmuştur. Programın sonunda yer alan ekler bölümünde "Gelişim Gözlem Formu", "Gelişim Raporu", "Aylık Eğitim Planı", "Etkinlik Planı", "Kavramlara Aylık Eğitim Planlarında Yer Verme Durumu Çizelgesi", "Gelişim Türleri Kazanım ve Göstergelerine Aylık Eğitim Planlarında Yer Verme Durum Çizelgesi", "Yarım Günlük ve Tam Günlük Eğitim Akışı" ve "Özel Gereksinimli (Görme Yetersizliği, İşitme Yetersizliği, Ortopedik Yetersizliği ve Süreğen Hastalığı, Otizm ve Spektrum Bozukluğu, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Zihinsel Yetersizliği, Dil ve Konuşma Bozukluğu Riski Olan ve Üstün Yetenekli Olduğu Düşünülen) Çocukları Desteklemede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar" başlıkları adı altında hem öğrencinin takip edilmesini kolaylaştıran hem de öğretmene eğitim-öğretim sırasında fayda sağlayacak bölümler konulmuştur.

Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nda ise program tanıtıldıktan sonra ders kredilerine, derslere ait kazanım ve açıklamalara yer verilmiş, öğrenme alanlarıyla ilgili değerlendirme formu da programa eklenmiştir. Fakat MEB Okul Öncesi Programı ile kıyaslandığında yukarıda bahsi geçen birçok bölümün de Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'na eklenmesi gerektiği görülmektedir.

Kıyaslamanın MEB programı üzerinden yapılmasının sebebi, devlet kurumlarında okul öncesine dair tek programın bu olması ve senelerden beri uygulanması sebebiyledir. DİB'nin bu çalışması uzun yıllar devam edecekse çok daha ayrıntılı bir programa ihtiyaç duyulduğu aşikardır ve en kısa zamanda çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun çok daha geniş bir programın hazırlanması gerekmektedir.

2.7. Müfredat

Müfredatta, temel öğretim ve yaz kursları olmak üzere iki program sunulmakta, sene içi programa istenildiği takdirde “ek öğretim” programı ile takviye yapılmaktadır. Temel Öğretim’de dört düzey bulunmakta, birinci düzey hariç diğer üç düzey 144 ders saatinden oluşmaktadır. Birinci düzey 36’sı kursa uyum süreci olmakla birlikte 162 saati içermektedir. Bu kurslarda haftada 6 saat Kur’an-ı Kerim dersi yapılmaktadır. Ek öğretimle birlikte bu dersler 8 saate çıkmaktadır. Yaz kurslarında ise iki dönem bulunmaktadır ve bunlar da 120 saatten oluşmaktadır. Bu kurslar için belirlenen haftalık Kur’an-ı Kerim dersi ise 5 saattir. Öğrenci sayılarının fazla olduğu sınıflarda her öğrenciye ayrı bir zaman ayrılması gerektiği düşünülürse programdaki ders saatlerinin beklentiye karşılayamama ihtimali bulunmaktadır. Bu sebeple ideal sınıf sayılarının üzerine çıkılmamalıdır

2.7.1. Kazanımlar

Kur’an-ı Kerim öğrenim alanına geçmeden önce Kur’an-ı Kerim öğretimi ile doğrudan bağlantılı olan ve Dini Bilgiler-2 dersinin ikinci ünitesinde yer alan “Kitabımı Seviyorum” ünitesi kazanımlar açısından incelenmeye çalışılacaktır. Kazanım, “*öğrencilerin doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi-beceri-tutum ve değerlerini de içeren ifadeler*”¹⁷¹ olarak tanımlanmaktadır. Kazanımlarda dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, o kazanımın davranış biçiminde ifade edilmiş olmasıdır. Öğretmen bir öğretim faaliyetini planlarken öğrencisinin hangi davranışları hayata geçirmesini istiyorsa kazanımları da o doğrultuda belirlemelidir. Aslında

¹⁷¹ M. Oğuz Kutlu, “Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”, Tuncay Dilci (ed.), **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, İstanbul: İdeal Kültür Yay., 2011, s. 43.

kazanım, bir öğretmenin konuyu öğretirken, konuyu öğrenen öğrenciden ne beklediğinin bir cevabıdır.¹⁷²

Yaş grubu farklılaştıkça kazanımlar da farklılık göstermektedir. Bunun sebebi ise, gelişim özellikleri dikkate alınarak kazanımların belirlenmesidir. Kazanımlar yazılırken tek bir alana sıkıştırılmamalı bütün alanları içine alacak şekilde olmalıdır.

Bloom, düşünme düzeyleri sınıflaması ile kazanım yazmayı kolaylaştırmış en basitten en yükseğe doğru aşamalı bir gruplandırma yapmıştır. Kazanım yazmanın kolaylaşmasının sebebi, her aşama için hazır bir yapı ve fiil listesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bloom, çalışmalarında üç öğrenme alanını esas almıştır. Bunlar bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlardır. Bilişsel alanda bilgi, kavrama, uygulama, analiz yapma, sentez yapma ve değerlendirme olmak üzere altı basamak bulunmaktadır. Duyuşsal alanda alma, yanıtlama, değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme; psiko-motor alanda ise algılama, kurulma, kılavuzla yapma, beceri haline getirme, uyum ve yaratma gibi basamaklar bulunmaktadır.¹⁷³ Her basamağa uygun kazanım fiilleri de bulunmaktadır.

Kazanım yazarken ders ve o dersin imkanları, dersin sonunda öğrenciden ne beklendiği basit ve kesin bir şekilde ifade edilmelidir. Aynı zamanda “bilmek”, “anlamak” ve “öğrenmek” gibi belirsiz fiiller yerine daha net fiiller kullanılmalıdır. Okul öncesi çocukların öğretimleriyle ilgili kazanım yazarken MEB “36-72 Aylık Çocukların Eğitimleri İçin Belirlenen Amaçlar ve Kazanımlar” çalışmasını incelemek gelişim alanlarına uygun kazanım belirlemede yardımcı olacaktır.

Kur'an Kursları Öğretim Programı'ndaki kazanımlara dönülecek olunursa, “Kitabımı Seviyorum” ünitesinde, öğrenciden yedi kazanımı gerçekleştirmesi beklenmektedir. Kazanımlar incelendiğinde iki husus göze çarpmaktadır.

- Kazanımlarda “bilmek” ve “farkında olmak” gibi belirsiz fiiller kullanılmıştır. Halbuki kazanım cümlelerinin daha net fiillerden seçilmesi gerektiğinden

¹⁷² Leyla Küçükahmet, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, 23. Basım, İstanbul: İR Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s. 15.

¹⁷³ Göksu Tuna Bilke, “Bloom Taksonomisi (Eğitsel Hedeflerin Taksonomisi)”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (t.y.), https://www.academia.edu/32132073/Bloom_Taksonomisi_E%C4%9Fitsel_Hedeflerin_Taksonomisi (2 Şubat 2019).

yukarıda bahsedilmişti. “Kur’an’ın özelliklerini bilir” yerine “söyler” ifadesinin kullanılması hem kazanım fiillerine hem de okul öncesi gelişim özelliklerine daha uygun olacaktır.

- Müfredattaki kazanımları hazırlayan kişilerin, öğrencinin süreç sonunda ne yapabildiğine değil, içinde bulunduğu süreçlere odaklanarak kazanım yazmaları gerekmektedir.¹⁷⁴ Yani öğrencinin programın sonunda ne kazanacağı değil o ünitenin sonunda kazanacakları önem taşımaktadır. “Kur’an-ı Kerim’e karşı saygılı davranışlar gösterir.”, Kur’an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder”, “Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur.” kazanımları bir derste ya da bir ünitenin sonunda olması beklenen davranışlar değildir. Bahsedilen kazanımlar süreç içinde çocuğun öğretmeninden ve ailesinden görerek öğreneceği aynı zamanda anlatılan hikayelerle de pekiştirebileceği davranışlardandır.

Kitabımı Seviyorum ünitesinde olduğu gibi Kur’an-1, 2 alanlarındaki kazanımlarda da “bilir”, “sever”, “hatırlar” ve “tanır” gibi belirsiz fiiller kullanılmıştır. Bu fiillerin yerine net, kesin ve sürece uygun fiillerin kullanılması kazanımların doğru bir şekilde uygulanması açısından daha isabetli gözükmektedir.¹⁷⁵

2013 Öğretim Programı ve Öğretici kitaplarındaki kazanımlar, 2018 Öğretim Programı ile kıyaslandığında önceki programın ve kitapların okul öncesi kazanımlarına daha uygun yazıldığı görülmektedir. 2018 programının güncel program olduğu ve bazı ihtiyaçlar sebebiyle güncellenmenin yapıldığı düşünüldüğünde ise kazanımlardaki değişimin sebebi anlaşılamamaktadır.

2.7.2. Açıklamalar

Açıklamalar kısmı, 2018 programında ilk defa yer alan bir bölümdür. 2013 müfredatında açıklamalar yerine etkinlikler bölümü bulunmaktadır Etkinliklerin öğretici ve etkinlik kitaplarında mevcut olması sebebiyle açıklamalar kısmının 2018 programına eklenmesi öğretici açısından faydalı gözükmektedir. Açıklamalar bölümünde, öğreticilere derslerin nasıl işleneceği ve ders içinde dikkat edilmesi gereken bazı

¹⁷⁴ *Öğrenme kazanımlarının belirlenmesi*, (t.y.), http://bologna.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/273/2013/03/RENME-KAZANIMLARININ_BEL%C4%B0RLENMES%C4%B0 (15 Şubat 2019).

¹⁷⁵ Söyler, tekrar eder, örnek verir, vb. ifadeler okul öncesi kazanımlar açısından daha doğrudur.

hususlar hakkında bilgiler verilmiştir. Kur'an-1 ve 2 alanındaki açıklamalarda genel olarak, çocukların harfleri öğrenirken zorlanabilecekleri göz önünde bulundurularak kolaylaştırıcı ve sevdirci bir yolun takip edilmesi, koro çalışmalarının yapılması, öğrencinin kendi seviyelerine uygun etkinliklerin uygulanması ve harfleri öğretirken çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklerin yapılması tavsiye edilmektedir. Bu hususların dışında çok fazla bilgiye yer verilmemiştir.

Açıklamalar bölümünde aynı hususların sürekli tekrar edilmesi muhataplar açısından bıktırıcı olabilir. Bu sebeple dersle alakalı farklı konulara değinilmesi faydalı olacaktır. Alan bilgisi açısından yeterli olan bir öğretici mahreçleri nasıl çıkaracağını ya da harf, dua ve sureleri öğretirken talim usulünü takip etmesi gerektiğini zaten bilmektedir. Bu açıdan temel bazı bilgileri sürekli tekrar etmek yerine, öğretici kitabındaki her ünitenin başına öğreticinin dikkat etmesi ya da üzerinde durması gereken konularla ilgili hatırlatmaların konulması daha isabetli olacaktır.

2.7.3. Cüz ve Kur'an-ı Kerim

Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanının ilk ünitesinde Kur'an-ı Kerim tanıtıldıktan sonra ikinci ünite de harfler öğretilmeye başlanmıştır. Harfler sırasıyla anlatılmış, şekil yönünden birbirlerine benzeyen harfler aynı gruba alınmıştır. Böylelikle her hafta en az iki en fazla beş harf öğretilmeye çalışılmıştır. Kur'an-1'de harfler öğretilirken temel hareketler olan üstün, esre ve ötrenin de harflerle birlikte öğretilmesi öğrencinin hareketlere aşinalık kazanması açısından faydalı olacaktır. Yani hareketleri öğretmek için bütün harfleri bitmesini beklemek gerekmemektedir. Çocuk harflerle birlikte hareketleri de öğrenirse bazı kelimeleri okumaya başlayarak öğrendiği şeyden daha fazla zevk alabilir. Aynı zamanda öğrenci, Kur'an-ı Kerim-2 öğrenim alanında birçok harekeyi peş peşe öğrenmeye çalışmaktan da kurtulmuş olacaktır.

Kur'an-ı Kerim-1'deki kazanımlara bakıldığında “harflerin isimlerini bilir.” ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Harflerin isimleri ve seslerinin farklı konu başlıkları altında incelenmesi 4-6 yaş grubundaki bir çocuğun kafasının karışmasına sebep olabilir. Bu karışıklık çocukta Kur'an öğrenmenin zor olduğu hissini yaratabilir ve çocuğun Kur'an öğrenme motivasyonu üzerinde olumsuz etkiler bırakabilir. Bunun

yerine harflerle birlikte hareketlerin öğretilerek, harflerin seslendirilmesi sağlanabilir. Harflerin isimleri ise daha sonraki aşamalarda öğretilmesi gereken bir konu gibi gözükmemektedir.

Harfleri ve hareketleri öğretirken bir yetiştirme anlatır gibi sadece tekrar yöntemiyle anlatmak muhatapların bulunduğu yaş grubu için uygun değildir. *Oyun Terapisi*¹⁷⁶ kitabının yazarı Garry L. Landreth'in dediği gibi "Kuşlar uçar, balıklar yüzer, çocuklar oynar."¹⁷⁷ Yani oyun bu yaş grubu için bir ihtiyaçtır. İbn Sînâ (v. 428/1037), çocukların oyunla eğitilmesi gerektiğini, çünkü oyunun, çocuğun doğal bir ihtiyacı olduğunu savunurken 2- 6 yaş arasında bu ihtiyacın doğal olduğunu ve çocukların bu dönemdeki isteklerinin dikkate alınması gerektiğini, vurgulamaktadır.¹⁷⁸ Bu sebeple öğreticinin çocuklarla oynayacak güce, onun için yeni oyunlar üretecek gayrete ve vizyona sahip olması gerekmektedir. Fakat oyun oynatırken ve üretirken hem yaş grubuna uygunluğu hem de oyunun sonunda çocuğa ne kazandıracak da son derece dikkat edilmesi gereken bir mevzudur.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenim alanındaki kazanımlar öğrenilen ilk 14 harfin tekrar edilmesi ve harflerin farklı özelliklerine göre gruplandırılmasına yöneliktir. Aynı zamanda çocuktan bu üniteye ilk 14 harfin başta, ortada ve sondaki şekillerini tanıması ve başka harflerden ayırt etmesi de istenmektedir.¹⁷⁹ İkinci üniteye ise son 14 harfle ilgili tanıma, gruplandırma gibi kazanımlar devam etmektedir. Üçüncü üniteye üstün, esre ve ötre hareketleri tanıtılmaktadır. Hareketlerin tanıtılmasının on ikinci üniteye bırakılması çocuğun öğrenmesi açısından çok uygun gözükmemektedir. Zira çocuk on bir hafta sadece harfleri seslendirmekle uğraşmaktadır. Bunun hem çocuk için sıkıcı hem de öğretmen için zorlayıcı olduğu düşünülebilir. Burada akla gelen soru ise çocuğun haftalarca hareke olmadan bu harfleri nasıl seslendireceği meselesidir. Harfleri öğretme sadece harflerin isimleri ile yapıyorsa Kur'an öğretimi açısından doğru bir yöntem değildir. Çünkü mahreçlerin en güzel öğretim yöntemi onları harekeleyerek –

¹⁷⁶ Garry L. Landreth, **Oyun Terapisi**, Sevim Yazıcı (çev.), 1. Basım, Kocaeli: Altın Kalem Yayınları, 2010.

¹⁷⁷ Merve Gülcemal, **Çocuklara Oyunlar Eşliğinde Kur'an-ı Kerim Öğretme Teknikleri**, 1. Basım, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2018, s. 9.

¹⁷⁸ Oya Akbaş, **Çocuk Eğitiminde Pozitif Disiplin Teknikleri**, 2. Basım, İstanbul: Yediveren Yay. , 2018, s. 100.

¹⁷⁹ Kur'an-ı Kerim-1 öğrenim alanındaki kazanımlara harflerin başta, ortada ve sonda öğretilmesi ile ilgili kazanımların eklenmesi faydalı olacaktır.

özellikle cezimleyerek- öğretmektir. İsmail Karaçam konuyla ilgili şunları söylemektedir:

Bir harfin mahrecini tayin etmek için eskiden beri kullanılan usul, o harfi sakın kılmak, kendisinden önce de harekeli hemze getirmek suretiyle o harfi okumaktır. Şayet harf şeddeli olursa, anlaşılması daha da kolaylaşmış olur. Mesela, eb-ib-üb, eh-ih-üh veya ebbe-ibbi-übbü, ehhe-ihhi-ühhü denildiği zaman bâ ve hâ harflerinin mahreçleri belli olur.¹⁸⁰

Harfler öğretilmeye başlarken harekelerin de beraberinde öğretilmesi ve mahreçlerin böyle daha düzgün çıkarılacağı düşüncesi eskiden beri uygulanan bir yöntemdir. Okul öncesi Kur'an öğretimi açısından bazı harekelerin öğretilmesinin öncelenmesi, ikinci bölümde öğretilecek konuların yoğunluğundan öğrenci ve öğretmeni kurtaracaktır.

Dördüncü ünite de cezm işareti tanıtılmakta ve öğrenciden bu işarete uygun şekilde harfleri birleştirmesi istenmektedir. Yapılan çalışmalarda cezm konusunun şedde ve tenvine göre daha kolay anlaşıldığı ve uygun etkinliklerle desteklendiğinde uygulanmasının diğer kurallara nazaran daha anlaşılır olduğu görülmektedir. Beşinci ünite de şedde işareti tanıtılıp bu işarete uygun şekilde harflerin seslendirilmesi istenmektedir. Altıncı ünitenin konusu ise tenvidir ve diğer ünitelerde olduğu gibi işaretine uygun şekilde öğrencilerden harfleri okuması istenir. Açıklamalar kısmında, çocukların hareke, cezm, şedde ve tenvin gibi konuları daha kolay öğrenmelerini sağlayacak, yaş gruplarına uygun etkinlikler uygulanması istenmektedir. Çünkü öğretici bu öğretimde muhatabının bir çocuk olduğunu ve her ne öğretirse öğretsin oyun ve etkinliklerle öğretmesi gerektiğini unutmamalıdır.

Yedinci ünitenin Kur'an-ı Kerim-2 öğrenim alanının en yoğun ünitesi olduğu söylenebilir. Böyle bir değerlendirilmenin yapılmasının sebebi ise hem med harflerinin tanıtılıp harflerin bu şekilde okunmasının istenmesi hem de zamirin okunuşu gibi bir konunun bu seviyede, med konusuyla birlikte anlatılmasıdır. Her ne kadar zamir konusu med ile ilişkili gözükse de ne imam hatip ortaokul ne de imam hatip liseleri müfredatında beraber anlatılmamaktadır. Aynı zamanda çocuk, somut işlem

¹⁸⁰ İsmail Karaçam, **Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okuma Kaideleri**, 25. Basım, İstanbul: İFAV Yayınları, 2013, s. 190.

dönemindedir ve somut olarak göremediği şeyleri anlama konusunda zorluk çekmesi de muhtemeldir. Zamir konusu da, med harfi olmadığı halde varmış gibi düşünülerek harfi uzatmak bazen de kural gereği uzatmamak, demektir. Çocuk için zorlayıcı olan kısım ise konunun bu bölümüdür. Bazı tecvit kitapları incelendiğinde dahi zamir konusunun, med konusu dışında müteferrik konular bölümünde ele alındığı görülmektedir.¹⁸¹ Bahsedilen iki konunun aynı üniteye konulması ve her ünitenin süresinin bir hafta olması, çocuğun bu konuları anlamasını güçleştirecektir. Tüm bu sebeplerden ötürü med konusu anlatılıp zamir konusuna Kur'an okuma sırasında işaret edilmesi daha sağlıklı gözükmemektedir. Öğretici bu konuyu anlatmakta ısrarlı ise kesinlikle oyunla ve med konusundan ayrı bir zamanda anlatılmalıdır. Çünkü Kur'an öğretiminde medler, temel bir konudur ve öğrenci yanlış öğrenirse ileride düzeltme konusunda sıkıntılar yaşayacaktır.

Sekizinci ünite de lafzatullah'ın okunuşu öğreticilerin karşısına çıkmakta, öğrencilerden ise konuyu kuralına uygun bir şekilde uygulaması istenmektedir. Bunun dışında öğrenciden bu ünite de Kur'an'a geçmesi de beklenmektedir. Zamir konusu için söylenenler lafzatullah konusu için de geçerlidir. Bu yaş grubundaki öğrencilerden bütün konuları bilmesini beklemek öğretim açısından çok sağlıklı gözükmemektedir. Çocuk Kur'an okumaya başladığı zaman bu konuları öğrenebilir. Çünkü lafzatullah konusu tamamen sesle alakalı bir konudur. Öğretici bu konuları tahtada Allah lafzından önce üstün ve ötre gelirse kalın, esre gelirse ince okunacak şeklinde anlatmak yerine kendisi seslendirerek öğretebilir. Bunun, çocuğun kulak aşinalığı kazanması bakımından daha kolay bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Bu yaş grubuna kurallarla bir şeyleri öğretmek, çocuk dünyası açısından çok da anlamlı gözükmemektedir.

Dokuzuncu ünite, programın son ünitesidir ve bu ünite de öğrenciden, Kur'an'dan bazı bölümleri okuması beklenmektedir. Öğrencinin Kur'an'a geçtikten sonra sadece iki hafta Kur'an okuma süresi vardır. Okuyuşun sağlamlaşması ve pekişmesi açısından bu süre az gözükmemektedir. Bu problemin düzeltilebilmesi için bazı konuların müfredattan çıkartılarak Kur'an okumaya daha fazla vakit ayrılması gerekmektedir. Fakat amaç, çocukta Kur'an'a dair bir farkındalık oluşturmak ise

¹⁸¹ Ali Rıza Sağman, **Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları**, 1. Basım, Numune Matbaacılık ve Cilt Evi, (y.y.y), (t.y), s. 92-94; Karaçam, s. 190.

yapılan program bunun için yeterlidir. Nitekim DİB 4-6 Yaş Kursları'nın değerlendirildiği bir makalede, DİB yetkilileri ile yapılan görüşmede bu kurslarda verilen Kur'an-ı Kerim eğitiminin çocukların hatim yapmasına yönelik olmadığı, çocuklarda farkındalık oluşturmak istendiği belirtilmiştir.¹⁸²

Çocuğa, cüz'den Kur'an-ı Kerim'e geçişte çok yoğun okuma ödevleri verilmemeli, okuması gereken ayet ve sayfa sayısı yavaş yavaş çoğaltmalıdır. Kur'an öğretiminde amaç, çocuğun hızlı ve çok sayfa okuması değil düzgün bir şekilde, isteyerek Kur'an okumasını sağlamaktır. Bu sebeple yeni Kur'an okumaya başlayan bir öğrenciye yarım sayfa ya da 1 sayfa ödev vermek yerine her güne 1 ya da 2 ayet vermek çocuğu bıktırmamak açısından daha doğru olacaktır. Böyle bir uygulama "Amellerin en sevimlisi az da olsa devamlı olanıdır."¹⁸³ hadis-i şerifine de uygun düşmektedir. Programlarda da belirtildiği üzere Kur'an öğretiminde zorlayıcı değil sevdirci bir yol izlenmelidir.

Okul öncesinde çocuğa Kur'an öğretilmesinin ilkokula başladığında okumaya etki edip etmeyeceğiyle ilgili iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki projede öğretilen yazı şekli ile ilkokul döneminde öğrenilen yazının birbirinden farklı olmasının çocukların öğrenmelerini güçleştireceği gibi aynı zamanda uzatabileceğini, bunu engellemek içinse erken okuryazarlık becerilerinin her iki yazı türü ve dil bilgisi yapısında desteklenmesinin faydalı olacağı yönündedir.¹⁸⁴ İkinci görüş ise kurslarda Kur'an-ı Kerim eğitimi etkisinin, çocukların ilkokula başladıkları zaman da devam ettiği şeklindedir. Bir öğretici "Bir gün bir sınıf öğretmeni sınıfında bazı öğrencilerin okuma, yazmaya kolay geçtiklerini, ezber yeteneklerinin kuvvetli olduğunu ve matematik işlemlerinde zorlanmadıklarını gözlemlediğini, velileri ile görüştüğünde çocukların ilkokula gelmeden önce din eğitimi veren kurslara gittiğini öğrendiğini ve şaşırdığını" anlatmaktadır. Sınıf öğretmeni bunun üzerine kursu ziyarete gitmiş ve gözlemleri sonucunda çocukların başarısında, kursta verilen Kur'an-ı Kerim eğitiminin etkili olduğunu görmüştür.¹⁸⁵ Birinci görüşte bir varsayım ve ihtimal söz konusu iken,

¹⁸² Öztürk, s. 19.

¹⁸³ Buhari, "Rikak", 18.

¹⁸⁴ Öztürk, s. 22.

¹⁸⁵ Betül Yıldırım, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi" (Sivas İli Örneği), (**Yüksek Lisans Tezi**, Cumhuriyet Üniversitesi, SBE, 2015), s. 141.

ikinci görüşte yaşanan bir olaydan bahsedilmektedir. Dolayısıyla eğitimde doğru yöntem ve uygulamalar kullanıldığında ne Kur'an okumayı ne de Türkçe okumayı öğrenmede bir problem yaşanmayacaktır.

2.7.4. Ezber ve Meal

Kur'an-ı Kerim-1 ve 2 öğrenme alanında öğrencinin ezberlenmesi istenen farklı dua ve sureler bulunmaktadır. Kimi zaman sadece Arapça metninin kimi zaman da Arapça metniyle beraber anlamlarının ezberlenmesi istenmektedir. Öğretici Kitabı-1 ve 2'deki ezber ve sıraları ile öğretim programındaki müfredat kıyaslandığında öğreticinin karşısına farklı tablolar çıkmaktadır.

Tablo 11
Öğretici Kitabı-1'in Kur'an-ı Kerim-1 Öğretim Müfredatıyla Karşılaştırılması

Ünite	Kur'an-ı Kerim-1 Müfredatı (Yeni)	Öğretici Kitabı-1 (Eski)
1. Ünite	- Besmele ve Anlamı - Kelime-i Tevhit ve Anlamı - Kelime-i Şهادet ve Anlamı	- Besmele ve Anlamı - Kelime-i Tevhit ve Anlamı - Kelime-i Şهادet ve Anlamı
2. Ünite	- Başarı Duası ve Anlamı	- Başarı Duası ve Anlamı
3. Ünite	- Subhaneke Duası	- Subhaneke Duası
4. Ünite	- Salli-Barik Duası	- İhlas Suresi ve Anlamı
5. Ünite	- İhlas Suresi	- Kevser Suresi ve Anlamı
6. Ünite	- Kevser Suresi	- Fatiha Suresi ve Anlamı
7. Ünite	- Tahiyat Duası	- Salli- Barik Duaları ve Anlamı
8. Ünite	- Rabbena Duaları	- Rabbena Duaları ve Anlamı
9. Ünite	- Fatiha Suresi	- Ezan Duası

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 263-270. ; (ikinci kaynak) * Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018, s. 31-34.

Kur'an-ı Kerim-1 ve Öğretici Kitabı-1'e geçilmeden önce müfredattaki Kur'an-ı Kerim öğrenim alanıyla ilgili verilen bilgilere değinilecektir. Açıklamalar kısmında dua ve sure ezberleriyle ilgili toplam dört madde sunulmakta bu maddelerden ikisi ise hemen hemen aynı anlama gelmektedir. Anlatılanlar özetlenecek olursa dua ve

sure ezberlerinde kelime kelime ve ayet ayet talim yapılması istenmekte aynı zamanda toplu okuma¹⁸⁶ etkinliklerine yer verilmesi söylenmektedir. Program, ezberlenen surelerde zorluk çekildiği takdirde surelerin yerlerinin değiştirilmesine imkan vermektedir. Ezberlenen dua ve surelerin anlamlarının, çocukların seviyeleri ve gelişim özellikleri dikkate alınarak anlatılmasının istenmesi programda yer alan önemli hususlardan birisidir. Toplam on sekiz üniteye aynı maddeler tekrar edilmiş ve bu maddelerin dışına çıkılmamıştır. Sürekli aynı şeyleri tekrarlamak yerine hangi dua ve surede neye dikkat edileceği söylenip bunlarla ilgili etkinlik önerilerine yer verilmesi daha isabetli olacaktır. Bir Kur'an öğreticisi için açıklamalar kısmında tekrarlanan hususlar malumun ilamından öteye geçmemektedir.

Öğretim müfredatında ve öğretici kitabında, ilk üç üniteden sonra bazı farklılıkların olduğu yukarıdaki tabloda görülmektedir. Kitaplar 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde basılmış, güncelleştirilmiş program ise 2018 yılında hazırlanmıştır. Dolayısıyla öğretim programı güncellenirken kitaplar güncellenmemiştir. Bahsedilen farklılığın temelinde bu sebep yatmaktadır. 2018 Öğretim Programı ile öğretici kitapları kıyaslandığında bazı sure ve duaların yerlerinin değiştiği, Tahiyat Duası'nın eklenip Ezan Duası'nın çıkarıldığı, dua ve surelerin anlamlarının artık ezberletilmediği görülmektedir.

Dua ve surelerin neden mushaftaki sırasıyla değil de farklı bir sırayla ezberletildiğine dair bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Bunun sebebinin ise kolay ve kısa ezberlerden zor ve uzun ezberlere geçiş olduğu düşünülmektedir. Öğreticiye kendi öğrencilerinin seviye ve ihtiyaçlarına göre programda değişiklik yapma esnekliği sağlanmıştır.

Ezber müfredatıyla alakalı başka bir konu ise yapılan ezberlerin anlamlarının da ezberlenmesinin istenmesidir. Kur'an-ı Kerim-1'de öğrenciden Besmele, Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet ve Başarı Duası'nın anlamlarını ezberlemesi beklenmektedir. Besmele ve Başarı Duası'nın anlamları, öğrenciye kolaylıkla anlatılabilecek kavramları içermektedir. Fakat Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'in anlamlarında geçen "ilah",

¹⁸⁶ Toplu okumadan kastın "talim" olduğu anlaşılmakta, fakat bir Kur'an Kursu öğreticisine "talim" yerine neden "toplu okuma" kavramının kullanıldığı anlaşılamamaktadır.

“şehadet” ve “tevhid (Allah’ın birliği)” kavramları bu yaş grubunun gelişim özellikleri dikkate alındığında anlatılması zor ve kafa karıştırıcı kavramlar olarak öğreticinin karşısına çıkmaktadır. Çocuk bu dönemde diğer konularda olduğu gibi Allah, melek, cin, şeytan, ahiret, namaz, oruç, günah, sevap, cennet ve cehennem gibi konularda sorular sorarak cevap almak ister. Bu durumda öğretilere düşen görev, çocukların meraklarını giderecek ve zihinsel gelişimlerine uygun düşecek cevaplar vermektir.¹⁸⁷ Öğretici kitaplarının sunuş bölümünde çocukların okul öncesi dönemde somut düşünceleri sebebiyle soyut kavramları anlayamadıkları, kavrama kabiliyetlerinin ise ancak görünen şeylere yönelik olduğu ifade edilmektedir. Öyleyse çocuk “ilah” gibi, “şehadet” gibi kavramları anlamakta güçlük çekecektir. Kelime-i Tevhid’in anlamı olan “Allah’tan başka ilah yoktur.” cümlesini anlatmak için ilk önce Allah’ın daha sonra Allah dışındaki şeylerin varlığından bahsedilmeli sonrasında ise bu cümledeki mana anlatılmalıdır. Böyle anlatmak yerine bazı sure ve duaların sadece Arapça kısımlarının, bazılarının ise – anlam bakımından uygun olanlarının- anlamlarının ezberlettirilmesi yoluna gidilmelidir. Ya da birebir anlamlarının ezberlettirilmesi yerine çocuklarla, dua ve surelerin anlamları hakkında genel olarak konuşulabilir. Ya da her dua ve sure için bir kavram belirlenip o dua ve sure, o kavramla özdeşleştirilebilir. Rabbenâ Duası’nda sınıfta hep beraber dua edilip, Fatiha Suresi’nde sahip olunan şeylere teşekkür edilebilir. Maun suresinde ise namaz konusu konuşulabilir.

Ezber yaptırırken -yukarıda da bahsedildiği gibi, talim usulünü uygulamak hem klasik hem de eğlenceli bir yöntemdir. 4-6 yaş grubunun bu dönemde çevresindeki insanları ve sesleri taklit ettiği düşünülürse öğretmeninin çıkardığı sesleri de taklit edecek böylece ezber yapması da kolaylaşacaktır. Öğretmen, ezber yaptırırken sesli materyallerden de faydalanabilir. Böylelikle çocuk farklı kişileri dinleme fırsatını da elde etmiş ve surelere yönelik aşinalık kazanmış olacaktır.

¹⁸⁷ Mualla Selçuk, **Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler**, 2. Basım, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991, s. 76, 85.

Tablo 12
Öğretici Kitabı-2'nin Kur'an-ı Kerim-2 Öğretim Müfredatıyla Karşılaştırılması

Ünite	Kur'an-ı Kerim-2 Müfredatı (Eski)	Öğretici Kitabı-2 (Yeni)
1.Ünite	- Amentü Duası	- Ezber yok.
2.Ünite	- Amentü Duası'nın Anlamı	- Subhaneke Duası Tekrar - Felak Suresi
3.Ünite	- Nas Suresi	- Rabbena Duaları Tekrar -Amentü Duası
4.Ünite	- Felak Suresi	- Ezan Duası Tekrar - Amentü Duası
5.ünite	- İhlas Suresi ve Anlamı	- İhlas Suresi Tekrar - Ayete'l- Kürsi
6.Ünite	- Kevser Suresi ve Anlamı	- Kevser Suresi Tekrar - Ayete'l- Kürsi
7.Ünite	- Fatiha Suresi ve Anlamı	- Kevser Suresi Tekrar - Ayete'l- Kürsi
8.Ünite	- Ayete'l- Kürsi	- Fatiha Suresi Tekrar - Ayete'l- Kürsi
9.Ünite	- Ayete'l- Kürsi	- Ayete'l- Kürsi

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 357-372. ; (ikinci kaynak) * Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, 2018, s. 35-38.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı ve öğretici kitabında dua ve surelerde, dua ve surelerin sıralamalarında ve bunların tekrarlarında farklılıklar bulunmaktadır. Öğretici kitabında yeni dua ve surelerle birlikte eskilerinin de tekrarı yapılmaktadır. Öğretim programında ise her hafta için bir sure belirlenmiş, eski surelerin de anlamlarıyla birlikte ezberlenmesi istenmiştir. Ezberlere bakıldığında Nas Suresi'nin Felak Suresi'nden önce ezberlendiği görülmekte ve bunun sebebiyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. Bu bölümdeki en uzun ezber yeri Ayete'l - Kürsi'dir ve ezberlenmesi için sadece iki hafta verilmiştir. Böyle uzun ve okuyuşunun diğerlerine göre daha zor olan bir yerin bu yaş grubuna verilmesi düşündürücüdür. Onun yerine namaz surelerinden daha kısa ve kolay bir surenin ezberlettirilmesinin çocukların zorlanmaması açısından daha doğru olacağı söylenebilir.

Kur'an-ı Kerim-2'de, Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında ezberlettirilen surelerin anlamlarının ezberlenmesi ve tekrar edilmesi istenmektedir. Bu sureler Fatiha, Kevser ve İhlas Sureleridir. İhlas Suresi, Fatiha ve Kevser Suresi ile kıyaslandığında

daha fazla soyut kavramın ve Allah’a ait sıfatların olduğu bir suredir. 5 ve 6 yaşlarında Tanrı ve dini konularla ilgili sorular sormaya başlayan çocuklarda henüz soyut düşünce tam olarak gelişmediğinden antropomorfist bir Tanrı anlayışı hakimdir ve Tanrı insana benzetilerek anlaşılmaya çalışılmaktadır.¹⁸⁸ Bu sebeple bu yaş grubundaki çocukların Allah anlayışlarını şekillendirmede dikkatli olunması gerekmektedir. İhlas suresine tekrar dönülecek olunursa suredeki “Allah’ın çocuk doğurmaması ve doğmaması” meselesi çocukların kafalarını karıştırabilir. Bu sebeple anlamını tamamen ezberlettirmek yerine Allah’ın büyüklüğü ve insana verdiği nimetler üzerinde durulabilir. Yani okul öncesi çocuklara Allah’ı, varlığından değil yarattıklarından yola çıkılarak anlatmak daha doğru olabilir. Öğretim Kitabı’nda bu eğitimde Allah sevgisinin esas alınması, çocuğun zihninde cezalandıran bir Allah anlayışı yerine seven ve bağışlayan bir Allah anlayışının oluşturulması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu sebeple hem ezberlettirilen surelerin manalarını açıklarken hem de çocukların sorduğu sorulara cevap verilirken bu hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

2.7.5. Tecvid

Programın müfredatında ve kullanılan kitaplarda herhangi bir tecvid konusundan bahsedilmediği görülmektedir. Bunun sebebi çocukların yaş grubuna göre tecvit konularının karmaşık olması olabilir. Böyle bir düşünceden hareketle yola çıkıldığında tecvit konularının anlatılmamasında haklılık payı bulunmaktadır. Fakat bu durumda lafzatullah ve hu zamiri gibi o yaş grubu için anlaşılması çok da kolay olmayan konuların niçin müfredatta yer aldığı sorusu akıllara gelmektedir. Tecvit konularının hepsinin işlenmesi ya da hiçbirinin işlenmemesi yoluna gidilmeyerek çocukların yaş gruplarına göre seçilip işlenmesi Kur’an öğretimi açısından daha doğru sonuçlar doğuracaktır. Öğretici, öğrencilerine anlatmak için bazı tecvit konularını seçip onlarla ilgili önceden hazırlık yapmalıdır. Konuları anlatırken tahtada kural ve örnekleriyle anlatmak yerine hem kendisi seslendirerek hem de geliştirdiği oyunlarla anlatmalıdır. Çocuğun içinde bulunduğu dönem itibariyle mahreçleri ve tecvit kurallarını oyun şeklinde anlatmak hem çocukların eğlenmelerine hem de

¹⁸⁸ Ali Köse ve Ali Ayten, **Din Psikolojisi**, 1. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012, s. 115. Geniş bilgi için bkz. : Celal Çayır, “Çocuklarda Tanrı Tasavvuru Üzerine Bir Araştırma”, **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2013.

öğrenmelerine vesile olacaktır. Örneğin, kalkale konusu çocukların zevk alacağı şekilde anlatılabilir. Renkli kartonların üzerine kalkale harflerinin cezimli halleri yazılıp yere dizilir ve çocuklarla birlikte incelenir. İncelenen harfler çocukların üstlerine yapıştırılıp hep beraber zıplanır. (Çocuklardan kalkale harflerini üstünlü bir elif harfiyle okunması istenir. Böylelikle kuralları anlatmadan bu tecvit konusu anlatılmış olur.) Burada amaç hem kalkaleyi anlatmak hem de çocukların eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamaktır. Etkinlik burada biterse çocuklar sadece eğlenmiş olurlar ve harflere aşinalık kazanırlar. Daha sonra kalkale örnekleri üzerinde de benzer etkinlikler yapılarak öğrenilen konunun pekiştirilmesi sağlanabilir. Öğretici sayısınca ve hayal dünyasınca oyunlar ve etkinlikler hazırlanabilir. Dikkat edilmesi gereken husus oyunla birlikte çocuğa öğretmek istenilen bilgilerdir. Çünkü bir oyun sadece vakit doldurmak ve eğlenmek için oynanmaz. Çocuk eğitiminde oyunun bir amaç değil, amaca götüren bir araç olduğu da akıldan çıkarılmamalıdır.

2. 3. Öğretici Nitelikleri

2013-2014 Eğitim-Öğretim döneminde yapılan öğretici istatistiklerine göre DİB 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları'nda görev alan öğretici sayısının 260 olduğu tespit edilmiştir. Bu öğreticilerin 91'i imam hatip lisesi, 96'sı yüksel okul (ön lisans), 5'i lisans tamamlama, 61'i üniversite ve 7'si lisansüstü öğrenim durumunda oldukları görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde hem kurslarda hem de öğrenci sayısında çok fazla artış görülmüş bu artışa paralel olarak öğretici sayıları da fazlalaşmıştır. 2013-2014 yılında 260 olan öğretici sayısı 2016-2017 yıllarında 4322'ye ulaşmıştır. Bu sayının öğrenim durumlarına göre dağılımı ise 1595 imam hatip lisesi, 1921 yüksel okul (ön lisans), 157 lisans tamamlama, 614 üniversite ve 35 lisansüstü şeklindedir. İmam hatip lisesi, ön lisans ve lisans tamamlama durumundakilerin artış oranları, diğer bölümlere göre daha fazla gözükmemektedir.

Tablo 13
4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikler

EĞİTİM- ÖĞRETİM YILI	KURS SAYILARI	D GRUBU	KADROLU		GEÇİCİ		TOPLAM ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	KIZ ÖĞRENCİ	TOPLAM ÖĞRENCİ
			ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ				
2013-2014	201	61	2	86	0	172	260	2251	2472	4723
2014-2015	554	207	0	246	0	512	758	7399	7866	15265
2015-2016	2053	1021	2	969	0	2044	3015	27849	27849	55321
2016-2017	2809	2809	5	1655	0	2662	4322	35777	36636	72413

Kaynak: Kurt, İbrahim. “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hitit Üniversitesi, SBE, 2017, s. 47.

Devlete ait okul öncesi kurumlarında öğreticilik yapan kişilerin öğrenim durumlarının en az üniversite olduğu düşünüldüğünde DİB'nin öğretici mezuniyet durumları ile ilgili ciddi bir çalışma yapması gerekmektedir. Bunun için hem ilahiyat fakülteleri hem de eğitim fakülteleri ile işbirliği yapılması okul öncesi kurslarına öğretici yetiştirmek adına son derece önemli bir adım olacaktır.

Okul öncesi eğitiminde öğreticinin temel olarak iki alanda kendini yetiştirmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki mesleki alan olup Kur'an-ı Kerim, Dini Bilgiler, Siyer vb. dersleri kapsamakta, ikincisi ise okul öncesi pedagojik alandır.

2.3.1. Mesleki Alan

Kur'an öğreticisinin mesleğini icra ederken sahip olması gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Fakat bütün özelliklerin de üstünde daima hatırlaması gereken şey, peygamber mesleğinin devam ettiricisi olduğudur. Resulullah (s.a.v) ilk vahiyden itibaren ashabına Kur'an'ı öğretmiş, ezberletmiş ve anlatmıştır. Dolayısıyla ilk Kur'an öğretmeni Resulullah (s.a.v)'tır. Ahab da Resulullah (s.a.v)'tan öğrendiklerini, kendilerinden sonra gelen nesle aktarmışlar ve böylelikle Kur'an her devirde nesilden nesle öğrenile gelmiştir. Kur'an öğreticisi de bir zincirin halkası olduğunu unutmamalı ve bu bilinçle hareket etmelidir.

Resulullah (s.a.v)'ın hem öğretim hem de tebliğdeki usulüne bakıldığında sevdirci bir üslubu olduğu görülmektedir. Resulullah (s.a.v), dini öğreten kişinin merhametle davranması gerektiğini, uzaklaştırmak yerine yakınlaştırmannın önemini ve muhatabına göre hareket etmenin olumlu sonuçlar getirdiğini kendi hayatında göstermiştir. Dolayısıyla bir Kur'an öğreticisinin, öğretmenlik anlamında örnek alması gereken ilk insan Resulullah (s.a.v)'tır.

Osmanlı'daki sıbyan mekteplerinde görev yapacak öğretmenlere son derece önem verilmiş, vakfiyelere öğretmenlerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili şartlar konulmuştur. Bu vakfiyelere göre muallimde olması gereken birçok özellik vardır. Onlardan bazıları ise salih, ilim sahibi, muttaki, yumuşak huylu, terbiye edici, dinin yüce değerleriyle ahlaklanmış, yaptığı işte Allah rızasını gözetten, içten davranan, insanlara nasihatten geri kalmayan, halkın elinde olana tamah etmeyen, derslerine devam etmeyi esas kabul eden bir kişiliğe sahip olmaktır. Ayrıca muallimin; iyilikle meyyal, kötülüklerden korunan, çocukları eğitmede maharetli, eğitim ve öğretim hizmetlerini aksatmayan, verâ sahibi (haramdan kaçınan, dine bağlı), iffetli ve dindar olması da tercih sebeplerindendi.¹⁸⁹

Osmanlı padişahları kendi yaptırdıkları sıbyan mekteplerindeki muallimlerin özelliklerini zaman zaman kendileri belirlemişlerdir. Bunların başında Fatih Sultan Mehmet gelmektedir. Fatih Sultan Mehmet, bazı eğitim tarihçileri tarafından öğretmen

¹⁸⁹ Mustafa Öcal, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi**, 1. Basım, İstanbul: Dergah Yayınları, 2015, s. 35-36

yetiştirme programlarını, alanın özelliklerine göre ilk kez düzenlemiş bir program yapıcısı olarak görülmektedir.¹⁹⁰ Fatih, “Dâru’t-talîm’de görev yapacak muallim, nefis-i enfes sahibi ve rızâ-yı Hak talibi olacak.” demiştir. Yani öğretmen hem iyi ve düzgün bir karaktere sahip olacak aynı zamanda bu işi Allah rızası için yapacaktır. Sıbyan mekteplerinde muallimin yanında kalfalık yapan görevliler de mevcuttu. Kalfada olması gereken özellikler ise, muallimin çocuklara öğrettiklerini tekrar ve müzakere ettirmek, görevini ağır bularak sevmemezlik etmemek, çocuklara bilmedikleri konuları güzellikle ve yumuşaklıkla anlatmaktır.¹⁹¹ Fatih Sultan Mehmet’in oğlu II. Bayezid ise sıbyan mekteplerinde görev yapacak muallimler için hafız olma, namazın şartlarını iyi bilme ve öğretme, özellikle çocuklara öğretim yaptırabilecek yetenekte olma ve Kur’an-ı Kerim’i uygun biçimde öğretme gibi şartlar koymuştur.¹⁹² Osmanlı padişahlarının muallimlerde olmasını istediği şartlara bakıldığında iki esas göze çarpmaktadır. Birincisi bugün alan bilgisi diye isimlendirilen kendi alanına ait bilgilere sahip olması, ikincisi ise çocuklara hitap edecek bir yapıda ve yetenekte olması yani pedagojik formasyon bilgilerine sahip olmasıdır. Günümüzde bir öğretmenden beklenen özellikler de bunlardır. Bu özelliklerin yanında ibadetlerine dikkat etmesi ve ahlaklı olması da dikkat edilmesi gereken özellikler arasında yer almaktadır.

Okul öncesi Kur’an öğretimini resmi anlamda ilk başlatan kurum olan DİB, kendi bünyesinde hizmet veren Kur’an kursu öğreticilerinin sahip olmaları gereken özellikleri temel ve özel yeterlikler olmak üzere ikiye ayırmıştır.

a. Temel Yeterlikler

- Kur’an-ı Kerim’i “Mehârîc-i Hurûf’a ve “Tecvid” kurallarına riayet ederek okumak.
- Kur’an-ı Kerim tarihini ana hatlarıyla açıklamak.
- Kur’an-ı Kerim’in 30. Cüzü ile Yasin, Mülk, Hucurât, Fetih ve Rahmân sureleriyle, Bakara 1-5, 255, 285-286, Haşr Suresi 20-24. ayetleri ezbere okumak.
- Tecvid kurallarını örneklerle açıklamak.

¹⁹⁰ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, 8. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları, 2001, s. 94, 98-99.

¹⁹¹ Öcal, s. 37.

¹⁹² Öcal, s. 37.

- Kur'an-ı Kerim'den ezbere okuduğu ayet ve surelerin anlamlarını açıklamak.
- Kur'an-ı Kerim'in temel özelliklerini ve ana konularını açıklamak.
- Kur'an-ı Kerim'le ilgili temel kavramları açıklamak.
- Temel İslam Bilimler ile ilgili belli başlı Türkçe kaynaklardan etkin biçimde yararlanmak.
- İtikat, ibadet, ahlak ve siyerle ilgili dinî kavramların anlamlarını açıklamak.
- İtikadî ve fikhî mezhepleri ana hatlarıyla açıklamak.
- İnanç, ibadet ve ahlak esaslarını açıklamak.
- Hz. Peygamberin hayatını ve İslam'ın doğduğu ortamın dini, kültürel, siyasi, toplumsal vb. özelliklerini açıklamak.
- Hz. Peygamberin söz, tutum ve davranışlarından örnekler verebilmek.¹⁹³

Yukarıdaki özelliklere bakıldığında DİB, hem Temel İslami İlimlere hakim hem de yeni gelişmeleri takip eden öğreticiler aramaktadır. Fakat DİB'in zaman zaman göreve yeni başlayanlar için düzenlediği hizmet içi seminerlerden anlaşıldığı kadarıyla teori ile pratik birbirini tutmamaktadır. Görevi Kur'an-ı Kerim öğretmek olan ve bu amaç doğrultusunda seçilen bir Kur'an kursu öğreticisinin tashih-i huruf dersi alması ironik gözükmemektedir. DİB bünyesinde görev yapan öğreticilerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir durumun kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

b. Özel Yeterlikler

- Bireyin gelişim basamaklarını (zihinsel, duyuşsal, kültürel, sosyal, dini ve ahlakî vb.) açıklar.
- Öğrencinin bireysel ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri ile öğrenme özelliklerini belirler.
- Öğrencilerin gelişimine uygun öğrenme-öğretme ortamları oluşturur.
- Öğrencilerin sorunlarının çözümü için ilgili kişi ve uzmanlarla işbirliği yapar.
- Uyguladığı eğitim programlarının temel özelliklerini açıklar.

¹⁹³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri**, (Ankara: 2014), s. 19-20.

- Öğretimi öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğretimin amaçlarına uygun planlayarak yürütür.
- Kur'an-ı Kerim'in yüzüne ve ezbere öğretiminin ilke ve yöntemlerini kullanır.
- Din öğretimi ilke, yöntem ve tekniklerini kullanır.
- Öğrenenlerin özelliklerine uygun materyalleri seçerek, etkili bir şekilde kullanır.
- Gerçekleştirdiği din eğitiminin etkililiğini belirlemeye yönelik ölçme-değerlendirme teknik ve araçlarını etkili bir biçimde kullanır.
- Eğitim hizmetlerinde yerel ve bölgesel dinamiklerin farkında olur.
- Öğrenme-öğretme sürecini değerlendirir.
- Öğretim sürecindeki eksiklikleri belirleyerek tedbir alır
- Zamanı etkili ve verimli kullanır.
- Görevi çerçevesinde dinî konularda danışmanlık ve rehberlik yapar.
- İletişim ve dini danışmanlığın temel ilkelerini açıklar.
- Hedef kitle ile (çocuk, ergen, yetişkin) etkili iletişim kurma becerisine sahiptir.
- Kurs kaynaklarını etkili kullanır.
- Sorun çözme becerisine sahiptir.¹⁹⁴

Bir öğretici için alan bilgisinin yanında, sahip olduğu bu bilgileri nasıl kullanacağı, kullanırken muhataplarına nasıl davranacağı ve sınıf içindeki problemleri nasıl çözeceği eğitimin kalitesi doğrudan etkileyen faktörler arasındadır. Öğretici, öğrencilerinin gelişim özelliklerini bilmiyorsa, öğrencisinin yaş grubuna uygun materyal ve etkinlikleri seçip üretilmiyorsa ve çevresindekilerle iyi bir iletişim kuramıyorsa bu eğitimden beklenen sonuçları elde etmek mümkün görünmemektedir. Kişi kendini tanıır ve sınırlarını bilirse neyi yapıp neyi yapamayacağı konusunda da fikir sahibi olur. Öğretmenlik, -özellikle okul öncesi öğretmenliği- herkesin yapabileceği bir meslek olarak gözükmemekle birlikte sadece maddi beklentilerle yapılamayacak kadar da fedakarlık istemektedir.

¹⁹⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri**, s. 20.

DİB'nin hazırlamış olduğu okul öncesi öğretim programını incelendiğinde ise Kur'an-ı Kerim- 1 ve 2 öğrenme alanıyla ilgili öğreticinin uygulaması gereken bazı öğretim ilke ve yöntemler göze çarpmaktadır. Bu ilke ve yöntemler şunlardır:

1. Kur'an-ı Kerim dersleri sevgi temelinde işlenmesi gereken bir derstir ve öğreticinin öğretmekten önceki görevi sevdirmek olmalıdır.
2. Öğretici, Kur'an okumayı öğrenmenin kolay olduğunu ifade etmeli aksi ifadelerden kaçınmalıdır.
3. Öğretici, Kur'an öğretim süreçlerinin tamamında (cüz, yüzüne, ezber) öğrenmenin bireysel olduğunu unutmamalı, çocukları birbirleriyle kıyaslamamalıdır.
4. Harflerin telaffuzuna önem verilmelidir. Fakat çocuğun yaşı ve gelişim özellikleri unutulmamalı ve mahreçler konusunda çocuk bıktırılmamalıdır.
5. Öğretici elif-ba'yı öğretirken acele davranmamalı, çocukların hem öğreneceği hem de güzel vakit geçireceği etkinliklerle bu süreci zevkli hale getirmelidir.
6. Kur'an öğretiminin vazgeçilmezi olan talim usulü, her aşamada uygulanmalı, görsel ve işitsel materyallerden faydalanılmalıdır.
7. Öğretimde bilenenden bilinmeyene ve kolaydan zora doğru bir yöntem izlenmelidir.
8. Harfleri ve hareketleri tanıma, ezber, vb. konularda çocukların kolay öğrenmelerini sağlayacak seviyelerine uygun etkinlikler üretilmeli ve uygulanmalıdır.

Kur'an öğretimine geçilmeden önce öğreticiye böyle bir bölümün sunulması hem öğretici hem de öğrenci açısından faydalı gözükmektedir.

Prof. Dr. Abdurrahman Çetin'in "*Kur'an Okuma Esasları*" adlı eserinde Kur'an öğretmeninin başarılı olması için şu hususlara dikkat etmesi gerektiği ifade edilmiştir:

1. Öğretmen kendini iyi yetiştirmeli ve kendini Kur'an öğretmenliği için yeterli görmüyor ise bu işi ehline bırakmalıdır. Kur'an dersini hazırlık gerektirmeyen, kolay bir ders olarak görmek son derece hatalı olup, bu derste yorulmayan bir öğretmen dersi hakkıyla işleyemiyor demektir.

2. Öğretmen, hem dersini hem de kendisini öğrenciye sevdirmelidir. Derse başlamadan önce Kur'an sevgisiyle ilgili ayet ve hadislerden örnekler vermelidir.
3. Öğretmen kılık kıyafetine dikkat etmeli, asık suratlı ve alaycı olmamalıdır. Saygınlığını kaybettirecek davranışlardan kaçınmalıdır.
4. Her öğrencisine değer vermeli, en küçük başarılarında dahi onları takdir etmelidir. Ders konusunda zorlanan öğrencileriyle daha yakından ilgilenmelidir.
5. Öğretmen, verdiği ödevlerle öğrenciyi bunaltmamalıdır.
6. Öğretmen, sürekli kendisi yenilemelidir.
7. Öğrenci velileriyle irtibat halinde olmalıdır.
8. Öğretmen, idarecileriyle ve diğer meslektaşlarıyla uyum içinde çalışmalıdır.

İbn Sahnûn (202-256) ve İbn Cemâa (639-733) gibi alimlerin eserlerinde öğretmenlerin kendilerini meslekî, dinî/ahlakî ve ders işleme metodları konusunda yetiştirmeleri gerektiği ifade edilmektedir.¹⁹⁵ İbn Cemaa, eserinin “Öğretmenin/Alimin Adabı” isimli bölümünde, konuyu “Öğretmenin Kişisel Tutum ve Davranışları”, “Öğretmenin Dersle İlgili Tutum ve Davranışları” ve “Öğretmenin Derste Öğrencilerine Karşı Tutum ve Davranışları” başlıkları adı altında üç bölüme ayırmış ve alt başlıklarla da konuları ayrıntılarıyla incelemiştir.¹⁹⁶

Yıllar geçse ve şartlar değişse de öğretmenlik açısından değişmeyen bazı durumlar vardır. Öğretmenin dinî ve ahlakî manada kendisini yetiştirmesi, öğrettiği şeyin ehli olması ve mesleğini sevmesi bu özelliklerdendir ve her ne olursa olsun bunlar değişmeyecektir. Fakat öğretmenin değişen dünyanın yeniliklerinden kendisini uzak tutması ve öğrencisinin ilgilendiği şeylerden habersiz olması da düşünülememektedir.

Öğreticilerin niteliklerinin ele alındığı bu bölümde, günümüz Kur'an kursları için yeni olsa da Osmanlı'daki sıbyan mekteplerinde kalfalık, okul öncesi dönemde ise “yardımcı öğretmenlik/öğreticilik” olarak bilinen mesleğin tekrar gündeme taşınması ve hayata geçirilmesi teklifinde bulunmak okul öncesi Kur'an kursları açısından olumlu

¹⁹⁵ Geniş bilgi için bkz: Bedreddun İbn Cemaa el-Kinâni, **İslami Gelenekte Eğitim Ahlakı**, Muhammet Şevki Aydın (çev.), Türkiye Ankara: Diyanet Vakfı, 2012, ; İbn Sahnûn, **Eğitim ve Öğretimin Esasları**, M. Faruk Bayraktar (çev.), İstanbul: İFAV, 2009.

¹⁹⁶ Bedreddun İbn Cemaa el-Kinâni, s. 71-133.

manada bir değişime sebep olacaktır. Sıbyan mekteplerinde kalfalar ders okutma ve dinleme konularında hocaya yardım etmekteydiler. Günümüz okul öncesi Kur'an kurslarına bakıldığında öğreticiden bütün sınıfın disiplinini sağlaması, aynı zamanda müfredattaki bilgileri öğretmesi istenmektedir. 4-6 yaş grubundaki çocukların gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarına bakıldığında yardımcı öğreticiye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Böyle bir teklif, okul öncesi kurslarında çoğunlukla fahri öğretmenlerin görev yaptıkları ve öğretici ihtiyacının olduğu düşünöldüğünde içinden çıkılması zor bir durum olarak görölebilir. Fakat DİB, yeni göreve başlayacak (fahri ya da kadrolu) öğretmenlere bir sene kurslarda staj yapma şartı getirirse bu hem öğrenciler hem halihazırda görev yapan öğretmenler hem de yeni göreve başlayacak öğretmenler için faydalı olacaktır. Bu yöntemle öğrencilere daha fazla zaman ayrılacak ve öğreticinin üzerindeki sorumluluk az da olsa hafıfleyecek; yardımcı öğretici de sınıf ortamına alışacak ve öğreticinin yaptığı uygulamaları gözlemleme imkanı bulacaktır. Bu uygulamanın düzgün bir şekilde hayata geçirilebilmesi için hem idarecilere hem öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. DİB, yardımcı öğretmenlik meselesinin nasıl yapılacağını, süresini ve hangi öğretmenlerin bu işi yapabileceğini kendi iç işleyişi içinde düzenleyebilir. Bunun yanında üniversitelerle işbirliği kapsamında pedagojik formasyon alıp ilk ve ortaöğretimlerde staj yapmakta olan ilahiyat öğrencileri için Kur'an kursları'nda staj yapma imkanı da sunulmalıdır.

Özet olarak Kur'an öğretimi veren bir öğretmen Kur'an'ı çok iyi bilmeli ve dersine daima hazırlıklı gitmelidir. Muhataplar, okul öncesi dönemde olduğu için dersin öncesinde onlara uygun materyaller hazırlamalı, etkinlikler ve oyunlar üretmeli ve oynatılmalıdır. Öğretmen bu konuda kendini yetersiz hissediyorsa hem meslektaşlarına hem de bu konuda uzman kişilere danışmalı, eksiklerini tamamlamalıdır. Yukarıda bahsedilen hususlardan birisi de öğretmenin kendisini sevdirmesidir. Burada diğer derslere nazaran Kur'an dersinin ayrı bir hususiyeti vardır. Zira öğrencinin, öğretmenini sevmediği takdirde Kur'an'ı da sevmeme ve sonrasında da Kur'an'a karşı mesafeli bir tavır sergileme durumu olabilmektedir. Öğretmen, Kur'an öğretimi ve okul öncesi yaş grubu konusunda kendinin ehil olmadığını düşünüyorsa farklı kaygılarla bu işi devam ettirmemelidir. Çünkü bu yaşlarda yapılan hataların çocuk açısından geri dönüşü olmayabilir.

2.3.2. Okul Öncesi Eğitimi Bilgisi

DİB, Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)'nda görev alacak öğretmenlerden alan bilgisinin dışında çocuk gelişimi ve eğitimi kurs programını tamamlama şartı da istemektedir. Öğreticilerin bu eksiklerini gidermek amacıyla Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü işbirliğiyle "Okul Öncesi Gelişimi ve Eğitim Kursu Programı" hazırlamıştır. Program 380 ders saatini içermektedir. DİB, halihazırda kurslarda görev yapan ve göreve yeni başlayacak öğretmenlerden bu sertifikayı istemektedir. 4-6 yaş grubu kursları için yeterli sayıda öğretici bulunamadığı takdirde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Çocuk Gelişimi (ön lisans) ve Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi Bölümü mezunlarına görev verilecek ve bu kişilerden sertifika/kurs belgesi istenmeyecektir. Fakat bu kişilerde mesleki alan bilgisinin bulunması ya da buna yönelik eğitimlerin verilmesi kaçınılmaz görülmektedir. İlahiyat Fakültesi, İlahiyat Ön Lisans ve İmam Hatip Lisesi mezunlarından ise sertifika istenecektir. Çocuk eğitimi konusunda yüz yüze eğitim alanlara -mezuniyet dereceleri dikkate alınarak – öncelik verilecektir. Okul öncesi sertifika programlarını yüz yüze ve uzaktan olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

a. Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı

Programın amacı, programı bitiren bireylerin çocukların gelişimsel özelliklerini ayırt edebilmesini, etkinliklerle çocukların gelişimini desteklemesini, buna uygun gelişimsel etkinlikler planlama ve bu konuda temel bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamak olarak ifade edilmiştir.¹⁹⁷ 2018 yılında yayınlanan programa göre, programa katılanların lise ve dengi okul mezunu olmaları gerekmektedir.¹⁹⁸ Programı tamamlayan bireylerin sahip olması gereken okul öncesi dönem eğitimine dair 43 kazanımdan bahsedilmektedir.¹⁹⁹ Kurs programının süresi, günde en fazla 8 ders saati uygulanır. Kurs süresi toplam 380 saattir. Programın teorik ve uygulama süreleri eğitim personeli

¹⁹⁷ MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, **Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı**, (Ankara: 2018), s.3.

¹⁹⁸ MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, s. 1.

¹⁹⁹ Geniş bilgi için bkz. : MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, s. 1-3.

tarafından belirlenir. Programın konuları 41 başlık altında işlenmektedir. Başlıklar arasında Çocuk Gelişimine Giriş, Müzik Etkinlikleri, Oyun ve Hareket Etkinlikleri gibi konular bulunmaktadır.²⁰⁰ Programın sonunda katılımcılara hem performansa hem de uygulamaya yönelik sınavlar yapılır ve kursu başarı ile bitirenlere kurs bitirme belgesi verilir.²⁰¹

MEB tarafından hazırlanan bu program yüz yüze eğitim yapma esasına dayanmaktadır. Hem teori hem de pratiğin birlikte yapıldığı program, planlandığı şekilde uygulanabilirse fayda sağlayacaktır. Bu sebeple okul öncesi kurslarında görev yapan ve yapacak olan öğretmenlerin bu programa katılmasının zorunlu olması, kurslarda yapılan eğitimin kalitesi açısından son derece önemlidir. Okul öncesi dönem çocuğunun özelliklerini ve ihtiyaçlarını bilmeden din eğitimi vermeye çalışmak, istenilmeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Yüz yüze yapılan eğitimler hem öğretmenler hem de bu eğitim verenler açısından üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur.

b. 4-6 Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri Sertifika Programı (Uzaktan Eğitim)

4-6 Yaş Grubu Çocuk Gelişimi ve Etkinlikleri Programı, 2015 yılında DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır. Bu eğitim programında mezuniyet şartı aranmayıp herkes tarafından başvurulacağı belirtilmiştir. Dersler ve sınavlar uzaktan eğitim olması sebebiyle internet üzerinden yapılacaktır. 296 saatten oluşan programda alınması gereken eğitimler 17 başlık altında toplanmıştır. Birey Gelişimi, Çocukla İletişim, Dil Gelişimi bu başlıklardan bazılarıdır. Katılımcı sınavlara belirtilen haftada, istediği gün girebilir ve üç kez sınava girme hakkı bulunmaktadır. Sınav geçme notu ise 50'dir. Programın ücreti 300 TL olarak belirlenmiştir.²⁰² Sakarya ve Yalova Üniversitelerinde bu eğitim verilmektedir.

²⁰⁰ MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, s. 4-5.

²⁰¹ MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, s. 18.

²⁰² SAUSEM, 4-6 yaş grubu çocuk eğitimi ve etkinlikleri sertifika programı (uzaktan eğitim), (t.y.) <http://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Setifika-Programi> (16 Mart 2019).

DİB, 19.01.2017 tarihinden sonra alınan sertifikaları kabul etmemektedir.²⁰³ Yukarıdaki Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı ile 4-6 Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri Sertifika Programı (Uzaktan Eğitim) karşılaştırıldığında bunun sebebi anlaşılmaktadır. 4-6 Yaş Grubu Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri Sertifika Programı (Uzaktan Eğitim)’nin sadece teoriye yönelik olması, ders saatlerinin ve konu başlıklarının diğer programa göre daha az olması ve hiçbir mezuniyet şartının aranmaması bu kararın alınmasında etkili olmuş sebeplerden olabilir.

MEB Okul Öncesi Öğretim Programı ve DİB Kur’an Kursları Öğretim Programı²⁰⁴ incelendiğinde okul öncesinde görev yapan öğretmenler için şunlar söylenmektedir:

Öğretmen özellikleri, okul öncesi eğitimin niteliğini ve çocuğun gelişimini etkileyen en temel belirleyicilerden biridir. Bu sebeple eğitim verdiği çocuğun bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimi ile öz bakım becerileri gelişimsel özelliklerini iyi bilmeli, her çocuğun farklı özelliklere ve farklı yeteneklere sahip olduğunu aklından çıkarmamalıdır. Öğrencisiyle tutarlı, sıcak ve güvenli bir ilişki kurmalı, çocuğun kendisini keşfederek geliştirmesine ortam hazırlamalıdır. Aynı zamanda eğitim süreçlerini doğru planlamalı ve süreçlere uygun materyaller ve etkinlikler geliştirmelidir.

Özetle öğretici hem mesleki hem de okul öncesi alanında yeterli seviyede olmalı ve eksikleri varsa süreç içinde bunları gidermelidir. Mesleğini icra ederken ne kadar önemli bir iş yaptığını unutmamalı daima kendini geliştirme yoluna gitmelidir. Öğretim kurumlarında öğretmenin etkili olmasının yanında idareciler de öğretimin sorunsuz yapılması açısından önemli bir yere sahiptir. Öğreticinin huzurlu bir ortamda ders yapması, güzel işler başardığında takdir edilerek motive edilmesi, yanlış yaptığında ise kibarca uyarılması idarecilerin görevleri arasındadır. İdareci ve öğreticinin uyumlu bir şekilde çalışması eğitiminde başarıyı getiren faktörlerin başında gelmektedir.

²⁰³ Böyle bir uygulamanın sebebi, o tarihten itibaren yüz yüze eğitimin başlamış olmasıdır. 19.01.2017 tarihinden önce ise bu eğitimler “uzaktan eğitim” şeklinde yapılmaktaydı. DİB’nin bu kararı okul öncesi eğitimin kalitesini arttırmak bakımından isabetli olmuştur. Çünkü okul öncesi eğitimde teorik bilginin yanında o bilgilerin pratiğe dökülmesi de son derece önemlidir. 19.01.2017 tarihinden sonra kaç kişinin bu sertifikaları aldığına dair net bir bilgiye rastlanmamıştır.

²⁰⁴ MEB, **Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**, (Ankara: 2013), s.13-14; DİB, **Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)**, s. 10.

2.4. Öğrenci Özellikleri

Program, adından da anlaşılacağı üzere 4-6 yaş grubuna göre hazırlanmıştır ve bu da 48-72 aya tekabül etmektedir. İkinci bölümde gerekli açıklamaların yapıldığı için bu bölümde maddeler halinde bazı konulara değinilerek kısa açıklamalarda bulunacaktır.

➤ Sınıf mevcudunun en az 12 en fazla 23 olarak belirlenen programda, sayının 24'e çıkması durumunda ikinci sınıfın açılması gerektiği ifade edilmiş, ideal sınıf sayısının ise 15 olduğu dile getirilmiştir. Sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça, öğretmenin öğrenciyle özel olarak ilgileneyeceği zaman azalmaktadır. Bu da öğretmen-öğrenci açısından olumsuz bir durum olarak düşünülmektedir. 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin soruları ya da ihtiyaçları ileriki yaşlara göre daha fazladır. Öğretmenin öğrencisinin sorularına rahatlıkla cevap verebilmesi ya da ihtiyaç durumunda yanlarında olabilmesi de sınıfın sayısı ile doğru orantılı olacaktır.

➤ 4, 5 ve 6 yaşındaki öğrencilerin aynı sınıflarda eğitim görmesi öğreticileri zaman zaman zorlasa da *“Karma ve İzole Yaş Gruplarında Verilen Okul Öncesi Eğitiminin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Yaratıcılık Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”*²⁰⁵ adlı çalışmada bu durumun öğrenciler açısından son derece olumlu sonuçları olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada karma yaş grubundaki farklı yaş grubu çocukların sayısı arttıkça, çocukların birbirleriyle olan ilişkilerini geliştirme olanaklarının arttığı söylenmiştir. Whiting, Vygotsky, Brown ve Reeve gibi yazarlar, farklı yaş gruplarının bir arada eğitim görmelerini her anlamda olumlu görmektedirler. Yurt dışındaki bazı eğitim kurumları da karma yaş eğitimin avantajlarını fark ederek okul müfredatlarında değişikliklere gitmişlerdir.²⁰⁶ Çalışmada ismi geçen birçok eğitimci, karma grupların dil, sosyal ve fiziksel gelişim açısından birbirlerine katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir.²⁰⁷ Din ve Kur'an eğitimi açısından bu düşüncenin ne kadar doğru olup olmadığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkacaktır ki Samsun'da yapılan bir çalışmada öğreticiler yukarıdaki görüşün tersini

²⁰⁵ Nesrin Şermin Okutan, “Karma ve İzole Yaş Gruplarında Verilen Okul Öncesi Eğitiminin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Yaratıcılık Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”, (**Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, SBE, 2012).

²⁰⁶ Okutan, s. 77

²⁰⁷ Geniş bilgi için bkz. : Okutan, s. 77-81.

savunmaktadırlar. Bir öğretici “4 yaşındaki çocukla 6 yaşındaki çocuğun algısı aynı ölçüde olmuyor. 4 yaşındaki çocuklar daha güç öğreniyor. Derse ilgisini çekmek çok daha zor.” demiştir. Araştırmacılar da bu düşüncüyü desteklemektedir. Dört yaşındaki çocuk dengesizlik, uyumsuzluk ve koordinasyon eksikliği yaşarken, beş yaşındaki çocuk daha uyumlu ve dengeli bir tutumla birlikte kendi kendine yetebilme özelliğine sahiptir. 6 yaşındaki çocuk ise yetişkin rollerini taklit edebilmekte ve duygularını daha iyi ifade edebilmektedir.²⁰⁸ Konuyla ilgili farklı görüşler ortaya koyulmuştur ve hangi görüşün daha doğru olduğu eğitimin yapıldığı ülkeye, eğitimi veren öğretmenlere, eğitim ortamına ve öğrenciye göre farklılık arz etmektedir. Dolayısıyla eğitimle alakalı tek bir doğrudan bahsetmenin her zaman mümkün olmadığı düşünülmektedir.

➤ Programdaki en büyük eksikliklerden birisi de 4-6 yaş grubuna ait gelişim türleri ve bu türlere ait kazanımların verilmemiş olmasıdır. MEB’in hazırlamış olduğu öğretim programında yaş grupları, gelişim türleri, kazanımlar ve bunlara ait açıklamalar ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.²⁰⁹ DİB’nin programında da gelişim türlerinin yanında dini gelişim bölümüne ait kazanımlarının tafsilatlı bir şekilde yer alması gerekmektedir. Böylelikle öğretici hem muhatap olduğu grubun özelliklerini hem de din öğretimi/Kur’an öğretimi açısından hangi kazanımları uygulaması gerektiğini daha net anlayacaktır.

2.5. Öğretimde Kullanılan Materyaller

TDK’ya göre materyal yazılı, sözlü, görüntülü ve kaydedilmiş her türlü belgeye verilen isimdir.²¹⁰ Öğretim materyali ise eğitim ortamlarında kullanılan, öğretme ve öğrenmeyi kolaylaştıran malzemeler/ürünlerdir. Öğretim materyalinin seçiminde ve kullanılmasında bazı ölçütlere dikkat etmek gerekmektedir.

1. Materyal hedef davranışları kazandırıcı nitelikte ve düzenlenen öğretim etkinliklerine uygun olmalıdır.

²⁰⁸ Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi (Samsun İli Örneği)”, s. 44.

²⁰⁹ MEB, **Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**, s. 27-36.

²¹⁰ *Materyal*, (t.y.), <http://sozluk.gov.tr/> (16 Şubat 2019).

2. Materyal öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır. Öğrencilerin psiko-sosyal, beden, psiko-motor ve bilişsel gelişimleri ile öğrenme özelliklerine uygun materyaller seçilmelidir.

3. Öğretim materyali pratik olmalıdır. Yani kolaylıkla elde edilebilir ve kullanılabilir olmalıdır.²¹¹

DİB, öğretmen ve etkinlik kitabı olmak üzere dört, “*Kur’an Öğreniyorum 1-2-3*” serisi ile toplam yedi kitap yayınlamıştır. Aynı zamanda hazırlanan internet sitesi de öğretmen ve öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. İkinci bölümde içerik olarak anlatılan materyallerin bu bölümde değerlendirmeleri yapılacak olup, kitapların ve materyallerin sadece Kur’an-ı Kerim ile ilgili bölümleri değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

2.5.1. Kur’an Kursları Öğretici Kitabı -1

Öğretici kitapları, 2013 yılında yayınlanan öğretim programına göre hazırlanmış olup güncellenmiş 2018 programına göre kazanımlar açısından bazı farklılıklar göstermiştir. Müfredat 9 üniteden oluşmaktadır. Fakat kitapta sadece 1 ve 9. ünitelerle ilgili açıklamalar ve etkinlikler bulunmaktadır. Diğer ünitelerde ise sadece kazanımlar belirtilmiş, bu bölümlerde yapılacak etkinlikler Etkinlik Kitabı’na bırakılmıştır. Öğretici Kitabı-1’in incelendiği bu bölümde sadece 1 ve 9. üniteler değerlendirilecektir. Zira diğer bölümlerde sadece kazanımlar mevcuttur ve kazanımlar ise müfredat kısmında değerlendirilmiştir. Birinci ünite 8 kazanıma karşılık 9 etkinlik bulunmaktadır. Bunun sebebi ise besmele kazanımı ile ilgili 2 etkinlik yapılmış olmasıdır.

1. Ünite: Kur’an-ı Kerim’i Tanıma

a. Konu: Kur’an-ı Kerim’i Tanıyorum

Kazanım: “Kur’an-ı Kerim’e dokunur, onu inceler ve dinler.”

Etkinlik:

“Kur’an-ı Kerim’i Tanıyorum” etkinliğinde öğretici, çocukları halka şeklinde oturtur, her birinin eline bir Kur’an verir ve incelemelerini ister. Bu sırada çocuklara Kur’an dinletir. Kur’an’ın Allah tarafından indirildiği, içinde Allah’ın sözleri olduğunu

²¹¹ Nuray Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretme*, 12. Basım, Ankara: Gazi Kitabevi, 2005, s. 425.

ve bu sebeple saygıyla dinlenilmesi gerektiğini söyler. Ve öğrencilere aşağıdaki soruları sorar.

1. Bu kitabın adı nedir?
2. Bu kitabı hiç gördünüz mü?
3. Hiç Kur'an dinlediniz mi?
4. Bu kitabı kim indirdi?
5. Bu kitabın içinde ne var?²¹²

Kazanım ve yapılan etkinlik karşılaştırıldığında Kur'an'ı dinletmeye kadar bir uyum gözükmemekte fakat daha sonraki uygulamalar kazanımla örtüşmemektedir. Aynı zamanda “Kur'an'ı Allah indirdi ve Kur'an'ın içinde Allah sözleri vardır” gibi cümleler 4-6 yaş grubu çocukları için uygun olmayabilir. Çünkü çocuk bu dönemde “indirme” ve “Allah'ın sözü” kelimelerini farklı anlayabilir. Farklı anlaşılmasının sebebi ise, çocuğun hala somut işlem döneminde olmasıdır. Onun yerine Allah'ın insanlara bu kitabı gönderdiğinden bahsedilerek süreç içinde, Kur'an'ın içindeki ayetlerden örnekler verilebilir. Aynı zamanda çocuğun Kur'an'ı tanıması isteniyorsa, çocukları halka şekline getirmişken bir hikaye anlatılabilir. Çocuğun hikayelere büyük ilgi duyduğu bu dönemde dini içerikli hikayeler onun dinî hayal gücünü ve duygusunu uyandırdığı gibi eşyanın içinde ve ötesinde gizli kuvvetlerin olduğu düşüncesini de geliştirmesini hızlandırır.²¹³ Okul öncesi dönem çocukları için hikaye dinleme büyük bir ihtiyaçtır ve öğretmen bu yöntemi dikkatlice kullanırsa öğrenciden olumlu geri dönüşler alacaktır. Öğretmen hikaye seçerken ve anlatırken nelere dikkat etmesi gerektiğini, öğrencilerinin yaş grubunu ve elde edeceği kazanımları gözden kaçırmamalıdır.²¹⁴

b. Konu: Hazine Avı Oyunu

²¹² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 252.

²¹³ Kerim Yavuz, **Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi**, 1. Basım, Ankara: DİB Yayınları, 1983, s. 40; Cemil Oruç, **Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi**, 1. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014, s. 172.

²¹⁴ Geniş bilgi için bkz. : Aysel Çağdaş, Huriye Albayrak ve Semra Cantekinler, **Okul Öncesi Dramatik Etkinlikler**, 1. Basım, Konya: Eğitim Kitabevi, 2003, s. 76-77.

Kazanım: Kur'an-ı Kerim'e dokunur, onu dinler ve inceler.

Etkinlik:

Birinci kazanımın ikinci etkinliği “Hazine Avı Oyunu”dur. Öğretici, önceden bir kutu ya da bir sandık hazırlar. İçine Kur'an-ı Kerim, gül yaprakları ve şekerler koyup, üzerine güzel bir koku sürerek sandığı saklar. Öğrencilere talimatlar vererek sandığı bulmalarını sağlar. Sandık hep beraber besmeleyle açılır ve öğretici Kur'an'ı öper ve başına koyar. Sandıktan çıkan şekerleri çocuklara dağıtır, onlar şekerleri yerken bu kitabın ne olduğunu sorar, cevapları dinler ve incelemelerini ister. Aşağıdaki sorularla etkinliğin değerlendirilmesi yapılır.

1. Hazine sandığından ne çıktı?
2. Bu kitabı hiç gördünüz mü?
3. Bu kitabın adı nedir?
4. Hiç Kur'an dinlediniz mi?
5. Bu kitabı kim gönderdi?
6. Bu kitabın içinde ne var?²¹⁵

Birinci etkinliğe alternatif olarak düşünülen bu etkinlik bir oyun şeklinde düşünülmüştür. Haluk Yavuzer oyunu, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları, kendi deneyimleriyle öğrenmesi yöntemi²¹⁶ olarak tanımlar ve bu açıdan da çocuğa katkısı büyüktür. Hazine Avı Oyunu, hem bedensel hem de bilişsel gelişime hitap eden bir oyun gibi gözükmektedir ve oyun sırasında sandığı aramak ve bulmak çocuklar için eğlenceli bir aktivitedir. Fakat Kur'an'ın bir hazine olarak değerlendirilmesi soyut ve manevi bir kavramdır ki somut dönemde olan çocuk bunu algılamakta güçlük çekebilir. Dolayısıyla oyunun sonunda çocuk, Kur'an'ın çizgi filmlerde gördüğü hazinelere benzemediğini söyleyerek hayal kırıklığına uğrayabilir.

²¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 253.

²¹⁶ Haluk Yavuzer, **Çocuk Psikolojisi**, 33. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011, s. 176.

c. Konu: Besmele Şiiri

Kazanım: Kur'an'ı Kerim okumaya ve yaptığı her işe besmele ile başlayacağını söyler.

Etkinlik:

Öğretici bu etkinlikte çocuklardan halka şeklinde oturmalarını ister ve bismillah şiirini söyleyerek tekrar ettirir ve ezberlemelerini sağlar. Daha sonra da besmelenin anlamını açıklar. Etkinlik sonrasında şu soruları sorar ve değerlendirir.

1. Ne zaman bismillah deriz?
2. Bismillah ne demektir?
3. Bismillah demenin faydası nedir?²¹⁷

Yukarıda bahsedilen şiir, M. Asım Köksal'ın "Besmele" adlı şiiridir ve üç kıtadan oluşur. Kazanımlar açısından uygun bir şiir gibi gözükmekle beraber bir ders saatinde 3 kıtalık bir şiirin öğrenciler tarafından ezberlenmesi zor olabilir. Bu sebeple öğretici bu şiiri şarkı formunda ve hareketlerle çocuklara ezberlettirebilir. Buna "şarkılı öykünme" denmektedir. Şarkılı öykünme, şarkı söylerken şarkı sözlerini, öykünme devinimiyle oyunlaştırmaya denir.²¹⁸ Besmele konusunun bu tarz işlenmesi Dini Bilgiler'le ilgili bir konunun işlendiği izlenimini vermektedir. Yani Kur'an öğrenmeye yeni başlayacak olan öğrenciye besmelenin telaffuzundan ziyade anlamı ve ne zaman söyleneceği anlatılmaktadır. Anlamı ve ne zaman söyleneceğinin yanında telaffuzunun öğretilmesi de Kur'an-ı Kerim öğretimi açısından faydalı olacaktır.

Etkinlik değerlendirmesi sorularının ilk ikisi kazanımlara uygundur. Fakat besmelenin faydasına gelince, bu soru olayları ve durumları olduğu gibi anlayan ve sebep-sonuç ilişkilerini anlayamayan çocuk için karmaşık bir durum arz edebilir. Faydası üzerinde durulduğu takdirde çocuk besmeleyle yaptığı her şeyin doğru olduğu

²¹⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 254.

²¹⁸ Geniş bilgi için bkz. : Çağdaş, Albayrak ve Cantekinler, s. 121.

ve sonuçlarının daima olumlu olacağı düşüncesine kapılabilir. Çünkü okul öncesi dönemde dua, kişisel kanaatlerin, heyecanların, istek ve şikayetlerin Allah’a sunulması olarak algılandığı gibi bir korunma ve savunma aracı olarak da tecrübe edilir. Duanın Allah’a yönelerek yapılan bir yakarış veya isteme faaliyeti olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bu isteklerin sadece belli süre veya duaları okumakla giderileceği düşüncesi baskındır.²¹⁹ Yani çocuk, yaptığı şeye karşılık hemen sonuç bekler. Bir yetişkin gibi katmanlı düşünme özelliği çocukta yoktur.

d. Etkinlik: Besmele Boyaması

Kazanım: Besmeleyi ve manasını söyler.

Etkinlik:

Öğretici, Ek-1’i fotokopi ile çoğaltarak çocuklara dağıtır ve boyama kalemlerini hazırlamalarını ister. Boyamaya geçmeden önce fotokopi hakkında çocuklarla konuşur. Bu fotokopinin ne olduğu sorar ve cevapları alır. Daha sonra besmelenin ne olduğunu, ne zaman söylendiğini açıklar. Hep beraber besmele tekrar edilerek boyamaya geçilir. Ve yapılan boyamalar, panoya asılır. Öğretici çocuklara aşağıdaki soruları sorarak değerlendirmesini yapar.

1.Boyama kağıdındaki yazıyı daha önce gördünüz mü?

2.Besmelenin manası nedir?

3.Bismillah demenin faydası nedir?

4.Ne zaman bismillah deriz?²²⁰

Bu etkinlikte iki durum göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, sadece besmelenin çocuğa öğretilmesidir ki çocuğun Kur’an’a ilk adımını “euzu besmele” ile atması daha doğru gözükmetedir. Sıbyan mekteplerindeki ilk dersin şu şekilde yapıldığı anlatılmaktadır:

Hoca: Eûzubillâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm.

²¹⁹ Oruç, s. 209.

²²⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 255.

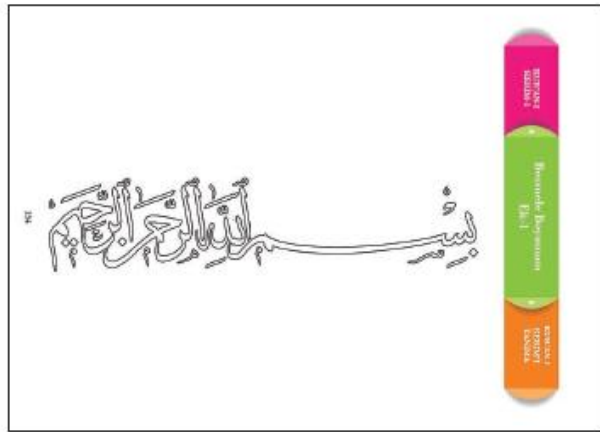
Öğrenci: Eûzubillâhi mine’ş-şeytânî’r-racîm.

Hoca: Bismillâhirrahmânirrahîm.

Öğrenci: Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bunun ardından “Rabbi Yessir” duası okunarak ilk ders bitirilir.²²¹ DİB kurlarında da ilk dersin bu şekilde başlatılması hem bir geleneğin devam ettirilmesi hem de çocukların ilk derste “eûzu besmele”yi öğrenmeleri açısından faydalı olabilir.

İkinci durum ise, Ek-1’deki besmele boyama kağıdının çocuklara göre karışık bir hat yazısı ile yazılmış olmasıdır. Bunun yerine harflerin daha açık olduğu bir hat ile yazılması çocuklar için daha uygun olacaktır. Böyle bir etkinlik kağıdı, sonrasında farklı şekillerde değerlendirilebilir.

Şekil 14: Ek-1

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.154.

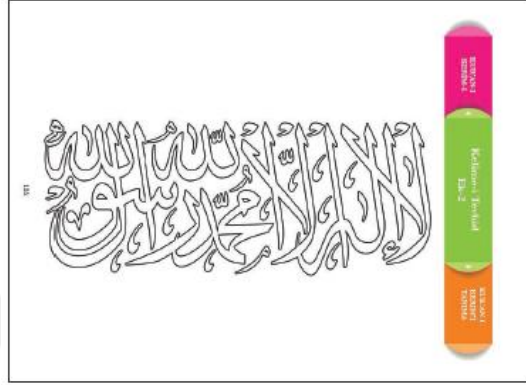
e. Konu: Kelime-i Tevhid

Kazanım: Kelime-i Tevhid’i ve manasını söyler.

²²¹ Kara ve Ali Birinci, s. 27-28.

Etkinlik:

Öğretici Kelime-i Tevhid'i önce kelime kelime daha sonra tamamını tekrar ettirerek çocuklara ezberlettirir. Çocuklar ezberleyince öğretmen manasını açıklar. Öğretici çocuklara Ek-2'deki fotokopileri dağıtarak boyamalarını ister. Son olarak aşağıdaki soruları sorarak değerlendirme yapar.

Şekil 15: Ek-2

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.155.

1. Boyama kağıdındaki bu yazıyı daha önce gördünüz mü?

2. Kelime-i Tevhid ne demektir?²²²

f. Konu: Kelime-i Şehadet

Kazanım: Kelime-i Şehadet'i ve manasını söyler.

Etkinlik:

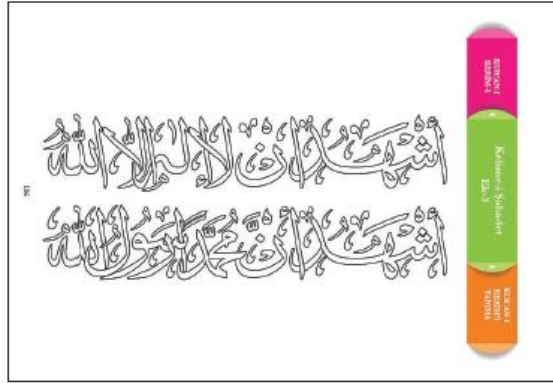
Öğretici Kelime-i Tevhid'te olduğu gibi ilk önce kelime kelime daha sonra tamamını öğrencilere tekrar ettirir. Çocuklar tekrar edince manasını açıklar ve müslüman olmanın ilk şartının Kelime-i Şehadet olduğunu söyleyerek Kelime-i Şehadet

²²² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 256.

boyama kağıdını dağıtarak öğrencilerin boyamalarını ister. Daha sonra aşağıdaki soruları sorarak konunun değerlendirmesini yapar.

1. Boyama kağıdındaki bu yazıyı daha önce gördünüz mü?
2. Kelime-i Şehadet ne demektir?
3. Kelime-i Şehadet'in manası nedir?²²³

Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet etkinliklerinin aynı türde olması sebebiyle beraber değerlendirme yoluna gidilmiştir. Bu etkinliklerde üç husus göze çarpmaktadır. Birincisi bu iki konunun neden “Kur’an-ı Tanıyorum” ünitesi içerisinde işlendiğidir. Zira konu doğrudan Kur’an ve Kur’an okuma ile ilgili değildir. Bundan dolayı Dini Bilgiler öğrenme alanında ele alınması daha isabetli olacaktır. İkinci husus, Besmele etkinliğinde de dile getirilen boyama kağıtlarıdır. Bu çalışma kağıtlarında neden bu hat stilinin kullanıldığı anlaşılamamaktadır.

Şekil 16: Ek-3

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.156.

Bu boyama etkinliği yapılırken daha net bir yazı stilinin tercih edilmesi ve çocuklar Kur’an’a geçtikten sonra o yazıların okutturulması etkinliği daha anlamlı hale getirecektir. Çünkü çocuğa bir etkinlik yaptırırken ya da bir oyun oynatırken muhakkak bir amacın güdülmesi gerekmektedir. Etkinliklerin sadece zaman geçirmek ya da eğlenmek için yapılan bir faaliyet olarak düşünülmesi son derece yanlıştır. Üçüncü

²²³ Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 257.

husus ise, değerlendirme sorularında Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'in ne demek olduğunun/manasının çocuklara sorulmasıdır. Etkinlikte öğreticinin, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'in manasını anlatması gerektiği söylenmiş fakat bu anlatımın nasıl olacağı konusunda bir bilgi verilmemiştir. Kazanımlar bölümü değerlendirilirken, çocukların yaş gruplarına uygun olmayan kavramların anlatılmaya çalışılmasının çok da sağlıklı olmadığı konusuna ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir. Son bir husus ise Kur'an ile doğrudan alakalı olmasa da üniteye bulunan bir yazım yanlışdır. Şehadet kelimesi, bazı yerlerde “şahadet” bazı yerlerde ise “şehadet” şeklinde yazılmıştır. Hem harfin Arapçasına hem de TDK'ya²²⁴ bakıldığında kelimenin “şehadet” şeklinde yazıldığı görülmektedir.

g. Konu: Kur'an Allah'ın Sözü

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'in Allah'ın Sözü olduğunu ifade eder.

Etkinlik:

Konunun başında Kur'an'ın Allah'ın sözü olduğuna dair dört ayet verilmiştir. Öğretici istediği ayetleri okuyarak Kur'an'ın Allah'ın sözü olduğunu, O'nu Hz. Muhammed (s.a.v)'e bildirdiğini ve O'nun da insanlara bildirdiğini anlatır. Kur'an'ı okuyanın huzurlu ve mutlu olacağını, dinleyenlerin ise ona saygı göstermeleri gerektiğini ifade eder. Daha sonra kısa bir şiir okur ve çocuklarla tekrar edilir. Öğretici bir sure veya birkaç ayet okuyarak örnek verir. Son olarak sorulan sorularla etkinliğin değerlendirilmesi yapılır.

1. Kur'an kimin sözüdür?
2. Kur'an'ı ilk defa Allah kime söylemiştir?
3. Kur'an'ı insanlara ilk defa kim açıklamıştır?
4. Kur'an'ı Kerim'i dinlediğimizde kendinizi nasıl hissettiniz?²²⁵

Etkinliğin tamamına bakıldığında her ne kadar bir etkinlik gibi gözükse de peş peşe yapılan birkaç etkinlikten söz etmek mümkündür. Ayrıca kazanım ve etkinliklere

²²⁴ Kelime-i şehadet, (t.y.), <https://www.google.com/search?q=kelime+i+%C5%9Fehadet+tdk&oq=kelime+i+lehadet+tdk&aqs=chrome..69i57j0.38687j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (20 Mart 2019); Bk. : Bekir Toplaoglu, “Şehid”, **DİA**, C. 38, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010, s.148; Hasan Akay, **İslami Terimler Sözlüğü**, 3. Basım, İstanbul: İşaret Yayınları, 2005, s.257.

²²⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 258.

bakıldığında o kazanıma ulaşmak için zorlama gibi duran ve yoğunluk olarak birden fazla etkinliğin olduğu görülmektedir. Bu konunun “Kitabımı Tanıyorum” ya da “Peygamberimi Tanıyorum” gibi ünitelerde ele alınıp değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Anlatılan ayetlerde ve sorulan sorularda 4-6 yaş grubunun üstünde bir bilişsel düzey söz konusudur. Kısacası daha ileriki yaşlarda çocuklardan ayetlerden ve anlatılan konulardan farklı çıkarımlara ulaşması beklense de bu yaş grubu için bu beklentiler karşılık bulamayabilir.

h. Konu: Trafik İşaretleri Oyunu

Kazanım: Kur’an’ı Kerim’de insanların nasıl davranacakları ile ilgili bilgiler olduğunu söyler.

Etkinlik:

Öğretici, çocuklara bir trafik oyunu oynayacaklarını söyler ve sınıf düzenini bu oyuna göre değiştirir. Renkli kartonlardan yararlanarak trafik işaretleri yapar ve araba olup trafiğe çıkar. Trafik kurallarına uyulduğunda trafikte bir karışıklığın olmadığı, uyulmadığında ise trafiğin karışacağı uygulamalı bir şekilde anlatılır. Ve bu etkinlik Kur’an’daki kurallara uymaya benzetilerek Kur’an’a uyan bir müslümanın hayatının kolaylaşacağı anlatılmıştır. Ve verilen örneklerle konu açıklanmıştır. Diğer ünitelerde olduğu gibi sorular sorularak değerlendirmeler yapılır.

1. Çocuklar bizim hayatımızda hangi kurallar vardır?
2. Bu kuralları kim koymuştur? Bu kurallar olmasaydı neler yaşanırdı?
3. Trafik oyununda trafik ışıkları varken neler yaşadık?
4. Kur’an neden bazı kurallar koymuştur?
5. Bu kurallara uymak bize ne kazandırır?²²⁶

Etkinlik olarak bakıldığında okul öncesine uygun bir etkinlik olarak gözükmekle birlikte sorulan sorularla yapılan değerlendirilmeler çocukların seviyesine göre üst bir düzey olarak görülmektedir. Okul öncesi döneme göre daha net ve açık kazanımların belirlenmesi o kazanımın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespiti açısından daha faydalı olacaktır.

²²⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 259-260.

i. Konu: Çocuklarla Kek Pişirme

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'in insan hayatında rehber bir kitap olduğunu anlar.

Etkinlik:

Öğretici getirmiş olduğu hazır kekleri ve meyve sularını çocuklara dağıtır ve tatlarının nasıl olduğunu sorar. Olumlu geri bildirimler aldıktan sonra isterlerse beraber kek yapabileceklerini söyler. Öğrencilerle beraber hazırlanan kek, kursa getirilen bir fırına konulup pişmesi beklenir. Öğretici bu bekleme arasında kek pişene kadar “Allah'ın sözlerinden okuyalım” der ve Neml Suresi'nin 2. ayeti²²⁷ okur. Öğrencilerin anlayacağı şekilde anlatır. Kek piştikten sonra tadım yapılır. Tarife göre pişirilmeyen kek kabarmamış ve tadı da güzel olmamıştır. Öğretici keki ilk yedikleri kekle kıyaslamalarını ister ve neden güzel olmadığını sorar. Tarife göre pişirilmediği için güzel olmadığı sonucuna varılınca eline Kur'an'ı alır ve insanların rehberinin Kur'an olduğunu eğer hayatımızı ona göre yaşarsak hayatımızın da ilk yediğimiz kekler gibi lezzetli ve tatlı olacağını söyler. Fakat hayatımızı bir kurala göre yaşamaz isek fırında pişen ve tarifi olmayan kek gibi kötü ve tatsız bir hayata dönüşür, der. Aşağıdaki sorular sorularak ders bitirilir.

1. Yediğimiz kekler neden lezzetliydi?
2. Bizim hazırladığımız kek neden güzel olmadı?
3. Bilmediğimiz bir konuda bir iş yaparken kime sormalıyız?
4. Bilmediğimiz işleri kimseye sormadan yaptığımızda neler yaşanır?
5. Kur'an'a uyarak yaşayacağımız bir hayat nasıl olur?²²⁸

Kazanımdan başlanacak olunursa, kazanımların o dersin ya da o etkinliğin sonunda gözlenebilir olması gerekmektedir. Bu etkinlikte verilen kazanımda “Kur'an-ı Kerim'in insan hayatında rehber bir kitap olduğunu anlar.” ifadesi süreç isteyen bir ifade olup okul öncesi yaş grubuna uygun değildir. Etkinlikte kazanıma ulaşmak için dolaylı ve zor bir yol seçildiği görülmektedir. Öğretmenin hazır kek ve meyve sularını çocuklara vermesi, tadının güzel olduğuna yönelik geri bildirim alması, kendi pişirecekleri keki bilerek yanlış tarifle yapması ve kekin etkinliğin sonunda ziyan

²²⁷ Kur'an müminler için bir hidayet rehberi ve müjdedir.

²²⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 261-262.

olması, Kur'an'a uymanın hazır alınmış bir keke, uymamanın ise eksik tarifle yapılmış kötü bir keke benzetilmesi son derece hatalı gözükmemektedir. Bunun sebepleri birkaç madde ile açıklanmaya çalışılacaktır:

- Hazır kekin güzel olmasının sebebini sadece doğru tarif değil içindeki katkı maddeleridir. Verilen bu örnek, evde çocuğuna katkılı besinler yedirmek istemeyen annelerin işini zorlaştıracaktır.
- Etkinliğin yapılması için kursa dışarıdan fırın getirtmek hem veli hem öğretici için zor bir iştir.
- Çocuğa bir konuyu anlatmak için, haram olan israfı normal bir eyleymiş gibi göstermek son derece sakıncalıdır.
- Etkinliğin sonunda ise Kur'an'ın rehberliğinde yaşamayı hazır kekin tadına benzetmek ve bundan bir ders çıkarmaya çalışmak din eğitimi açısından doğru değildir. Acaba bu etkinliğin sonunda çocuğun zihninde kalan şey Kur'an'ın rehber bir kitap olduğu mu yoksa yediği iki farklı kek mi olacaktır?

Son olarak ünitenin değerlendirilmesi yapılırsa, kazanımlar ve etkinlikler çok yoğun gözükmemektedir. Bazıları ise okul öncesi yaş grubuna uygun değildir ve zaman açısından da programda belirtilen süreye uygun gözükmemektedir.

2-9. Üniteler: Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber

Bu üniteadaki kazanımlar harflerin isim ve şekillerini tanıma, şekil ve seslerini birbirinden ayırma şeklindedir. Ezberlerde ise Başarı, Subhaneke, Salli-Barik, Rabbenâ ve Ezan Dualarının; Kevser, İhlas ve Fatiha Surelerinin ezberlenmesi ve anlamlarının söylenmesi istenmektedir. Bu ünitelerde yapılan etkinlikler harf ve ezber etkinlikleri olarak iki bölümde incelenecektir.

a. Harf Etkinlikleri

❖ Harflerin Draması

Öğretici, tahtaya öğretmek istediği harfi yazar ve mahrecine uygun olarak okur. Çocuklara “harflerin draması” oyununun oynanacağı söylenir. Öğretici, çocukları sınıfın boş bir alanına çıkartır ve oyuna ön hazırlık olması açısından güneş, ağaç ve

bulut şeklini almalarını ister. O derste öğrenilen harflere sıra gelir ve mahreçler söylendikten sonra harfin şeklinin alınması istenir ve böylelikle o hafta öğrenilen bütün harflerin bu şekilde draması yapılır. Amaç çocukların birebir harfleri benzetmeleri değil, harflerin şekillerini zihinsel olarak kavramalarını sağlamaktır.

1. Kur'an harflerini niçin öğreniyoruz?
2. Bugün hangi harflerin draması yapıldı?²²⁹ gibi sorularla değerlendirme yapılır.

“Harflerin Draması”, okul öncesi çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayacak bir oyundur. Özellikle harfler öğretilmeden önce, harflerle ilgili oyun oynanacağı çocuğa söylenirse öğrenme için yeterli güdülenme sağlanmış olacaktır.

Değerlendirme sorularında birinci soru “Kur'an harflerini niçin öğreniyoruz?” sorusudur ki ne kazanımda ne de etkinlikte böyle bir cümleye rastlanmamaktadır. Yani öğretici, bu sorunun cevabı olacak şekilde bir konu anlatmamıştır.

❖ Harflerdir Lazım Olan

Öğretici bu etkinlikte “Kur'an Öğreniyorum Seti (ahşap)’ni kullanacaktır. Bu etkinliğe geçmeden önce öğretici, çocuklara bir tekerleme öğretir.

“Yüce kitabım Kur'an
Onu okumak için
Harflerdir lazım olan”

Bu tekerleme çatlak patlak oyunu ile oynanır ve tekerleme kimin elinde son bulursa öğretmen ona bir harf söyler ve öğrenci de masadaki harflerden kendisine söyleneni bularak yerine yerleştirir. Bu bölümdeki etkinlik soruları şunlardır:

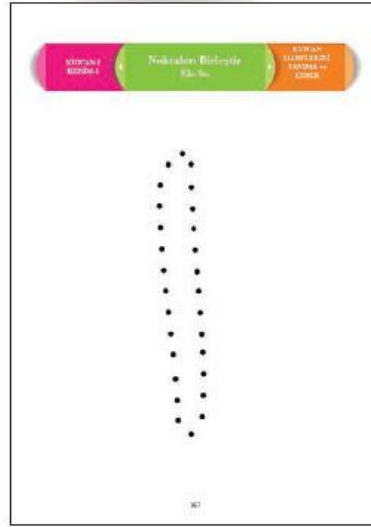
1. Bugün hangi harflerin öğrendik?
2. Bu harfleri nasıl öğrendik?
3. Oyunumuzda kullandığımız tekerlememiz nasıldı?²³⁰

²²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 271-272.

Oyun okul öncesi çocukları tarafından zevkle oynanacak bir oyun gibi gözükmektedir. Çocuklar bu etkinlikte hem öğrenip hem de eğlenebilirler. Fakat bu oyun 3-4 harf öğrendikten sonra değil biraz daha fazla harf öğrendikten sonra oynanırsa çocuklar için daha eğlenceli bir etkinlik olacaktır. Değerlendirme sorularındaki ilk soru değerlendirme açısından isabetli gözükmeyle birlikte son iki sorunun öğrenciye hangi açılardan fayda sağladığı/sağlayacağı anlaşılamamaktadır.

❖ Noktaları Birleştir

Öğretici o hafta hangi harfi öğretiyorsa Ek-5'ten o harfin fotokopisini çektirip çocuklara dağıtır. İlk önce kendisi tahtada harfi yazar daha sonra o harfi mahrecine uygun bir şekilde okur ve çocuklar da tekrar eder. Harfin seslendirilmesinin ardından etkinliğe geçilir ve ilk önce noktalar birleştirilir sonrasında ise boyanır. Son olarak değerlendirme sorusu ile yapılan etkinlikte neler öğrenildiği konuşulur.

Şekil 17: Ek-5

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.167.

²³⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 273.

1.Bugün hangi harfi noktalarla birleştirdik?²³¹

Hem etkinlik hem de değerlendirme sorusu kazanıma ulaşılabilirliği açısından faydalı gözükmektedir.

❖ Harfleri Bakliyat İle Yazma

Öğretici öğretmek istediği harfi ister tahtaya yazar isterse kağıda yazdığı harfleri sınıfa asar ve öğrencilerin evlerinden getirdikleri bakliyatlarla harfleri yazmalarını ister. Ve daha sonra etkinlik değerlendirilir.

1.Bugün hangi harfi oluşturduk?

2.Harfın şekli nasıldı, tarif edebilir misiniz?

3. Bu harfte nokta veya benzeri başka işaret var mıdır?²³²

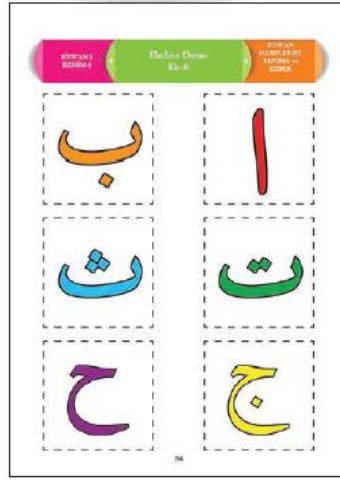
Bu etkinlik hem yapılması kolay hem de oynanması zevkli bir oyundur. Yani ğretici isterse eldeki basit malzemelerle dahi farklı oyunlar ortaya çıkarabilir. Bu oyunda istenirse bakliyatlardan yapılan harfler kağıda yapıştırılarak panoya asılabilir.

❖ Hafıza Oyunu

Ek-6’da verilen harflerden oluşan hafıza kartları öğretici tarafından hazırlanır. Hazırlanan oyunun nasıl oynanacağı çocuklara anlatılır. Öğretici bu oyunda her kart açıldığında harflerin isimlerini ve mahreçlerini öğrencilere kendisi okuyarak hatırlatır. Diğer etkinliklerde olduğu gibi değerlendirme sorusu ile oyun bitirilir.

²³¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 274.

²³² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 275.

Şekil 18: Ek-6

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s.196.

1.Hafıza kartlarıyla hangi harfleri öğrendiniz?²³³

Kazanımlar açısından uygun bir etkinlik olarak gözükmektedir. Bilişsel gelişim açısından ise son derece faydalı bir oyundur. İster grup ister bireysel olarak oynattırılabilir. Değerlendirme sorusu da etkinliğin içeriğine uygun bir sorudur.

❖ Nokta Koyma Etkinliği

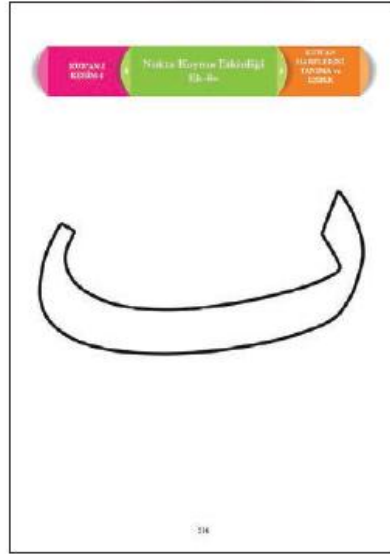
Bu etkinlik isminden de anlaşılacağı üzere sadece noktalı harflerde uygulanabilecek bir etkinliktir. Çocuklar, noktalı harfleri birbirine karıştırabilirler. Bu etkinlik çocukların, bu problemi aşma konusunda onlara yardımcı olacaktır.

Öğretici, çocuklardan evden üç düğme getirmelerini ister Ek-8'de bulunan harflerin noktasız formlarını fotokopi ile çoğaltarak öğrencilere dağıtır ve dağıttığı fotokopileri çocukların boyamalarını ve boyadıktan sonra okumalarını ister. Çocuklar telaffuz edemeyince nokta koyup okumalarını ister ve böylece çocuklar noktalı ve noktasız harfleri birbirinden ayırt ederler. Değerlendirme soruları ile etkinlik sona erer.

²³³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 276.

1. Bugün öğrendiğimiz noktalı harfler nelerdi?
2. Noktalar harflerin neyini değiştirdi?²³⁴

Etkinlikte kullanılan malzemeler, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği türden malzemelerdir. Bu kadar kolay malzemelerden oluşan bu etkinlik, çocuğun harfleri birbirinden ayırmasına yardımcı olacaktır. Bir etkinliğin içinde bazen iki etkinliği görmek mümkün olabilir. “Nokta Koyma Etkinliği” de böyle bir etkinlik olup öğrencilerin hem boyama hem de nokta koyarak harfleri bulmasına imkan vermektedir.

Şekil 19: Ek-8

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 216.

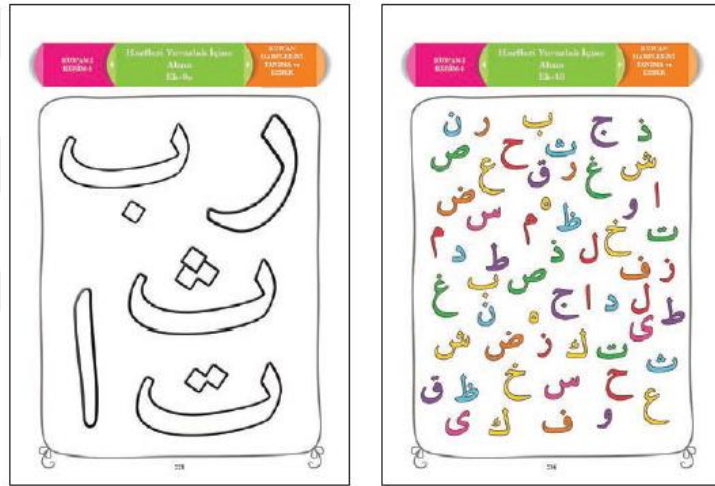
❖ Harfleri Yuvarlak İçine Alma

Öğretici Ek-9'u ve renkli boya kalemlerini çocuklara dağıtır. Sonra çocuklara; “Size bir renk söylediğimde onu elinize alacak ve söylediğim harfi elinizdeki kalemle

²³⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 277.

yuvarlak içine alacaksınız.”der. Daha sonra etkinlik başlar ve söylenen şekilde ilerler. İşaretlemeler bittikten sonra öğretici öğrencilerin kağıtlarını kontrol ederek eksik ve yanlışları düzeltir. Bu etkinlik bütün haftalarda uygulanabileceği gibi tüm harfler öğrenildikten sonra da yapılabilir. Fakat o zaman Ek-10’daki etkinlik kağıdından yararlanmak gerekecektir. Etkinliğin değerlendirilmesi aşağıdaki gibi yapılabilir.

1. Kırmızı kalemle hangi harfi yuvarlak içine aldınız?
2. Mavi kalemle hangi harfi yuvarlak içine aldınız?
3. Yeşil kalemle hangi harfi yuvarlak içine aldınız?
4. Turuncu kalemle hangi harfi yuvarlak içine aldınız?²³⁵

Şekil 20: Ek-9 ve 10

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 228, 236.

Etkinlik, okul öncesi çocuklar için uygun bir etkinlik gibi gözükmetedir. Hem bilişsel hem de psiko-motor alana yöneliktir. Öğretmenin harfleri mahreçlerine uygun bir şekilde seslendirmesi ve bunları bulmalarını istemesi harf öğretiminde faydalı bir yöntemdir. Harf öğretiminin her aşamasında uygulanabilecek olması da öğretici için bir avantajdır. Değerlendirmelerin hep aynı şekilde soru sorarak yapılması bir aşamadan sonra öğrencinin sıkılmasına sebep olabilir. Bu sebeple öğretici, değerlendirmeleri de

²³⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 278.

oyuna dönüştürebilir. Örneğin; kırmızı kalemi havaya kaldırıncı çocukların kırmızı kalemle çizdiği harfi hep beraber söylemelerini ister ve oyun bütün harfler bitinceye kadar devam eder. Öğretici kendi hayal gücü nispetinde bu oyunları çeşitlendirerek çoğaltabilir.

❖ Harf Olalım Sıraya Girelim

Öğretici harfleri alfabetik olarak tahtaya yazar. Yazdığı harfleri ilk önce kendi seslendirerek daha sonra çocukların tekrar etmesini ister. Sonrasında isteyen öğrencilerden birini olmak istediği harfi anlatmak için tahtaya çıkarır. Çocuk elindeki harf kağıdıyla tahtaya çıkar ve harfini anlatır. Ardından oynanacak oyuna geçilir ve herkes bir harf olur. Öğretici tahtadaki sıraya göre -alfabetik olarak- sıraya geçmelerini ister. Son olarak aynı harfler grup halinde bir yere toplanır ve oyun aynı şekilde devam eder. Aşağıdaki sorularla değerlendirmeler yapılır.

1. Bugün hangi harfi öğrendik?
2. Öğrendiğimiz harfleri alfabetik olarak sayar mısınız?

Oyun incelendiğinde önce ve sonrasıyla karışıklık arz etmektedir. Yani bir oyun içinde bu kadar farklı bölümün olması çocuğun aklını karıştırabilir. Bunun yanında hem oyun öncesinde hem de değerlendirme sorularında sürekli çocuğa harfleri alfabetik olarak saydırmanın ne gibi bir faydası olacağı anlaşılamamaktadır. Zira alfabetik olarak saymanın Türkçe söz konusu olduğunda bir faydası olabilir ama Kur'an harfleri açısından bir faydası olacağı düşünülmemektedir. Bu aşamada çocuğun harfleri mahrecine uygun olarak söylemesi daha önemlidir.

❖ Harfler Yarışıyor

Öğretici o hafta öğretmek istediği harfleri tahtaya yazar kendi okur ve çocuklara da okutturur. Bu işlem çocuklar harfleri kavrayana kadar devam eder. Öğretmen ahşap harfleri masasının üzerine dizerek 3 öğrenci seçer, diğerleri de onları izlemeye başlar. Öğretmen her birine birer harf söyler harfleri önce bulup getiren birinci olur. Fakat burada birinci her ne kadar öğrenci gözüke de harfler birinci, ikinci ve üçüncü olur. Öğretici harflerin yarışını belirlemede diğer öğrencilerden yardım alır. Ve

oyun tüm öğrenciler oynayana kadar devam eder. Oynanan oyun aşağıdaki sorularla değerlendirilir.

1. Bugün hangi harfleri öğrendik?
2. Harfin şekli nasıldı, tarif edebilir misiniz?
3. Harflerin yarışması sizi eğlendirdi mi?²³⁶

Oyun çocuklar için hareketli ve heyecanlı bir etkinliktir. Fakat dikkat edilmesi gereken en önemli husus, öğretmenin süreci iyi kontrol etmesidir. Çünkü bir yarış söz konusu ise ve birinci seçilecekse oyunda kızanlar, küsenler olabilir. (Öğretici her ne kadar öğrencinin değil harflerin birinci olduğunu söylese de oyun heyecanı ile çocuk bunu algılayamayabilir.) Böyle bir durumun yaşanmaması için öğreticinin oyunun kurallarını daha önce net bir şekilde anlatması ve herkesin kurallara uyması gerektiğini söylemesi gerekmektedir. Bunlar anlatılmadığı takdirde sınıf içinde kısa süreli bir kaos yaşanabilir. Değerlendirme sorularında çocuktan harfin şeklinin yapılması istenmesi daha önceki etkinliklerde görülmüştü. Çocuktan aynı şeyleri tekrar tekrar istemek sıkılmasından başka ise yaramayacaktır. Çocuk oyunu oynayabiliyorsa harfin şeklini de biliyor anlamına gelmektedir.

b. Ezber Etkinlikleri

Ezberle ilgili kazanımlara bakıldığında, çocuğun yapacağı ezberin Arapça ve Türkçesi'ni bilmesi ve söylemesi istenmektedir. Kazanımlar kısmında dua ve surelerin anlamı konusunda ayrıntılı bir şekilde değinildiği için bu konu burada ele alınmayacaktır. Kur'an-ı Kerim-1'de ezber konularıyla ilgili iki etkinlik bulunmaktadır. Bunlardan ilki "Rabbi Yessir Duası", ikincisi ise Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanındaki diğer ezberlerin nasıl yapılacağını anlatan "Dua ve Sure Ezberi" bölümüdür.

❖ Rabbi Yessir Duası

Öğretici, çocuklara bir dua öğreneceklerini ve bu duanın başarılı olma konusunda onlara yardımcı olacak dualardan biri olduğunu ve her gün derse bu dua ile

²³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, .s. 281.

başlanacağını anlatır. Anlamı üzerinde gerekli açıklamaları yaptıktan sonra talime geçilir. İlk Önce Arapça daha sonra ise Türkçe metni kelime kelime talim edilir. Bu dua çocuğun ilk gün öğrenmesi gereken bir dua olmayıp zamanla öğrenmesi istenen bir duadır. Adet olduğu üzere sorularla etkinlik bitirilir.

1. Başarı duası ne zaman okunur?
2. Başarı duasını okumak bize ne kazandırır?²³⁷

Kur'an-ı Kerim öğretiminde iki metottan bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki “müşâhefe”, ikincisi ise “semâ”dır. Müşâhefe hocanın öğrencisine, öğrencinin de hocasına karşı karşıya okuyarak Kur'an'ı öğrenmesine denir. Semâ ise, herhangi bir üstadı dikkatle dinlemek anlamına gelmektedir.²³⁸ Hem Kur'an harflerinde hem de ezberlerde bahsedilen iki metot uygulandığı takdirde Kur'an öğretimi adına sağlıklı sonuçlar ortaya çıkacaktır. Hangi yaş grubunda olursa olsun öğretici farklı yöntemler kullanarak bu metotları uygulamalıdır.

Besmele konusunda yapılan hatırlatmayı burada yinelemek gerekli görülmektedir. Çocuğa “Bu duayı okuduğunda sana her işinde yardımcı olacaktır.” vurgusu yerine “Bir işe başladığında bu duayla başla.” vurgusu, konunun doğru anlaşılıp uygulanması açısından daha isabetli olacaktır. Bunun sebebi ise öğreticinin ağzından çıkan sözlerin o yaş grubu için tartışmasız en doğru olarak algılanması ve söylenen sözlerin sebep-sonuç ilişkisi içinde değerlendirilememesidir. Yani çocuk bu duayı okuduktan sonra bir işte başarılı olamazsa hem duayı okumaktan vazgeçebilir hem de öğretmenin doğruyu söylemediği düşüncesine kapılabilir.

❖ Dua ve Sure Ezberi

Kitabın bu bölümdeki kazanımlarına bakıldığında Başarı Duası dışındaki bütün ezberlerin manası ile söylenmesi istenmektedir. Öğretici yukarıda ismi geçen ezberleri farklı karilerden dinletebilir. Sonra kendisi kelime kelime okur ve çocuklara tekrar ettirir. Çocuklar sure ve duaları bütün olarak okuma becerisine sahip olduklarında talim

²³⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, s. 282.

²³⁸ Mehmet Ali Sarı, **Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları**, 1. Basım, b.y.y: Numune Matbaacılık ve Cilt Evi, (t.y), s. 23.

ederler. Sürekli yapılan talimlerle dua ve sureler ezberlettirilir. Ezberlerin anlamları da kelime kelime verilerek çocuklara ezberlettirilir. Öğretici her etkinliğin sonunda aşağıdaki soruları sorarak konunun değerlendirmesini yapmaktadır.

1. Salavat nedir, ne zaman okunur? Manası nedir?
2. Dua nedir, biz hangi duayı ezberledik, ne zaman dua ederiz?
3. Sure nedir, biz hangi sureyi ezberledik? Manaları nelerdir?

Harfler için birçok etkinlik örneğinin bulunduğu kitapta ezberler için hiçbir etkinliğe yer verilmemesinin nedeni anlaşılamamaktadır. Kur'an ve ezber öğretiminde uygulanan talim, bir etkinlik değil bir metottur. Çocuğa sürekli bu yolla ezber yaptırmak bir süre sora bıkkınlığa sebep olabilir. Bu sebeple farklı oyun ve etkinliklerle bu dersler desteklenmelidir. Ayrıca yapılan açıklamalarda Kur'an öğretimi açısından karışık noktalar bulunmaktadır. Dinleme, kelime kelime okuma ve okutma, bütün olarak okuma becerisi ulaştıktan sonra talim yapma ve sürekli tekrar ederek ezberletme sıralaması son derece karışık olup ne yapılmak istendiğı net bir şekilde ifade edilmemiştir. Bunun yanı sıra dua ve surelerin manalarının da kelime kelime ezberlettirilmesi hem öğretim programıyla uyuşmamakta hem de okul öncesi için çok uygun olduğı düşünülmemektedir. Yukarıda bahsedilen ezber yaptırırken uygulanan sıralamaya dönülürse cevaplanması gereken birkaç soru bulunmaktadır.

- Çocuklara Kur'an'ı öğrendikten önce mi sonra mı ezber yaptırılacaktır?
- Talim metodu, ezberlettirmek için mi ezberi pekiştirmek için mi kullanılacaktır?
- Kelime kelime okumak ve okutmak talimden başka bir yöntem midir?

Yukarıdaki sorular cevaplandığı takdirde ne anlatılmak istendiğı daha açık bir şekilde anlaşılabacaktır.

Etkinlik değerlendirilme soruları bütün bir kitabın ezberlerini ihtiva etmektedir. Yani basılan kitaplarda ezberle ilgili etkinlik ve oyunların olması öğreticinin işini kolaylaştıracaktır.

2.5.2. Kur'an Kursları Öğretici Kitabı- 2

Öğretici Kitabı-1'de olduğu gibi, Öğretici Kitabı-2'de de 9 ünite bulunmaktadır. Öğrenilen harflerin tekrarı, başta-ortada-sondaki halleri, harekeler (üstün, esre ve ötre), cezm, şedde, tenvin, med, zamir, lafzatullah ve nihayetinde Kur'an'ı Kerim'e geçme konuları bu kitapta yer almaktadır. Kazanımlarda sure ve anlamları da yer almaktadır.

1. Ünite: Kur'an-ı Kerim Harflerini Tanıma²³⁹

Kazanım: Harflerin isimlerini, şekillerini ve seslerini hatırlar.

Başta, ortada ve sondaki şekillerini tanıır.

Etkinlikler:

Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında harfler için yapılan etkinlikler bu ünite de harflerin başta, ortada ve sondaki hallerini öğrenmek için yapılmaktadır. Harfleri Boyama (Ek-1a), Noktaları Birleştir (Ek-2), Harflerin Draması 1-2 daha önce yapılan etkinlikler arasındadır. Değerlendirme sorularının tarzı bu bölümde de değişmemiştir ve öğreticiden etkinlikleri değerlendirirken soru sorması istenmektedir. Bu soruların arasındaki “Kur'an harflerini niçin öğreniyoruz?” sorusu geçen ünitelerde de sorulmuştur. Fakat soru, bir anda sorulup cevap alınınca tatmin olunacak tarzda bir soru değildir. Kur'an'ı öğrenme süresince hikayelerle, kıssalarla ve çizgi filmlerle çocuğun zihnindeki düşünceler pekiştirilip bu sorunun cevabı da sürece bırakılmalıdır. Bu ünite de farklı olarak “Haydi Bul Bakalım” isminde bir oyun bulunmaktadır. Keseye konulan harflerin (başta-ortada-sonda) çekilip aslında hangi harf olduğunu bulmaya çalışmakla başlanan oyun, duvarda ilk haliyle asılı harfın üzerine diğer hallerini yapıştırmakla biter.²⁴⁰

Bu ünite de dua ve ezberlere dair verilen etkinlik, ilk bölümdeki etkinliğin aynısıdır ve hiçbir değişiklik yapılmadan verilmiştir. Değerlendirme sorularında ise dua ve surenin anlamı sorulmuştur. 4-6 yaş grubundaki çocukların bu tanımları düzgün bir

²³⁹ Bu ünite de harfler tekrar edilip başta, ortada ve sondaki halleri anlatıldığı için ilk kitaba benzer etkinlikler bulunmaktadır. Bu sebeple etkinlikler ayrı ayrı değerlendirilmek yerine genel bir açıklama yapıp diğer ünitelere geçilecektir.

²⁴⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursu Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu)-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 344-352.

şekilde yapmaları beklenemez. Dolayısıyla bu soru çocukların seviyesine uygun bir soru değildir.

2. Ünite: Harekeleri Tanıma

Kazanım: Üstün, esre ve ötre harekesini tanır.

Etkinlikler:

❖ Harfler Harekelendi

Öğretici, etkinliğe geçmeden önce önceden öğrenilen konuların (harflerin isimleri, sesleri, şekilleri ve başta-ortada-sondaki halleri) tekrar edilmesi amacıyla onlara sorular sorar. Daha sonra çocuklardan yapmaları gereken üç şey ister. Bunlar ağızlarını açmaları, gülmeleri ve dudaklarını öne uzatmalarıdır. Bu hareketlerin her biri bir harekeyi temsil etmektedir. Sırasıyla üstünü yazar, tahtada anlatır ve tahtada yazılı olan harflerle ağız açma hareketini yapmalarını ister ve böylece yazılı tüm harfler öğrenciler tarafından okunur. Esre ve üstün harekesinde de aynı sıra takip edilir ve sorulan sorularla değerlendirmeler yapılır.

Harekeleri farklı materyallerle anlatıp öğretmek yerine kendi bedenlerinden yola çıkarak öğretmeye çalışmak güzel bir yöntemdir. Uygulama biçimi olarak da başarılı gözükmemektedir. Hareke öğretimi konusunda yapılan uygulamalarda üstünü şapkaya, esreyi ayakkabıya ve ötreyi tokaya benzeterek öğretmeye çalışan öğretmenler bulunmaktadır.²⁴¹ Fakat tüm çocukların hayal dünyasında nesnelerin şekilleri öğreticinin anlattığı gibi olmayabilir. Ama sesler ve mimikler hemen hemen herkeste aynı sonucu verir. Bu sebeple kitaptaki etkinlik diğer uygulamalara göre daha başarılı gözükmemektedir.

❖ Artık Oynuyoruz

Harekeler kitaptaki etkinliklerden faydalanılarak öğrenildikten sonra DİB'nin hazırlamış olduğu “Elif-Bâ Kitabı”ndaki örneklerden faydalanılarak pekiştirilir. Daha

²⁴¹ Yıldırım, s. 130-131.

sonra Kur'an-ı Kerim'den örnekler önce öğretici sonra çocuklar tarafından okunurlar. Değerlendirme soruları ile etkinlik son bulur.²⁴²

“Artık Okuyoruz” isimli etkinlikte, etkinlik denebilecek bir faaliyet yoktur. Sadece örnekler okunmuştur. Bu etkinlikte sadece öğretici ve etkinlik kitapları değil DİB'nin diğer yayınlarından faydalandığı da görülmektedir.

3. Ünite: Cezm İşaretini Tanıma

Kazanım: Cezm işaretini tanır.

Etkinlikler:

❖ Cezm Alkış Oyunu

Öğretici, cezm işaretini tahtaya yazarak anlatır. Sonrasında tahtaya bir harekeli harf yazarak çocuklardan okumalarını ister. Harekeli harfin yanına cezimli bir koyarak okur ve cezimli harfe gelince eliyle yakalama işareti yapar. Konu anlatıldıktan sonra oyuna geçilir. Öğretici “vücumdaki uzuvlar da cezm işaretini biliyor ve seviyor.” der. Mesela el, bel, dil, yüz... Arapça yazılışları tahtaya yazılıp okunur. Değerlendirme sorularıyla cezm konusu tamamlanır.²⁴³

“Alkış Oyunu”, çocukların kavramaları ve konuyu pekiştirmeleri açısından öğretici olmuştur. Aynı zamanda Türkçe kelimelerden yola çıkarak okuma yaptırmak motivasyonlarının artmasına yardımcı olabilir.

❖ Cezm Mandalı Oyunu

Öğretici derse gelmeden önce ufak kağıtlara öğrenci sayısınca cezm işareti yazar. Başka kağıtlara da harekeli ve harekesiz harfler yazarak sınıfa getirir. Çocuklara mandallar dağıtarak mandalların üzerine cezm yazılı kağıtları yapıştırılmalarını ister. Öğretici, etkinliğe geçmeden önce tahtada kısaca cezm hakkında bilgi verir. Daha sonra harekeli ve harekesiz kağıtlardan birer tane çocuklara verip mandallamalarını ister.

²⁴² Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 357.

²⁴³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 358.

Burada mandal, cezm görevini görmektedir. Değerlendirme soruları her etkinlik sonunda olduğu gibi bu etkinlikte de bulunmaktadır.²⁴⁴

Eğlenceli gibi görünen bir etkinlik olmakla birlikte, harekeli ve harekesiz harfin mandalla birleştirilmesi, cezmin nereye tutturulacağı ve nasıl okunacağı konusunda çocukların kafaları karışabilir. Çocuk iki harfi birleştirirken mandalı, iki harfin ortasına ya da harekeli harfe yakın bir yere tutturursa okuma konusunda sıkıntı yaşayabilir. Kafa karışıklığına sebep olacak kısım da burasıdır. Fakat bu kısım çocuğa doğru bir şekilde anlatılırsa bahsedilen karışıklık da ortadan kalkmış olacaktır.

❖ Harf Kovalamaca Oyunu

“Harf Kovalamaca Oyunu”, yağ satarım bal satarım oyunundan esinlenerek kurgulanmış bir oyundur. Yağ satarım oyununda olduğu gibi bir mendil kullanılır ve mendilin üstüne cezm işareti yazılır. Çocukların göğsüne de çift taraflı bant ile harfler yazılır. Elinde mendil olan kişi ilk harfi, dairede arkasına mendili bıraktığı kişi ise ikinci harfi temsil etmektedir. Çocuklar ebe dolaşırken “Cezimlerim, cezimlerim, ben yakaladığım harfi cezimlerim” derler. Ebe olan çocuk oturan çocuklardan birinin arkasına mendil bırakırken kendisindeki harfi oturana cezimleyerek okur ve oyun bu şekilde tüm çocuklar oynayana kadar devam eder.²⁴⁵

Oyun, kitapta karışık bir şekilde anlatılmıştır. Oyunun tamamını anlamak için çok dikkatli bir şekilde okumak gerekmektedir. Eski dönemlere ait olan bu oyunu çocuklara anlatmak ve cezm işareti ile eşleştirmek çok kolay olmayabilir. Bu kadar karışık bir oyun yerine daha sadece ve kolay anlaşılır bir oyunun oynanması konunun anlaşılması açısından yerinde olacaktır. Örneğin, harflerin arkaya değil de neden öne yazıldığı anlaşılamamaktadır. Çünkü oyun oynanırken ebenin arkadan geçmesi ve geçerken de arkadaşlarının ön tarafında yazılan harfi okuyup cezimlemesi gerekmektedir. Bu durumda çocuk harfi okuyup birleştirmede sıkıntı yaşayacaktır. Oyun bu şekliyle oynandığı takdirde cezm konusunu pekiştirmek yerine karıştırmak

²⁴⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, s. 259.

²⁴⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 360.

sonucunu doğurabilir. Fakat oyun eksiklikler giderilip oynanırsa hem zevkli hem de öğretici bir hale gelecektir.

4. Ünite: Şedde İşaretini Tanıma

Kazanım: Şedde işaretini öğrenir.

Etkinlikler:

❖ Tut Bırak Oyunu

Öğretici, şedde konusuna geçmeden önce diğer hareketleri ve cezmi hatırlatarak derse başlar. Ardından şedde işaretini tahtaya yazarak gerekli açıklamaları yapar. Öğrencilere şeddenin neye benzediğiyle ilgili sorular sorar. Açıklamalar ve sorulardan sonra tahtaya hareketli bir harf yazar ve çocuklara okutur. Okuttuğu harfin yanına şeddeli bir harf daha yazar ve yazdığı örneği okur. Şeddeli harfi okurken ilk önce avucunda bir şey varmış elini yumar ve harfi elinde tuttuğunu söyleyerek cezimler. Harfi bırakıyorum diyerek şeddeli okur. Yani tut ve bırak yapar. Tuttuğunda cezm, bıraktığında şedde yapmış olur. Çocuklar kavrayıncaya kadar okumalar devam eder.²⁴⁶

4-6 yaş Kur'an kurslarıyla ilgili yapılan bir çalışmada öğretmenler, çocukların en çok cezm ve şedde konularında zorlandıklarını ifade etmişlerdir.²⁴⁷ (Şedde'yi cezm konusuna göre daha çabuk anlamaları ise dikkat çekicidir.) Bunun sebebi okuma-yazma bilmeyen çocuğun harfi nasıl birleştireceğini anlayamaması ya da şekille yapacağı işlemi eşleştirememesi olabilir. Cezm ve şedde gibi konuları anlatırken çocukların yaş ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak daha yalın ve basit bir şekilde, oyunları da işin içine katarak atlatmak faydalı olacaktır. Bu ünite de şedde konusu anlatılırken, ondan az bir zaman önce işlenilmiş cezm konusunun da konuya dahil edilerek anlatılmaya çalışılması (tutarken cezm, bırakırken şedde) işleri zorlaştırmaktadır. Çünkü çocuk yeni bir işaret öğrenmektedir. Fakat öğretici bu işaretin içinde görünmeyen bir cezm işaretinden bahsetmektedir. O yaştaki bir çocuğun bunu nasıl kavrayacağı ise merak konusudur. Başka bir mesele ise cezm konusunda üç etkinlikle konu anlatılıp pekiştirilmeye çalışılırken onun gibi zor bir konu olan şedde konusunda bir etkinlikle

²⁴⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 362.

²⁴⁷ Yıldırım, s. 132, 135.

yetinilmiş olunmasıdır. “Tut Bırak Oyunu”nun içerik ve uygulama açısından bir oyun mu, yoksa bir etkinlik mi olup olmadığı ise tartışmaya açık bir konudur. Çünkü bu ünite de öğreticinin dersi anlatırken kullandığı teknikler oyun ve etkinlik şeklinde değerlendirilmiştir. Son olarak öğreticinin şeddeli harfli yazarken, “şeddeli ve hareke işaretli bir harf eklenir” ifadesi, teknik olarak konunun böyle anlatılmasına imkan veriyor olsa da öğrenciler açısından anlamayı zorlaştırabilir. Çünkü çocuk aynı anda hem şedde hem de hareke işaretli bir harf bulmaya/aramaya çalışacaktır.

5. Ünite: Tenvin İşaretini Tanıma

Kazanım: Tenvin işaretini tanır.

Etkinlikler:

❖ Tenvin Arabası Oyunu

Öğretici tahtaya bir araba çizer ve çocuklarla arabalarla ilgili konuşur. Çocuklara arabaların nasıl ses çıkardığını sorar ve cevapları aldıktan sonra kendisi de araba sesi çıkarır. Daha sonra tahtada tenvin konusunu anlatır ve neye benzediğini sorarak üstün, esre ve ötre işaretine vurgu yapar.

Öğretici tahtaya üstünlü tenvin işareti olan bir harf yazar ve okur. Çocuklara araba sesine benzeyip benzemediğini sorduktan sonra cevaplarını alır. O zaman tenvin işareti gördüğümüzde harfleri arabaya bindirelim diyerek harfleri tek tek tenvinli olarak yazar ve çocuklarla beraber okur. Esreli ve ötreli tenvinde de aynı işlemleri yapar.²⁴⁸

Kitapta tenvin konusunda da şeddede olduğu gibi bir etkinlik bulunmaktadır. Anlaşılması zor ünitelerde en az iki etkinlik verilmesi birini yapmak istemeyen öğretici için alternatif olacaktır. Öğreticinin kitaptaki etkinlikleri geliştirmesi gerektiği düşünülüp bu sebeple az etkinlik konulmuş olduğu düşünüldüğünde çoğu zaman teori ve pratiğin birbirini tutmadığı görülmektedir. Yani öğretici farklı sebeplerden ötürü her zaman etkinlik hazırlayamayabilir. Bu sebeple örnek etkinliklerin fazlaştırılması isabetli olacaktır. Etkinliğe geçilecek olunursa, öğretici tenvin sesi ile araba sesini özdeşleştirmiştir. Fakat unutulmaması gereken bir şey vardır ki araba sesinde “nnn” sesi

²⁴⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 364.

çok belirgin değilken tenvin “nunlamak, kelimenin sonuna nun harfi koymak”²⁴⁹ manasına gelmektedir. Bazı harflerde araba sesi işe yararken harflerin çoğunluğunda pek karşılığı bulunamamaktadır. Kısacası daha kolay anlatılabilecek bir konu, oyunlaştırılmak adına zorlaştırılmıştır. Bu oyun ihfa konusu anlatılırken oynanırsa daha faydalı olabilir.

6. Ünite: Uzatma Harflerini Tanıma

Kazanım: Uzatma harflerini tanır.

Etkinlikler:

❖ Harfler Uzuyor Draması

Öğretici, çocuklara bir oyun oynayacaklarını söyler ve hep birlikte ayağa kalkarlar. Ayağa kalkıldığında kollar yukarıya kaldırılır, oturulduğunda ayaklar uzatılır ve büyüyelim dendiğinde kollar karın hizasında birleştirilir. Her bir hareket bir uzatma harfini temsil etmektedir. Uzayan kollar elif, ayaklar yâ, karın hizasında birleşen eller ise vâv harfini anlatmaktadır. Öğretici bir harf yazar ve öğrencilerden okumalarını ister daha sonra yanına elifi koyar ve kollarını uzatarak okumalarını ister. Böylelikle her harf kollar uzatılarak okunmuş olur. Bütün med harfleri bu şekilde hem seslendirilir hem de beden hareketleriyle sese eşlik edilir.²⁵⁰

“Harfler Uzuyor Draması”, çocuğun hem bedensel hem de bilişsel gelişimine aynı anda hitap eden bir oyundur. Med konusunun drama yöntemi kullanılarak oyunlaştırılması konunun daha anlaşılır hale gelmesine katkı sağlayabilir. Bir ekleme yapılacak olunursa o da, vâv harfi ile ilgilidir. Vâv uzatmasını yaparken kolları karın hizasında birleştirmek yerine kolları yanlardan yukarıya doğru kıvrarak vâv harfine benzetmek, çocuğun zihninde konunun daha rahat anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

7. Ünite: Zamir İşaretini Tanıma

Kazanım: Zamir’in okunuş şekillerini bilir ve uygular.

Etkinlikler:

²⁴⁹ R. Resul Sevinç, “Arapçada Tüüne Göre Tenvin, Anlam Özellikleri ve Kullanımı”, **EKEV Akademi Dergisi**, S. 51, (Bahar 2012), s. 310.

²⁵⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 366.

❖ Uzun-Kısa Oyunu

Öğretici, çocuklara zamir konusunu anlattıktan sonra bir oyun oynayacaklarını söyler. Oyunun adı “Uzun-Kısa Oyunu”dur ve uzun denilince kalkılır kısa denilince ise oturulur. Öğretici, sınıfı ısıtmak için hızlı bir şekilde komutları vererek yaptırır ve bu aşamadan sonra tekrar tahtaya dönüp örnekleri yaptırır. Öğretici zamirin uzun okunduğu yerlerde ayağa kalkılmasını, kısa okunduğu yerlerde oturulmasını ister. Bu oyundan sonra benzer bir ikinci oyun da oynanarak konu pekiştirilmeye çalışılır. Etkinliğin değerlendirme soruları yapılarak ders bitirilir.²⁵¹

Zamir konusunun med harfleri konusundan sonra gelmesi ve bu konuların aynı türden konular olması 4-6 yaş grubunun anlaması açısından zor olabilir. Med konusuna bir hafta verilmiş, etkinlik olarak da fazla üzerinde durulmamıştır. Aynı zamanda med harflerinde uzatma harfleri açık bir şekilde görülürken, zamir konusunda görünmeyen ve kendisinden önceki hareketin varlığına göre uzatıp uzatmama gibi bir durum söz konusudur. Bu konunun bu aşamada değil de Kur’an okumaya geçildikten sonra okumaya alışma aşamasında anlatılması ya da sonraki yıllara bırakılması daha sağlıklı olacaktır. Değerlendirme sorularındaki “Zamir nedir?” sorusu bu yaş grubunun tanımlayacağı türden bir soru değildir. Bu yaş grubunda durumlar ve hisler anlatılabilse de bir kavramın tanımlanmasının istenmesi çocuğu zorlayabilir.

8. Ünite: Lafzatullah’ı Tanıma

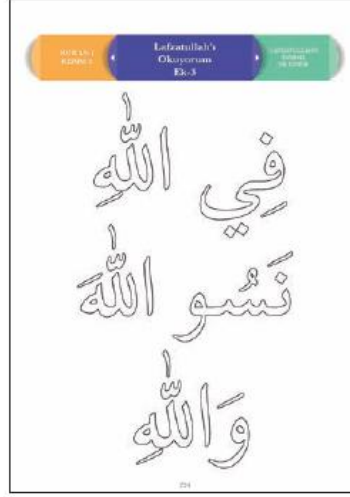
Kazanım: Lafzatullah’ın okunuş şekillerini bilir ve uygular.

Etkinlikler:

Öğretici, tahtaya yazdığı “Allah” ve “Vallahi” kelimeleriyle lafzatullah konusunu çocuklara anlatır. Kendisi okuduktan sonra öğrencilere de okutturur. Daha sonra konunun ayrıntılarına girerek kalın ve ince okuma şekillerini anlatır ve örnekleri çocuklarla birlikte okur.

²⁵¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 368.

Öğretici Ek-3 çalışma kağıdını çocuklara dağıtır. Örnekleri kendisi okuyacağını, okumalardan sonra kendisine örneklerin kalın mı ince mi okunacağını söylemelerini ister. Son olarak kalın okunanların kırmızı ile, ince okunanların ise mavi kalemle boyanmasını ister. Etkinlik konunun değerlendirilmesi ile bitirilir.²⁵²

Şekil 21: Ek-3

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 223.

Lafzatullah konusu da zamir konusu gibi Kur'an okuma aşamasında anlatılacak bir konudur. Tecvid kitaplarında dahi son bölümlerde anlatılan konular arasındadır. Bu sebeple bu konunun sonraki yıllara bırakılmasının okul öncesi için daha uygun olacağı ifade edilebilir.

Lafzatullah konusuyla ilgili diğer bir mesele ise, zamirden sonra anlatılmış olmasıdır. Öğretici zamir konusunu anlatırken, hu zamirinden önce harekeli bir harf gelirse zamirin uzatılması gerektiğini anlatmıştır. Lafzatullah konusunda ise öğrencinin Allah lafzındaki hu ile zamir konusundaki hu'yu karıştırması karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu konunun okul öncesi dönemde anlatılmaması, ezber ve yüzüne okuma sırasında kulak aşinalığı kazandırmaya çalışılması gerekmektedir.

²⁵² Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 370.

Değerlendirme sorularında öğrenci, zamir konusunda olduğu gibi “Lafzatullah nedir? Kaç şekilde okunur” şeklindeki tanımlama sorularıyla karşılaşmaktadır. Tanımlama soruları yerine öğrencinin bilişsel düzeyine uygun soruların sorulması öğrencinin anladığı bir konuyu ifade etmesine yardımcı olacaktır.

9. Ünite: Kur'an'ı Kerim Okuma

Kazanım: Kur'an'dan bir miktar yüzünden okur.

Etkinlikler:

❖ Kur'an Okuyorum

Öğretici, dersten önce çocuklardan Kur'an'ı Kerim'lerini getirmelerini ister. Kur'an'a geçene kadar işledikleri konulardan kısaca bahseder. Daha sonra Kur'an'ı eline alarak ilk sayfayı açar ve Fatiha'yı çocuklarla birlikte okur. Bakara Suresi'nin ilk ayetlerini kendisi okur ve Kur'an'ın üçüncü sayfasını açarak çocuklardan okumalarını ister. Fakat önce kendisi okur, isterse dinlettirebilir. Her çocuk ilk ayeti bitirene kadar beklenir. Öğretici çocukların fotoğrafını çeker ve bugünün anısı olarak panoya asacağını söyler. Çocukların ilk Kur'an okuma tecrübelerinde neler hissettiklerinin üzerine konuşularak ders bitirilir.²⁵³

Kur'an-ı Kerim'e geçen çocuklar için daha farklı içerikli programlar düşünülebilir. Zira on yedi hafta sonunda çocuk Kur'an'a geçmiştir ve bu onun hayatında yaşayacağı ilk tecrübedir. Öğreticinin Bakara Suresi'nin üçüncü sayfasındaki ayetleri teker teker okutması ve tüm çocukların bunu beklemesi, onların sıkılmasına sebep olacaktır. Öğretici, çocukların ilk defa yaşayacakları bu tecrübeyi çocuklara uygun ve zevkli bir hale getirerek onların hafızalarında güzel anıların kalmasına yardımcı olabilir.

Uzun yıllar çocuklara Kur'an öğreticiliği yapmış ve “*Çocuk Kalbinde Kur'an*” adlı kitabın yazarı olan Merve Gülcemal, sınıfta her öğrenci için Kur'an'a geçme merasimi yapmak yerine, Kur'an harflerini öğrenmeye başlama kutlaması yapılması

²⁵³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 372.

gerektiğini, bireysel kutlamaların ise evde aile büyükleri ile yapılmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir.²⁵⁴

Kur'an'a geçme merasimleri doğru bir şekilde yapıldığında hem Kur'an'a geçen çocuğu hem de diğer öğrencileri motive eden bir uygulamadır. Fakat son zamanlarda yapılan kutlamalar, bir merasim değil adeta bir parti havasında geçmektedir. Dolayısıyla öğretmenler ve aileler Kur'an'ın ruhundan uzak kutlamalar yapmak yerine çocukları mutlu edecek mütevazı kutlamalar yapmalıdırlar. Örneğin, öğretici Kur'an'a yeni geçen öğrencileri için “Kur'an'a Geçme Belgesi” hazırlayarak sınıfta onları tebrik edebilir. Kız öğrenciler için ise taç takma merasimi düzenlenebilir. Bunun yanında çocuklar Kur'an'a geçtiklerinde toplu olarak Kur'an'ı çok güzel okuyan bir hoca ile tanıştırılabilirler.

❖ Birlikte Okuyalım

Öğretici birinci etkinlikte olduğu gibi çocuklardan Kur'an'larını getirmelerini ister ve nasıl ki sevdiğimiz yerlere arkadaşlarımızla gitmekten hoşlanıyorsak, bugün de Kur'an'ı hep beraber okuyacağız, der.

“Birlikte Okuyalım” etkinliğinde öğretici okutacağı sayfayı ilk önce kendisi okur daha sonra birkaç kere dinlettirir. Sonra oyunu anlatır. Bir öğrenci okumaya başlayacak, öğretici dur deyince devam etmesi için başka bir arkadaşını seçecek ve bu sıra bütün öğrenciler okuyuncaya kadar devam edecektir. Etkinliğin sonunda öğretici, öğrencilere nasıl hissettiklerini soracaktır.²⁵⁵

Öğretici Kitabı-2'nin son etkinliği “Birlikte Okuyalım” etkinliğidir. Kur'an'a geçişin sadece iki etkinlikle son bulması öğrencinin tam bir işe başlamışken bitirmek zorunda kaldığı hissini vermektedir. Güncellenmiş 2018 programına göre Kur'an okumaya bir hafta ayrılmıştır. Fakat amaç Kur'an'ı hatmetmek değil, çocuğu Kur'an kültürü ile buluşturmadır. Bunun yanı sıra Kur'an'a geçen çocuğun birkaç hafta daha okumalar yaparak öğrendiklerini pekiştirmesi sağlıklı olacaktır. Bu sebeple müfredattan

²⁵⁴ Merve Gülcemal, **Çocuk Kalbinde Kur'an**, 2. Basım, İstanbul: İnkılab Kitabevi, s. 117.

²⁵⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, s. 373.

zamir ve lafzatullah konuları çıkartılarak hem çocukların kafaları karışmamış hem de Kur'an okuma etkinliklerine daha fazla zaman ayrılmış olacaktır.

Ezber konularına gelince sadece bir etkinlikte ezberden bahsedilmiştir ve o etkinlik de Kur'an-1 kitabındaki etkinliğin aynısıdır. Birinci bölümdeki ezberler tekrar edilmiş ve bunun yanında Felak, Nas, Amentü ve Ayete'l Kürsi'nin ezberlenmesi istenmiştir. 2018 programı ile öğretici kitapları karşılaştırıldığında ezberler başta olmak üzere bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Ya programın kitaba uydurulması ya da güncellenen programa uygun olarak kitapların güncellenmesi gerekmektedir. Bunun yanında ezber bölümüne ait etkinliklerin ve oyunların kitaplarda yer alması hem öğretici hem de öğrenci açısından isabetli olacaktır.

Etkinlik kitaplarına geçmeden önce öğretici kitapları hakkında genel bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır.

✓ Etkinlikler genelde konuların değerlendirilmesine yöneliktir. Yani harflerin nasıl öğretildiğinden ziyade öğretildikten sonraki pekiştirme kısmıyla ilgilidir. Kur'an harflerinin o yaş grubuna nasıl öğretileceği ile ilgili etkinliklerin kitaplarda yer alması öğretimden beklenen sonuçlara daha hızlı bir şekilde ulaşabilmek adına büyük bir önem arz etmektedir.

✓ Ünitenin başında verilen kazanımlar ve etkinlik sonundaki değerlendirme sorularının bazıları okul öncesi çocukları zorlayacak bir nitelik taşımaktadır. Aynı zamanda belirlenen bazı kazanımların geri dönüşlerinin alınabilmesi için belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Fakat programın süresi bu kazanımların gözlenebileceği sürede değildir.

✓ Derste kullanılan yöntem ve teknikler incelendiğinde, anlatım ve soru-cevap yönteminin fazlaca kullanıldığı görülmektedir. Anlatım ve soru-cevap tekniklerinin yanında okul öncesi yaş grubuna uygun diğer yöntem ve tekniklerin kullanılması da öğrenmeyi hızlandıracak ve daha kalıcı hale getirecektir.

✓ Bazı etkinlikler, uygulama açısından karışık gözükmektedir. Dolayısıyla amacın etkinlik yaptırmak mı yoksa etkinlikle beraber bir şeyler öğretmek mi olduğu iyi tespit edilmelidir.

✓ Cezm konusundan sonraki konularda birer etkinlikle yetinilmiştir. Halbuki bu konular diğerlerine göre anlaşılması daha zor konulardır ve bu ünitelerde daha fazla etkinliğe yer verilmesi gerekmektedir.

✓ 4-6 yaş grubunun özellikleri düşünüldüğünde lafzatullah ve zamir konularına öğreticinin okuma yaparken değinmesi ve örnek okumalarla kulak aşinalığı kazandırması konunun kurallarıyla birlikte anlatılmasından daha uygun gözükmektedir. Bu konuların ileriki yaşlarda daha rahat anlaşılabiliceği düşünülmektedir.

✓ Kitaplarda ezberle ilgili hiçbir etkinliğe yer verilmemesi düşündürücüdür. Nasıl ki harfleri anlatırken drama ve oyuna ihtiyaç duyuluyorsa ezberde de buna ihtiyaç vardır. Bu sebeple her ezberde bir etkinlik önerisinde bulunarak, derslerin monotonluktan çıkarılması ve öğrenci farkına varmadan eğlenerek dersini yapması sağlanacaktır.

2.5.3. *Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı / 1-2*

DİB tarafından yayımlanan iki öğretici kitabı ve iki etkinlik kitabı bulunmaktadır. Etkinlik kitapları, öğretici kitaplarının bir eki olarak hazırlanmıştır. Bu sebeple isim ve içerik karşılaştırmasında etkinlik kitaplarında farklı etkinliklerle karşılaşılacağı düşünülse de kitap incelendiğinde durumun böyle olmadığı, sadece öğretici kitaplarında anlatılan etkinlikler için hazırlanan çalışma kağıtlarının bulunduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu kitaplarda da dua ve sure ezberiyle ilgili hiçbir etkinlik ya da çalışma kağıdı bulunmamaktadır. Kitaplar incelendikten sonra etkinlik kavramı üzerinde durulacak, içerikle kitaplara verilen isimlerin ne kadar tutarlı olup olmadığı incelenecektir.

➤ **Etkinlik Kitabı - 1**²⁵⁶

Etkinlik kitaplarında, bu kitapların hazırlanmasındaki amacın “*çocukların eğitim süresince dinî ve ahlakî değerleri anlayarak ve oyun içerisinde yaşayarak öğrenmesi*” olduğu belirtilmiştir. Çocukların bilgiyi yaşayarak öğrenmeleri için,

²⁵⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (4-6 Yaş Grubu)**, 1. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014.

hedeflenen kazanımların drama, eğitsel oyun, örnek olay inceleme, analogi, hikaye, şiir, şarkı, sanatsal etkinlik, vb. yöntemlerle verilmesine dikkat edildiğinin altı çizilmiştir.²⁵⁷

Etkinlik Kitabı-1, Öğretici Kitabı-1 gibi 2014 yılında basılmıştır. Öğretici Kitabı-1'deki kazanımların tümünü ihtiva etmektedir. Sayfa 153-236 arası, Kur'an-ı Kerim öğrenim alanına ayrılmıştır. Kitaptaki etkinlik sırası ve türleri aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Boyama (Besmele, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'in yazılı olduğu boyama kağıtları verilmiştir.)
- ✓ Noktaları Birleştirme (Harflerin tamamına ait noktaları birleştirme kağıtları bulunmaktadır.)
- ✓ Hafıza Oyunu (Oyunun oynanacağı kartlar 6'lı harf grupları şeklinde hazırlanmıştır.)
- ✓ Nokta Koyma Etkinliği (Tüm noktalı harflerin, noktasız hallerinin verildiği kağıtlar mevcuttur.)
- ✓ Harfleri Daire İçine Alma Etkinlik Kağıtları (Önce 5, daha sonra tüm harflerin bulunduğu çalışma kağıtları mevcuttur.)²⁵⁸

➤ Etkinlik Kitabı - 2

Etkinlik Kitabı-2, Öğretici Kitabı-2 ile birlikte 2015 yılında basılmış olup yukarıda da belirtildiği üzere öğretici kitapları için bir ek kitap olma özelliği taşımaktadır. Kitabın 164-223 sayfaları arasında Kur'an-ı Kerim öğrenme alanıyla ilgili etkinlikler bulunmaktadır. Kitaptaki etkinlik sırası ve türleri aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Harfleri Boyama (Her harfin başta, ortada ve sondaki hallerinin birer kağıtta verildiği boyama sayfaları bulunmaktadır.)
- ✓ Noktaları Birleştir (Her harfin başta, ortada ve sondaki hallerinin bulunduğu ve noktaların birleştirilerek harflerin oluşturulduğu sayfalar mevcuttur.)

²⁵⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 4-6 Yaş Grubu-1**, 1.Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, sunuş; **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 4-6 Yaş Grubu-2**, 1.Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015, sunuş.

²⁵⁸ Etkinlik kitaplarındaki bu çalışma kağıtları, etkinlik yapılmadan önce öğretici tarafından çocuk sayısında fotokopi çektilirip, etkinlik esnasında çocuklara dağıtılmaktadır.

✓ Lafzatullah'ı Okuyorum (Son sayfada bulunan bir etkinliktir ve sayfada sadece 3 örnek bulunmaktadır.)

Etkinlik-1 ve 2 kitaplarının değerlendirmeleri yapıldıktan sonra “etkinlik” ve “alıştırma” kavramları üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

✓ Etkinlik-1 Kitabı'nda bütün ünitelerle ilgili etkinlik sayfaları mevcuttur. Buradaki etkinliklerin tüm öğrenilen harflerin pekiştirilmesi şeklinde hazırlanmıştır.

✓ Etkinlik-2 Kitabı'nda harflerin başta, ortada ve sondaki halleri ve lafzatullah ile ilgili etkinlik kağıtları bulunmaktadır. Harekeler, medler ve zamir gibi önemli konularla ilgili hiçbir etkinliğe rastlanılmamaktadır. Kitaba bu konularla ilgili etkinliklerle beraber Kur'an'a geçmeden önce öğrencilerin pratik yapabilecekleri kısa ayetler eklenebilir.

✓ İki kitapta da ezberlerle ilgili kazanımlar verildiği halde hiçbir etkinliğe yer verilmemiştir. Kur'an ğretiminde nasıl ki harfleri öğretirken etkinlik ve oyunlara ihtiyaç duyuluyorsa, ezber ğretiminde de farklı etkinlik ve oyunlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple bu bölümde birkaç örnek oyun ve etkinlikten bahsetmek yerinde olacaktır.

- Oyunun ismi “*Top sende*”dir. Öğretici, öğrencilerden daire şeklini almalarını ister ve ezber dersinde bir oyun oynayacaklarını söyler. Öğretici bu oyunda duaları/sureleri kelime kelime ezberlettirmeye çalışacaktır. İlk kelime ya da bölümü söyleyerek oyuna başlar ve topu başka bir öğrenciye atar. O kelime bütün öğrenciler tarafından tekrar edilene kadar top oyunu devam eder. Daha sonra ezberlettirilecek ikinci bölüme geçilir ve top oyunu ezber bitene kadar devam ettirilir. Öğrenci bu kadar tekrar sonucunda duayı/sureyi ezberlemiş olur. Ezberleyemese bile kulak aşinalığı kazanmış olacaktır.
- İkinci oyun ise “*Tekrar et! Ama kaç kere?*”dir. Sınıf, ğrenci sayısına göre birkaç gruba ayrılır. Öğretici söylediği kelimelerin kendisinden sonra tekrar edilmesini ister. Kaç kere tekrar edileceğini ise eliyle gösterir. Öğreticinin söylediğinden fazla ya da az tekrar eden grup bir tur oyun dışı kalır. Bu oyun, harfleri ya da kelimeleri yanlış telaffuz

eden grubun onlar fark etmeden, yanlışlarını düzeltme imkanı sağlayacaktır. Oynanan oyunla çocuklar, hem eğlenmiş hem de ezberlerini yapmış olacaklardır.

- Ezber pekiştirme/tekrarlama konusunda ise farklı etkinlikler yaptırılıp oyunlar oynattırabilir. Oyunun adı “*Parçaları birleştir!*”dir. Öğretici ders öncesi kartonlara daha önce ezberlettiği dua ve surelerden bölümler yazar. Sınıfa girdiğinde bir oyun oynayacaklarını söyleyerek sınıfı 2 ya da 3 gruba ayırır. Önceden hazırlanan kartonlar her gruba verilir ve parçaları birleştirmesi istenir. Aynı zamanda süre tutularak birinci seçilebilir. Öğrenciler değiştirilerek oyun birkaç kez oynanabilir.²⁵⁹
- Bir başka oyun ise “*Sıra sende*”dir. Öğrenciler daire şeklinde yere oturur. Öğretici ezbere başlar ve bir yerde durur. Öğrencisine sıra sende diyerek devam etmesini ister. Ezber bitene kadar oyun devam eder.
- Bir başka etkinlik önerisi ise “*dinleti günleri*”dir.²⁶⁰ Bu etkinlik önerisinde, çocukların aile ve çevrelerinden Kur’an’ı düzgün okuyan abi, abla ve öğretmenlerle sınıfta dinleti günleri düzenlenebilir. Bu etkinliklerde çocuklar hem farklı okuyuşları dinleme fırsatı bulmuş hem de Kur’an okuma konusunda kendilerine örnek olacak kişilerle buluşmuş olacaklardır. Aynı zamanda öğretici, belirli zamanlarda sadece öğrencileriyle de dinleti günleri düzenleyerek çocukları Kur’an okuma ve ezber yapma konusunda motive edebilir.

✓ Öğretici, yapacağı her etkinlik için öğrenci sayısı kadar çalışma kağıdı çoğaltmak durumundadır. Öğrenci açısından bakıldığında ise elinde düzensiz birçok kağıdın bulunması anlamına gelmektedir. Bahsedilen sebeplerden ötürü öğretici

²⁵⁹ Bu oyun grup halinde oynanabileceği gibi her öğrencinin tek başına yapabileceği bir etkinliğe de dönüştürülebilir. Her öğrenci için ayetler ya da duanın bölümleri kesilerek parçalar haline getirilir. Öğrenciden de yapıştırıcı getirmesi istenir. Öğrenci ders saati içerisinde parçaları bir karton üzerine yapıştırır. Öğretici her öğrencinin yaptığı bu çalışmayı panoya asabilir. Aynı zamanda Kur’an derslerinde hem Yekder’in hazırladığı “*Kur’an-ı Kerim Öğretiminde Oyunlar ve Etkinlikler*” (Harf Tanıma, Harfin Sesini Fark Ettirme, Harfi ve Kelimeleri Eğlenerek Okuma, Tecvid, Ezber ve Yüzünden Okuma ile ilgili oyun ve etkinlikler bulunmaktadır.) hem de Merve Gülcemal tarafından hazırlanan “*Çocuklarla Oyunlar Eşliğinde Kur’an-ı Kerim Öğretme Teknikleri*”nden faydalanılabilir.

²⁶⁰ Süheyra Yıldırım, “Kur’an Kurslarında Okul Öncesi İhtiyacı”, **YECDER IV. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu**, (27 Nisan 2013- İstanbul), s. 185.

kitabının yanında öğrenci kitabının basılması bu tür problemleri ortadan kaldıracaktır. Konuyla ilgili bir başka bir teklif ise Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim bölümlerinin ayrı olarak kitaplaştırılması ve içindeki etkinliklerin artırılarak yeni bölümlerin de eklenmesidir. Bu etkinlik sayfalarının okul öncesi çocuğunun hayal dünyasına uygun renkli ve resimli olmasına dikkat edilmelidir. Fakat etkinlik kitaplarına incelendiğinde bunun tam tersi örneklerle rastlanılmaktadır.

Tüm değerlendirmelerin ardından kitaplarda etkinlik adı altında sunulanların etkinlik mi alıştırma mı olduğunun, ayrı bir çalışmada ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın asıl konusu bu olmadığından, alıştırma ve etkinlik kavramlarının tanımlarına kısaca değinilmeye çalışılacaktır.

Firdevs Güneş “*Alıştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler*” isimli makalesinde²⁶¹ bu iki kavramı ve özelliklerini ele alarak ülkemizdeki uygulamaları değerlendirmiştir. Güneş, alıştırma ve etkinliği şu şekilde tanımlamaktadır:

*“Alıştırma, eğitimde eskiden beri uygulanan ve okul materyallerinde yaygın kullanılan öğretim çalışmalarıdır. Eğitim Terimleri Sözlüğünde “Üzerinde çalışılmış bir konunun daha iyi anlaşılması amacıyla düzenlenen, karşılığının verilmesi ya da uygulamaya konulması istenilen ödev” olarak verilmektedir. Kısaca alıştırma, tekrar etme, temrin, talim ve egzersiz çalışmaları olmaktadır. Alıştırmanın amacı, öğretilen konuları pekiştirmek ve alışkanlık oluşturmaktır.”*²⁶²

*Etkinlik ise, yeni eğitim yaklaşımlarıyla birlikte gündeme gelen bir kavramdır. Eğitim Terimleri Sözlüğü’nde “Çocukların, kendi amaç ve gereksinimlerine uygun geldiği için isteyerek katıldıkları herhangi bir öğrenme durumu” olarak açıklanmaktadır. Etkinliğin amacı, öğrencilerin keşfederek, istekli ve aktif öğrenmesini sağlamaktır. Öğrencileri güdüleme, öğrenme sürecini kolaylaştırma, etkili ve kalıcı öğrenme, yaratıcılığı artırma gibi katkılar sağlamaktadır.”*²⁶³

Yukarıda geçen kavramlarla etkinlik kitapları içerik açısından karşılaştırıldığında, kitaptaki birçok etkinliğin gerçek manada birer etkinlik değil alıştırma olduğu görülmektedir. Bu sebeple ya kitabın ismi ya da içindeki etkinlik türleri

²⁶¹Firdevs Güneş, “Alıştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler”, **KSBD**, C. 9, S. 2, (Sonbahar 2017), s. 103-120.

²⁶² Güneş, s. 106.

²⁶³ Güneş, s. 109.

değiştirmelidir. Bu değişim sırasında MEB'nin hazırladığı “Okul Öncesi Eğitim Programı Etkinlik Kitabı” incelenebilir.

2.5.4. İnternet Sitesi

DİB 4-6 yaş grubu öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanmak üzere dini içerikli bir site hazırlandığından ikinci bölümde söz edilmişti. Bu bölümde ise bu sitedeki Kur'an- ı Kerim öğrenim alanıyla ilgili mevcut ses ve görüntü dosyaları incelenecektir.

Sitede Kur'an öğreticilerini ilgilendiren birkaç bölüm bulunmaktadır. Onlardan ilki “Kitabımı Öğreniyorum” bölümüdür. Fakat bu bölüm açıldığında Kur'an hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra öğretmenler ve çocuklar, Osman Özbağçe'ye ait bir kitaba yönlendirilmektedirler. Bu kitap ise DİB tarafından yayınlanan “Kitabımı Öğreniyorum” adlı eserdir. Hazırlanan sitede, konuyla alakalı bilgi verilmesi beklenirken, tekrar bir kitaba yönlendirilmesi isabetli gözükmemektedir. Diğer bölümler incelendiğinde de durum çok farklı değildir. Sitenin hem içerik bakımından yenilenmesi ve geliştirilmesi hem de erişim açısından daha ulaşılabilir ve hızlı hale getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu kurslarda görev yapan öğretmenlerden ve bilgisayar programcılarından oluşan bir ekip kurarak bu alanla ilgili materyaller geliştirilebilir. Böylelikle öğretici bir materyale, ses dosyasına ve videoya ulaşmak istediğinde güvenilirliğinden emin olmadığı bir siteye başvurmak yerine DİB tarafından hazırlanan siteye başvurabilecektir.

2.5.5. Kur'an Öğreniyorum (1-2-3)

2018 yılında DİB tarafından yayınlanan seri, üç kitaptan oluşmaktadır. İlk kitapta harfler, ikinci kitapta hareketler, üçüncü kitapta ise dua ve sureler anlatılmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere, kitaplarda sadece konular değil, konularla ilgili etkinlikler de bulunmaktadır.

➤ Kur'an Öğreniyorum-1/Harfler²⁶⁴

Kitap, çocuklara Kur'an'ı okumanın önemini ve kitapların amacını anlatarak başlar. Harfler tanıtılmaya başlanmadan önce Kur'an harfleriyle ilgili kısaca bilgi verilir. Kitapta harfler şu şekilde anlatılır:

- ✓ Anlatılan harfle ilgili bir tekerleme,
- ✓ Kesik çizgileri birleştirerek harf oluşturma,
- ✓ Sayıları takip ederek harf oluşturma,
- ✓ Harfleri boyama, labirentte harfleri bulma, harfleri sıralama ve eşleştirme

diğer etkinlikler arasındadır.

Kitapta aynı zamanda kalın ve peltek harfleri anlatan ayrı bir bölüm de mevcuttur. Harflerin başta, ortada ve sondaki halleri de kitapta anlatılan konular arasındadır. Bu konu anlatılırken boyama ve noktaları birleştirme etkinliklerinden yararlanılmıştır. Kitabın sonunda ise Müzzemmil Suresi 4. ayete²⁶⁵ ve Alak Suresi'nin ilk 6 ayetine²⁶⁶ yer verilmiştir. (Alak Suresi'nin ikinci ayetine yer verilmemiştir.)

Kitapta harfler tekerlemelerle öğretilmeye çalışılmıştır. Harflerin sesleri yerine isimleri öğretilmiştir. Bu isimler de sadece hurûf-u mukattaa denilen belirli surelerin başlangıcındaki harfleri okumak için kullanılacaktır. Kur'an okumaya yeni başlayan bir okuyucunun bu bilgiden mahrum kalması pratikte onun Kur'an okumasına zarar vermeyecektir. Öğrenci, en fazla o surelerden birine geldiğinde nasıl okunacağını bir bilene soracaktır.²⁶⁷ Böyle bir uygulama çocuğun başlangıçta kafasının karışıp zorlanmasının da öne geçecektir. Harflerin tekerlemelerle öğretilmesindeki başka bir problem ise harflerin, Latin harfleri şeklinde yazılmasıdır. Bu yöntem mahreçlerin yanlış öğrenilmesine sebep olabilir.

²⁶⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum – 1/ Harfler (4-6 Yaş Grubu)**, 7. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.

²⁶⁵ Kur'an'ı tane tane hakkını vererek oku.

²⁶⁶ Yaradan Rabbi'nin adıyla oku! Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, insana bilmediğini öğreten Rabbin sonsuz kerem sahibidir.

²⁶⁷ Ahmet Bayraktar, "Yeni Kur'an Okuma Öğretim Metodu", **Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**, S. 1, 2017, s. 64.

Kitaptaki etkinlikler çoğunlukla çocukların psiko-motor gelişim alanlarıyla ilgilidir ve aynı türdendir. Her harf için aynı etkinliği (alıştırmayı) yapan çocuk bir süre sonra sıkılıp devam etmek istemeyebilir. Bu sebeple kitaptaki etkinliklerin farklı gelişim türlerini de içine alacak şekilde çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Son olarak bahsedilecek husus ise kitabın sonunda verilen ayetlerdir. Sadece harfleri öğrenen ve hareketlere ikinci kitapta geçecek çocuğa neden Kur'an okumayla ilgili ayetlerin verildiği anlaşılmamaktadır. Aynı zamanda Alak Suresi'nde ilk ayet "Oku!", ikinci ayet ise "Yaradan Rabbi'nin adıyla oku!" şeklinde verilmiştir. Halbuki kitapta iki ayet gibi gösterilen kısım birinci ayettir. Bununla birlikte ikinci ayete de yer verilmemiştir. Bunun sebebi "O, insanı alaktan (asılıp tutulan zigottan) yaratmıştır." ayetinin o yaş grubu için anlatılmasının zor olmasından kaynaklanabilir. Böyle düşünüldüğünde kitabın sonuna konulan ayetlerin kaldırılması ya da sadece konuyla alakalı ilk ayetin konulması daha doğru olacaktır.

➤ **Kur'an Öğreniyorum-2/Harekeler** ²⁶⁸

Serinin ikinci kitabı olan hareketler kitabı, birinci kitapta öğretilen harflerin tekrar edilmesi ile başlamaktadır. Kalın ve peltek harfler ise alıştırmalarla tekrar edilir. Kitapta her konudan önce kısa açıklamalara yer verilmiştir. Harekeler bölümünde üstün, esre ve ötrenin Arapça anlamlarına da yer verilmiştir. İlk kitapta görülen kesik çizgileri birleştirme ve boyama etkinlikleri bu kitapta da bulunmaktadır. Harekelerin sonunda konunun pekiştirilmesi için bazı alıştırmalar kitaba konulmuştur. Kitapta klasik olan sıra yerine med harfleri, tenvin, cezm ve şedde konuları işlenmiştir. Diğer kitaplarda kullanılan sıranın neden burada gözetilmediğine dair bir bilgiye rastlanmamaktadır. Şedde konusunu sırasıyla çeker, zamir, el-takısı, lafzatullah, huruf-u mukataa, ve uzun med işareti takip etmektedir. Kitabın sonuna bazı alıştırmalar ve öğrenme çizelgesiyle birlikte "Kur'an'ı Okuma Başarı Belgesi" de konulmuştur.

Kitapta hareketler tanıtılırken üstün, esre ve ötrenin yanında fetha, kesra ve damme şeklindeki yazılışları parantez içinde verilmiştir. Okul öncesi için hazırlanan kitaplarda daha sade ve onların seviyelerine uygun bilgiler verilmesi çocuğun daha

²⁶⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum-2/ Harekeler (4-6 Yaş Grubu)**, 7. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.

abuk ve kolay öğrenmesine yardımcı olacaktır. Bu serinin de bu bakış açısıyla gözden geçirilmesi isabetli olacaktır.

Hem DİB hem de diğeryayınevleri tarafından çıkarılan czlere bakıldığında konuların belli bir sıraya göre işlendiğigrlmektedir. Bunun sebebi kolaydan zora yönteminin koullanılmış olmasıdır. Ancak bu kitapta harekelerin ardından med harfine geçilmiş daha sonra üstün, cezm ve şedde gibi karışık bir sıra takip edilmiştir. Böyle bir sıralamanın neden takip edildiğine dair bir bilgi verilmemiştir.

Kitabın sonunda Alak Suresi ile birlikte verilen ayetlerin²⁶⁹ çocukların bilişsel seviyelerine uygun olmadığı görülmektedir.

➤ **Kur'an ğreniyorum-3/Dua ve Sureler**²⁷⁰

Dua ve Sureler Kitabı'nda, duanın ne anlama geldiğikısaca anlatılır ve kitaptaki ilk dua Başarı Duası'dır. Namaz duaları, Amentü ve Ezan Duası, dualar bölümünde yer almaktadır. Namaz surelerine geçilmeden önce surenin tanımı yapılmış, sureler ise hiçbir ayırım yapılmadan Kur'an'daki sırasıyla anlatılmıştır. Bundan sonra "Günlük Yaşantımızda Yaptığımız Dualar" başlığı altında Bir İşe Başlarken, Yemekten Sonra, Uyumadan nce, Uyandıktan Sonra, Aksırınca, Hastalıktan Kurtulmak İçin, Yolculuğaya ıkarken, İftar Vakti, Teşekkür, Eve Girerken, Evden ıkarken, Peygamber Efendimiz (s.a.)'in ve ocuğın Duası isimli dualar kitaptaki yerini almıştır. Dua ve surelerin sırasıyla önce Arapça ve Türkçe yazılışları daha sonra da Türkçe anlamları verilmiştir. Her bölümün sonuna çocuklar için "ğrenme çizelgeleri" eklenmiştir. Kitabın sonundaki "Etkinlik Zamanı" bölümünde boyama, kesme, yapıştırma ve artık malzemelerle yapılan çalışmalara ait örnekler yer almaktadır.

²⁶⁹ Muhammed Suresi, 47/24; Ahzab Suresi, 33/34.

²⁷⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Etkinlikli Kur'an ğreniyorum-3/ Dua ve Sureler (4-6 Yaş Grubu)**, 7. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.

Serinin son kitabı olan “Dua ve Sureler” kitabında surelerin Arapça okunuşlarından sonra Türkçe okunuşlarına yer verilmiştir. Kur’an öğretimi açısından doğru olmayan bu yöntem dua ve surelerin yanlış okunup ezberlenmesine sebep olmaktadır. Bu yaşlarda öğrenilen yanlışların ise sonraki yıllarda düzeltilmesinin daha zor olduğu görülmektedir. Örneğin, “hayr” ve “hamdik” kelimelerindeki “ha” harfi Türkçe’de aynı şekilde okunduğu halde Arapça’nın ses yapısı sebebiyle farklı şekillerde telaffuz edilmektedir. Kur’an farklı harflerin aynı şekilde okunması, mananın bozulmasına da sebep olmaktadır. Arapça’da “Rabbenağfir li” ya da “termihim” kelimelerinde med harfi olmasına rağmen Türkçe yazılışlarda bu ortaya çıkartılmamıştır. Aynı zamanda İhlas Suresi’nin ilk kelimesi “kul” şeklinde yazılmıştır. Fakat kelimenin ilk harfi ك değil ق harfidir. Kitaptaki bu türden hataları çoğaltmak mümkündür. Bu sebeple Türkçe okunuşların kitaba konulması doğru değildir. Öğrencilere dua ve sureler bu şekilde ezberlettirildiği takdirde ileride düzeltme konusunda sıkıntı yaşanacaktır. Bu kitaplara Türkçe okunuşların konulma sebebine dönülecek olunursa, kitaplar sadece kurslar için basılmamıştır. Yani isteyen herkes kitaplara ulaşabilmektedir. Dolayısıyla Kur’an okumayı bilmeyen ailelerin çocuklarına sureleri Türkçe yazılışlarından öğretebileceği ya da Arapça okuma konusunda sıkıntı çeken çocuklara kolaylık olması açısından bu yöntemin tercih edildiği düşünülmektedir. Her ne sebeple olursa olsun surelerin Türkçe yazılışlarıyla ezberlenmesi doğru değildir. Bilgiye ulaşmanın fazlaca kolaylaştığı bu dönemde teknolojinin sunduğu imkanlardan faydalanılabilir. Örneğin, hem Kur’an öğrenme hem de ezber yapma konusunda bilgisayar ortamındaki sesli materyallerden yararlanılabilir. Bu yöntem çocuğun Kur’an-ı Kerim’i doğru bir telaffuzla öğrenmesine fayda sağlayacaktır.

Değinilmesi gereken diğer bir konu ise dua ve surelerin anlamlarının kitapta yer almasıdır. Öğretici, çocuğa dua ve ayetlerde geçen “Senden başka ilah yoktur”, “Ölümden sonra tekrar dirilmenin hak olduğuna iman ettim”, “O’nu kendisine va’dettiğin Makam-ı Mahmud’a ulaştır.”, “Gazaba uğrayanların ve dalalete düşenlerin yoluna değil”, “Düğümlere üfleyip büyü yapan büyücülerin şerrinden” ve “O sinsi şeytanın şerrinden” gibi ifadeleri nasıl açıklayacaktır? Eğer bunları anlatmayacaksa bu kitaba dua ve surelerin anlamları neden konulmuştur? Soyut işlem döneminde olan çocuklara soyut kavramları anlatmak onların gelişimleri açısından sağlıklı

gözükmemektedir. O dönemde çocuklara dua ve surelerin ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılması öğrencinin bilişsel düzeyinin üstünde bir uygulama yapmak manasına gelir. Öğretici bunları anlattığı takdirde çocuklardan gelen soruları düzgün bir şekilde cevaplayamaz ise, yaptığı bu işin çocuğa faydadan çok zararı dokunacağını bilmek durumundadır. Ayrıca din dilindeki pek çok kelimenin anlaşılması çocuk için güçtür. Ölüm, kutsallık, günah, sevap ve iyilik gibi kelimeler bahsedilen soyut kavramlardan bazılarıdır. Çocuk bunları müşahhas anlamda düşünür ve çoğunlukla yanlış anlar. Din eğitimcisi gelişim sürecini dikkate alarak çocuğun somuttan soyuta yapacağı geçişlerde çocuğa yardım etmelidir.²⁷¹

Namaz dua ve surelerinden sonra “Günlük Yaşantımızda Yaptığımız Dualar” bölümü çok yoğun gözükmemektedir. Okul öncesi dönem çocuğuna bilgiden ziyade sevgi ve davranış kazandırmaya çalışmak ve konuları bu doğrultuda hazırlamak Kur’an öğretimi açısından daha tutarlı gözükmemektedir. Kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene ilkelerini takip etmek ve ehem-mühim sırasını gözetmek bu öğretimdeki hedeflere ulaşma konusunda öğreticiye yardımcı olacaktır. Bu bölümdeki konuların işleniş biçimleri ve sayfa yapısındaki yoğunluk muhatap kitlenin unutulduğu izlenimini vermektedir.

Kitabın sonunda verilen boyama, yapıştırma ve kesme etkinlik sayfaları okul öncesi dönemin psiko-motor gelişimlerine uygundur. Bu etkinlikler, çocuğun farkında olmadan verilen örnekleri okumasını ve bu konuda ilerlemesini sağlayacaktır.

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki okul öncesi kitaplarının özelliği, içeriklerinde sadece resim ve renkli yazılar barındırması değildir. Kitaplardaki alıştırma ve oyunların okul öncesi çocuklarının gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Serinin özellikle son kitabındaki resimler çıkartıldığında yetişkinlere hitap eden bir tarz ve üslubun olduğu görülecektir. Bu sebeple DİB, kitapları hazırlarken okul öncesi öğretmenleriyle işbirliği yapmalı, çocuk edebiyatçılarının da kitaplardaki üslup ile ilgili fikirleri alınmalıdır.

²⁷¹ Salih Akbey, “4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri Bağlamında Din Eğitimi”, **Journal of Social And Humanities Sciences Research**, C. 4, S. 12, (2017), s. 783.

Yukarıda anlatılan tüm materyallerin yanında DİB ve MEB arasında yapılan protokol sebebiyle, okul öncesi öğretmenlerinin hazırladıkları uygun materyaller DİB öğreticileri tarafından kullanılabilir. Öğretici MEB Okul Öncesi Etkinlik Kitabı'ndan yola çıkarak ve ilham alarak farklı materyaller, etkinlikler, alıştırmalar ve oyunlar geliştirebilir.

2.6. Öğrenme Ortamı

Bir okul öncesi eğitim kurumunun, çocukların eğitimle ilgili gereksinimlerini karşılar nitelikte olması gerekmektedir. Çocuğun yaş grubuna ait ihtiyaçları karşılayabilen ortamlar eğitim programlarının başarıya ulaşmasında önemli bir yere sahiptirler. Kur'an Kursları proje programında öğrenme merkezleri ile ilgi bir açıklama veya öneride bulunulmamıştır. Fakat fiziki mekan ve donanım şartlarında genel ilkeler ve fiziki düzenlemeyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Bunun sebebi ise bu eğitimin A ve B grubu Kur'an Kursları'nda yapılacak olması olabilir. Zaten eğitim ortamları ile ilgili asıl problem de budur. Yani çocuklar kendilerine uygun ortamlarda eğitime başlayamamakta, eğitimin devam ettiği kurumlarda kendilerine yer bulmaya çalışmaktadırlar. Kursların sınıf düzenleri, iç dizaynları, yemek odaları ve lavaboları yetişkinlere göre tasarlandığından çocuklara uygun olmamaktadır. Öğretmenler ve veliler kimi zaman bu durumdan sıkıntı duyduklarını dile getirmektedirler. Bazı sınıflarda ısıtma sisteminin olmaması, sınıfın rutubetli olup güneş almaması, oyun odalarının dar olması ve lavaboların o yaştaki öğrencilere uygun olmaması dile getirilen problemler arasında yer almaktadır.²⁷² Bu durum hem öğretmenin hem de öğrencilerin motivasyonunun düşmesine sebep olmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının hem çevresi hem de iç tasarımıyla diğer kurumlardan farklı olması gerekmektedir. Yani çevresinin ve çevresindeki yerleşimlerin güvenli olması, çocukların zarar görebilecekleri mekanlara uzak olması şartı aranmaktadır. İç tasarım açısından ise, sınıf ve diğer etkinlik alanlarıyla çocuğun gelişimine uygun bir ortam sağlanması, böyle olmadığı takdirde bu kurumların açılmasına izin verilmemelidir. Devlete ait okul öncesi kurumların 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları'na göre daha donanımlı olduğu düşünülmektedir. MEB güncellenen

²⁷² Gün, s. 54

öğretim programında bu kurumlardaki öğrenme merkezlerinden bahsedilmektedir. Öğrenme merkezi, çocukların serbest oyun oynama gereksinimlerini karşılamak için düzenlenen alanlar olarak tanımlanmaktadır. Ve ideal bir okul öncesi sınıfında blok merkezi, dramatik oyun merkezi, sanat merkezi, kitap merkezi, fen merkezi, kum ve su masası, müzik merkezi, giriş ve bekleme bölümlerinin olması gerektiği belirtilmektedir.²⁷³ İdeal bir sınıf tanımının ne kadar uygulanıp uygulanmadığı tartışma konusu olsa da okul öncesi Kur'an Kursları'nda bu bölümlerden bazılarının olması eğitimin kalitesi açısından faydalı olacaktır. Örneğin kitap merkezi, oyun merkezi, kum ve su masalarının olması öğretimde farklı yöntemlerin kullanılmasına imkan sağlayacaktır.

DİB tarafından yayınlanan "2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları"nda "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Fiziki Mekan ve Donanım Şartları" ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.²⁷⁴

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları; güvenlik sorunu olmayan, denetlenebilen, sağlığa uygun, ilgili yaş grubunun fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimine uygun olup, bütün bu gelişim süreçlerine katkı sağlayan, materyalleri doğal ve yerel olan, yaş grubu esas alındığında hareket özgürlüğü sağlayan ve mimari bakımdan bulunduğu bölgenin kültürel dokusuna uygun fiziki mekanlarda açılacaktır.

Teoride anlatılanların pratikte tamamen uygulanamadığı yapılan çalışmalardaki öğretici ve veli görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu tarz problemlerle karşılaşılmasının sebebi ise bu kurslarda yapılan çalışmanın yeni olması ve eksikliklerin giderilmesi için hem zamana hem de maddi olanaklara ihtiyaç duyulmasından ileri gelmektedir. İdeal olan fiziksel ortama süreç içinde ulaşılabileceği düşünülmektedir. Zira çocuklara uygun, düzenli ortamların oluşturulması ihtiyacın da ötesinde bir zorunluluktur.

DİB'e bağlı Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalarda öğreticilerin fiziki ortamdan memnun olmadıkları, zaman zaman materyallere ulaşma konusunda sıkıntı çektikleri ifade edilmektedir. Bu sadece okul öncesi ile ilgili bir problem olmayıp Yaz

²⁷³ Milli Eğitim Bakanlığı, **Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**, s. 38.

²⁷⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları**, Ankara: 2018, s. 1-4.

Kur'an Kursları'nda da benzer problemlerle karşılaşmaktadır.²⁷⁵ DİB'nin bu konuda öğretmenlerle bir araya gelip kademeli de olsa bu problemleri çözmesi gerekmektedir. Öğreticilerin sağlıklı bir ortamda ders vermeleri, öğrencilerin ise kendilerine uygun ortamlarda eğitim görmeleri verimi arttıracak ve programdan istenilen geri dönüşlerin alınmasını sağlayacaktır.

²⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. : Şuayip Özdemir ve Rahime Kavak, “Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur'an Kursları (Elazığ Örneği), **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 4, S.18, (Yaz 2011); Mehmet Korkmaz, “Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur'an Kursları (Kayseri Örneği), **Bilimname**, S. 21, (Şubat 2011); İrfan Başkurt, **Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları (İstanbul Örneği)**, 3. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.

SONUÇ

Hız. Peygamber (s.a.v)'e indirildiği günden bugüne, İslam'ın ilk ve temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in, öğretilmesi, ezberlenmesi, anlaşılması ve yaşanması konusunda büyük gayretler gösterilmiştir. Muhakkak ki bu gayretin temelinde Kur'an-ı Kerim'in ilk emri olan “Oku!” ve Hız. Peygamber (s.a.v)'in “ Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğreteninizdir.” hadis-i şerifi yatmaktadır. Kur'an'ın ilk öğretmeni olan Hız. Peygamber (s.a.v) Mekke ve Medine'de ashabına Kur'an'ı öğretmiş ve en güzel şekilde tebliğ etmiştir. Sadece gençlere değil çocuklara da Kur'an'ın öğretilmesini istemiş, bir anne-babanın en büyük görevinin çocuklarını güzel bir şekilde yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir.

Hız. Peygamber'in İslam'ı tebliğinden önce var olan küttab, İslam'ın yayılmasıyla şekil değiştirerek Kur'an öğretiminde büyük rol oynamıştır. Hız. Peygamber (s.a.v) döneminde başlayan eğitim-öğretim faaliyetleri hulefa-i râşidin döneminde de devam etmiştir. Hız. Ömer devrinde sistemleşen küttab, Abbasiler zamanında beş-altı yaşlardaki çocukların on yaşına kadar eğitim gördükleri yapılar haline gelmiş, köylere kadar yayılmıştır. Aynı zamanda Abbasiler ve Emeviler Dönemi'nde küttabın yanında camiler ve saraylar da eğitim faaliyetleri için kullanılmıştır. Osmanlılar Dönemi'nde küttabın yerini sıbyan mektepleri almış, her mahallede olduğu için “mahalle mektebi” diye de isimlendirilmiştir.

Tarihi seyir içinde kurumların ismi değişse de müfredatlarda hep Kur'an-ı Kerim'in var olduğu ve bundan sonraki dönemlerde de var olacağı görülmektedir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, din öğretiminin esasıdır. Bu sebeple İslam ülkelerinde Kur'an öğretimine çocuk yaşta başlanmaktadır.

DİB'nin “Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” 4-6 yaş grubu çocukların din eğitimine yönelik ilk somut adım olma özelliğini taşımaktadır. 26 Ocak 2012 itibarıyla duyurulan proje, 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Samsun, Erzincan ve Rize illerinde başlatılmıştır. DİB sadece kendi bünyesinde değil müftülükler aracılığıyla yaptığı

protokollerle Milli Eğitim Bakanlığı'na ait anaokullarında da Kur'an öğretimine başlamıştır.

Devlet ait okul öncesi din eğitimi veren iki kurum bulunmaktadır. Bunların ilki DİB'ye bağlı Kur'an Kursları (4-6 yaş grubu), ikincisi ise MEB'ye bağlı anaokullarıdır. Bu anaokullarında, il ve ilçe müftülükleriyle yapılan protokollerle din eğitimi ve Kur'an öğretimi verilmektedir. MEB, "*Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı*"nda, Kur'an öğretiminde uygulanacak kur sistemine ve kurlara ait kazanımlara yer vermiştir. Kur sistemi cüzde 3, Kur'an-ı Kerim'de 2 olmak üzere 5 kurdan oluşmaktadır. Bu sistemde öğreticiye çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretici, öğrencilerini bir sonraki kura geçirmeye çalışırken geçemeyenler için ise farklı etkinlikler yaparak onların da kuru geçmesine yardımcı olacaktır. Öğreticiye bu konuda, yardımcı bir öğretmenle destek olunması gerekmektedir. Kur sistemi, düzgün bir şekilde hayata geçirildiği takdirde hem öğretmenin homojen bir sınıfta ders işlemesine hem de öğrencinin kendine uygun olan kurdan eğitime devam etmesine imkan sağlayacaktır.

Öğretim programındaki kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımların 4-6 yaş grubuna uygun olmadığı görülmektedir. Örneğin, "Nefes kontrolü yapar.", "Okuduğu sure ve duaların anlamlarını bilir." gibi kazanımların okul öncesi için ağır olduğu düşünülmektedir.

"*Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı*"nda Kur'an ezberine yer verilmemiştir. Müfredatta Kur'an ezberlerine hiçbir şekilde yer verilmezken, öğrenciden dua ve surelerin anlamlarını bilmesinin istenmesi çelişkili gözükmemektedir. O yaş grubundaki öğrencilere bazı kısa dua ve surelerin öğretilmesinde hiçbir sakınca yoktur. Fakat dua ve surelerin anlamları doğru bir şekilde anlatılmadığı takdirde çocuğun aklında farklı soruların oluşmasına sebep olunabilir.

Öğretim programında, programın muhataplarının 4-10 yaş grubu olduğu belirtilmiştir. Bu kadar geniş bir yaş aralığı için tek bir programın konulmuş olması ise düşündürücüdür. Çünkü 4-6 yaş arasında bile gelişim özellikleri açısından bazı farklılıklar vardır ve bu fark 4-10 yaş arasında daha fazla olacaktır. Bu sebeple

programın, okul öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılması, belirlenen yaş aralığı dikkate alınarak müfredatın ve kazanımların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Kur'an öğretiminde kullanılan materyaller incelendiğinde ise birkaç oyun ve etkinlik örneğinin dışında herhangi materyale rastlanmamıştır. Bunun sebebi ise materyal temini konusunda DİB'nin desteğidir. Her ne sebeple olursa olsun MEB, hazırladığı programa, "Okul Öncesi Öğretim Programı"nda olduğu gibi örnek ders planları ve etkinlikler ekleyebilir. Bunun yanında kendine ait kurumlarda kullanılmak üzere öğretmen, öğrenci ve etkinlik kitabı çıkarabilir. Bu durum, MEB'nin öğreticilerden nasıl bir Kur'an öğretimi istediğine dair de fikir verecektir.

MEB ve DİB kurumlarındaki öğrenim ortamları kıyaslandığında MEB'nin bu konuda DİB'ye göre daha önde olduğu görülmektedir. MEB, Kur'an öğretimini okul öncesine uygun bir ortamda gerçekleştirmektedir. Bu durum, çocuğun hem farklı öğrenim alanlarını kullanması hem de temel ihtiyaçlarını karşılamasında son derece önemlidir.

Değerlendirmeye tabi tutulan ikinci kurum ise Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)'dır. DİB'nin hazırladığı öğretim programı incelendiğinde programa ait genel bilgiler, ders saatleri, her üniteye ait kazanımlar ve açıklamalar olduğu görülmektedir. Müfredattaki bazı konu ve kazanımların öğrencilerin gelişim düzeylerinin üstünde olduğu düşünülmektedir. Örneğin, zamir ve lafzatullah konusu 4-6 yaş grubunun öğrenirken sıkıntı yaşayacağı bir konudur ve Kur'an'ı akıcı ve düzgün bir şekilde okuyamayan bir öğrenciye bu konuların öğretilmeye çalışılması Kur'an öğretimi açısından çok da isabetli olmamıştır. Kazanımlara gelinecek olunursa, süreç isteyen bazı kazanımların bir üniteye sıkıştırılması, o kazanıma ulaşma konusunda öğreticiyi zorlayacak bir durumdur. Örneğin, "Kur'an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder.", "Kur'an-ı Kerim okuduğunu duyduğunda ilgiyle dinler." gibi ifadeler, çocuğun Kur'an öğretimi sürecinde sahip olması beklenen kazanımlardır. "Amentü Duası'nın anlamını bilir", "İhlas Suresi'nin anlamını bilir" gibi kazanımlar ise, çocuğun gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda daha üst yaş gruplarına hitap eden bir kazanımdır. Öğreticilerle yapılan anketler çalışmalarında, onlar da programdaki bazı kazanımların öğrencinin seviyesinin üstünde olduğunu ifade etmektedirler.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları (4-6 Yaş Grubu)'nda iki öğretici kitabı ve iki etkinlik kitabı olmak üzere dört adet kitap kullanılmaktadır. Öğretici kitaplarıyla öğretim müfredatı arasında bazı farklılıklar görülmektedir ki bunun sebebi müfredatın 2018 yılında güncellendiği halde kitapların güncellenmemesidir. Bu manada kitaplarında tekrar gözden geçirilerek bazı ilaveler yapılması mecburi gözükmektedir. Örneğin, öğretici kitaplarındaki ünite başlangıçlarında öğreticinin o üniteyle ilgili dikkat etmesi gereken bazı bilgiler verilebilir. Ya da o konuda başvurulabilceği farklı kaynaklar eklenebilir. Etkinlik kitapları ise farklı alanlara hitap edecek oyun ve etkinlikler eklenerek öğrenci kitabına dönüştürülebilir.

DİB'nin 4-6 yaş grubuna yönelik yayınlamış olduğu diğer bir kaynak ise “Kur'an Öğreniyorum” serisidir. Bu kitaplarda 4-6 yaş grubunun üstünde, çok fazla bilgiye yer verilmiştir. Kitaptaki ezberlerde, dua ve surelerin Arapça okunuşlarının yanında Türkçe okunuşlarının da verildiği de görülmektedir. Kur'an öğretimi açısından değerlendirildiğinde bunun yanlış bir yöntem olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, yukarıda bahsi geçen iki kurumda yapılan Kur'an öğretimi birçok yönüyle incelenmiş ve bu kurumlarla ilgili şu sonuçlara varılmıştır:

- İki kurumun öğretim programlarının içerik açısından tekrar gözden geçirilmesi ve daha ayrıntılı bir öğretim programının ortaya konulması gerekmektedir. MEB Okul Öncesi Öğretim Programı bu konuda örnek alınıp Kur'an öğretimine uyumlu hale getirilebilir.
- İki öğretim programındaki kazanımlar incelenerek okul öncesi yaş grubuna daha uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- MEB müfredatına bazı ezberler eklenirken, DİB müfredatından ise bazı konuların çıkarılması öğrenci açısından faydalı olacaktır.
- İki öğretim programına da “özel gereksinimli çocuklar”ın Kur'an öğretimine dair bölümlerin eklenmesi gerekli görülmektedir.
- İki kurumun da öğretici yetiştirmek konusunda ortak çalışmalar yürütmesinin ve bu konuda üniversitelerle işbirlikleri yapmasının öğretimin kalitesini artıacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda yapılacak öğretici anketleriyle öğreticilerin hangi alanlarda eksik olduklarının

tespit edilerek bu doğrultuda hizmetiçi eğitimler verilmesi eğitimin kalitesini yükseltmek açısından faydalı olacaktır.

- Farklı yaş gruplarına ait çocukların aynı sınıf içinde bulunmaları kimi araştırmacılara göre faydalı iken, öğretmenlerin bazıları bu konuda araştırmacılarla aynı fikirde değildirler. Kur sisteminin düzgün bir şekilde uygulanması, öğretim sırasında farklı yaş gruplarından doğan sıkıntıların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.
- MEB ve DİB'nin okul öncesi din eğitimi ve Kur'an öğretimi kitapları konusunda ortaklaşa çalışmaları, materyal geliştirme konusunda ise öğretmenlerden oluşan bir ekip kurmaları eğitimin kalitesini artırma anlamında önemli adımların atılmasını sağlayacaktır. Materyal geliştirmenin yanında derslerle ilgili oyun ve etkinliklerin de geliştirilmesi gerekmektedir.
- Kur'an öğretimi konusunda ortak bir dilin belirlenmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi gerekmektedir. Tüm kurslarda kullanılan Elifbâ cüzlerinin aynı olması, okul öncesine uygun olmayan cüz kullanımı problemini de ortadan kaldıracaktır. Aynı zamanda Kur'an öğretimine yönelik materyal tasarımı da yapılmalıdır.
- Çocuk, Kur'an'a geçtiğinde abartılı törenler yapmak yerine, Kur'an'a başladığı zaman bed-i besmele merasimi yapmak daha uygun olabilir. Bed-i besmele merasimi hem geçmişin yâd edilmesi hem de Kur'an'ın ruhuna uygun olmayan kutlamalardan uzak durulması konusunda öğreticiye yardımcı olacaktır. Fakat bu, Kur'an'a geçen öğrencinin tebrik ve takdir edilmemesi anlamına gelmemektedir. Öğretici ufak hediyelerle ya da sürprizlerle o anın çocuğun zihninde güzel bir hatıra olarak kalmasını sağlayabilir.
- Öğrenim ortamları karşılaştırıldığında ise MEB'nin var olan kurumlarda eğitime devam etmesi öğretici ve öğrenciler açısından olumlu gözükürken; DİB'nin bu konuda bazı kurslarda problem yaşadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda, veliler verilen eğitimden memnun kalırken, fiziki ortam konusunda aynı memnuniyeti

taşılmaktadırlar. Bu sebeple DİB, bahsedilen kurslarda bir an önce fiziksel ortamı iyileştirme çalışmaları yapmalıdır.

- Eksikleri olmakla birlikte iki kurumda yapılan Kur'an öğretimi, birçok çocuğu ve dolaylı olarak birçok aileyi Kur'an ile tanıştırmaktadır. Muhatapların yaş grubu dikkate alındığında kurumlarda yapılan Kur'an öğretiminde hassas davranılması, sert ve baskıcı bir eğitim anlayışı yerine sevdirci bir anlayışın benimsenmesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki öğretim süreci sırasında yapılan yanlış bir uygulama, çocuğun ileriki yaşantısında Kur'an ile olan bağlarının zayıflamasına hatta kopmasına neden olabilir.
- İki kurumda yapılan Kur'an öğretimiyle ilgili araştırmalar incelendiğinde DİB'ye ait kurumlarla ilgili çalışmalara rastlanırken, MEB'ye ait kurumlarla ilgili çalışmaların yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi ise MEB'nin Kur'an öğretimine yeni başlamış olmasından kaynaklanmaktadır. MEB ve DİB'de yapılan eğitim-öğretimin değerlendirilmesinde akademik çalışmaların yanında, kurumların kendi bünyelerinde yapılacak çalışmalar da son derece değerlidir. Bu iki kurum, her eğitim-öğretim yılı sonunda farklı şehirlerden gelen öğretmenlerle bir istişare meclisi kurarak yapılan çalışmaları değerlendirebilir. Böylelikle hem öğretmenler birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmuş olacak hem de yaşanan problemlere karşı ortak çözümler geliştirebilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akbaşı, Oya. **Çocuk Eğitiminde Pozitif Disiplin Teknikleri**. 2. Basım. İstanbul: Yediveren Yayınları, 2018.
- Altuntaşı, Halil ve Şahin, Muzaffer. **Kur'an-ı Kerim Meali**. Ankara: Yenigün Matbaacılık, 2011.
- Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi**. 8. Basım. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- Baltacı, Cahit. **İslâm Medeniyeti Tarihi**. 3. Basım, İstanbul: İFAV, 2010.
- Başkurt, İrfan. **Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kusları (İstanbul Örneği)**, 3. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Buharî, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail. **Sahihu'l – Buharî**. 1. Basım, İstanbul: Mektebetü'l İslamiyye, t.y.
- Bilir, Şule. **Okul Öncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı**. 1. Basım. İstanbul: YA-PA Yayınları, 1994.
- Cihandide, Zeynep Nezahat. **Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi**. 2. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- Çağdaş, Aysel, Huriye Albayrak ve Semra Cantekinler. **Okul Öncesi Dramatik Etkinlikler**. 1. Basım. Konya: Eğitim Kitabevi, 2003.
- Çelebi, Ahmet. **İslâm'da Eğitim ve Öğretim Tarihi**. Ali Yardım (çev.), 1. Basım. İstanbul: Damla Yayınevi, 1976.
- Çetin, Abdurrahman. **Kuran Okuma Esasları**. 30. Basım, Bursa: Emin Yayınları, 2015.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 (4-6 Yaş Grubu)**. 1. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014.
- _____. **Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 (4-6 Yaş Grubu)**. 1. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015.
- _____. **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-1 (4-6 Yaş Grubu)**. 1. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014.

- _____. **Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı-2 (4-6 Yaş Grubu)**. 1. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015.
- _____. **Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum – 1/ Harfler (4-6 Yaş Grubu)**. 7. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- _____. **Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum – 2/ Harekeler (4-6 Yaş Grubu)**. 7. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- _____. **Etkinlikli Kur'an Öğreniyorum – 3/ Dua ve Sureler (4-6 Yaş Grubu)**. 7. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es- Sicistanî. **es-Sünen**. Kemal Yusuf el-Hut (thk.). Daru'l-Cinan, 1988.
- EDAM, **Ses Temelli Elifbâ**. Açık, Abdullah, Durmuş, Alparslan, Işılak, Hatice (hızl.). 1. Basım, İstanbul: EDAM.
- El-Heytemî, İbn Hacer. **es-Savaik**. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî (thk.). 1. Basım. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.
- El-Kinânî, Bedreddun İbn Cemaa. **İslami Gelenekte Eğitim Ahlakı**. Muhammet Şevki Aydın (çev.). Türkiye Ankara: Diyanet Vakfı, 2012.
- Ergin, Osman. **Türk Maarif Tarihi**. 2. Basım. İstanbul: Eser Matbaası, 1977.
- Et-Taberanî, Ebu'l Kasım. **el-Mu'cemu'l-Kebir**. 2. Basım. Beyrut: Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, 1985.
- Gözütok, Şakir. **İslam'dan Önceki Dönemde Eğitim ve Öğretim**. 3. Basım. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.
- Gülcemal, Merve. **Çocuklara Oyunlar Eşliğinde Kur'an-ı Kerim Öğretme Teknikleri**. 1. Basım. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2018.
- _____. **Çocuk Kalbinde Kur'an**. 2. Basım. İstanbul: İnkılab Kitabevi, 2018.
- Hamidullah, Muhammed. **İslâm Peygamberi**. Salih Tuğ (çev.), Ankara: İmaj Ajans, 2003.
- İbn Haldun, Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasen el-Hadramî el-Mağribî et-Tûnisî. **Mukaddime**. Süleyman Uludağ (hızl.). İstanbul: Dergâh Yayınları, 2012.
- İbn Sahnûn, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sahnun Abdisselam b. Said et-Tenûhi el-Kayrevânî. **Eğitim ve Öğretimin Esasları**. M. Faruk Bayraktar (çev.). İstanbul: İFAV, 2009.

- Kara, İsmail ve Ali Birinci. **Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri**. 1. Basım. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- Karaçam, İsmail, **Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okuma Kaideleri**, 25. Basım. İstanbul: İFAV Yayınları, 2013.
- Köse, Ali ve Ayten. Ali, **Din Psikolojisi**. 1. Basım. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Kutlu, M. Oğuz. "Eğitimle İlgili Temel Kavramlar", Tuncay Dilci (ed.), **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: İdeal Kültür Yay. , 2011.
- Küçükkaragöz, Hadiye. "Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi". Binnur Yeşilyaprak (ed.), **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2013, ss. 83-112.
- Küçükahmet, Leyla. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. 23. Basım. İstanbul: İR Nobel Yayın Dağıtım, 2009.
- Maârif-i Umumiye Nezareti. **Mekatib-i İbtidaiye Ders Müfredatı**. 1. Basım. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1330.
- Maarif Vekaleti. **İlk Mekteplerin Müfredat Programı**. 2. Basım. İstanbul: Devlet Matbaası, 1927.
- Müslim, Ebu Hüseyin b. Haccac el-Kuşeyrî en- Neysaburî. **Sahihu'l-Müslim**. 2. Basım, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, 1972.
- Oruç, Cemil. **Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi**. 1. Basım, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- Öcal, Mustafa. **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi**. 1. Basım, İstanbul: Dergah Yayınları, 2015.
- Sağman, Ali Rıza. **Sağman Tecvidi**. 2. Basım, İstanbul: Ahmed Said Matbaası, 1958.
- _____. **Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları**. 1. Basım, Numune Matbaacılık ve Cilt Evi, (y.y.y.), (t.y.).
- Sarı, Mehmet Ali. **Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları**. 1. Basım. b.y.y: Numune Matbaacılık ve Cilt Evi, (t.y.).
- Selçuk, Mualla. **Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2. Basım, 1991.
- Senemoğlu, Nuray. **Gelişim, Öğrenme ve Öğretme**. 12. Basım, Ankara: Gazi Kitabevi, 2005.
- Sevinç, Müzeyyen (hızl.). **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. İstanbul: Mora Kültür Yayınları, 2003.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. **Sünenu't- Tirmizî**. Ahmed Muhammed Şakir (thk.), Daru İhyai't-Turasi'l-İlmiyye, (t.y.).

Uludağ, Süleyman (hızl.), **Mukaddime**. İstanbul: Dergah Yay. , 2012.

Yavuz, Kerim. **Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi**. 1. Basım, Ankara: DİB Yayınları, 1983.

Yavuzer, Haluk. **Çocuk Psikolojisi**. 33. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.

Yekder. **Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Oyunlar ve Etkinlikler**. 1. Basım. İstanbul: Yekder Yayınları, 2018.

Sürekli Yayınlar

- Akbey, Salih. “4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri Bağlamında Din Eğitimi”, **Journal of Social And Humanities Sciences Research**. C. 4, S. 12, 2017, ss. 781-787.
- Akyüz, Yahya. “Osmanlı’da Kadın Öğretmenli Ev Sıbyan Mektepleri”(Amerikan ve Fransız Eğitim Tarihinden Benzer Örnekler). **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Uygulama Merkezi Dergisi**. S.15, 2004, ss. 1-12.
- Altın, Hamza. “1869 Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimizdeki Yeri”. **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. C.13, S.1, 2018, ss. 271-283.
- Ayrancı, Bilge Bağcı. “0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları Ve Yapılması Gerekenler”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)**. C. 8, S. 1, (Ocak 2018), ss. 13-34.
- Bayraktar, Ahmet. “Yeni Kur’an Okuma Öğretim Metodu”. **Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**. S. 1, 2017, ss. 54-101.
- Bilgin, Beyza. “Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri”. **A.Ü.İ.F. Dergisi**. S. 24, 1981, ss. 469-483.
- Çayır, Celal. “Çocuklarda Tanrı Tasavvuru Üzerine Bir Araştırma”. **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.15, S. 2, 2013, ss. 25-60.
- Çelik, Abbas. “Hatıralarla Sıbyan Mektepleri”. **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. S. 27, 2007, ss.125-135.
- Demircan, Adnan. “Hz. Peygamber Döneminde Kur’an Öğretimi”. **Din ve Hayat Dergisi**, S. 31, 2017, ss. 14-19.
- Dinç, Kadir. “Geçmişten Günümüze Kur’an Eğitimi”. **Din ve Hayat**. S. 33, Eylül 2018, ss. 6-9.
- Doğan, Davut. “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme”. **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. S. 24, (Temmuz/Aralık-2014), ss. 201-205.
- Dündar, Mahmut. “Erken Dönem İslami Eğitim”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. C. 7, S.32, (t.y.) ss. 289-299.
- Gözütok, Şakir. “Hz. Ömer Döneminde Eğitim ve Öğretim”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. C.10, S. 50, (Haziran 2017), ss. 941-950.

- Gücen, Ali. Çakmak, Ahmet, Ay, M. Fatih. “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi**. (İstanbul 2016), ss. 752-764.
- Gün, Ayşegül. “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitimi (Samsun İli Örneği)”. **Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. S. 7,(y.y), ss. 33-66.
- Gündüz, Turgay. “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. C. 7, S. 7, 1998, ss. 543- 557.
- Güneş, Firdevs. “Alıştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler”. **KSBD**. C. 9, Sayı. 2, Sonbahar 2017, ss. 103-120.
- Kılıç, Atabey. “Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerden Sübha-i Sıbyan”. **Türkoloji Dergisi**, C.1, S. 2, 2006, ss. 81-100.
- _____. “Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî”. **Türkoloji Araştırmaları**, C. 2, S. 2, (İlkbahar 2007), ss. 410-475.
- Kol, Suat. “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”. **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (Mayıs 2011), C. 21, S. 21, ss. 1-21
- Köylü, Mustafa. “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”. **A.Ü.İ.F.D.** Sayı.11, 2004, ss. 137-154.
- Korkmaz, Mehmet. “Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur’an Kursları (Kayseri Örneği)”. **Bilimname**. Sayı. 21, (Şubat 2011), ss. 129-158.
- Keçeci Kurt, Songül ve Polat, Suat. “Osmanlı Devleti’nde Kızların Eğitiminde Okulun Önemi (1839-1920)”. **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. C. 2, S. 2, (Kış 2013), ss. 80-100.
- Öcal, Mustafa. “İslam’ın İlk Yıllarından Yakın Döneme Kadar Kur’an Eğitim ve Öğretimi”. **Din ve Hayat**, S. 31, 2017, ss. 8-13.
- Özdemir, Şuayip ve Kavak, Rahime. “Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur’an Kursları (Elazığ Örneği). **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. C. 4, S. 18, (Yaz 2011), ss. 298-315.
- Öztürk, Naciye. “Okul Öncesi Din Eğitimi: “Kur’an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” ve Öneriler”. **Analiz**. S. 247, (Temmuz 2018), ss. 1-23.
- Sağlam, İsmail. “Okul Öncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi”. **Uludağ İlahiyat Fakültesi Dergisi**. C. 20, S. 1, 2001, ss. 195-208.
- _____. “Okul Öncesi Eğitimde Bulunması Gereken Hedefler Nelerdir?”. **Uludağ İlahiyat Fakültesi Dergisi**. C.7, S. 2, 1998, ss. 559-563.

- _____. “Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkardığı Hususlar”. **Uludağ İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt.11, Sayı. 2, 2002, ss. 167-190.
- Sarı, Fadime. “Ses Temelli ve Gruplama Sistemli Kur’an-ı Kerim Öğretimi”. **2. Uluslararası Din Eğitimi Kongresi**. (9-11 Kasım 2018), ss. 419-423.
- Sevinç, R.Resul. “Arapçada Türüne Göre Tenvin, Anlam Özellikleri ve Kullanımı”. **EKEV Akademi Dergisi**. S. 51, (Bahar 2012), ss. 307-324.
- Şimşek, Eyüp. “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim ve Özellikleri”. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV**. S.1, 2004, ss. 207-220.
- Taşkın, Ünal. “Klasik Dönem Osmanlı Eğitim Kurumları”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. C. 1, S. .3, (İlkbahar 2008), ss. 343-366.
- Temel, Nihat. “Kur’an Talimi ve Hafızlık Eğitimi”. **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**. S. 18, 2007, ss. 35-60.
- Tosun, Cemal ve Çapçioğlu, Fatma. “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”. **Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi**. C. 5, S. 5, 2015, ss. 705-720.
- Türk, İbrahim Caner. “Osmanlı Devleti’nde Okul Öncesi Eğitim”. **Milli Eğitim Dergisi**. S.132, (Güz 2011), ss. 166-173.
- Yıldırım, Süheyla. “Kur’an Kusları Okul Öncesi İhtiyacı”. **YECDER IV. Ulusal Dini Görevliler Sempozyumu**. (27 Nisan 2013- İstanbul), ss. 160-208.
- Zenbat, Rengin. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yönetici Özellikleri”. **M.Ü.A.E.F. Eğitim Bilimleri Dergisi**. S. 6, 1994, ss. 313-323.

Tezler

- Karşlı, Hatice. “Ortaokul 5-8. Sınıflar DKAB Kitaplarında Okuma Metni, Şiir ve Kıssaların Hedef Değerleri Kazanmadaki Etkisi”. **Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi, SBE, 2018.
- Kurt, İbrahim. “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)”. **Yüksek Lisans Tezi**. Hitit Üniversitesi, SBE, 2017.
- Okutan, Nesrin Şermin. “Karma ve İzole Yaş Gruplarında Verilen Okul Öncesi Eğitiminin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Yaratıcılık Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”. **Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi, SBE, 2012.
- Özyalvaç, Ali Naci. “Bir Müfettiş Raporuna Göre Erken 20.Yüzyıl İstanbul’unda Suriçi Sıbyan Mektepleri”. **Yüksek Lisans Tezi**. Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE, 2010.
- Uzun, Sümeyra. “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye Ve Amerika Örnekleri”. **Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul Üniversitesi, SBE, 2016.
- Yağcı, Samet. Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği). **Yüksek Lisans Tezi**. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi. SBE, 2018.
- Yıldırım, Betül. “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)”. **Yüksek Lisans Tezi**. Cumhuriyet Üniversitesi, SBE, 2015.
- Yılmaz, Şadiye. “Osmanlıdan Cumhuriyete Sıbyan Mekteplerinde Yenilik ve Gelişmeler”. **Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi, SBE, 2009.
- Yürük, Tuğrul. “Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Program Anlayışları”, **Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi, SBE, 2011.

Ansiklopedi/ Sözlük

Ahunbay, Zeynep. “Mektep (Mimari)”, **DİA**. C. 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, 2004.

Akay, Hasan. **İslami Terimler Sözlüğü**. 3. Basım. İstanbul: İşaret Yayınları, 2005.

El- İsfehânî, Râgıp. “Terbiye”, **El-Müfredat: Kur’an Kavramları Sözlüğü**. İstanbul: Pınar Yayınları, 2007.

Fayda, Mustafa. “Hz. Ömer”, **DİA**. C. 34, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.

Kazıcı, Ziya ve Ayhan Halis. “Tâlim ve Terbiye”, **DİA**. C. 39, Ankara: Türkiye Diyanet Yayınları, 2010.

Landau, Jacob M. “Küttâb”, **DİA**. C. 27, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.

Önkâl, Ahmet. “Beytül Midrâs”, **DİA**. C. 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Topaloğlu, Bekir, “Şehîd”, **DİA**. C. 38, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.

Programlar

Diyanet İşleri Başkanlığı. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: 2018.

_____. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: 2013.

_____. Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönergesi.

_____. Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri, Ankara: 2014.

_____. 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları, Ankara: 2018.

Milli Eğitim Bakanlığı. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel, Ankara: 2014.

_____. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel, Ankara:2013.

_____.36-72 Aylık Çocukların Eğitimleri İçin Belirlenen Amaç ve Kazanımlar, Ankara: t.y.

_____. Okul Öncesi Öğretim Programı, Ankara: 2013.

_____. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, Ankara: 2017.

_____. Özel Öğretim Kurumları Kur'an-ı Kerim Programı, Ankara: 2017.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2012). T.C. Resmi Gazete, 29072. 26 Temmuz 2014.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Eğitim Kanunu Kurumları Yönetmeliği (2012), T.C. Resmi Gazete, 6287, 11 Nisan 2012.

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı, Ankara: 2018.

Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, (Ankara: 2012) madde 4.(d)

Okul Öncesi Değerler Eğitimi ve Kur'an Eğitimi Projesi Protokolü, madde 2 /

İnternet Dokümanları

Ali Erbaş'tan Okul Öncesi Din Eğitimi Talebi. (27 Eylül 2019), <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/erbastan-okul-oncesi-din-egitimi-programi-talebi/1595897> (8 Ekim 2019).

Bilke Göksu, Tuna. “Bloom Taksonomisi (Eğitsel Hedeflerin Taksonomisi)”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (t.y.). https://www.academia.edu/32132073/Bloom_Taksonomisi_E%C4%9Fitsel_Hedeflerin_Taksonomisi (2 Şubat 2019).

Diyanet Çocuk: Multimedya. (t.y.). <http://kurs.diyaret.gov.tr/multimedya/2/sarkilar.html> (12 Ocak 2019).

Diyanet İşleri Başkanı Erbaş: “Üniversitelerde ‘Okul Öncesi Din Eğitimi’ bölümünün açılmasını istiyoruz”. 2018. <https://www.diyaret.gov.tr/tr-tr/Kurumsal/Detay/11930/> (3 Ocak 2019).

<http://www.kamuajans.com/diyaret-personeli/2018-2019-egitim-ogretim-yili-kur-an-kurslari-uygulama-esaslari-h514678.html> (4 Ocak 2019).

Kelime-i şehadet, (t.y.). <https://www.google.com/search?q=kelime+i+%C5%9Fehadet+tdk&oq=kelime+i+lehadet+tdk&aqs=chrome.1.69i57j0.38687j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>, (20 Mart 2019).

Materyal. (t.y.). <http://sozluk.gov.tr/> (16 Şubat 2019). *2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursu uygulama esasları.* 2018. <http://www.kamuajans.com/diyaret-personeli/2018-2019-egitim-ogretim-yili-kur-an-kurslari-uygulama-esaslari-h514678.html> (4 Ocak 2019).

“Okul Öncesi Değerler Eğitimi ve Kur'an Eğitimi” Projesi Protokolü (Eskipazar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü). (t.y), eskipazar.meb.gov.tr (15 Mayıs 2019).

Öğrenme kazanımlarının belirlenmesi. (t.y.) http://bologna.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/273/2013/03/RENME-KAZANIMLARININ_BEL%20%20LENMES%20%C4%B0 (15 Şubat 2019).

SAUSEM. 4-6 yaş grubu çocuk eğitimi ve etkinlikleri sertifika programı (uzaktan eğitim). (t.y.). <http://sausem.sakarya.edu.tr/3/18/Egitim/4-6-Yas-Grubu-Cocuk-Egitimi-ve-Etkinlikleri-Setifika-Programi> (16 Mart 2019).

Tam öğrenme modeli. (t.y.). <https://www.academia.edu/5013061/>. (15 Mart 2019).

4-6 yaş grubu öğretici yeterlikleri. <https://istanbul.diyamet.gov.tr/arnavutkoy/sayfalar/contentdetail.asp>. (3 Ocak 2019). 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Kur'an kursu uygulama esasları. 2018.

4-6 Yaş Okul Öncesi Kur'an Eğitimi ve Değerler Eğitiminde Başarıyı Destekleme Projesi (Adıyaman/Tut-Boyundere İlkokulu, (09.04.2018), boyunderei.meb.k12.tr/içerikler/4-6-yas-okul-öncesi-kuran-egitimi-ve-değerler-egitiminde-basariyi-destekleme-projesi_4929262.html.(9 Ekim 2019).

